

ABSZTRAKTKÖTET
11. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD
NEMZETKÖZI INTERDISZCIPLINÁRIS
KONFERENCIA

BOOK OF ABSTRACTS
11TH INTERNATIONAL
INTERDISCIPLINARY CONFERENCE
ABOUT SPECIAL TREATMENT

Szerkesztő / Editor:

Katalin Mező

ABSZTRAKTKÖTET

–

**11. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD NEMZETKÖZI INTERDISZCIPLINÁRIS
KONFERENCIA**

BOOK OF ABSTRACTS

–

**11TH INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY CONFERENCE ABOUT SPECIAL
TREATMENT**

Szerkesztő / Editor:

Mező, Katalin

(2026)

ABSZTRAKTKÖTET / BOOK OF ABSTRACTS

11. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD NEMZETKÖZI INTERDISZCIPLINÁRIS
KONFERENCIA
11TH INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY CONFERENCE ABOUT SPECIAL
TREATMENT

Szerkesztő / Editor:

Mező, Katalin

(2026)

Kiadó / Publisher:

DEBRECENI EGYETEM,

GYERMEKNEVELÉSI ÉS GYÓGYPEDAGÓGIAI KAR

Szerkesztő / Editor: Mező, Katalin (PhD)

Lektor / Reviewer: Mező Ferenc (PhD)

Kiadó / Publisher: Debreceni Egyetem,
Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
4220 Hajdúböszörmény, Désány István utca 1-9.
Tel.: +36 52 512 900/5021, +36 52 560 160
Web: <https://gygyk.unideb.hu/>
E-mail: nagyeva@ped.unideb.hu

ISBN 978-963-490-793-0

Hivatkozás / Cite:

Mező, Katalin (Ed.)(2026). *Absztraktkötet – 11. Különleges Bánásmód Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencia / Book of Abstracts – 11th International Interdisciplinary Conference about Special Treatment*. Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar, Debrecen. ISBN 978-963-490-793-0

Minden jog fenntartva.

Jelen kiadvány sem részben, sem egészben nem másolható sem elektronikus, sem mechanikus eljárással – ideértve a fénymásolást, a számítógépes rögzítést vagy adatbankban való felhasználást is – a jogtulajdonos írásbeli engedélye nélkül.

© 2026 Mező Katalin

TARTALOM

FOREWORD / ELŐSZÓ	21
ORGANIZING COMMITTEE / SZERVEZŐ BIZOTTSÁG	22
ABSZTRAKTOK / ABSTRACTS	23
Agárdi-Elek, Ágnes, & Szabó, Ágnes:	24
People with Disabilities in Tourism – A Brief Insight [Fogyatékosokkal élők a turizmusban – rövid betekintés]	
Alshawabkeh, Maram:	27
Informal Social Networks and Ethical Leadership: A Business Anthropology Study of Moral Ecology and Intercalary Leadership in Jordan’s Water Governance [Informális társadalmi hálózatok és etikus vezetés: üzleti antropológiai vizsgálat a morális ökológia és a köztes vezetés szerepéről Jordánia vízgazdálkodásában]	
Asmar, Ibadova:	29
AI Use among Language Teachers in Higher Education [Mesterséges intelligencia használata a felsőoktatásban tanuló nyelvtanárok körében]	
Árkosi, Julianna; Tamásiné Dsupin, Borbála, & Főgel-Veres, Anett:	32
Let's Play with Music! – The Possibilities of Experiential Music Education [Játsszunk a zenével! – Az élményszerű zeneoktatás lehetőségei]	
Balázs-Földi, Emese:	34
Inclusive School? – The Educational Integration of Students with Special Educational Needs from the Parent's Perspective [Befogadó Iskola? – Sajátos nevelési igényű tanulók oktatási integrációja szülői szemmel]	
Balogh, Beáta:	36
The Practice of Change Management in Early Childhood Education [Az óvodapedagógus pedagógiai változásmenedzsment gyakorlata]	

- Balogh, Dávid:** _____ 38
The Role and Importance of Talent Development in the Profession and Training of Reformed Religious Education Teachers
[A tehetséggondozás szerepe református hittanoktatók hivatásában és képzésében]
- Barnucz, Nóra, & Dominek, Dalma Lilla:** _____ 40
Sources of Computer Knowledge among Teachers in the Northern Great Plain
[Az Észak-alföldi pedagógusok számítógépes ismereteinek forrásai]
- Batsaikhan, Mungunchimeg:** _____ 43
Khatgal Village, Then and Now: Tourism and Cultural Impacts in the Khuvsgul Lake National Park
[Khatgal falu múltja és jelene: a turizmus és a kulturális hatások a Hövszgül-tavi Nemzeti Parkban]
- Belényi, Emese-Hajnalka:** _____ 44
From the Narrative of Deficit to Mutual Enrichment: Interpretive Frameworks of Disability in the Process of Developing Inclusive Community Spaces
[A hiány narratívájától a kölcsönös gazdagodásig: a fogyatékoság értelmezési keretei az inkluzív közösségi terek kialakításának folyamatában]
- Bocsi, Veronika:** _____ 46
How Is a First-Generation Graduate Different?
[Miben más egy első generációs diplomás?]
- Bocsiné Percze, Andrea:** _____ 48
Early Childhood Development Challenges in Kindergarten
[Kora gyermekkori fejlesztés kihívásai az óvodában]
- Bódis, Zoltán:** _____ 50
The „Swallowed Child”: Fairy-Tale Narratives and Interpersonal Metaphors of Children with Special Needs
[A „lenyelt gyermek” – a különleges bánásmódot igénylő gyermekek interperszonális kapcsolati metaforái a mesei narratívák tükrében]
- Bundzik, Blanka & Mező, Katalin:** _____ 52
A Comparative Analysis of Reformed Religious and Moral Education and Ethics from the Perspective of the Framework Curricula Developed for Students with Special Educational Needs
[A református hit- és erkölcstan és az etika tárgyak összehasonlító elemzése a sajátos nevelési igényű tanulók számára kidolgozott kerettantervek szempontjából]

- Cziomer, Marcin:** _____ 55
 Challenges in Polish Art Education in Focus on Kindergarten and Early Education
 [Kihívások a lengyel művészeti oktatásban, különös tekintettel az óvodára és a korai nevelésre]
- Czipczerné Bartók, Erika:** _____ 56
 Paradigm Shift in the Field of Inclusive Preschool Education
 [Paradigmaváltás az óvodai inkluzív nevelés területén]
- Csapi, Loréna Georgina & Kis, Gábor:** _____ 59
 Supporting the School Integration of Roma Students in a Rural Small Town – A Micro-Study Based on an Interview with a Teacher Using a Drama Pedagogy Approach
 [Roma tanulók iskolai beilleszkedésének támogatása egy vidéki kisvárosban – egy pedagógussal készült interjúra épülő mikrokutatás drámapedagógiai megközelítésben]
- Csányi, Andrea Mária:** _____ 61
 Experiences in Examining Linguistic Profiles in the Context of Intellectual Disabilities – In the Light of a Complex Arts Education Program
 [Nyelvi profil vizsgálatával kapcsolatos tapasztalatok értelmi akadályozottság esetén – egy komplex művészetpedagógiai program tükrében]
- Csizmárné Gede, Erika Judit:** _____ 63
 The Theological and Pedagogical Interpretation of Disability in Medieval Christian Thought
 [A fogyatékoság teológiai és pedagógiai értelmezése a középkori keresztény gondolkodásban]
- Csorba, Mónika & Juhász, Orchidea:** _____ 65
 Good Practice: Involving Students in School Community Service at the University of Miskolc
 [Jó gyakorlat: iskolai közösségi szolgálatos diákok bevonása a Miskolci Egyetemen]
- Csók, Cintia; Miklódi-Simon, Zsófia & Harsányi, Gabriella:** _____ 67
 „For the First Time, I Feel that Someone is Waiting For Me at Home.”
 A Comparative Study of Residential Care and Foster Care Based on Qualitative Research (Poster Presentation)
 [„Most először érzem, hogy valaki hazavár.” A lakóotthoni és a nevelőszülői gondozás összehasonlító vizsgálata egy kvalitatív kutatás alapján]
 (Poszterbemutató)

- Dalanics-Molnár, Ágnes, & Pető, Ildikó:** _____ 70
The Potential of Dynamic Sensory Integration Therapy (DSZIT) in Early Development
[A Dinamikus Szenzoros Integrációs Terápia (DSZIT) alkalmazásának a lehetőségei a korai fejlesztésben]
- Dan, Beata Andrea; Árkosi, Julianna & Wagner, Andrea:** _____ 72
Sensory Theatre as a Reflective and Inclusive Pedagogical Practice in Special Education
[A szenzoriális színház reflektív és inkluzív pedagógiai lehetőségei a gyógypedagógiában]
- Demeter, Zsuzsa:** _____ 74
From a Desktop Robot Assistant to an Ai-Based Educational Support Tool: A Functional Comparison of the Artificial Intelligence-Based Robots Loona and LOOI in Special Education Development
[Az asztali robotasszisztentstől az AI-alapú oktatási segédeszközökhöz: a Loona és a LOOI mesterséges intelligencia alapú robotok funkcionális összehasonlítása a gyógypedagógiai fejlesztés szempontjából]
- Dominek, Dalma Lilla:** _____ 76
Patterns of Attitudes toward Learning in the Context of Talent Development
[A tanuláshoz való viszony mintázatai tehetséggondozási kontextusban]
- Eichardt, János:** _____ 78
Development Opportunities for Science Education in Hungary and Abroad within Secondary School Frameworks
[Magyarországi és külföldi természettudományos oktatás fejlesztési lehetőségei középiskolai keretek között]
- Elek, Ágnes:** _____ 81
Art History without Borders: Adapting the Experiences of a Complex Visual Art Workshop in Conductive Education
[Művészettörténet határok nélkül: egy komplex vizuális alkotóműhely tapasztalatainak adaptálása a konduktív pedagógiában]
- Erdei, Róbert & Nagyné Kondor, Rita:** _____ 83
Attitudes toward Mathematics, Performance and Change Management
[Matematikai attitűdök, teljesítmény és változásmenedzsment]

- Falucskai, Veronika & Mező, Katalin:** _____ 85
„The Roaring Twenties”: Experiences from the Implementation of a Historical Project in a Seventh-Grade Class of Students with Learning Disabilities
[„Viharos húszasok” – egy történelmi projekt megvalósításának tapasztalatai a tanulásban akadályozott tanulók 7. osztályában]
- Farkas, Helga & Fucskó, Mónika:** _____ 88
Guardians and Life Paths – Permanent Placement Outcomes in Child Protection Residential Care
[Gyámok és sorsok – végleges sorsrendezések a gyermekvédelmi szakellátásban] _
- Faroughi, Fatemeh; Foroozan, Hajian & Dabney-Fekete, Ilona:** _____ 90
The Dominance of English or Multilingual Ideas in Monolingual Practices
[Az angol nyelv dominanciája vagy a többnyelvű elképzelések egynyelvű gyakorlatokban]
- Fegyveres, Mirtill & Galán, Anita:** _____ 92
The Return of Mothers with Young Children to the Labor Market
[Kisgyermekes anyák visszatérése a munkaerőpiacra]
- Fenyő, Imre:** _____ 94
Normative Mediation and the Image of Children in Socialist Pedagogical Discourse – An Analysis of the Journal „Család és Iskola” (1950–1970)
[Normaközvetítés és gyermekkép a szocialista pedagógiai diskurzusban – a Család és Iskola folyóirat elemzése (1950–1970)]
- Foroozan, Hajian; Bocsi, Veronika & Varga Nagy, Aniko:** _____ 96
Supporting Communication for Non-Verbal Children (3-6) in Early Childhood SEN Education
[Szavakkal leírhatatlan: a kommunikáció támogatása nem beszélő, óvodáskorú gyermekek (3-6) korai fejlesztésében]
- Fógel-Veres, Anett:** _____ 98
The Emergence of the 'Singing Youth' Movement
[Az Éneklő Ifjúság Mozgalom kialakulása]
- Frank, Tamás:** _____ 100
Dr. András Pető and the Press Representation of Conductive Pedagogy in the Orvosi Hetilap, in the Professional Periodical Köznevelés and the Tanító
[Dr. Pető András és a konduktív pedagógia sajtórepresentációja az Orvosi Hetilapban, a Köznevelés és a Tanító című szakmai periodikában]

- Fügedy, Anikó Erzsébet:** _____ **102**
Social Factors Influencing the Acquisition of the Romanian Language by Students
Belonging to a Local Hungarian Minority Community
[A román nyelv elsajátítását befolyásoló társadalmi tényezők a helyi magyar
kisebbségi közösséghez tartozó diákok esetében]
- Galán, Anita & Kis, Gábor:** _____ **105**
Harry Potter's Childhood Trauma in the Light of Socialisation and ACE Research
[Harry Potter gyermekkori traumái a szocializáció és az ACE-kutatások tükrében]
- Gazda, Dorottya:** _____ **107**
Not a Deficit, but a Resource. The Common Approach of Drama Pedagogy and
Culturally Relevant Pedagogy (Poster Presentation)
[Nem deficit, hanem erőforrás. A drámapedagógia és a kulturálisan releváns
pedagógia közös szemlélete] (Poszterbemutató)
- Godó, Irén & Weisz, Dávid:** _____ **109**
Helping Practices in Roma Life Courses in the Light of Motivations
[Segítő gyakorlatok roma életutakban a motivációk tükrében]
- Gyuris, Pálma & Czapné Makó, Zita:** _____ **111**
The Difficulties in Learning Mathematics in Primary School, Dyscalculia
[A matematika tanulásának nehézségei alsó tagozaton, a diszkalkulia]
- Hadházi, Renáta:** _____ **114**
The Contemporary Relevance of Bernstein's Theory of Language Codes and
Translanguaging Pedagogy
[Bernstein nyelvi kódelméletének aktualitása és a transzlingváló pedagógia]
- Hajzer, Erika & Szabó, Ágnes:** _____ **116**
Folk Traditions in Speech and Language Therapy
[Néphagyományok a logopédiában]
- Hegedűs, Roland:** _____ **119**
Possibilities of Using Models in Science Lessons for Students with Mild
Intellectual Disabilities
[Modellek alkalmazásának lehetőségei enyhe értelmi fogyatékos tanulók
természettudományos óráin]
- Hegyes, Zsuzsa & Pető, Ildikó:** _____ **121**
The Quality of Life of Adults with Intellectual Disabilities Depending on Their
Housing
[Az értelmi fogyatékos felnőttek életminősége a lakhatás függvényében]

- Hevesi, Tímea Mária:** _____ 123
 A Chance for Health – Equal Opportunities Days at the University of Szeged
 Juhász Gyula Faculty
 [Esély az egészségre – az SZTE JGYPK Esélyegyenlőségi Napjai]
- Ibrahim, Ibrahim; Biczó, Gábor & Vinkovits, Balázs:** _____ 125
 War as Commandment: Anthropological Perspectives on the 2023-2026 Current
 Sudan Civil War and African Political Modernity
 [A háború mint parancsolat: antropológiai perspektívák a 2023–2026-os jelenlegi
 szudáni polgárháborúról és az afrikai politikai modernitásról]
- Inántsy Pap, Ágnes:** _____ 127
 Ecclesiastical Identity Formation and Pedagogical Practice in Greek Catholic
 Elementary Education in Hungary (1877–1948)
 [Egyházi identitás és pedagógiai gyakorlat a magyarországi görögkatolikus
 népoktatásban (1877–1948)]
- Jallouli, Yossri:** _____ 129
 Beyond the Public Sphere: The Household as a Site of Cultural Persistence and
 Adaptation
 [A nyilvános szférán túl: a háztartás mint a kulturális fennmaradás és
 alkalmazkodás tere]
- Jordanidisz, Ágnes; Vukman, Kornélia & Mihály, Orsolya:** _____ 130
 The Examination of Narrative Skills in Children with Mild Intellectual Disorder
 [Narratív képességek vizsgálata tanulásban akadályozott gyermekeknél]
- Juhász, Anna & Hegedűs, Roland:** _____ 132
 AI in Speech-Language Pathology and Educational Planning:
 Effectiveness and Professional Challenges
 [A mesterséges intelligencia a logopédiai és pedagógiai tervezésben: hatékonyság és
 szakmai dilemmák]
- Juhász, Gréta Zsanett & Árkosi, Julianna:** _____ 134
 The Socializing Power of Singing Games and Children's Dance in Preschool Age
 [Az énekes játékok és a gyermektánc szocializáló ereje óvodáskorban]
- Juhász, Orchidea:** _____ 136
 Student Initiatives and University Community Building: Experiences from an
 Institutional Development Process
 [Hallgatói kezdeményezések és egyetemi közösségépítés: egy intézményi fejlesztési
 folyamat tapasztalatai]

- Kajdiné Virág, Katalin & Fucskó, Mónika:** _____ **138**
Procedures for Investigating Child Abuse Cases in Child Protection Services –
Examination of the Tasks of Child Protection Guardians in Hajdú-Bihar County
[A gyermekbántalmazási esetek kivizsgálásának eljárásrendje a gyermekvédelmi
szakellátásban – gyermekvédelmi gyám feladatainak vizsgálata Hajdú-Bihar
Vármegyében]
- Kalmár, Laura:** _____ **140**
The Relationship between Transhumanism and Artificial Intelligence
[A transzhumanizmus és mesterséges intelligencia kapcsolata]
- Karsai, Fanni Judit & Mező Katalin:** _____ **142**
The Use of Digital Tools in History Education for Students with Learning
Disabilities
[Digitális eszközök alkalmazása a történelemtanításban
tanulásban akadályozott tanulók esetében]
- Katonka, Fruzsina Sára & Miklódi-Simon, Zsófia:** _____ **144**
Investigating Victim-Blaming Attitudes in the Perception of Intimate Partner
Violence (Poster Presentation)
[Az áldozathibáztató attitűdök vizsgálata a párkapcsolati erőszak megítélésében]
(Poszterbemutató)
- Kis, Gábor:** _____ **147**
Magical Coping Mechanisms in the Harry Potter Novel Series
[Mágikus megküzdési módok a Harry Potter-regénysorozatban]
- Kiss Edina, & Árkosi, Julianna:** _____ **149**
Folk Children's Games, Folk Traditions in Kindergarten Related to Special Days
[Népi gyermekjátékok, néphagyományok az óvodában jeles napokhoz
kapcsolódva]
- Kiss, Viktória & Miklódi-Simon, Zsófia:** _____ **151**
The Relationship Between Arts Education as a Tool of Disadvantage
Compensation and Parental Involvement
[A művészeti nevelés, mint hátránykompenzációs tényező összefüggései a szülői
bevonódással]
- Kissiya, Efilina:** _____ **153**
Etymology, Cosmology, and Marine Stewardship: The Socio-Ecological
Significance of Hygeralai in Luang Island
[Etimológia, kozmológia és tengeri gondnokság: a Hygeralai társadalmi-ökológiai
jelentősége Luang szigetén]

- Kostyák, Eszter & Pusztafalvi, Henriette:** _____ 155
Critical Points of Integration and Teacher Attitudes in the Educational Pathways of Students with Special Educational Needs in the Hungarian Public Education System
[Integrációs kritikus pontok és pedagógus-attitűd az SNI gyermekek oktatási pályájában a magyar közoktatásban – az SNI integrációs pályamodell alkalmazása az oktatási folyamatok és intézményi döntések elemzésére]
- Kovács, Boglárka & Mező, Katalin:** _____ 158
Comparative Study of the Interpersonal Relationships of Persons with Learning Disabilities and Intellectual Disabilities in the Light of Christian Faith
[Tanulásban akadályozott és értelmileg akadályozott személyek interperszonális kapcsolatainak összehasonlító vizsgálata a keresztény hit tükrében]
- Kovács Elvira, & Ábrahám, Gréta:** _____ 160
The Possibilities of Identifying Logical-Mathematical Intelligence and its Role in Differentiated Mathematics Education
[A logikai–matematikai intelligencia azonosításának lehetőségei és szerepe a differenciált matematikaoktatásban]
- Kovács, Katalin & Tamásiné Dsupin, Borbála:** _____ 162
The Personality-Developing Effect of Folk Games in the Lives of Preschool Children
[A népi játékok személyiségfejlesztő hatása az óvodáskorú gyermekek életében]
- Kozup Sándor:** _____ 164
Legal Sources in the Field of Special Education: A Systematic Review and Practical Application
[Jogforrások a gyógypedagógia köréből: rendszertani áttekintés és gyakorlati alkalmazás]
- Kőrösi, Mária:** _____ 166
Cultural Identity as a Resource for the Educational Inclusion of Roma Students
[A kulturális identitás, mint a roma tanulók oktatási inklúziójának erőforrása]
- Kubangun, Nur Aida** _____ 169
Social Vulnerability in Post-Conflict Maluku, Indonesia: A Sociological Perspective
A posztkonfliktusos Maluku társadalmi sérülékenysége, Indonézia: Szociológiai perspektíva

Kudron-Bohos, Dóra & Szabó, Ágnes:	171
Speech Development in Extremely Premature Infants [Az extrém koraszülöttek beszédfejlődése]	
Kumarasiri, Lakni Prasanjali:	174
The Transformation of Veddha Identity into a Modern Myth in Sri Lanka [A veddha identitás átalakulása modern mítosszá Sri Lankán]	
Laoues-Czimbalmos, Nóra:	176
Investigation of Inclusive Physical Education and the Motor Development of Children with Special Educational Needs [Az inkluzív testnevelés és az SNI gyermekek mozgásfejlesztésének vizsgálata]	
Mátó-Buchholcz, Katalin:	179
Music Education in the Age of Artificial Intelligence: Results of a Pilot Study [Ének-zene oktatás a mesterséges intelligencia korában: egy pilot vizsgálat eredményei]	
Medojevic, Milena:	182
Belief in Mythological Creatures in the 21st Century: Evidence from South Slavic Folklore Interviews [A mitológiai lényekbe vetett hit a 21. században: délszláv folklórinterjúk elemzése]	
Mészárosné Gupcsó, Tímea:	184
Personality Development and Patterns of Self-Reflection Among Special Education Students [Személyiségfejlesztés és önreflexiók mintázatok gyógypedagógus hallgatók körében]	
Mező, Ferenc:	187
Possibilities for Enhancing Cognitive Performance in Public Education [A kognitív teljesítőképesség fokozásának lehetőségei a köznevelésben]	
Miklódi-Simon, Zsófia & Kovács-Nagy, Klára:	190
Foster Parent Motivations, Family Resources, and Their Social Embeddedness [Nevelőszülői motivációk, családi erőforrások és társadalmi beágyazottságuk]	
Mikó, F. László:	192
Software Solution for Mapping and Supporting the Development of Subskills Related to Learning to Read [Szoftveres megoldás az olvasástanuláshoz kapcsolódó részképességek feltérképezésére, és fejlesztésének támogatására]	

- Miksó, Zsuzsanna & Keller, Veronika:** _____ 195
Employment of Persons with Disabilities as a Corporate Social Responsibility (CSR) Strategy among Companies
[A fogyatékkal élő személyek foglalkoztatása, mint társadalmi felelősségvállalási CSR stratégia a vállalatok körében]
- Müller, Anetta; Mező, Ferenc & Mező, Katalin;** _____ 197
Prevalence, Trends, and Patterns of Students Diagnosed with Autism Spectrum Disorder in Hungary
[Az autizmus spektrum zavarral diagnosztizált tanulók előfordulása, tendenciái és trendjei Magyarországon]
- Müller, Anetta:** _____ 199
The Occurrence and Trends of Spinal Deformities and Flatfoot Based on School Screening Examinations
[A gerincdeformitások és a lúdtalp megjelenése és tendenciái iskolai szűrővizsgálatok alapján]
- Nagy, Erika:** _____ 201
Effective Development of Social Skills using the Self-Book in Primary School Students with Autism Spectrum Disorder
[Társas képességek hatékony fejlesztése Én-könyv használatával autizmus spektrum zavarban érintett alsós tanulóknál]
- Nagné, Ádámszki Tímea & Fenyő, Imre:** _____ 204
Foreign Language Activities Appearing in the Pedagogical Program of Kindergartens in Eastern Hungary
[Kelet-magyarországi óvodák pedagógiai programjában megjelenő idegen nyelvi tevékenységek]
- Németh, Nóra Veronika:** _____ 206
Learning Menu as a New Opportunity for Differentiation
[Tanulási menü, azaz a differenciálás új lehetősége]
- Özbilen, Fatih Mutlu:** _____ 208
Evaluation of Child Development Program Students' Attitudes towards Artificial Intelligence
[A gyermekfejlesztési program hallgatóinak mesterséges intelligenciával kapcsolatos attitűdjeinek értékelése]

- Pap, Ferenc:** _____ 210
Inclusive Institutions and Reformed Spirituality – Experiences of an International Research in the light of Reformed Teacher Training
[Befogadó intézmények és református szellemiség – egy nemzetközi kutatás tapasztalatai a református pedagógusképzés tükrében]
- Petri, Bálintné & Fucskó, Mónika:** _____ 213
School Dropout – Prevention and Treatment at Bökönyi Barota Mihály Primary School
[Iskolai lemorzsolódás – megelőzése és kezelése a Bökönyi Barota Mihály Általános Iskolában]
- Péter, Csaba:** _____ 215
Instrumental Music Education for Children with Special Educational Needs: A Theoretical Overview of Inclusive Pedagogical Approaches
[Sajátos nevelési igényű gyermekek hangszeres zeneoktatása: az inkluzív pedagógiai megközelítések elméleti áttekintése]
- Podlovics, Éva & Kondé, Zoltán:** _____ 217
Survey of the Learning Behavior of University Students (Special Education Teachers, other Teachers and Economists) after Closing the Academic Term
[Egyetemisták (gyógypedagógus, egyéb pedagógus és gazdasz) tanulási viselkedésének vizsgálata egy lezárt vizsgaidőszakot követően]
- Pornói, Imre:** _____ 219
Special Education Classes in Hungary after 1945
[Gyógypedagógiai osztályok Magyarországon 1945-öt követően]
- Pták-Petró, Borbála & Pető, Ildikó:** _____ 222
Special Education Services, Marketing, and Professional Standards
[Gyógypedagógiai szolgáltatások, marketing és szakmai standardok]
- Rábai, Dávid:** _____ 224
Frequency of Work-related Activities in Kindergarten – Analysis of Student Observations
[Munka jellegű tevékenységek óvodai alkalmazásának gyakorisága – hallgatói megfigyelések elemzése]

- Rétháti, Csilla & Gortka-Rákó, Erzsébet:** _____ 226
The Disadvantage Compensation Practice Applied by Vocational Schools to Young People at Risk of Dropping Out
[A szakiskolák lemorzsolódással veszélyeztetett fiatalok esetében alkalmazott hátránykompenzációs gyakorlata]
- Rusyanti, Rusyanti:** _____ 229
Beyond the Sea and Rivers: The Martaban's Voyage and Chronicles in Indonesia
[Túl a tengereken és folyókon: a Martabán útja és krónikái Indonéziában]
- Stajer, Anita; Halasi, Szabolcs & Borsos, Éva:** _____ 231
Investigation of Sleep Habits and Lifestyle Factors Among Children Aged 9–11
[Alvási szokások és életmódbeli tényezők vizsgálata a 9-11 éves korosztály körében]
- Szabó, Ágnes:** _____ 233
Latest Findings from GMP Diagnostics
[A GMP–diagnosztika legújabb eredményei]
- Szabó, Ágnes & Drénné Molnár, Erika:** _____ 235
Individual Developmental Experiences of Preschool Children with Autism Spectrum Disorder Receiving Individual TSMT® Therapy
[Egyéni TSMT® terápiában részesülő autizmus spektrumzavarral érintett óvodás gyermekek fejlesztési tapasztalatai]
- Szabó Róbertné & Szabó, Ágnes:** _____ 237
School Readiness and Its Assessment in the 1990s with a Focus on a Logopedic Approach
[Iskolaérettség, iskolaérettség vizsgálata a 90-es években különös tekintettel logopédia megközelítésből]
- Szalai, Erzsébet:** _____ 240
Informal Learning among Teachers Who Teach Students with Autism Spectrum Disorder in an Inclusive Setting (A Scoping Review with Narrative Analysis)
[Az autizmus spektrum zavarral élő tanulókat inkluzívan oktató pedagógusok informális tanulása (scoping review narratív elemzéssel)]
- Szalánczi, Zoltán:** _____ 242
Examination of the Strategy of Hungarian Youth Football Sport Organizations
[A magyar labdarúgó utánpótlásnevelő sportszervezetek stratégiájának vizsgálata]

- Szecsó, János:** _____ 244
The Experiences of Cooperation between Kindergarten and School Social Workers in Public Educational Institutions
[Az óvodai és iskolai szociális segítők együttműködési tapasztalatai a köznevelési intézményekben]
- Szecsó, János & Nemes Magdolna:** _____ 247
Opportunities for Internationalization in Teacher Training
[A nemzetköziesítés lehetőségei a pedagógusképzésben]
- Szerdahelyi, Zoltán; Bencze, Ádám & Gortka-Rákó, Erzsébet:** _____ 249
Health Behavior Clusters Among Students at the Faculty of Education for Children and Special Educational Needs at the University of Debrecen
[Egészségmagatartási klaszterek a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógia Karának hallgatói körében]
- Szilágyi, Barnabás:** _____ 252
Theory-Driven, Digitally Supported Assessment of Early Childhood Development: Conceptual Foundations and Pedagogical Implications
[Elméletvezérelt, digitálisan támogatott fejlődésértékelés a kora gyermekkori nevelésben]
- Szilágyi Zsófia Mária:** _____ 254
Examining the Relationship Between the Digital World and Postural Deviations in Adolescents
A digitális világ és a testtartási eltérések összefüggéseinek vizsgálata serdülőkorú gyermekeknél
- Szöllősi, Tamás; Németh, Nóra Veronika & Szerepi, Sándor:** _____ 256
Three Pillars of Infant and Toddler Education: Age-Specific Features, Socio-Emotional Competence, and the Age-Appropriate System of Activities
[A csecsemő- és kisgyermekkori nevelés három pillére: életkori sajátosságok, érzelmi-szociális kompetencia, az életkor tevékenységrendszere]
- Tamayo, Jose Antonio Lorenzo:** _____ 259
Materializing Devotion: Exploring Identity Negotiation in Parañaque City's Sayaw Ng Pagbati
[Az áhítat megtestesülése: az identitásalakítás folyamatának vizsgálata Parañaque város Sayaw Ng Pagbati hagyományában]

- Tamásiné Dsupin, Borbála:** _____ 260
"Magic of Timbre" – Through the Ears of Child
["Hangszínvarázs" – Gyermekfüllel]
- Ternyik, Daniel:** _____ 262
Promises and Practicalities: The Evolution and Future Direction of EU Roma Policy
[Ígéretet és gyakorlati szempontok: Az EU roma-politikájának fejlődése és jövőbeli irányai]
- Torhán-Bartha, Erika & Ceglédi, Tímea:** _____ 264
Between Two Worlds? Colleges for Advanced Studies as Bridges in the Resilient Life Paths of Oláh Roma Educators
[Két világ között? A szakkollégiumok hídképző szerepe oláh cigány pedagógusok reziliens életútjában]
- Tóth, Eszter:** _____ 266
Examining the Possibilities of Accessing Culture in the Case of Museums and Exhibition Spaces in Debrecen
[A kultúrához való hozzáférés lehetőségeinek vizsgálata a debreceni múzeumok és kiállító terek esetében]
- Tóth, Etelka:** _____ 268
Innovative Approaches to First Language Talent Development
[Anyanyelvi tehetséggondozás az innováció jegyében]
- Tóth, József & Molnárné Kovács, Judit:** _____ 270
Risk-Taking Behavior and Escapism Among Adolescents in State Care and Those Raised in Family Environments
[Rizikómagatartások és eszkepizmus állami gondozott és családban nevelkedő serdülők körében]
- Tóth, Kamilla Zsófia & Mező, Katalin:** _____ 272
Analysis of the Series Gravity Falls from the Perspectives of Special Educational Normality and Subversive Narratives
[A Rejtélyek városkája című sorozat elemzése a gyógypedagógiai normalitás és a szubverzív narratívák szempontjából]

- Tóth, Kinga:** _____ 274
 The Relationship between Early Reading Experiences and Lexical Access Among Socioeconomically Disadvantaged Preschool Children
 [A korai olvasásélmények és a lexikális hozzáférés kapcsolata hátrányos helyzetű óvodások körében]
- Trappe-Butzbach, Ingeborg:** _____ 276
 Why Do We Need a Family School?
 [Miért van szükségünk családi iskolára?]
- Trixler, Bettina & Pusztafalvi, Henriette:** _____ 278
 Parental Quality of Life and Psychosocial Factors Among Immigrant Families Raising Children with Autism (Poster Presentation)
 [Szülői életminőség és pszichoszociális tényezők bevándorló háttérű, autista gyermeket nevelő családok körében] (Poszterbemutató)
- Túri, Ibolya:** _____ 281
 Digital Skill Development and Gamification in Conductive Education: Methodological Opportunities in Student Development and Conductor Training
 [Játékos tanulás és digitális kompetenciák a konduktív nevelésben – új módszertani perspektívák a fejlesztésben és a konduktorképzésben]
- Vargáné Nagy, Anikó:** _____ 283
 The Use of Artificial Intelligence and Its Impact on Early Childhood Education
 [A mesterséges intelligencia használata és hatása a kisgyermekkorai nevelésre]
- Vilmányi, Judit** _____ 285
 “Together, for Each Other” – an Attitude-Shaping Drawing Competition
 [„Együtt, egymásért” - egy szemléletformáló rajzpályázat]
- Werunga, Damaris:** _____ 288
 Influence of Missionaries on Women's Roles Among the Bukusu
 [A misszionáriusok hatása a nők szerepére a Bukusu környékén]
- Zágonyiné Nagy, Szilvia:** _____ 289
 Adopt a Grandmother and a Grandfather!
 ["Fogadj örökbe egy nagymamát és egy nagypapát!"]

FOREWORD / ELŐSZÓ

2026. április 24-25. 11. alkalommal kerül megrendezésre a Különleges Bánásmód Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencia a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar, valamint a Különleges Bánásmód Folyóirat Szerkesztősége szervezésében.

On April 24-25, 2026, the 11th International Interdisciplinary Conference about Special Treatment will be held, organized by the Faculty of Child Education and Special Education at the University of Debrecen and the Editorial Board of the *Special Treatment* Journal.

A konferencia immár egy évtizede nyújt teret a kiemelt figyelmet, a különleges bánásmódot igénylő személyek (pl. sajátos nevelési igényűek; fogyatékkal élők; beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel élők; tehetségek; hátrányos helyzetűek stb.) helyzetével, ellátásával, fejlesztésével, a problémáik megoldásával foglalkozó hazai és külföldi tudományos kutatóknak és szakembereknek a tudományos eredményeik megjelentetéséhez.

For a decade, this conference has provided a platform for domestic and international researchers and professionals addressing the situation, care, and development of individuals requiring special attention and treatment (e.g., those with special educational needs, disabilities, learning and behavioral difficulties, exceptional talents, or disadvantaged backgrounds).

A konferencia inter- és multidiszciplináris jellege miatt nemcsak a pedagógia és pszichológia területéről szóló témák számára biztosít helyet, hanem lehetőséget ad más tudományágak – mint például orvostudomány, jog, antropológia, szociológia, mérnöki tudományok stb. – tudományos képviselőinek is az eredményeik prezentálására, kapcsolatok építésre.

Given its interdisciplinary and multidisciplinary nature, the conference welcomes not only topics from the fields of pedagogy and psychology but also offers an opportunity for representatives of other disciplines – such as medicine, law, anthropology, sociology, and engineering sciences – to present their scientific findings and foster professional collaborations.

A Szervezők

The Organizers

ORGANIZING COMMITTEE / SZERVEZŐ BIZOTTSÁG

Főszervező Main Organizer

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és
Gyógypedagógiai Kar (DE GYGYK) és a
Különleges Bánásmód
Interdiszciplináris Folyóirat
Szerkesztősége

University of Debrecen, Faculty of Child
Education and Special Needs Education
(DE GYGYK) and the Editorial Board
of the Interdisciplinary Journal of
Special Treatment

Hazai tudományos és szakmai szervezőbizottság tagjai: Members of the Hungarian scientific and professional organizing committee:

A bizottság elnöke: Chairman of the committee:
Mező Katalin (PhD)

A bizottság tagjai Members of the committee
a főszervező intézmény részéről: from the main organizing institution:

Gortka-Rákó Erzsébet (PhD) (dékán)
Biczó Gábor (Prof., PhD) (tudományos dékánhelyettes)
Nemes Magdolna (PhD) (nemzetközi koordinátor)
Tóth Norbert (PhD) (nemzetközi koordinátor)
Mező Ferenc (PhD) (Különleges Bánásmód Folyóirat alapító-főszerkesztő)

Nemzetközi tudományos és szakmai Members of the international scientific
szervezőbizottság tagjai: and professional organizing committee:

Gergely Viktória (Ph.D., Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európai
Tanulmányok Kara, Szlovákia)
Godawa, Grzegorz (Ph.D., The Pontifical University of John Paul II in Krakow,
Lengyelország)
Horák Rita (Prof. Ph.D., Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar,
Szerbia)
Muntean, Loredana (Ph.D., Nagyvárad Állami Egyetem, Románia)
Orbán Réka (Ph.D., Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia)
Özbilen, Fatih Mutlu (Ph.D., Çanakkale Onsekiz Mart University, Törökország)
Pásztor Rita (Ph.D., Partiumi Keresztény Egyetem, Románia)
Pyrszak-Piega, Monika (Ph.D., Wyższa Szkoła Biznesu- National Louis University,
Lengyelország)

ABSZTRAKTOK / ABSTRACTS

A kiadványban megjelenő absztraktok tartalmáért és nyelvi helyességéért a szerzőik felelősek.

A kiadványban megjelenő absztraktokban foglalt vélemények nem feltétlenül tükrözik a Kiadó vagy a Szerkesztők álláspontját.

The authors are solely responsible for the content and the language of the abstracts.

Furthermore, statements and views expressed in the abstracts are those of the authors and do not necessarily represent those of the Editors and the Publisher.

Agárdi-Elek, Ágnes, & Szabó, Ágnes:

People with Disabilities in Tourism – A Brief Insight

[Fogyatékosággal élők a turizmusban – rövid betekintés]

Abstract

This presentation explores the fundamental accessibility and equal opportunity options for people with disabilities, situated at the intersection of special needs education and tourism as educational and economic disciplines. As participation in tourism is a significant factor in shaping the quality of life, it deserves a prominent role in the lives of people with disabilities as well. A primary objective is to explore the necessity of further expanding and deepening research into the emerging needs within the field of disability-inclusive tourism. While tourism professionals often view the needs of people with disabilities primarily through the lens of physical accessibility, there is a lack of more nuanced, foundational understanding required to achieve true equality and barrier-free participation, regardless of the specific needs of various disability subgroups. Tourism creates quality leisure opportunities, serving as a vital touchpoint that significantly impacts the quality of life for all participants. As a direct participant in the lives of people with disabilities, the field of special needs education can offer effective solutions for targeted needs assessment. Furthermore, it can contribute theoretical and practical recommendations to promote the widest possible participation of people with disabilities in tourism. The target group at the intersection of these two disciplines includes persons with disabilities and their primary caregivers. As part of a more comprehensive study, this presentation aims to map the relevant background and approaches. Following a brief historical and conceptual introduction, it summarizes the 2019 findings of a study conducted within the framework of the international Peer-AcT Erasmus+ project (2018–2021), focusing exclusively on the Hungarian results. The presentation specifies the disability groups involved, the opinions expressed, and the further open research areas identified from a special education perspective. It also highlights the need to map the specific requirements of disability groups beyond the primary target audience, for which the expertise of special education professionals is indispensable. A key element is that certain disability groups require constant or temporary assistance and support depending on the nature of their impairment. Age itself may mean that an individual cannot make independent decisions; however, experiences during these formative years influence their entire future outlook. The motivation, attitude, and opportunities provided by the supporting parental background at this stage fundamentally shape the future willingness

to participate, interests, and overall motivation of the person with disabilities. Children who have few or no negative experiences are more likely to become active and satisfied participants in tourism as adults, potentially even independently. Future research—previewed in this presentation—will focus specifically on people with speech impairments and mild intellectual disabilities. There is a need to shift the perspective of tourism professionals, primarily through accurate information sourced from parents as direct observers. The science and toolkit of special education can play a crucial role in collecting and mediating this expertise. It is a vital common interest to create the conditions for the successful and mutually beneficial adaptation of special educational solutions within the tourism sector.

Keywords: equal opportunities, accessible tourism, special needs education, tourism research, multidisciplinary approach

Absztrakt

Az előadásban a gyógypedagógia és a turizmus mint neveléstudományi és gazdaságtudományi diszciplínák közös metszetében található fogyatékossgal élők alapvető akadálymentesítési és esélyegyenlőségi lehetőségei kerülnek megjelenítésre. Miután a turizmusban való részvétel életminőség-alakító tényező, a fogyatékossgal élők életében is kiemelt helyet érdemel. Megvalósítandó célként kijelölhető annak szűk-ségességét feltárni, hogy érdemes-e még továbbtágítani és elmélyíteni az újonnan megjelenő igényt a fogyatékossgal élők turisztikai részvételének kutatási területén belül is. A turisztikai szakemberek felé a fogyatékossgal élők igényeiből leginkább a fizikai korlátok akadálymentesítése jelenik meg mint elsődlegesen megoldást követelő probléma és az ennél még árnyaltabb, mélyebb megértést igénylő alapkövek hiányoznak ahhoz, hogy fogyatékossgai alcsoportok speciálisabb szükségleteitől függetlenül megvalósulhasson a valódi esélyegyenlőség és akadálymentes részvétel a turisztikai szektorban. A turizmus minőségi szabadidős lehetőségeket teremt a benne résztvevők számára, ezért jelenthet mindenki életében olyan kapcsolódási pontot, amely az életminőségre is jelentős hatást gyakorolhat. A gyógypedagógia tudománya mint közvetlen és direkt résztvevője a fogyatékossgal élők életének, hatékony megoldásokat kínálhat az igények célzott feltérképezéséhez, továbbá elméleti és gyakorlati javaslatokkal járulhat hozzá a fogyatékossgal élők turisztikai részvételének minél szélesebb körű megvalósulásához. Mindkét tudományterület közös metszetében lévő célcsoport a fogyatékossgal élő személyek és a hozzájuk kapcsolódó elsődleges segítők. Az előadás egy átfogóbb vizsgálat egyik részelemeként kívánja feltérképezni a témához kapcsolódó háttérrel és megközelítési pontokat. Az előadás elsősorban azt szeretné röviden, összegző jelleggel bemutatni egy rendkívül vázlatos terjedelmű történeti és fogalmi ráhangolást követően, hogy egy nemzetközi 2018 és 2021 évek között zajló Peer-AcT Erasmus+ projekt keretében végrehajtott vizsgálat, 2019-ben kizárólag hazai vonatkozású eredményeiben milyen

megállapításokat fogalmaztak meg. Az előadás konkretizálja a vizsgálatban megjelenő fogyatékosági csoportokat, a megnyilatkozó véleményeket és az eredmények alapján gyógypedagógiai szempontból felmerülő további nyitott vizsgálati területeket, illetve az elsődleges célcsoporton kívül meghatározott fogyatékosági csoportok speciális igényének feltérképezési szükségletét is, melyhez nélkülözhetetlen a gyógypedagógia szakemberek tudásanyagának bevonása. Lényeges elem, hogy a fogyatékoságok tekintetében vannak olyan csoportok, amelyeknél a sérülés mértékétől függően állandó, vagy átmeneti segítségnyújtásra, támogatásra van szükség. Az életkor önmagában is jelentheti azt, hogy önállóan nem hozhat egy személy döntéseket, viszont az ezen életkorban megtapasztaltak hatása a teljes jövőkép alakítására hatással van, azaz az ebben az életkorban leginkább támogató szülői háttér motivációja, hozzáállása, lehetőségei már eleve formálják a későbbiekben a fogyatékosággal élő személy részvételi hajlandóságot, az érdeklődési körét, a nyitottságát és alapvetően a motivációját. Azokból a gyermekekből lesz akár önállóan is aktív és boldog turisztikai résztvevő, akiknek nincsenek, vagy kevésbé vannak rossz megéléseik. A további – jelen előadásban csak előrevetítve említeni kívánt – vizsgálódások keresztműzébe kifejezetten a beszéd fogyatékosággal és enyhe intellektuális képességzavarral élők kerülhetnek. Szükséges formálni a turisztikai szakemberek ez irányú szemléletét, méghozzá elsődlegesen a szülőktől mint közvetlen megtapasztalóktól származó megfelelő információkkal, melynek közvetítésében és hozzáértő összegyűjtésében kaphat szerepet a gyógypedagógia tudománya és eszköztára. A korábbiakkal összehangban tehát a meghatározott elsődleges célcsoport az általános iskolai korosztály szüleinek, gondviselőinek véleményének összefoglaló vizsgálata lesz, mivel az ebben a korban szerzett tapasztalatok jelentősen befolyásolhatják a későbbi motivációt és mint minőségi szabadidős tevékenység iránti érdeklődést. Nagyon fontos közös érdek a gyógypedagógiai megoldások turisztikai vonalon történő sikeres és mindenki számára profitáló adaptálási feltételeinek megteremtése.

Kulcsszavak: esélyegyenlőség, akadálymentesített turizmus, gyógypedagógia, turizmusvizsgálatok, multidiszciplináris megközelítés

Alshawabkeh, Maram:

**Informal Social Networks and Ethical Leadership: A Business Anthropology
Study of Moral Ecology and Intercalary Leadership in Jordan's Water
Governance**

**[Informális társadalmi hálózatok és etikus vezetés: üzleti antropológiai vizsgálat
a morális ökológia és a köztes vezetés szerepéről Jordánia vízgazdálkodásában]**

Abstract

In the context of Jordan's chronic water scarcity, this research investigates how ethical leadership is practiced within the Ministry of Water and Irrigation. Moving beyond technocratic models, the study adopts an anthropological lens to frame governance as a "moral ecology"—a dynamic space where environmental constraints, cultural values, and organizational structures intersect. Through qualitative ethnographic methods, the paper highlights the role of middle managers as intercalary leaders who must navigate the tension between rigid bureaucratic mandates and the informal social networks, or *wasta*, that underpin Jordanian social life. The research argues that these informal networks are not merely indicators of institutional weakness or corruption; instead, they function as culturally meaningful mechanisms essential for maintaining trust, cooperation, and legitimacy within the ministry. By situating ethics in the everyday labor of relational negotiation, the study demonstrates that effective governance in resource-scarce environments requires moving away from individualistic leadership models toward a more socially embedded understanding. Ultimately, this work contributes to business and cultural anthropology by reframing ethical leadership as a relational and ecological process, offering a nuanced framework for understanding institutional life under severe environmental and social pressure.

Keywords: ethical leadership, moral ecology, water governance, informal social networks, Intercalary Leadership, *wasta*

Absztrakt

Jordánia krónikus vízhiányának kontextusában ez a kutatás azt vizsgálja, hogyan gyakorolják az etikus vezetést a Vízügyi és Öntözési Minisztériumban. A technokratikus modelleken túllépve a tanulmány antropológiai szemszögből vizsgálja a kormányzást „erkölcsi ökológiaként” – egy dinamikus térként, ahol a környezeti korlátok, a kulturális értékek és a szervezeti struktúrák metszik egymást. Kvalitatív etnográfiai módszerek

segítségével a tanulmány kiemeli a középvezetők szerepét, mint interkaláris vezetőket, akiknek el kell boldogulniuk a merev bürokratikus mandátumok és az informális társadalmi hálózatok, vagyis a wasta közötti feszültségben, amelyek a jordániai társadalmi élet alapját képezik. A kutatás azt állítja, hogy ezek az informális hálózatok nem csupán az intézményi gyengeség vagy a korrupció mutatói; ehelyett kulturálisan jelentős mechanizmusokként működnek, amelyek elengedhetetlenek a bizalom, az együttműködés és a legitimitás fenntartásához a minisztériumon belül. Azáltal, hogy az etikát a kapcsolati tárgyalások mindennapi munkájába helyezi, a tanulmány kimutatja, hogy az erőforrás-szűkös környezetben a hatékony kormányzás megköveteli az individualista vezetési modellektől a társadalmilag beágyazottabb megértés felé való elmozdulást. Végző soron ez a munka az üzleti és kulturális antropológiához járul hozzá azáltal, hogy az etikai vezetést kapcsolati és ökológiai folyamatként értelmezi újra, árnyalt keretet kínálva a súlyos környezeti és társadalmi nyomás alatt álló intézményi élet megértéséhez.

Kulcsszavak: etikai vezetés, erkölcsi ökológia, vízgazdálkodás, informális társadalmi hálózatok, interkaláris vezetés, wasta

Asmar, Ibadova:

AI Use among Language Teachers in Higher Education

[Mesterséges intelligencia használata a felsőoktatásban tanuló nyelvtanárok körében]

Abstract

The rapid development of artificial intelligence (AI) is reshaping teaching and learning practices in higher education, particularly in language education. Artificial intelligence (AI), particularly generative AI tools such as ChatGPT and AI-enabled writing assistants, is increasingly influencing language education in higher education. Tools such as text generators, grammar checkers, and automated feedback systems offer new possibilities for lesson planning, material development, and assessment. Yet, little is known about how language teachers in Azerbaijan's universities and colleges are adopting these tools, the purposes for which they are used, and the concerns teachers associate with their integration. This presentation investigates AI use, practices, and perceptions among language teachers in higher education in Azerbaijan, with attention to pedagogical applications, professional needs, and ethical considerations. The research employs a cross-sectional survey design. Data are collected via an online questionnaire distributed to language teachers (e.g., General English, EAP/ESP, and other foreign languages) working at higher education institutions across Azerbaijan. The survey contains demographic and professional background items, questions on awareness and frequency of AI use, items on specific instructional and administrative uses (e.g., lesson planning, material development, feedback on student writing, assessment design), and Likert-scale statements measuring perceived usefulness, risks, and readiness for institutional adoption. Open-ended prompts capture teachers' views regarding benefits, limitations, and policy needs. Quantitative data are analyzed using descriptive statistics and group comparisons (e.g., experience level, course type), while open responses are examined using thematic coding to identify recurring opportunities and concerns. Preliminary findings suggest that a growing number of language teachers are experimenting with AI tools, primarily for lesson preparation, material creation, and providing feedback on student writing. While many teachers view AI as a supportive and time-saving resource, concerns regarding academic integrity, student over-reliance on technology, and the absence of clear institutional guidelines are also evident. The presentation highlights the need for targeted professional development and clear policy frameworks to support responsible and effective AI integration in language education. By providing insight into

teachers' experiences and perceptions, this research contributes to the ongoing discussion on the role of AI in higher education. It offers implications for teacher training and institutional decision-making.

Keywords: AI, education, Azerbaijan

Absztrakt

A mesterséges intelligencia (angolul: artificial intelligence, továbbiakban AI) gyors fejlődése átalakítja a tanítási és tanulási gyakorlatokat a felsőoktatásban, különösen a nyelvoktatás területén. A mesterséges intelligencia, különösen a generatív AI-eszközök, mint a ChatGPT és az AI-alapú írássegítők, egyre nagyobb hatást gyakorolnak a nyelvoktatásra a felsőoktatásban. Az olyan eszközök, mint a szöveggenerátorok, nyelvtani ellenőrzők és automatizált visszajelző rendszerek új lehetőségeket kínálnak az óratervezés, a tananyagfejlesztés és az értékelés terén. Ugyanakkor keveset tudunk arról, hogy Azerbajdzsán egyetemén és főiskoláin dolgozó nyelvtanárok miként alkalmazzák ezeket az eszközöket, milyen célokra használják őket, és milyen aggályokat társítanak az integrációjukhoz. Az előadás az AI használatát, gyakorlatait és megítélését vizsgálja az azerbajdzsáni felsőoktatásban dolgozó nyelvtanárok körében, különös tekintettel a pedagógiai alkalmazásokra, a szakmai igényekre és az etikai megfontolásokra. A kutatás keresztmetszeti kérdőíves felmérésen alapul. Az adatgyűjtés online kérdőív segítségével történik, amelyet Azerbajdzsán különböző felsőoktatási intézményeiben dolgozó nyelvtanárok (pl. általános angol, EAP/ESP és egyéb idegen nyelvek oktatói) számára terjesztenek ki. A kérdőív demográfiai és szakmai háttérre vonatkozó kérdéseket, az AI ismertségére és használatának gyakoriságára vonatkozó tételket, valamint konkrét oktatási és adminisztratív felhasználási módokra (pl. óratervezés, tananyagfejlesztés, hallgatói írások visszajelzése, értékelés tervezése) irányuló kérdéseket tartalmaz. Emellett Likert-skálás állítások mérik az észlelt hasznosságot, kockázatokat és az intézményi bevezetésre való felkészültséget. A nyitott kérdések lehetőséget adnak a tanárok számára, hogy kifejezzék véleményüket az előnyökről, korlátokról és a szükséges szakpolitikai lépésekről. A kvantitatív adatokat leíró statisztikai módszerekkel és csoportösszehasonlításokkal (pl. tapasztalati szint, kurzustípus) elemzik, míg a nyitott válaszokat tematikus kódolással vizsgálják a visszatérő lehetőségek és aggályok azonosítása érdekében. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy egyre több nyelvtanár kísérletezik AI-eszközökkel, elsősorban órára való felkészülés, tananyagkészítés és a hallgatói írásokhoz adott visszajelzések céljából. Bár sok tanár támogató és időtakarékos erőforrásként tekint az AI-ra, aggályok is megjelennek az akadémiai integritás, a hallgatók technológiától való túlzott függése, valamint az egyértelmű intézményi iránymutatások hiánya kapcsán. Az előadás rámutat a célzott szakmai továbbképzés és az egyértelmű szakpolitikai keretek szükségességére a mesterséges intelligencia felelős és hatékony

integrációjának támogatása érdekében a nyelvoktatásban. A tanárok tapasztalatainak és megítélésének bemutatásával a kutatás hozzájárul a mesterséges intelligencia felsőoktatásban betöltött szerepéről szóló folyamatos diskurzushoz, és következtetéseket kínál a tanárképzés és az intézményi döntéshozatal számára.

Kulcsszavak: MI, oktatás, Azerbajdzsán

Árkosi, Julianna; Tamásiné Dsupin, Borbála,
& Főgel-Veres, Anett:

Let's Play with Music! – The Possibilities of Experiential Music Education

[Játsszunk a zenével! – Az élményszerű zenetanítás lehetőségei]

Abstract

Early childhood music education supports children's emotional and creative development, primarily based on the Kodály concept and Katalin Forrai's methodology. Singing, rhyming, listening to music, and movement games play a prominent role, providing emotional security, developing attention, a sense of rhythm, and musical hearing, while also offering a communal experience. The material for early childhood music education is provided by folk games and folk songs, supplemented by composed children's songs. Even in preschool children, there is a growing demand for new and varied musical experiences, which becomes more pronounced in early school age. In order to prevent music education from falling victim to modern popular music trends, which do not always represent value, it is necessary for teachers who use music to boldly turn to the valuable and varied possibilities of alternative music education. The aim of the presentation is to make the established practice of teaching songs in kindergarten more colorful by presenting various musical ideas and possibilities. The framework of the presentation is provided by the well-known children's song beginning with "On Sándor's Day...", with music composed by Pál Járdányi to the lyrics of Sándor Weöres. During practical workshops, we provide exciting opportunities for children to learn, become aware of, and deepen their understanding of the aforementioned children's songs. The simultaneous use of singing, movement, and various musical instruments offers colorful opportunities to deepen children's musical experience, to playfully experience and expand their musical knowledge, and to develop the creativity of the teacher. The resulting novel musical experience awakens in children a desire for further valuable musical experiences, and in teachers – enriched by their successes – a desire to explore new and creative possibilities. During the practical workshop, Kodály's singing-centered musical activities are enriched with Orff instruments, body instruments, movement possibilities, and the use of color charts. The resulting musical experience is applicable and developmental in nature, suitable for both preschool and elementary school children, including those with special educational needs, and their teachers.

Keywords: experimental music education, Zoltán Kodály, Orff,

Absztrakt

A kisgyermekkori zenei nevelés a gyermekek érzelmi és kreatív fejlődését támogatja, elsősorban a Kodály-koncepcióra és Forrai Katalin módszertanára építve. Kiemelt szerepet kap az éneklés, a mondókázás, a zenehallgatás és a mozgásos játékok, amelyek érzelmi biztonságot nyújtanak, fejlesztik a figyelmet, a ritmusérzéklet, a zenei hallást, ugyanakkor közösségi élményt nyújtanak. A kisgyermekkori zenei nevelés anyagát a népi játékok és népdalaink adják, amelyekhez kiegészítő zenei anyagként társulnak a komponált gyermekdalok. Már az óvodáskorú gyermekek esetében is egyre erőteljesebben megmutatkozik az újszerű, a változatos zenei élmény igénye, mely kisiskolás korban hangsúlyosabbá válik. Ahhoz, hogy a zenei nevelés ne essen a modern, nem minden esetben értéket képviselő, populáris zenei irányzatok áldozatául, szükségessé válik, hogy a zenét alkalmazó pedagógusok bátran forduljanak az alternatív zenepedagógia értékes és változatos lehetőségeihez. Az előadás célja, hogy az óvodai dalnitás kialakult gyakorlatát színesebbé tegye, különböző zenei ötleteket és lehetőségeket felsorakoztatva. Az előadás vázát a Sándor napján... kezdetű ismert komponált gyermekdal adja, melynek dallamát Járdányi Pál szerezte, Weöres Sándor versét megzenésítve. Gyakorlati műhelymunka során az említett gyermekdal elsajátításához, tudatosításához és elmélyítéséhez adunk élményszerű lehetőségeket. Az ének, a mozgás és különböző hangszerek egyidejű alkalmazása színes lehetőségeket kínál a gyermekek zenei élményének az elmélyítéséhez, zenei ismereteik játékos megtapasztalásához, bővítéséhez, valamint a pedagógus kreativitásának kibontakoztatásához. Az így létrejövő újszerű zenei élmény a gyermekekben felébreszti az értékes zenei élmények további igényét, a pedagógusban – sikerélményekkel gazdagodva – az új és kreatív lehetőségek kutatásának a vágyát. A gyakorlati műhelymunka során a kodályi énekközpontú zenei tevékenység Orff hangszerekkel, testhangszerekkel, mozgásos lehetőségekkel és színeskotta alkalmazási lehetőségekkel gazdagodik. Az így létrejövő zenei élmény alkalmazható és fejlesztő jellegű, akár sajátos nevelési igényű gyermekeket magukba foglaló óvodai-, kisiskolás korú gyermekek és pedagógusaik számára egyaránt.

Keywords: élményalapú zenei nevelés, Kodály Zoltán, Orff,

Balázs-Földi, Emese:

Inclusive School? – The Educational Integration of Students with Special Educational Needs from the Parent's Perspective

[Befogadó Iskola? – Sajátos nevelési igényű tanulók oktatási integrációja szülői szemmel]

Abstract

The number of children with special educational needs is constantly rising, reaching around 110,000 in Hungary in the 2024/2025 school year. According to statistical sources, 9.2% of primary school pupils are students with special educational needs (Source: Central Statistical Office database). Between 70-75% of children with special educational needs are educated in integrated settings, which poses a significant challenge for the Hungarian school system and teachers. The issue of integrated education has been the focus of domestic research in recent decades, which has primarily examined teachers' experiences, and attitudes toward integration. Our research focuses on parents who are raising children with special educational needs and whose children are learning in an integrated setting. It is justified to examine this topic from the parents' perspective, as they represent the users of educational services and have direct experience of the educational approach of schools and the attitude and preparedness of professionals towards integration. Our presentation summarizes the preliminary results of our research, which explores parents' experiences regarding the personal and material conditions for school integration, the school atmosphere, and the preparedness of teachers. Integrated education is successful when the school has the complex set of objective and subjective conditions necessary for co-education. Overall, based on our research findings, it can be concluded that, according to parents' experiences, the educational integration of children with special educational needs can still only be achieved at considerable difficulty. The objective conditions necessary for accepting students with special educational needs in educational institutions (e.g., barrier-free buildings, provision of special teaching aids, educational programs) are poorly provided for. The objective conditions necessary for accepting students with special educational needs in educational institutions (e.g., barrier-free buildings, provision of special teaching aids, educational programs) are poorly provided for.

Keywords: inclusive school, special educational needs, parent's perspective

Absztrakt

A sajátos nevelési igényű gyermekek száma folyamatosan emelkedik, Magyarországon a 2024/2025-ös tanévben elérte a 110 ezer körüli értéket. Statisztikai források szerint az általános iskolában tanulók 9,2%-a sajátos nevelési igényű diák (Forrás: Központi Statisztikai Hivatal adatbázisa). A sajátos nevelési igényű gyerekek 70-75%-a integrált keretek között nevelkedik, mely jelentős kihívás elé állítja a magyar iskolarendszert és a pedagógusokat. Az integrált nevelés kérdésköre az elmúlt évtizedekben a hazai kutatások középpontjába került, melyek elsősorban a pedagógusok integrációval kapcsolatos tapasztalatait, attitűdjét, viszonyulását vizsgálták. Kutatásunk fókuszpontjában azok a szülők állnak, akik sajátos nevelési igényű gyermeket nevelnek és gyermekeik integrált keretek között tanulnak. A téma szülői aspektusból történő vizsgálata azért indokolt, mivel az oktatási szolgáltatás igénybe vevői oldalát ők képviselik, és közvetlen tapasztalatokkal rendelkeznek az iskolák nevelési szemléletéről, a szakemberek integrációhoz való viszonyulásáról és felkészültségéről. Előadásunk azokat a kutatási részeredményeket összegzi, melyek az iskolai integrációra vonatkozó személyi és tárgyi feltételekkel, az iskola légkörével és a pedagógusok felkészültségével kapcsolatos szülői tapasztalatokat tárja fel. Az integrált nevelés akkor válik sikeressé, hogyha az együttneveléshez szükséges komplex, objektív és szubjektív feltételrendszerrel rendelkezik az iskola. Összességében kutatási eredményeink alapján megállapítható, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatási integrációja a szülői tapasztalatok szerint még mindig jelentős nehézségek árán tud megvalósulni. Az oktatási intézményekben a sajátos nevelési igényű tanulók fogadásához szükséges objektív feltételek (pl. akadálymentesített épület kialakítása, a speciális taneszközök biztosítása, pedagógiai program) alacsony szinten biztosítottak. Az eredmények szerint a szubjektív feltételek tekintetében (így például a pedagógusok felkészültsége, elfogadó viszonyulása, illetve a szakemberek közötti együttműködés), az iskola típusa és területi elhelyezkedése, a gyermek fogyatékoságának mértéke és típusa alapján eltérések mutatkoznak a sajátos nevelési igényű diákok befogadásában.

Kulcsszavak: inkluzív iskola, sajátos nevelési igények, szülői perspektíva

Balogh, Beáta:

The Practice of Change Management in Early Childhood Education

[Az óvodapedagógus pedagógiai változásmenedzsment gyakorlata]

Abstract

The functioning of public education institutions today is characterized by dynamic social, professional, and organizational changes, which also create new challenges and demands for adaptation in the field of early childhood education. Pedagogical change management can be interpreted as a process aimed at the conscious development of institutional functioning and pedagogical practice, with the goal of effectively implementing innovations, continuously improving the educational environment, and supporting the holistic development of children. The study examines the role and competencies of kindergarten teachers in initiating, implementing, and sustaining pedagogical changes. Particular emphasis is placed on how reflective pedagogical thinking, openness to innovation, a collaborative professional culture, and adaptive responses to change are manifested in the everyday educational practice of early childhood educators. The analysis highlights that pedagogical change management is not merely a leadership-level institutional task, but an integral component of individual teaching practice. The analysis emphasizes that successful change management requires a supportive organizational culture, the functioning of professional learning communities, and the continuous professional development and self-reflection of educators. All of these factors contribute to improving the quality of early childhood education and to the sustainable implementation of pedagogical innovations.

Keywords: educational change management, preschool teacher, innovation, organizational culture, reflective teaching practice, professional development, organizational development, teacher attitudes.

Absztrakt

A köznevelési intézmények működését napjainkban dinamikus társadalmi, szakmai és szervezeti változások jellemzik, amelyek az óvodai nevelés területén is új kihívásokat és alkalmazkodási kényszereket teremtenek. A pedagógiai változásmenedzsment az intézményi működés és a pedagógiai gyakorlat tudatos fejlesztését szolgáló folyamatként értelmezhető, amelynek célja az innovációk hatékony bevezetése, a nevelési környezet folyamatos fejlesztése, valamint a gyermekek komplex fejlődésének támogatása. Az

előadás az óvodapedagógusok szerepét és kompetenciáit vizsgálja a pedagógiai változások kezdeményezésében, megvalósításában és fenntartásában. Különös hangsúlyt kap az a kérdés, hogy az óvodapedagógusok mindennapi nevelőmunkájában miként jelenik meg a reflektív pedagógiai gondolkodás, az innovációra való nyitottság, az együttműködésen alapuló szakmai kultúra, valamint a változásokhoz való adaptív alkalmazkodás. A vizsgálat rámutat arra, hogy a pedagógiai változásmenedzsment nem csupán intézményi szintű vezetői feladat, hanem az egyéni pedagógusi gyakorlat szerves részét képező szakmai tevékenység. Az elemzés hangsúlyozza, hogy a sikeres változásmenedzsment feltétele a támogató szervezeti kultúra, a szakmai tanulóközösségek működése, valamint a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése és önreflexiója. Mindezek hozzájárulnak az óvodai nevelés minőségének fejlesztéséhez és a pedagógiai innovációk fenntartható megvalósításához.

Kulcsszavak: pedagógiai változásmenedzsment, óvodapedagógus, innováció, szervezeti kultúra, reflektív pedagógiai gyakorlat, szakmai fejlődés, szervezetfejlesztés, pedagógus attitűd.

Balogh, Dávid:

The Role and Importance of Talent Development in the Profession and Training of Reformed Religious Education Teachers

[A tehetséggondozás szerepe református hittanoktatók hivatásában és képzésében]

Abstract

Talent development is a priority task for all teachers, and Reformed religious education teachers play a special role in this regard. Conveying the messages and values of the Bible, making them more understandable and relatable to students, involves imparting knowledge and, through the lessons of the Scriptures, addressing personal experiences and life experiences and making them shareable. Reformed religious education teachers play an important role in accompanying this complexity and in personalized teaching, while at the same time being aware that they serve both as teachers and as disciples. Their personal skills are gifts of grace to them, and their task is to perform their duties accordingly, while at the same time it is important for them to be aware of and follow the messages and values of the Bible in order to define themselves (Pap–Szetey–Fehér–Lehoczky 2021). In developing the best abilities of students, their goal is to increase—not just preserve—those abilities through the message of the Gospel (Matthew 25:14–30), while building on the enthusiastic, diligent talents' interest in and commitment to religious topics (Fodorné Nagy 2015). Talent development is therefore complemented by a specific "e-factor" (Harsányi, cited in Bagdy–Köv–Mirnics 2014; Vass 2025), i.e., the incorporation of moral values. This multifaceted pedagogical role in religious education is thus complemented by an added value that also serves as a message for the training of those preparing for the Reformed religious education profession: they must create an atmosphere of understanding and compassion, providing spiritual support and helping children to flourish, in which their personal talents can be revealed and further enriched. In our presentation, we will review the key factors in this through examples of talent development activities carried out at the Faculty of Education of Károli Gáspár Reformed University. Our goal is to provide students training to become Reformed religious education teachers with the knowledge and skills that will enable them to provide quality assistance in developing the talents of the children entrusted to them in their profession. The research is supported by a grant from the Faculty of Education at Károli Gáspár Reformed University entitled Talent Development and Quality Assurance in a New Environment.

Keywords: talent development, reformed religious education, Károli Gáspár Reformed University

Absztrakt

A tehetséggondozás minden pedagógusnak kiemelt feladata, körükben pedig sajátos szerepet töltenek be a református hittanoktatók. A Biblia üzeneteinek és értékeinek közvetítése, a diákok számára érthetőbbé és megélhetőbbé tétele magában hordozza ismeretek átadását, az igeszakaszok tanulságain keresztül pedig személyes élményeket, élettapasztalatokat szólít meg és tesz megoszthatókká. A református hittanoktatóknak fontos szerepe van e komplexitás kísérésében, a személyre hangolt átadásban, miközben tudatosítani szükséges: tanítóként és egyúttal tanítványként is szolgálatot töltenek be. Személyes készségeik kegyelmi ajándékok számukra, feladatuk az azoknak megfelelő minőségi helytállás, mindeközben pedig saját figyelmüket is a Biblia üzeneteinek és értékeinek tudatosítása és követése fontos, hogy meghatározza (Pap–Szetey–Fehér–Lehoczky 2021). A diákok legjobb képességeinek kibontakoztatása során azok gyarapítása – nemcsak megőrzése – a céljuk az evangéliumi üzenet által (Mt 25,14–30), mindeközben pedig építve a lelkes, szorgalmas tehetségek vallási témák iránti érdeklődésére, elköteleződésére (Fodorné Nagy 2015). A tehetséggondozás tehát sajátos ún. e-faktorral (Harsányi nyomán vö. Bagdy–Kövi–Mírnics 2014; Vass 2025), tehát erkölcsi értékek beépítésével egészül ki. E többretű pedagógusi szerepkört a hitre nevelés tehát olyan többlettel teljesíti ki, amely a református hittanoktatói hivatásra készülők képzése irányában is üzenetként szolgál: olyan értő és megértő, lelki támaszt és kibontakozást segítő légkört fontos teremteniük, amelyben a gyermekek személyes tehetsége megmutatkozhat és tovább gazdagítható. Előadásunkban ennek meghatározóit tekintjük át a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karán végzett tehetségszolgáltató tevékenységek példáin keresztül. Célunk a református hittanoktató képzésben lévő hallgatók számára olyan ismeretek átadása és készségeik gyarapítása, amelyek segítségével hivatásuk során ők maguk is minőségi segítséget fognak tudni nyújtani a rájuk bízott gyermekek tehetségének kibontakoztatásában. A kutatást a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának Tehetséggondozás és minőségbiztosítás új környezetben című pályázata támogatja.

Kulcsszavak: tehetséggondozás, megreformált hitoktatás, Károli Gáspár Református Egyetem

Barnucz, Nóra, & Dominek, Dalma Lilla:

Sources of Computer Knowledge among Teachers in the Northern Great Plain

[Az Észak-alföldi pedagógusok számítógépes ismereteinek forrásai]

Abstract

The increasing role of digital technologies in education has transformed pedagogical practice and requires teachers to acquire new competencies. Consequently, the development of digital competence has become a key factor in 21st-century education systems, as the effectiveness of the pedagogical integration of ICT tools largely depends on teachers' preparedness and learning pathways (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010; Buda, 2018). The literature highlights that teachers' digital competencies are not formed exclusively through formal training; informal learning processes, collaborative knowledge sharing, and self-directed learning strategies also play a significant role (Livingstone & Sefton-Green, 2016). Accordingly, the central research question of the study was: (K1) what learning sources and competence development pathways contribute to the formation of teachers' digital capital, and what factors influence the development of ICT competencies. The research assumed that (H1) informal learning sources play a decisive role in the development of teachers' digital competence; however, learning patterns show age-related differences. The empirical investigation was conducted among teachers in Hajdú-Bihar and Szabolcs-Szatmár-Bereg counties using an online questionnaire in two waves of data collection (2019 and 2023). As a result of a two-stage cluster sampling procedure, responses from 783 teachers were analyzed. Data processing was carried out using IBM SPSS Statistics 27, enabling the application of descriptive statistical indicators and correlation analyses. The questionnaire examined different sources of acquiring computer knowledge, allowing the joint analysis of formal and informal learning channels. The results indicate the dominance of informal learning forms. The majority of respondents (80.3%) identified self-learning as their primary source of knowledge acquisition. This was followed by teacher professional development courses (52.4%) and digital knowledge acquired during higher education studies (36.0%). Among informal learning channels, assistance from family members or acquaintances (34.0%) and learning from colleagues (29.2%) also play an important role in the development of digital competence. In contrast, formal training programs, such as ECDL courses (22.9%) or secondary school education (25.2%), contribute to the acquisition of computer knowledge to a lesser extent. These findings are consistent with previous research indicating that teachers often respond to technological changes through self-directed

learning strategies (Buda, 2018; Livingstone & Sefton-Green, 2016). Correlation analyses revealed additional patterns. Age-group analysis showed generational differences: younger teachers rely more on digital knowledge acquired during school and higher education, whereas older teachers depend more on informal sources such as colleagues or family members. Differences also emerged according to teaching specialization. Teachers of informatics and science subjects rely more on university education, while teachers of humanities and skill-based subjects more often develop digital competencies through professional training or informal learning forms. Overall, the results support the hypothesis: informal learning forms play a decisive role in the development of teachers' digital competence, while formal training primarily serves a complementary function. The findings highlight that digital competence development mainly occurs within the framework of lifelong learning and self-directed knowledge construction, where teachers actively respond to technological changes (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010). The results may contribute to improving teacher professional development systems and supporting digital pedagogical innovations more effectively.

Keywords: digital technologies, education, learning

Absztrakt

A digitális technológiák oktatásban betöltött szerepének erősödése alapvetően átalakította a pedagógiai gyakorlatot, és új kompetenciák elsajátítását teszi szükségessé a pedagógusok számára. A digitális kompetencia fejlesztése ezért a 21. századi oktatási rendszerek egyik kulcstényezőjévé vált, mivel az IKT-eszközök pedagógiai integrációjának hatékonysága nagymértékben függ a tanárok felkészültségétől és tanulási útvonalaiktól (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010; Buda, 2018). A szakirodalom rámutat arra, hogy a pedagógusok digitális kompetenciái nem kizárólag formális képzések során alakulnak ki, hanem jelentős szerepet játszanak az informális tanulási folyamatok, a kollaboratív tudásmegosztás és az önrányított tanulási stratégiák is (Livingstone & Sefton-Green, 2016). A kutatás központi kérdése ennek megfelelően az volt, hogy (K1) milyen tanulási források és kompetenciafejlesztési útvonalak járulnak hozzá a pedagógusok digitális tőkájének kialakulásához, és milyen tényezők befolyásolják az IKT-kompetenciák fejlődését. A vizsgálat során abból a feltételezésből indultunk ki, hogy (H1) a pedagógusok digitális kompetenciájának kialakulásában meghatározó szerepet játszanak az informális tanulási források, ugyanakkor a tanulási mintázatok életkori különbségeket mutatnak. Az empirikus vizsgálat Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyék pedagógusainak körében valósult meg két adatfelvételi hullámban (2019 és 2023) online kérdőíves módszerrel. A kétlépcsős csoportos mintavétel eredményeként összesen 783 pedagógus válasza került elemzésre. Az adatfeldolgozás az IBM SPSS Statistics 27 statisztikai program segítségével történt, amely lehetővé tette a leíró statisztikai mutatók

és az összefüggésvizsgálatok alkalmazását. A kérdőív a számítógépes ismeretek megszerzésének különböző forrásait vizsgálta, lehetővé téve a formális és informális tanulási csatornák együttes elemzését. Az eredmények egyértelműen az informális tanulási formák dominanciáját mutatják. A válaszadók döntő többsége (80,3%) az önképzést jelölte meg elsődleges ismeretszerzési forrásként. Ezt a pedagógus-továbbképzések követik (52,4%), majd a felsőoktatási tanulmányok során szerzett digitális ismeretek (36,0%). Az informális tanulási csatornák közül a családtagoktól vagy ismerősöktől származó segítség (34,0%), valamint a kollégáktól való tanulás (29,2%) szintén jelentős szerepet játszik a digitális kompetencia fejlődésében. Ezzel szemben a formális képzések – például az ECDL-tanfolyamok (22,9%) vagy a középiskolai oktatás (25,2%) – kisebb arányban járulnak hozzá a számítógépes ismeretek megszerzéséhez. Ezek az eredmények összhangban állnak korábbi kutatásokkal, amelyek szerint a pedagógusok gyakran önirányított tanulási stratégiákkal reagálnak a technológiai változásokra (Buda, 2018; Livingstone & Sefton-Green, 2016). Az összefüggésvizsgálatok további differenciált mintázatokat tártak fel. A korcsoportok szerinti elemzés generációs különbségeket mutatott: a fiatalabb pedagógusok nagyobb arányban támaszkodnak az iskolai és felsőoktatási képzés során szerzett digitális tudásra, míg az idősebb pedagógusok inkább informális forrásokra – például kollégákra vagy családtagokra – támaszkodnak. A tanítás szakmai területe szerint az informatikát és reál tárgyakat oktató pedagógusok esetében az egyetemi képzés dominánsabb, míg a humán és készségtárgyakat tanító kollégák inkább továbbképzésekből vagy informális tanulási formákból fejlesztik digitális kompetenciáikat. Összességében az eredmények alátámasztják a hipotézist: a pedagógusok digitális kompetenciájának fejlődésében az informális tanulási formák meghatározó szerepet játszanak, miközben a formális képzések inkább kiegészítő funkciót töltenek be. A vizsgálat rávilágít arra, hogy a digitális kompetencia fejlesztése elsősorban az élethosszig tartó tanulás és az önirányított tudásépítés keretei között valósul meg, amelyben a pedagógusok aktív szereplőként reagálnak a technológiai változásokra (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010). Az eredmények hozzájárulhatnak a pedagógus-továbbképzési rendszerek fejlesztéséhez és a digitális pedagógiai innovációk hatékonyabb támogatásához.

Kulcsszavak: digitális technológiák, oktatás, tanulás

Batsaikhan, Mungunchimeg:

Khatgal Village, Then and Now: Tourism and Cultural Impacts in the Khuvsgul Lake National Park

[Khatgal falu múltja és jelene: a turizmus és a kulturális hatások a Hövszgül-tavi Nemzeti Parkban]

Abstract

This study illustrates historical background of the Khatgal village, which is administration center of Khuvsgul Lake National Park in northern Mongolia. The village is located at the southern tip of Khuvsgul lake. It was established in 1710 and later developed into a trading center. During socialism, this area became one of the important industrial and trading centers among the western regions of Mongolia. However, around past few decades the village has gradually transformed into a tourism center. This research focuses on how social and economic conditions were, how life was during socialism and after the social transformation period, and how these changes influence local settlements and people. Some preliminary results of interview and filed observations discuss in this presentation. The past and present conditions are being compared to explore social and cultural tourism development impact.

Keywords: Khuvsgul Lake National Park, Khatgal village, Mongolia, tourism

Absztrakt

A jelen előadás bemutatja Khatgal falu történeti hátterét, amely Észak-Mongóliában a Hövszgül-tavi Nemzeti Park igazgatási központjaként működik. A település a Hövszgül-tó déli csücskén helyezkedik el. 1710-ben alapították, majd később kereskedelmi központtá fejlődött. A szocializmus időszakában a térség Mongólia nyugati régióinak egyik jelentős ipari és kereskedelmi központjává vált. Az elmúlt évtizedek során azonban a falu fokozatosan turisztikai központtá alakult át. A kutatás arra összpontosít, hogy miként alakultak a társadalmi és gazdasági viszonyok, milyen volt az élet a szocializmus időszakában és a társadalmi átalakulást követően, valamint hogy ezek a változások hogyan hatnak a helyi településekre és lakosságra. A prezentációban interjúk és terep-megfigyelések előzetes eredményei kerülnek bemutatásra.

Kulcsszavak: Khuvsgul Lake Nemzeti Park, Khatgal falu, Mongolia, turizmus

Belényi, Emese-Hajnalka:

From the Narrative of Deficit to Mutual Enrichment: Interpretive Frameworks of Disability in the Process of Developing Inclusive Community Spaces

[A hiány narratívájától a kölcsönös gazdagodásig: a fogyatékoság értelmezési keretei az inkluzív közösségi terek kialakításának folyamatában]

Abstract

The presentation examines the emergence of inclusive community spaces within the context of social paradigms of disability—particularly the medical, social, participatory, and human rights approaches. Its point of departure is the experience of the Barnabás Camp organized in Szentegyháza (Vlăhița), Harghita County, Romania, where families raising children with disabilities and volunteer helpers create a supportive community through shared life situations, which can also be interpreted as a relational space of mutual learning and enrichment. Similar experiences are reflected in the Egalitas Restaurant initiative in Oradea (Nagyvárad), where young people with disabilities cook and serve meals a temporary restaurant project, creating opportunities for personal encounters and for reducing social distance. A similar logic underpins the meeting spaces of the Kandake social cafés in Târgu Mureș (Marosvásárhely) and Oradea, where a significant proportion of employees are persons with disabilities. In the presentation, the formation of inclusive community spaces is conceptualized as a zone of intersection between different interpretive frameworks of disability: alongside the deficit-oriented language of medical/compensatory logics, approaches grounded in participation and legal subjectivity are gaining increasing prominence. According to the contextual perspective introduced by the World Health Organization’s International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF), disability cannot be reduced to individual impairment; rather, functioning and participation are shaped by environmental factors (physical, organizational, and attitudinal). This framework is further reinforced by the human rights horizon of the CRPD, which defines full and effective participation in society as a right, and establishes accessibility and reasonable accommodation as institutional obligations. As a mechanism for moving beyond the “narrative of deficit,” the presentation draws on contact theory: encounters based on cooperation, shared goals, and relative equality can reduce social distance and reconfigure the role dynamics of helper and helped. This process becomes visible through affirmative and capability-oriented readings: within inclusive spaces, disability may be transformed into a relational field of mutual learning, contribution, and community resilience.

Keywords: disability, inclusive community spaces, Romania, Barnabás Camp

Absztrakt

Az előadás a fogyatékossgal kapcsolatos társadalmi paradigmák – különösen a medikális, szociális, részvételi és emberjogi megközelítések – kontextusában vizsgálja az inkluzív közösségi terek kialakulását. Kiindulópontja a romániai Hargita megyei Szentegyházán megszervezett Barnabás tábor tapasztalata, ahol fogyatékossgal élő gyermekeiket nevelő családok és önkéntes segítők közös élethelyzetben hoznak létre támogató közösséget, amely a kölcsönös tanulás és gazdagodás kapcsolati terében is értelmezhető. Hasonló tapasztalatok jelennek meg a nagyváradi Egalitas Vendéglő kezdeményezésben, ahol fogyatékossgal élő fiatalok időszakos éttermi projekt keretében főznek és szolgálnak fel, lehetőséget teremtve a személyes találkozásra és a társadalmi távolság csökkentésére. Ugyanilyen logikára épülnek a marosvásárhelyi és nagyváradi Kandake szociális kávézók találkozási terei is, ahol az alkalmazottak jelentős része fogyatékossgal élő személy. Az előadásban az inkluzív közösségi terek kialakulását a fogyatékossgal értelmezési kereteinek ütközési zónájaként fogjuk fel: a medikális/kompenzációs logikák deficitnyelve mellett egyre erősebben jelennek meg a részvételre és jogalanyiságra építő megközelítések. Az Egészségügyi Világszervezet International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) elnevezésű értelmezési kerete által bevezetett kontextuális szemlélet alapján a fogyatékossgal nem redukálható az egyéni károsodásra: a funkcionálás és részvétel egyaránt a környezeti (fizikai, szervezeti, attitűdbeli) tényezők által formált. E keretet a CRPD emberi jogi horizontja erősíti meg, amely a teljes és hatékony társadalmi részvételt jogként, a hozzáférhetőséget és ésszerű alkalmazkodást pedig intézményi kötelezettségként rögzíti. A „hiány narratívájától” való elmozdulás mechanizmusaként a kontaktuselméletet használjuk: az együttműködésre, közös célokra és relatív egyenrangúságra épülő találkozások csökkenthetik a társadalmi távolságot, és újraszervezhetik a segítő–segített szereplogikákat. E folyamatot az afirmatív és képességközpontú olvasatok teszik láthatóvá: az inkluzív terekben a fogyatékossgal a kölcsönös tanulás, hozzájárulás és közösségi reziliencia kapcsolati terévé alakulhat.

Kulcsszavak: fogyatékossgal, inkluzív közösségi terek, Románia, Barnabás Tábor

Bocsi, Veronika:

How Is a First-Generation Graduate Different?

[Miben más egy első generációs diplomás?]

Abstract

The situation of first-generation intellectuals has a wide international and Hungarian academic literature background. On the one hand, the rates of upward educational mobility are well known in Hungary (Harcsa, Monostori Ceglédi and Dabney-Fekete, 2022; Róbert, 2019), and on the other hand we can also state that obtaining a university degree may have both positive and negative consequences (Varga, 2024; Bereményi and Durst, 2021). Since educational attainment in general also shapes areas such as value preferences or political preferences (Koshy, Cabalu & Valencia, 2023; Weakliem, 2002), we can reasonably assume that within the group of graduates differences can also be shown along social origin. In our presentation we undertake to characterise the group of first-generation graduates in Hungary with the help of the European Values Study 2017 database, and then to compare graduates according to the father's level of education regarding some variables relevant to value system and image of society. During our analysis we separated the Hungarian subsample from the database, and because we use final educational attainment we focused only on respondents aged 25 and above (N = 376). In the study we used percentages, means, cross-tabulation analysis, analysis of variance and a binary regression model. Based on the data we can state that the proportion of first-generation graduates depends on cohort (among older people the share of first-generation graduates is higher), but we did not find gender differences, and the financial situation and satisfaction of the two groups also did not differ. However, the educational level of the spouse differed between the two subsamples — marital homogamy was more frequent among those whose father also had a degree. We could also show differences in some child-rearing values (imagination, thrift), identity-related elements (stronger local and national identity among first-generation graduates), and in the dimension of post-materialism (this was less characteristic of first-generation graduates). In the latter case, in order to identify explanatory reasons, we ran our binary regression model including several background variables, but the father's education still had significant explanatory power.

Database used: EVS (2022). European Values Study 2017: Integrated Dataset (EVS 2017). GESIS Data Archive, Cologne. ZA7500 Data file Version 5.0.0, DOI: <https://doi.org/10.4232/1.14320>

Keywords: First-Generation Graduate, educational mobility

Absztrakt

Az első generációs értelmiségi létnek széles nemzetközi és hazai szakirodalmi háttere van. Ismertek egyrészt a felfelé irányuló oktatási mobilitás rátái (Harcsa, Monostori Ceglédi és Dabney-Fekete, 2022; Róbert, 2019) másrészt pedig azt is kijelenthetjük, hogy a diploma megszerzése pozitív és negatív konzekvenciákkal egyaránt járhat (Varga, 2024; Bereményi és Durst, 2021). Mivel az iskolai végzettség általánosságban is alakítja az olyan területeket, mint az értékpreferenciák vagy a politikai preferenciák (Koshy, Cabalu & Valencia, 2023, Weakliem, 2002) ezért joggal feltételezhetjük, hogy a diplomások csoportján belül – a származás mentén – is kit tudunk mutatni eltéréseket. Előadásunkban arra vállalkozunk, hogy az European Values Study 2017-es adatbázisának segítségével jellemezzük a magyarországi első generációs diplomások csoportját, majd pedig bizonyos, az értékrend és a társadalomkép tekintetében releváns változók kapcsán hasonlítsuk össze a diplomásokat az apa iskolai végzettségének függvényében. Elemzésünk során az adatbázisból leválasztottuk a magyar, felsőoktatásban végzettséget szerzett almintát (N=328). Vizsgálatunk során százalékokat, átlagokat, keresztábrák elemzést, varianciaanalízist és bináris regressziós modellt használtunk fel. A kapott adatok alapján kijelenthetjük, hogy az első generációsok aránya egyrészt függ a kohorsztól (a fiatalabbak esetében az első generációsok aránya alacsonyabb), viszont nemi eltéréseket nem találtunk, és nem különbözött a két csoport anyagi helyzete, boldogságérzete és elégedettsége sem. Eltérő volt viszont a két almintá házastársának iskolai végzettsége – a házassági homogámia gyakoribb volt azoknál, akiknek az apja is diplomás volt. Eltérést tudtunk kimutatni egyes gyermeknevelési értékek (jó magaviselet, fantázia, takarékoság), identitáshoz kapcsolódó elemek (erősebb lokális-országos identitás az első generációsoknál) és a posztmaterializmus dimenziójában (az első generációsokra ez kevésbé volt jellemző). Ez utóbbi esetben a magyarázó okok azonosításának céljából futtattuk le a bináris regressziós modellünket, amelybe több háttérváltozót is bevontunk, de az apa végzettsége így is szignifikáns magyarázó erővel bírt.

Felhasznált adatbázis: EVS (2022). European Values Study 2017: Integrated Dataset (EVS 2017). GESIS Data Archive, Cologne. ZA7500 Data file Version 5.0.0, DOI: <https://doi.org/10.4232/1.14320>

Kulcsszavak: első generációs diplomások, oktatási mobilitás

Bocsiné Percze, Andrea:

Early Childhood Development Challenges in Kindergarten

[Kora gyermekkori fejlesztés kihívásai az óvodában]

Abstract

Early childhood intervention plays a key role in promoting academic success. This presentation analyzes current developmental challenges and difficulties emerging in kindergarten settings. The introduction outlines the four target groups of early childhood intervention and their points of connection. This is followed by an overview of the sectoral actors within the early childhood care system—public education, healthcare, social child protection, and other institutions—with a particular focus on public education, especially kindergartens. Subsequently, based on the National Public Education Act, the responsibilities of kindergartens in relation to early childhood development are presented, alongside the difficulties associated with these expectations. There is a clear expectation to prevent social marginalization and to support the most effective development of children. However, a significant issue is that many children already enter kindergarten with disadvantages due to environmental factors; there is very limited access to developmental support before the age of three, and programs supporting integration have been discontinued in many areas. The responsibilities of kindergartens are also analyzed in light of Decree 20/2012 of the Ministry of Human Capacities (EMMI), drawing parallels with the challenges and anomalies related to these expectations. For example, absences are not clearly regulated by institutions, and in many cases parents are not even aware of the relevant rules. Many parents also lack knowledge about how and from whom to seek help in situations of risk. Kindergarten teachers are responsible for monitoring children's development and informing parents accordingly. At the same time, questions arise as to whether such documentation exists and whether parents are familiar with it. Finally, based on Government Decree 363/2012 on the National Core Programme for Kindergarten Education, expectations and the related challenges are also discussed, including respect for children's rights; ensuring high-quality education; consideration of different developmental paces; non-discrimination; attention to children's needs; and close cooperation with families. The presentation concludes by outlining several possible solutions.

Keywords: early childhood education, challenges, Kindergarten

Absztrakt

A kora gyermekkori intervenció kulcsszerepet játszik az iskolai sikeresség elősegítésében. Az előadás az óvodában jelentkező aktuális fejlesztési kihívásokat, nehézségeket elemzi. A bevezetőben felvázolásra kerül a kora gyermekkori intervenció négy célcsoportja és kapcsolódási pontjai. Ezután a kora gyermekkori ellátórendszer ágazati szereplőinek – köznevelés, egészségügy, szociális gyermekvédelem és egyéb intézmények – ismertetésére kerül sor, fókuszálva a köznevelésre, azon belül is kiemelve az óvodát. Ezt követően a Nemzeti köznevelési törvény alapján kerül bemutatásra, hogy milyen feladatai vannak az óvodának a kisgyermekkori fejlesztéssel kapcsolatban, de ezzel párhuzamosan megjelennek az elvárásokkal kapcsolatos nehézségek is. Elvárás a társadalmi leszakadás megakadályozása, a gyermekek legeredményesebb fejlődésének elősegítése. Ezzel kapcsolatban probléma, hogy a környezeti tényezők miatt sok gyermek már eleve hátránnyal indul az óvodába, alig-alig vannak 3 éves kor előtti fejlesztések, és az integrációt segítő programok is sok helyen megszűntek. A 20/2012 EMMI rendelt alapján is elemzésre kerülnek az óvoda feladatai, párhuzamba állítva az elvárásokkal kapcsolatos problémákkal, felvetődő anomáliákkal. Például a hiányzásokat, távolléteket nem szabályozzák le egyértelműen az intézmények, sok esetben nincsenek is ezzel tisztában a szülők. Nagyon sok szülő nem tudja azt sem, hogy veszély esetén hogyan és kitől kérhet segítséget. Az óvodapedagógusok feladata a gyermeki fejlődés figyelemmel kísérése és ezzel kapcsolatos tájékoztatása a szülőknek. Ugyanakkor kérdés, hogy vannak-e ilyen dokumentációk? Ismerik-e a szülők? Végezetül a 363/2012 Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról alapján is megjelennek az elvárások és ezek kapcsán felmerülő problémák, kérdések pl. gyermeki jogok tiszteletbe tartása; magas színvonalú nevelés biztosítása; eltérő fejlődési ütem figyelembevétele; előítéletmentesség; gyermeki szükségletek figyelembe vétele; családokkal való szoros együttműködés. Befejezésként néhány javasolt megoldási lehetőség felvázolására is sor kerül.

Kulcsszavak: kisgyermekkori nevelés, kihívások, óvoda

Bódis, Zoltán:

The „Swallowed Child”: Fairy-Tale Narratives and Interpersonal Metaphors of Children with Special Needs

[A „lenyelt gyermek” – a különleges bánásmódot igénylő gyermekek interperszonális kapcsolati metaforái a mesei narratívák tükrében]

Abstract

This presentation explores the archetype of the “swallowed child” in mythological, folktale, and pedagogical contexts. It is based on the hypothesis that the motif of swallowing—together with related motifs of concealment and enclosure frequently found in myths and fairy tales—does not only carry complex symbolic meanings but also reflects a cultural pattern of responding to difference. Alongside the dramatic and visible forms of rejection or exclusion, these narratives reveal a more passive and partly unconscious defensive mechanism through which communities distance themselves from individuals who appear unusual, disturbing, or deviate from established norms. In such narratives, the act of swallowing does not merely represent physical danger. Rather, it signifies a profound loss of social and relational status. The “swallowed child” becomes invisible and voiceless; the child remains alive, yet inaccessible. This condition can be interpreted as a metaphor for psychic isolation and exclusion from interpersonal relations. What appears as protection often functions instead as a form of distancing and self-defense on the part of the surrounding community. Special attention is given to narrative variants in which the source of trauma is not external but emerges from parental denial. In the so-called “puppy” narrative, the image of the dog-child does not describe an actual defect in the child but reflects a rejecting parental projection. Here the trauma lies not in the child’s difference itself but in the refusal to recognize and accept it. The motif of the child sealed in a barrel symbolizes expulsion from the relational sphere—an “anti-birth.” Resolution occurs not through the transformation of the child but through an act of recognition, when the parent finally perceives the child behind the projected image. The presentation also extends the motif toward a pedagogical interpretation. “Swallowing” may function as an institutional metaphor: through diagnosis, segregation, overprotection, or excessive control, a child may be physically present in school while their subjectivity remains marginalized. The state of “not causing disturbance” thus becomes a modern form of symbolic swallowing. Fairy-tale structures suggest that transformation begins not with correcting the child but with a change in the interpretive attitude of the surrounding environment. Through attention, recognition, and the creation of narrative space, the condition of the “swallowed child” may gradually be transformed.

Keywords: „Swallowed Child, fairy-tale narratives, interpersonal metaphors, children with special needs

Absztrakt

Az előadás a „lenyelt gyermek” archetípusának összefüggéseit vizsgálja mitológiai, népmesei és pedagógiai kontextusban. Az előadás azt a hipotézist járja körül, hogy a mesékben, mitikus szövegekben felbukkanó „lenyelés”-motívum, illetve más elrejtés motívumok komplex jelentésstruktúrájuk mellett sajátos kulturális lenyomatát adják annak, hogy az el nem fogadás, a kitaszítottság aktív, drámai formái mellett létezik egy passzív, részben öntudatlan háritó mechanizmus, amely az adott közösség számára szokatlan, zavarba ejtő, az alapvető normáktól eltérő tagjai számára egy sajátos burkot, védett környezetet teremt. Valójában azonban ez az „lenyelés” nem a különleges helyzetben lévővé védi és támogatja, hanem inkább egyfajta távolságtartás, önvédelem. A lenyelés ezekben a narratívákban nem pusztán fizikai veszélyt jelent a „lenyelt gyermek” számára, hanem valóságos státuszvesztés: a gyermek láthatatlanná, hangtalanná, végső soron érinthetetlenné válik. Él, de nem hozzáférhető. Az előadás amellet érvel, hogy ez az állapot a pszichés izoláció, az interperszonális relációból való kirekesztettség metaforájaként olvasható. Külön hangsúlyt kap az a változat, amelyben a trauma gyökere nem egy külső okra vezethető vissza, hanem a szülői háritás okozza. A „kutyakölyök”-narratíva nem a gyermek tényleges hibáját jelöli, hanem a rávetített, elutasító szülői jelentésadást. A trauma itt nem a különlegességben, hanem annak el nem fogadásában rejlik. A mesei szövegben megjelenő hordóba zárás a kapcsolati térből való kizuhanást, az anti-születést jelképezi. A feloldás pedig nem a gyermek átalakulásával, hanem a felismerés aktusával következik be: amikor az apa meglátja a csodajegyeket, és a „kutyakölyök” mögött felismeri a gyermeket, a narratíva katartikus fordulatot vesz. Az előadás a pedagógia irányba tágítja a motívumot. A „lenyelés” értelmezhető intézményi metaforaként is: diagnózis, elkülönítés, túlvédelem vagy túlzott kontroll formájában a gyermek jelen lehet az iskolában, miközben szubjektivitása háttérbe szorul. A „nem zavar” állapota a lenyeltség egyik modern alakzata. A mesei struktúra azonban arra utal, hogy a gyógyító fordulat nem a gyermek „megjavításával”, hanem a környezet értelmezői attitűdjének átalakulásával kezdődik. A lenyelt állapot a figyelem, megszólítás és narratív tér megteremtése révén alakulhat át. A „lenyelt gyermek” archetípusa azoknak a gyerekeknek a kulturális alakzata, akiknek a teste jelen van, de az igazi hangjuk, az igazi történetük érzékelhetetlenné válik. A pedagógiai felelősség nem az, hogy erővel „húzzuk” ki őket az eltűntető gyomorból, hanem az, hogy a „bálna gyomrában” – akárcsak Pinokkió és Gepetto – egymásra talál a gyermek és szülő, a gyermek és pedagógus.

Kulcsszavak: „Lenyelt gyermek”, mesebeli narratívák, interperszonális metaforák, sajátos nevelési igényű gyermekek

Bundzik, Blanka & Mező, Katalin:

A Comparative Analysis of Reformed Religious and Moral Education and Ethics from the Perspective of the Framework Curricula Developed for Students with Special Educational Needs

[A református hit- és erkölcsstan és az etika tárgyak összehasonlító elemzése a sajátos nevelési igényű tanulók számára kidolgozott kerettantervek szempontjából]

Abstract

This presentation examines the role and impact of Reformed religious and moral education and ethics in relation to the social development of upper primary students with special educational needs. Moral education begins already within the primary context of socialization – the family – through the example and role modeling of parents. At the same time, as a continuation of this process, the school also plays a significant role in shaping moral values. Since 2012 in Hungary, parents have been able to decide whether their child’s value system should be further developed within the framework of religious and moral education or ethics as a school subject. If parents choose religious and moral education, schools provide the opportunity to study denominational religious education from different Christian traditions. In this presentation, we focus on identifying similarities and differences between the content of the subjects of religious and moral education and ethics (approaching religious and moral education from the perspective of the framework curriculum of the Reformed Church). During the analysis, we examine the subject goals, tasks, guiding principles, methodological characteristics, the structure of lessons, and the role and responsibilities of the teacher. Particular attention is given to the differences in the underlying content and messages behind identical topic titles. The ultimate aim of both subjects is to support students’ integration into society through the development of social competencies and communication skills; however, the two subjects do not operate with entirely identical thematic content. In addition to moral education, the goal of Reformed catechesis is also faith education, which involves conveying God’s love, introducing children to Jesus Christ, and fostering the awakening of faith. In this context, the framework curriculum for religious and moral education of the Reformed Church also applies to the education of students with special educational needs. The teaching of ethics is organized in accordance with the general content regulations aligned with the 2020 National Core Curriculum, as well as the document titled “Framework Curricula for the Education of Students with Special Educational

Needs” issued by the Educational Authority. The presentation undertakes a comparison of these two framework curricula. In addition, since fostering the acceptance of “otherness” is a particularly important task in the social integration of students with special educational needs, special emphasis is placed on examining how this is addressed within the frameworks of the two subjects. The comparison of the two subjects is particularly timely, as it is important for parents to be aware prior to making their decision of the kinds of knowledge differences that subject choice may entail. At present, subject selection is most often influenced by the values represented by the family or their denominational affiliation. However, this presentation highlights the differences that can be identified in the curricula regarding teaching materials and thematic content. For children, it is crucial that the examples and values experienced within the family and within institutional settings are aligned and harmonious. Therefore, providing parents with accurate information is essential in order to facilitate conscious and informed subject choice.

Keywords: Reformed Religious and Moral Education, Ethics, Framework Curricula, Special Educational Needs

Absztrakt

Jelen előadás a református hit- és erkölcsstan és az etika szerepével és hatásával foglalkozik a sajátos nevelési igényű, felső tagozatos tanulók szociális fejlődésével kapcsolatban. Az erkölcsi nevelés már az elsődleges szocializációs szinten – a családban – megkezdődik a szülők példája, mintaadása által, ugyanakkor ennek folytatásaként az iskola is jelentős szerepet játszik az erkölcsi értékek formálásában. Magyarországon 2012 óta a szülők eldönthetik, hogy a gyermekük értékrendszere a hit- és erkölcsstan vagy az etika tantárgy keretében formálódjon tovább. Abban az esetben, ha a szülő a hit- és erkölcsstan mellett dönt, az iskolák biztosítják a különböző felekezeti hittan tanulásának lehetőségét. Jelen előadásban a hit- és erkölcsstan, valamint etika tantárgy tartalma közötti azonosságok és különbségek bemutatására fókuszálunk (a hit- és erkölcsstan esetében a református egyház kerettantervének a megközelítése felől). A feltárás során vizsgáljuk a tantárgyi célokat, feladatokat, alapelveket, módszertani jellemzőket, a tanórák felépítését, és a pedagógus személyét, feladatát. Külön megemlítésre kerülnek az azonos témakör címek mögött rejlő tartalmi mondanivalók eltérései. Mindkét tantárgy végső célja a társadalomba való beilleszkedés elősegítése a társas kompetenciák és a kommunikációs képességek fejlesztése által, azonban a két tantárgy nem mindenben azonos tematikával működik. A református katechézis célja az erkölcsi nevelés mellett a hitre nevelés is, mely az Isten szeretetének közvetítése, a gyermekek Jézus Krisztussal való megismertetése, hit ébresztése mentén formálódik. Ebben az esetben a református egyház hit-és erkölcsstan kerettanterve érvényes a sajátos nevelési igényű tanulók nevelésére-oktatására is. Az etika

tárgy tanítása a 2020-as NAT-hoz illeszkedő általános tartalmi szabályozók mellett, az Oktatási Hivatal által kiadott 'Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához' elnevezésű dokumentum mentén szerveződik. Az előadásban a két Kerettanterv összehasonlítására vállalkozunk. Emellett, mivel a sajátos nevelési igényű tanulók esetében kifejezetten fontos feladat a „másság” elfogadtatása a társadalmi beilleszkedés során, ezért kifejezetten nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy megismerjük, hogy hogyan valósul ez meg a két tantárgy keretein belül. A két tárgy összehasonlítása kifejezetten időszerű, hiszen a szülők döntéshozatala előtt fontos, hogy ismerjék, hogy a tantárgyválasztás milyen tudásbeli (jobb esetben kompetenciabeli) különbségeket hordoz magában. Jelenleg a tantárgyválasztást a leggyakrabban a család által képviselt értékek/felekezeti hovatartozás befolyásolják, azonban a jelen előadás pontosan rávilágít arra, hogy a kerettantervek alapján milyen eltérések fedezhetők fel a tananyag és témakör tartalmakban. A gyermekek számára kulcsfontosságú, hogy a családban és az intézményi keretek között látott példa, képviselt értékek egymással összhangban, harmóniában legyenek, ezért a tudatos tantárgyválasztás megkönnyítéséhez elengedhetetlen a pontos tájékoztatás a szülők számára.

Kulcsszavak: református vallás- és erkölcsstan nevelés, etika, kerettantervek, sajátos nevelési igények

Cziomer, Marcin:

Challenges in Polish Art Education in Focus on Kindergarten and Early Education

[Kihívások a lengyel művészeti oktatásban, különös tekintettel az óvodára és a korai nevelésre]

Abstract

Polish education is an area that changes permanently every year. Depends on the concepts of education implemented by the current Minister of Education. During the last thirty years, the Polish system and structure of education have changed three times. According to politicians, some school subjects are implemented or reduced every year. In the area of art education for children, we can also observe many tendencies like that. The main area of interest is AI and the elimination of movies, tablets, and smartphones from kindergarten, early education, and 4-8 classes of the primary school.

Keywords: polish education, art education, kindergarten

Absztrakt

A lengyel oktatás egy olyan terület, amely folyamatosan, minden évben változik. A mindenkori oktatási miniszter által megvalósított oktatási koncepcióktól függ. Az elmúlt harminc évben a lengyel oktatási rendszer és struktúra háromszor változott. A politikusok szerint minden évben bevezetnek vagy csökkentenek bizonyos tantárgyakat. A gyermekek művészeti nevelése területén is számos hasonló tendenciát figyelhetünk meg. A fő érdeklődési terület a mesterséges intelligencia, valamint a filmek, tabletek és okostelefonok kiiktatása az óvodából, a korai nevelésből és az általános iskola 4-8. osztályából.

Kulcsszavak: lengyel oktatás, művészeti nevelés, óvoda

Czipczerné Bartók, Erika:

Paradigm Shift in the Field of Inclusive Preschool Education

[Paradigmaváltás az óvodai inkluzív nevelés területén]

Abstract

The changes that have occurred in today's modern society also have a great impact on the upbringing and development of preschool children. By analogy with the concept of biodiversity of children, we emphasize the diversity of children, their individual development, their pace of development, the diversity of the development path of cognitive abilities and the diversity of the construction of learning environments. Preschool children need helpful and supportive kindergarten teachers. The Hungarian integrated education of children requiring special attention can be said to be novel, as it only looks back on a 30-40-year history. For a long time, it was only implemented in an experimental form, but nowadays integrated education can be said to be completely natural, thanks to a paradigm shift that is the cornerstone of today's public education and public education. Integrated education is not a process affecting the special needs of a separate layer, but affects the entire society. The most important actors of inclusive education are children. The co-education of typically and atypically developing children is the greatest challenge of the teaching profession. In the educational process, children, teachers and, last but not least, parents see inclusive education from different perspectives. Since the actors in the educational process experience the process from different aspects, different factors will also be emphasized. The formulation of honest thoughts about co-education is very important for the paradigm shift and successful co-education. In co-education, kindergarten teachers are supported by various supporting professionals. Synergy is an extremely important concept in today's public education. Traveling special education teachers, developmental teachers, and speech therapists work in kindergartens for the sake of productive educational work. It is important to emphasize that inclusive education in kindergartens can only be considered successful if all professionals adhere to the boundaries of competence. The realization of individual learning paths in preschool children is excellently supported by the constructivist learning theory, according to which children's prior knowledge, experiences and interests are very important during the learning process. Children construct internal models from information they find interesting and if these are adaptive, they will remember them for a long time, if they are less interesting, they will acquire new information from their environment. When we talk about constructivism in preschool education, it is very

important to mention the social nature of the development of knowledge and cognitive skills. In preschool children, peers play a very strong role and they acquire most of their knowledge from their social environment and apply the acquired and experienced knowledge during their cooperation in preschool life. In order for every member of the preschool community to develop, multi-level learning organization is therefore important and as a result, we differentiate not only the different forms of work, but also the diversity of pedagogical methods and tools. In our country, inclusive education begins with preschool education, therefore it is relevant to continue a professional dialogue about the paradigm shift, thus recognizing the importance of preschools within the arena of public education.

Keywords: paradigm shift, inclusive preschool education

Absztrakt

A mai modern társadalomban bekövetkezett változások az óvodáskorú gyermekek nevelésére, fejlődésére is nagy mértékben hat. A gyermekek biodiverzitás koncepciójának analógiájára hangsúlyozzuk a gyermekek sokféleségét, egyéni fejlődését, fejlődési ütemét, a kognitív képességek fejlődési útjának sokféleségét és a tanulási környezetek konstruálásának sokféleségét. Az óvodáskorú gyermekeknek segítő-támogató óvodapedagógusokra van szüksége. A támogató óvodai nevelés alapelvei: 1. Előtérbe helyezzük az óvodáskorú gyermekek erősségeit. 2. Pozitív példát mutatunk nekik. 3. Asszisztív, támogató tanulási környezetet teremtünk a gyermekeknek. 4. Pozitív jövő képet mutatunk a gyermekeknek. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek hazai integrált nevelése újszerűnek mondható, hiszen csak 30-40 éves múltat tekint vissza. Sokáig csak kísérleti formában valósult meg, napjainkban az integrált nevelés teljesen természetesnek mondható, köszönhető ez egy olyan paradigmaváltásnak, amely a mai kor köznevelésének és közoktatásának alappillére. Az integrált nevelés nem egy elkülönült réteg speciális szükségleteit érintő folyamat, hanem az egész társadalomra hatással van. A legfontosabb szereplői az inkluzív nevelésnek a gyermekek. A tipikusan és atipikusan fejlődő gyermekek együttnevelése a pedagógus hivatás legnagyobb kihívása. A nevelési folyamatban más szemszögből látják az inkluzív nevelést a gyermekek, a pedagógusok és nem utolsó sorban a szülők is. Mivel más-más aspektusból élük meg a folyamatot a nevelési folyamat szereplői, így különböző tényezők lesznek a hangsúlyosak is. Az együttnevelésről alkotott őszinte gondolatok megfogalmazása nagyon fontos a paradigmaváltás, illetve a sikeres együttnevelés érdekében. Az együttnevelésben az óvodapedagógusokat támogatják a különböző segítő szakemberek. A szinergia a mai köznevelésben egy kiemelkedően fontos fogalom. Utazó gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, logopédus dolgozik az óvodában a produktív nevelői munka érdekében. Fontos kiemelni, hogy akkor mondható sikeresnek az óvodai inkluzív nevelés, ha minden

szakember betartja a kompetencia határokat. Az óvodáskorú gyermekeknél az egyéni tanulási utak megvalósulását kiválóan támasztja alá a konstruktivizmus tanulásemellete, mely szerint a tanulási folyamat során nagyon fontos a gyermekek előzetes tudása, tapasztalatai és érdeklődése. A gyermekek az általuk érdekesnek tartott információkból belső modelleket konstruálnak és ha ezek adaptívak akkor sokáig emlékeznek majd rá, ha kevésbé érdekesek akkor újabb információkat szereznek a környezetükből. Amikor az óvodai nevelés során konstruktivizmusról beszélünk nagyon fontos megemlítenünk a tudás, a kognitív képességek fejlődésének szociális jellegét. Az óvodáskorú gyermekeknél nagyon erős szerepe van a kortársaknak és tudásuk nagy részét a társas környezetükből szerzik és a megszerzett, megtapasztalt tudásukat is az óvodai élet során alkalmazzák az együttműködésük során. Ahhoz, hogy az óvodai közösség minden tagja fejlődjön fontos tehát a többszintű tanulásszervezés és ennek következtében nem csak a különböző munkaformákat differenciáljuk, hanem a pedagógiai módszerek és eszközök változatosságát is. Hazánkban az inkluzív nevelés az óvodai neveléssel kezdődik ezért aktuális a paradigmaváltásról szakmai párbeszédet folytatnunk elismerve ezzel az óvodák fontosságát a köznevelés színterein belül.

Kulcsszavak: paradigmaváltás, inkluzív óvodai nevelés

Csapi, Loréna Georgina & Kis, Gábor:

**Supporting the School Integration of Roma Students in a Rural Small Town – A
Micro-Study Based on an Interview with a Teacher Using a Drama Pedagogy
Approach**

**[Roma tanulók iskolai beilleszkedésének támogatása egy vidéki kisvárosban –
egy pedagógussal készült interjúra épülő mikro kutatás drámapedagógiai
megközelítésben]**

Abstract

The interview-based micro-study focuses on the professional experiences of a teacher working at Szabadszállási Petőfi Sándor Általános Iskola, who in her everyday practice teaches a mixed second-grade class in which the proportion of Roma students approaches thirty percent. In her daily work, she strives to support the students' school integration and academic progress. The aim of the study was to explore which pedagogical tools, methods, and personal attitudes the teacher uses to support the school integration of Roma students, as well as how she perceives the role of the local community, families, and the school in this process. The methodological basis of the research was a semi-structured interview, which provided an opportunity for an in-depth exploration of the teacher's experiences, professional reflections, and everyday practices. During the interview, particular attention was given to pedagogical strategies that support the integration of Roma students, their academic success, and their inclusion within the classroom community. Special emphasis was placed on drama pedagogy as a possible methodological approach. The study also sought to determine to what extent the teacher applies elements of drama pedagogy in classroom practice and how she evaluates the potential of these methods in strengthening Roma students' self-expression, community participation, and identity. The findings of the research highlight that the successful school integration of Roma students largely depends on the teacher's personal commitment, inclusive attitude, and the pedagogical methods applied. The study also draws attention to the fact that drama pedagogical tools—such as role-playing, dramatic interpretation, or learning situations based on shared community experiences—can contribute to strengthening cooperation among students, as well as empathy and mutual understanding. The aim of the micro-study is to highlight, through the presentation of a specific pedagogical practice, the opportunities and challenges that arise in a rural educational environment in relation to the education and integration of Roma students.

Keywords: roma students, drama pedagogy

Absztrakt

Az interjúalapú mikrokatatás középpontjában egy, a Szabadszállási Petőfi Sándor Általános Iskolában tanító pedagógus szakmai tapasztalatai állnak, aki mindennapi munkája során vegyes összetételű másodikos osztályában – ahol a roma tanulók aránya megközelíti a harminc százalékot – törekszik a gyermekek iskolai beilleszkedésének és tanulmányi előmenetelének támogatására. A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy milyen pedagógiai eszközökkel, módszerekkel és személyes attitűdökkel támogatja a tanító a roma tanulók iskolai integrációját, valamint hogyan érzékeli a helyi közösség, a családok és az iskola szerepét ebben a folyamatban. A kutatás módszertani alapját egy félig strukturált interjú képezte, amely lehetőséget adott a pedagógus tapasztalatainak, szakmai reflexióinak és mindennapi gyakorlatának részletes feltárására. Az interjú során kiemelt figyelem irányult azokra a pedagógiai stratégiákra, amelyek a roma tanulók beilleszkedését, tanulmányi sikerességét és az osztályközösségbe való integrációjukat segítik. Külön hangsúlyt kapott a drámapedagógia mint lehetséges módszertani megközeletítés: a vizsgálat arra is kereste a választ, hogy a tanító milyen mértékben alkalmaz drámapedagógiai elemeket a tanórai gyakorlatban, illetve hogyan látja ezeknek a módszereknek a lehetőségeit a roma tanulók önkifejezésének, közösségi részvételének és identitásának erősítésében. A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy a roma tanulók sikeres iskolai integrációja nagymértékben függ a pedagógus személyes elköteleződésétől, befogadó szemléletétől és az alkalmazott pedagógiai módszerektől. A vizsgálat arra is felhívja a figyelmet, hogy a drámapedagógiai eszközök – például szerepjátékok, dramatikus feldolgozás vagy közösségi élményeken alapuló tanulási helyzetek – hozzájárulhatnak a tanulók közötti együttműködés, az empátia és a kölcsönös megértés erősítéséhez. A mikrokatatás célja, hogy egy konkrét pedagógusi gyakorlat bemutatásán keresztül rávilágítson azokra a lehetőségekre és kihívásokra, amelyek egy vidéki oktatási környezetben a roma

Kulcsszavak: roma gyermekek, drámapedagógia

Csányi, Andrea Mária:

Experiences in Examining Linguistic Profiles in the Context of Intellectual Disabilities – In the Light of a Complex Arts Education Program

[Nyelvi profil vizsgálatával kapcsolatos tapasztalatok értelmi akadályozottság esetén – egy komplex művészetpedagógiai program tükrében]

Abstract

The targeted support of the language and communication skills of students with intellectual disabilities is one of the most important—yet methodologically most complex—challenges in modern special education. It is well established that the level of development across linguistic domains—particularly in receptive areas such as relational vocabulary, the decoding of complex grammatical structures, and fine phonemic discrimination—constitutes a fundamental pillar of successful social inclusion and independent living. The present study introduces an innovative research process that analyzes the mechanisms of a complex arts-based educational program built on the integration of singing, musical elements, and free movement, as reflected in changes in students' linguistic profiles. The central research question examines how an intervention environment that provides emotional safety and encourages active artistic reception and creation relates to the development of specific linguistic and auditory variables. Rather than assuming a mechanical or automatic improvement of skills, our research explores how systematic multisensory stimulation—simultaneously engaging auditory, visual, and kinesthetic channels—can support verbal encoding processes and deepen phonological awareness. The methodological framework is based on a rigorous controlled impact study, in which participants' performance is monitored using standardized diagnostic tools both before the intervention phase and after its completion. The presentation provides a detailed overview of three main diagnostic instruments integrated into the study: the Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT), used to assess receptive vocabulary; the Expressive-Receptive Grammar (ErG) test; and selected subtests of the DIFER assessment package that have been validated or adapted for use with students with intellectual disabilities. In addition to the theoretical background of these instruments, practical implementation experiences are also discussed, including specific challenges encountered during test administration, methodological issues in diagnostic settings, and the ethical and pedagogical considerations essential when working with this population. Although the full statistical analysis of the data is still ongoing, the presentation will report relevant preliminary findings, primarily based on the longitudinal analysis of PPVT data collected over an entire academic year, highlighting developmental differences and trends between the experimental and control groups

Keywords: intellectual disability, linguistic profile, Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT), Expressive-receptive Grammar Test, DIFER subtests

Absztrakt

Az értelmileg akadályozottsággal élő tanulók nyelvi és kommunikációs képességeinek célzott támogatása a modern gyógypedagógia egyik legfontosabb, egyben módszertanilag legösszetettebb kihívása. Köztudott, hogy a nyelvi szintek fejlettsége – különös tekintettel a receptív területekre, mint a relációszókinccs, a komplex grammatikai szerkezetek dekódolása és a finom beszédhanghallás – alapvető pillére a sikeres társadalmi inklúciónak és az önálló életvitelnek. Jelen tanulmány egy olyan innovatív kutatási folyamatot mutat be, amely egy éneklésre, zenei elemekre és a szabad mozgás egységére épülő, komplex művészetpedagógiai program hatásmechanismusait elemzi a tanulók nyelvi profiljának változása tükrében. A vizsgálat központi kérdésfeltevése arra irányul, hogy egy érzelmi biztonságot nyújtó, az aktív művészeti befogadásra és alkotásra ösztönző intervenciós környezet milyen összefüggésben áll a specifikus nyelvi és auditív változók alakulásával. Kutatásunk alapvetése nem a készségek mechanikus vagy automatikus javulásának feltételezése, sokkal inkább azt vizsgáljuk, hogy a rendszerszintű multiszen-zoros ingerlés – amely egyidejűleg mozgósítja az auditív, vizuális és kinesztetikus csatornákat – miként képes támogatni a verbális kódolási folyamatokat, valamint elmélyíteni a fonológiai tudatosságot. A módszertani keretrendszer egy szigorú, kontroll-csoportos hatásvizsgálat adja. Ennek során standardizált diagnosztikai eszközökkel monitorozzuk a résztvevő tanulók állapotát az intervenciós szakasz megkezdése előtt, illetve annak lezárását követően. Az előadásban részletesen ismertetésre kerül a kutatásba integrált három fő diagnosztikus eszköz: a Peabody Picture Vocabulary Testet (PPVT), amely a receptív szókinccs felmérésére szolgál; az Expresszív-receptív Grammar (ErG) tesztet; valamint a DIFER programcsomag azon részesztjeit, amelyek validáltan alkalmazhatók vagy adaptálhatók az értelmileg akadályozott tanulók vizsgálatára. A mérőeszközök elméleti bemutatása mellett a gyakorlati megvalósítás tapasztalatai is bemutatásra kerülnek például: a tesztfelvétel során felmerülő sajátos nehézségek, a diagnosztikus helyzetek módszertani kihívásai, valamint azon etikai és pedagógiai szempontok, amelyek az értelmileg akadályozott populáció vizsgálatakor elengedhetetlenek. Bár az adatok teljes körű, statisztikai elemzése jelenleg is folyamatban van, az előadásban az eddigi releváns részeredmények bemutatására kerül sor elsősorban a PPVT-vizsgálat egy teljes tanévet felölelő longitudinális adatainak elemzése által, rávilágítva a vizsgálati és a kontrollcsoport közötti fejlődési különbségekre és tendenciákra.

Kulcsszavak: értelmileg akadályozottság, nyelvi profil, Peabody Picture Vocabulary Test, Expresszív-receptív Grammar teszt, DIFER részeszt

Csizmárné Gede, Erika Judit:

The Theological and Pedagogical Interpretation of Disability in Medieval Christian Thought

[A fogyatékoság teológiai és pedagógiai értelmezése a középkori keresztény gondolkodásban]

Abstract

The interpretation of disability within historical pedagogical and theological thought has long remained a relatively underexplored field, despite the fact that conceptions of human vulnerability have significantly shaped the educational perspectives and institutional practices of particular historical periods. In the intellectual context of medieval Christian Europe, the human body was understood not merely as a biological reality but as a symbolic manifestation of the created order, through which human beings could encounter both their own finitude and their relationship with the divine. Within this framework, bodily fragility and disability acquired a distinct interpretative significance. The aim of this study is to explore how medieval Christian thought connected the theological understanding of disability with questions of education and moral formation. The analysis is based on theological and educational-historical sources, with particular attention to the anthropological perspectives of Saint Augustine and Thomas Aquinas, as well as to the pedagogical practices of monastic and cathedral schools. The study seeks to demonstrate that bodily vulnerability was not interpreted solely as deficiency in medieval thought but rather as an experience capable of shaping moral and spiritual development. The analysis of historical sources suggests that medieval Christian pedagogy understood education as a complex formative process in which cognitive, affective, and communal dimensions of learning were closely intertwined. The practices of monastic communities and charitable institutions provide particularly illustrative examples of how care, mercy, and service functioned as implicit pedagogical processes. In this context, the presence of disability within medieval communities did not appear merely as a social challenge but also as a field of moral learning and communal responsibility. The study concludes that the pedagogical heritage of medieval Christianity offers anthropological and educational insights that may contribute to contemporary discussions in inclusive pedagogy and religious education. From this perspective, historical experience highlights that inclusion is not merely an institutional or organizational issue but part of a broader educational vision grounded in human dignity and communal responsibility.

Keywords: Disability , Theological Interpretation, Pedagogical Interpretation Medieval Christian Thought

Absztrakt

A fogyatékoság értelmezése a történeti pedagógiai és teológiai gondolkodásban hosszú ideig kevésbé vizsgált terület maradt, jóllehet az emberi törékenységről alkotott elképzelések alapvetően befolyásolták az adott korszak nevelési szemléletét és intézményi gyakorlatát. A középkori keresztény Európa szellemi világában a test nem pusztán bio-lógiai valóságként jelent meg, hanem a teremtett rend szimbolikus hordozójaként, amelyen keresztül az ember saját végességével és Istenhez való viszonyával szembesülhetett. E szemlélet sajátos értelmezési keretet adott a testi sérülékenység és a fogyatékoság kérdésének is. A tanulmány célja annak feltárása, hogy a középkori keresztény gondolkodás miként kapcsolta össze a fogyatékoság teológiai értelmezését a nevelés és az erkölcsi formálódás kérdésével. A vizsgálat teológiai és neveléstörténeti források elemzésére épül, különös figyelemmel Szent Ágoston és Aquinói Szent Tamás antropológiai megközelítéseire, valamint a kolostori és káptalani iskolák pedagógiai gyakorlatára. Az elemzés arra irányul, hogy bemutassa: a testi törékenység a középkori gondolkodásban nem kizárólag hiányként jelent meg, hanem olyan tapasztalatként, amely az ember erkölcsi és spirituális fejlődésének kontextusává válhatott. A források elemzése azt mutatja, hogy a középkori keresztény pedagógia a nevelést komplex formáló folyamatként értelmezte, amelyben a kognitív, affektív és közösségi tanulási dimenziók egymást kiegészítve jelentek meg. A kolostori és karitatív intézmények gyakorlata különösen jól szemlélteti, hogy a gondoskodás, az irgalmasság és a szolgáló szeretet gyakorlata implicit pedagógiai funkcióval bírt. A fogyatékoság jelenléte a közösségekben így nem csupán szociális kihívásként, hanem az erkölcsi tanulás és a közösségi felelősségvállalás tapasztalati terévé vált. A tanulmány következtetése szerint a középkori keresztény pedagógiai hagyomány olyan antropológiai és neveléstudományi felismeréseket őriz, amelyek a kortárs inkluzív pedagógia és valláspedagógia számára is értelmezési támpontot kínálhatnak. A történeti perspektíva arra emlékeztet, hogy a befogadás kérdése nem pusztán intézményi szervezés, hanem az emberi méltóságra és a közösségi felelősségre épülő nevelési szemlélet része.

Kulcszavak: fogyatékoság, teológiai értelmezés, pedagógiai értelmezés, középkori keresztény gondolkodás

Csorba, Mónika & Juhász, Orchidea:

Good Practice: Involving Students in School Community Service at the University of Miskolc

[Jó gyakorlat: iskolai közösségi szolgálatos diákok bevonása a Miskolci Egyetemen]

Abstract

Under Act CXC of 2011, students participating in full-time high school education who begin their high school leaving examination (matura) after 1 January 2016 must complete 50 hours of school community service as a prerequisite for starting the examination. The legislation introduced a new pedagogical responsibility for educational institutions, which many schools initially found challenging to implement. Meeting the fundamental principles of school community service is a demanding task for both the sending school and the host institution. School community service (service learning) functions effectively when students gain positive experiences and discover the joy of helping others. It is essential that students feel their supportive activities have meaning and purpose, that they learn from them, and that the host organization receives genuine assistance. At the University of Miskolc, the Community Service Office (KÖSZI) has been operating since 2021. One of its key responsibilities is coordinating school community service, while also offering diverse and engaging community programs for Hungarian and international members of the university community, involving school community service students and volunteers. During the five years since our establishment, cooperation agreements regarding school community service have been concluded with 22 high schools. Within this framework, nearly 200 students from 15 schools have completed their community service at our office, contributing more than 3,000 hours of service. Our future goal is to expand the intensive presence of school community service students across the entire spectrum of the university. Based on feedback from school coordinators, this initiative not only reduces the administrative burden on schools but also motivates students through the diverse opportunities offered by the university. From the schools' perspective, it supports career orientation, while from the university's perspective it also plays a role in student recruitment. As a staff member of KÖSZI and the school community service coordinator at the University of Miskolc, in presentation intend to introduce our best practices related to the organization and implementation of school community service.

Keywords: Good Practice, School Community Service, University of Miskolc

Absztrakt

A 2011. évi CXCV. törvény értelmében a középiskolai nappali képzésben résztvevő és az érettségi vizsgát 2016. január 1-ét követően megkezdő tanulók esetében az érettségi vizsga megkezdésének feltétele az 50 óra közösségi szolgálat teljesítése. Az oktatási intézmények számára egy új pedagógiai feladatot írt elő a jogszabály, mellyel kezdetben nehezen birkóztak meg. Az iskolai közösségi szolgálat (IKSZ) alapelveinek megfelelni rendkívül nehéz feladat mind a küldő, mind a fogadó intézmény részéről. Az iskolai közösségi szolgálat (service learning) akkor működik jól, ha a diákok jó élményeket szereznek és megtapasztalják a segítség örömét. Fontos, hogy a diák érezze, hogy a segítő tevékenységnek értelme, célja van, abból tanul, ugyanakkor a fogadó szervezet is valódi segítséget kap. A Miskolci Egyetemen 2021 óta működő Közösségi Szolgálati Iroda (KÖSZI) egyik kiemelt feladata az iskolai közösségi szolgálat koordinálása amellet, hogy a magyar és nemzetközi polgárai számára kínál változatos és színes közösségi programokat IKSZ-es diákok és önkéntesek bevonásával. A megalakulásunk óta eltelt öt év alatt eddig 22 középiskolával született együttműködési megállapodás az IKSZ-re vonatkozóan. Ennek keretében eddig 15 iskolából, közel 200 diák végzett közösségi szolgálatot irodánkban több mint 3000 órában. Jövőbeni célunk az iskolai közösségi szolgálatos diákok intenzív jelenlétének kiterjesztése az egyetem egész spektrumára. Az iskolai koordinátorok visszajelzései alapján ezzel nemcsak terhet veszünk le az iskolák válláról, hanem az egyetem által kínált színes kínálati paletta motiváltabbá is teheti a diákokat a feladatvégzésre. Az iskolák szempontjából pályorientációs, az egyetem szempontjából pedig beiskolázási jelentőséggel is bír. A KÖSZI munkatársaként, illetve a Miskolci Egyetem IKSZ koordinátoraként előadásban az iskolai közösségi szolgálat szervezéséhez és megvalósításához kapcsolódó jó gyakorlat bemutatására kerül sor.

Kulcszavak: jó gyakorlat, közösségi szolgálat, Miskolci Egyetem

Csók, Cintia; Miklódi-Simon, Zsófia & Harsányi, Gabriella:

**„For the First Time, I Feel that Someone is Waiting For Me at Home.”
A Comparative Study of Residential Care and
Foster Care Based on Qualitative Research
(Poster Presentation)**

**[„Most először érzem, hogy valaki hazavár.”
A lakásotthoni és a nevelőszülői gondozás összehasonlító vizsgálata egy
kvalitatív kutatás alapján]
(Poszterbemutató)**

Abstract

The aim of the presentation is to compare two major forms of child protection care, residential group homes and foster care through qualitative interviews. The research focuses on exploring how caregivers and foster parents interpret their roles, what educational and caregiving strategies they apply, and what kinds of emotional relationships they are able to build with the children in their care. In addition, the study examines how safety, attachment, and the promotion of independence appear in everyday caregiving practices. According to the interviewees' experiences, children most often enter the child protection system due to neglect, abuse, parental substance abuse, and severe social or financial disadvantages. The findings indicate that foster care often provides a more family-like environment and more individualized attention for children, which can support the development of emotional security and stable attachments. In contrast, children living in residential group homes more frequently experience difficulties related to trust and attachment, and caregivers may have fewer opportunities to provide personalized attention. Significant differences also emerged in the area of school integration. Children placed in foster families are often met with a more supportive attitude from schools, while those living in residential care frequently experience stigma or exclusion. The quality of cooperation between care providers and educational institutions therefore proved to be an important factor in the children's development and educational experiences. Overall, the research highlights that the long-term availability of caregivers, emotional stability, and the development of secure attachments are key elements in supporting children's successful social integration and their future life opportunities.

Keywords: Residential Care, Foster Care, Qualitative Research

Absztrakt

Az előadás célja, hogy kvalitatív interjúk segítségével összehasonlítsa a gyermek-védelmi szakellátás két meghatározó formáját: a lakásotthoni és a nevelőszülői gondozást. A vizsgálat középpontjában annak feltárása áll, hogy a gondozók és a nevelőszülők miként értelmezik saját szerepüket a gyermekek mindennapi életében, milyen nevelési stratégiákat és módszereket alkalmaznak, valamint milyen érzelmi kapcsolatot képesek kialakítani a gondozott gyermekekkel. A kutatás külön figyelmet fordít arra is, hogy a gondozási környezetben hogyan jelenik meg a biztonságérzet, a kötődés kialakulása, valamint az önállóságra nevelés folyamata a mindennapi gyakorlatban. Emellett a tanulmány arra is keresi a választ, hogy a különböző ellátási formák milyen hatással vannak a gyermekek érzelmi fejlődésére, társas kapcsolataira és jövőbeli életkilátásaira. Az interjúalanyok beszámolóinak alapján a gyermekek leggyakrabban elhanyagolás, fizikai vagy érzelmi bántalmazás, szülői szenvedélybetegségek, családi konfliktusok, valamint súlyos szociális és anyagi hátrányok következtében kerülnek a gyermekvédelmi szakellátás rendszerébe. Sok esetben a gyermekek már korán traumatikus élményeket élnek át, amelyek jelentősen befolyásolják érzelmi fejlődésüket és a mások iránti bizalmukat. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a nevelőszülői ellátás gyakran családiasabb környezetet és személyesebb odafigyelést biztosít a gyermekek számára. A kisebb létszámú családi közeg lehetőséget ad arra, hogy a nevelőszülők szorosabb, stabilabb kapcsolatot alakítsanak ki a gyermekekkel, ami kedvezőbb feltételeket teremthet az érzelmi biztonság és a stabil kötődés kialakulásához. Ezzel szemben a lakásotthoni ellátásban élő gyermekek gyakrabban tapasztalnak kötődési nehézségeket és bizalmi problémákat. Az intézményi környezet sajátosságai, a nagyobb gyermeklétszám és a gondozók váltott műszakos munkarendje miatt sokszor kevesebb lehetőség jut az egyéni figyelemre és a mélyebb érzelmi kapcsolatok kialakítására. Ez hatással lehet a gyermekek viselkedésére, önértékelésére és társas kapcsolataira is. A kutatás során az iskolai integráció területén is jelentős különbségek rajzolódtak ki a két ellátási forma között. A nevelőszülői ellátásban élő gyermekeket az oktatási intézmények gyakran támogatóbb hozzáállással fogadják, és nagyobb eséllyel kapnak egyéni segítséget tanulmányaik során. Ezzel szemben a lakásotthonokban élő gyermekek több esetben tapasztalnak stigmatizációt, előítéleteket vagy kirekesztést, ami megnehezítheti az iskolai beilleszkedést és a tanulmányi előrehaladást. Az iskolák és a gyermekvédelmi intézmények közötti együttműködés minősége ezért kulcsfontosságú tényezőnek bizonyult a gyermekek fejlődése és társadalmi integrációja szempontjából. A kutatás összességében rámutat arra, hogy a gondozók stabil jelenléte, az érzelmi biztonság megteremtése, valamint a tartós és biztonságos kötődések kialakítása alapvető szerepet játszik a gyermekek egészséges fejlődésében. Ezek a tényezők nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermekek képesek legyenek feldolgozni korábbi traumatikus élményeiket, pozitív önképet alakítsanak ki, és sikeresen beilleszkedjenek a társadalomba. A hosszú távon stabil, támogató gondozási

környezet ezért meghatározó jelentőségű a gyermekek jövőbeni életútja, társadalmi integrációja és életminősége szempontjából.

Kulcsszavak: lakásotthoni gondozás, nevelőszülői gondozás, kvalitatív kutatás

Dalanics-Molnár, Ágnes, & Pető, Ildikó:

The Potential of Dynamic Sensory Integration Therapy (DSZIT) in Early Development

[A Dinamikus Szenzoros Integrációs Terápia (DSZIT) alkalmazásnak a lehetősége a korai fejlesztésben]

Abstract

Dynamic Sensory Integration Therapy (Dinamikus Szenzoros Integrációs Terápia, DSZIT), which is associated with Ayres' name and is widespread in Hungary, has retained the Ayres principles and foundations and is becoming increasingly well known. This complex therapeutic method differs from other known and used methods in that it does not involve training regulated according to training theory, but offers a variety of activities to the child in the course of play. The emphasis during therapy is on a well-thought-out and planned "offer." With the help of therapy, the immature nervous system, or one that does not function properly in certain areas, develops with the active participation of the child, of their own volition, following individual paths. The Dynamic Sensory Integration Therapy (DSZIT) method is recommended for a wide range of developmental problems, activity disorders, attention disorders, learning disorders, speech development disorders, clumsy fine motor skills, peer relationship difficulties, etc. These difficulties are not directly related to intellectual ability, so they can occur in the most brilliant children as well as in cases of mild learning and intellectual disabilities. Dynamic Sensory Integration Therapy (DSZIT) is also recommended for early development centers as part of complex therapy for young children aged 0-6. Despite the official recommendation, it is a less commonly used method in early childhood for the development of young children who show different levels of development (for various reasons). The presentation uses a case study to show how Dynamic Sensory Integration Therapy (DSZIT) can be integrated into early development. The aim of the presentation is to illustrate the process from the first meeting with the parent and child, through taking the medical history, reviewing the documents, completing the Sensory and Motor Experiences Questionnaire, structured observation, and examination of primitive reflexes, to the formulation of therapeutic goals, using the example of a young child. We will describe the elements of the DSZIT methodology applied to the characteristics of young children that must (had to) be kept in mind during development, as well as the results achieved during development.

Keywords: early development, DSZIT

Absztrakt

Az Ayres nevével összefonódott, Magyarországon elterjedt Dinamikus Szenzoros Integrációs Terápia (DSZIT) megőrizte az ayresi-alapokat és elveket, és válik egyre ismertebbé. A komplex terápiás módszer abban különbözik a többi ismert és használt módszertől, hogy nem az edzéselmélet szerint (be)szabályozott tréning, hanem változatosan, a sokféle tevékenységet felkínálja a gyermek számára a játékfolyamatban. A terápia során az átgondolt és megtervezett 'felkínáláson' van a hangsúly. A terápia segítségével az éretlen, vagy egyes területeken nem megfelelően működő idegrendszer a gyermek aktív részvételével, önszántából, egyéni utakon járva fejlődik. A Dinamikus Szenzoros Integrációs Terápia (DSZIT) módszerét sokféle fejlődési probléma, aktivitási zavar, figyelemzavar, tanulási zavar, beszédfejlődési zavar, ügyetlen finommotorika, kortárskapcsolati nehézségek, stb. esetén ajánlott. A nehézségek az értelmi állapottal nincsenek közvetlen kapcsolatban, ezért a legbriliánsabb gyereknél éppen úgy megjelenhetnek, mint az enyhe fokú tanulási és értelmi akadályozottságok eseteiben. A Dinamikus Szenzoros Integrációs Terápiát (DSZIT) a korai fejlesztő központok számára, a 0-6 éves korú kisgyermek komplex terápiája részeként is javasolják. A hivatalos javaslat ellenére kevésbé használt módszer a koragyermekkorban, a (különböző okok miatt) eltérő fejlődést mutató kisgyermek fejlesztésében. Az előadás egy esettanulmányon keresztül mutatja be, hogy a Dinamikus Szenzoros Integrációs Terápia (DSZIT) a korai fejlesztésbe hogyan illeszthető be. Az előadás célja, hogy bemutassa a folyamatot a szülővel és a gyermekkel való első találkozástól az anamnézis felvételén, a dokumentumok megismerésén, a Szenzoros és mozgásos élmények kérdőív felvételén, a strukturált megfigyelésen, a primitív reflexek vizsgálatán keresztül a terápiás célok megfogalmazásáig egy kisgyerek példáján. Ismertetjük a kisgyermek jellemzőire alkalmazott DSZIT-módszertani elemeket, amiket szem előtt kell (kell) tartani a fejlesztés során, és a fejlesztés során elért eredményeket.

Kulcsszavak: korai fejlesztés, Dinamikus Szenzoros Integrációs Terápia (DSZIT)

Dan, Beata Andrea; Árkosi, Julianna & Wagner, Andrea:

Sensory Theatre as a Reflective and Inclusive Pedagogical Practice in Special Education

[A szenzoriális színház reflektív és inkluzív pedagógiai lehetőségei a gyógypedagógiában]

Abstract

This study examines the possibilities of applying sensory theatre in special education on the basis of experiences gained in a developmental programme implemented in Bihor County over several years. The aim of the research is to explore how special education teachers and supporting professionals working with children with special educational needs interpret the pedagogical significance of sensory theatre sessions, and what professional adaptation strategies they employ in educational situations tailored to diverse learner needs. The study is grounded in a phenomenological perspective and an action research framework, while its empirical basis consists of reflective diaries written by the participants who facilitated the sessions. The analysis employed qualitative thematic coding and an exploratory comparative approach in order to identify the most important patterns of pedagogical practice. The findings highlight three major dimensions: the role of shared community experience, the possibilities of creative self-expression, and the significance of personalised access. Based on the reflections, sensory theatre can be interpreted as a complex pedagogical space that facilitates non-verbal communication, supports emotional engagement, strengthens group cohesion, and creates opportunities for participation adapted to individual sensory needs. The study also shows that pedagogical adaptivity becomes particularly pronounced in situations where sensory attunement, interpretive pedagogical presence, and community facilitation are simultaneously realised. Sensory theatre can therefore be described not merely as an inclusive arts-based method, but also as a reflective pedagogical tool that contributes to the creation of a safe, accepting, and experience-centred learning environment. At the same time, the research identifies further directions for development, particularly in relation to more conscious group-dynamic planning, more detailed documentation, and the stronger involvement of families. The study argues that sensory theatre represents a promising form of innovation in special education, since it is capable of simultaneously supporting participation, experiential learning, and the professional self-reflection of teachers. Its findings may contribute to the further development of arts-based and inclusive pedagogical practices in the Central and Eastern European special education

context. The research emphasises that a sensitive, multimodal pedagogical approach may be especially important in learning situations in which verbal channels function only to a limited extent and understanding requires additional support.

Keywords: sensory theatre, pedagogical practice

Absztrakt

A tanulmány a szenzoriális színház gyógypedagógiai alkalmazásának lehetőségeit vizsgálja egy Bihar megyében megvalósult, több éven át zajló fejlesztő program tapasztalatai alapján. A kutatás célja annak feltárása, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekekkel dolgozó gyógypedagógusok és segítő szakemberek miként értelmezik a szenzoriális színházi foglalkozások pedagógiai jelentőségét, illetve milyen szakmai adaptációs stratégiákat alkalmaznak a különböző szükségletekhez igazodó nevelési helyzetekben. A vizsgálat fenomenológiai szemléletre és akciókutatási keretre épül, empirikus alapját pedig a foglalkozásokat vezető résztvevők által készített reflektív naplók alkotják. Az elemzés során kvalitatív tematikus kódolást és feltáró jellegű összehasonlító megközelítést alkalmaztunk annak érdekében, hogy azonosíthatóvá váljanak a pedagógiai gyakorlat legfontosabb mintázatai. Az eredmények három meghatározó dimenziót emelnek ki: a közösségi élmény szerepét, a kreatív önkifejezés lehetőségeit és a személyre szabott hozzáférés jelentőségét. A reflexiók alapján a szenzoriális színház olyan komplex pedagógiai térként értelmezhető, amely elősegíti a nonverbális kommunikációt, támogatja az érzelmi bevonódást, erősíti a csoportkohéziót, és lehetőséget teremt az egyéni szenzoros szükségletekhez igazodó részvételre. A kutatás rámutat arra is, hogy a pedagógiai adaptivitás különösen erőteljesen jelenik meg azokban a helyzetekben, ahol a szenzoros ráhangolódás, az értelmező pedagógiai jelenlét és a közösségi facilitáció egyidejűleg valósul meg. A szenzoriális színház így nem csupán inkluzív, művészeti alapú módszerként írható le, hanem olyan reflektív pedagógiai eszközként is, amely hozzájárul a biztonságos, elfogadó és élményközpontú tanulási környezet kialakításához. A vizsgálat egyúttal további fejlesztési irányokat is kijelöl, különösen a tudatosabb csoportdinamikai tervezés, a részletesebb dokumentáció és a családok fokozottabb bevonása terén. A tanulmány mellett érvel, hogy a szenzoriális színház a gyógypedagógiai innováció egyik ígéretes formája, mivel egyszerre képes támogatni a részvételt, az élményszerű tanulást és a pedagógusok szakmai önreflexióját. Eredményei hozzájárulhatnak a művészetalapú, inkluzív pedagógiai gyakorlatok továbbfejlesztéséhez a közép-kelet-európai gyógypedagógiai kontextusban. A kutatás hangsúlyozza, hogy az érzékeny, multimodális pedagógiai megközelítés különösen fontos lehet azokban a tanulási helyzetekben, ahol a verbális csatornák korlátozottan működnek, és támogatásra szorul a megértés.

Kulcsszavak: szenzoriális színház, pedagógiai gyakorlat

Demeter, Zsuzsa:

From a Desktop Robot Assistant to an Ai-Based Educational Support Tool: A Functional Comparison of the Artificial Intelligence-Based Robots Loona and LOOI in Special Education Development

[Az asztali robotasszisztenstől az AI-alapú oktatási segédeszközig: a Loona és a LOOI mesterséges intelligencia alapú robotok funkcionális összehasonlítása a gyógypedagógiai fejlesztés szempontjából]

Abstract

Artificial intelligence-based technologies are increasingly present in various areas of education; however, their application in special education remains a relatively underexplored research field. The pedagogical integration of digital and robotic tools requires particular attention in the case of students with special educational needs, as the organization of learning situations, the maintenance of motivation, the regulation of attention and the provision of structured learning environments play a crucial role in their development. This paper presents an exploratory functional comparison of two artificial intelligence-based robots, Loona and LOOI, from a special education perspective. The aim of the study was to examine how these devices demonstrate pedagogically interpretable interaction patterns in developmental situations that are frequently relevant for students with learning difficulties. The research was conducted as a pilot analysis based on structured expert observation. The simulated developmental scenarios covered five functional domains: attention engagement and maintenance, imitation and model-following, rule-following and predictability, task persistence and endurance, and social engagement including turn-taking interaction. The functioning of the robots was analysed under identical conditions through repeated interaction cycles in controlled developmental scenarios. The results indicate that the two robots demonstrate different pedagogical strengths. Loona showed stronger potential in attention engagement, movement-based imitation and the facilitation of socially oriented interactions. In contrast, LOOI appeared more suitable for visual structuring, supporting routines and organizing predictable task sequences. These observations suggest that the two devices may contribute in different ways to the organization of learning situations and to maintaining learner engagement. The findings should be interpreted as preliminary, as the analysis was based on simulated developmental situations and expert observation rather than direct experimentation with students. Nevertheless, the results highlight the potential of artificial intelligence-based robots as supportive tools in special education

settings. Future research should involve empirical studies with learners in order to explore the practical applicability of such technologies and to further examine their role in the pedagogical integration of intelligent robotic tools.

Keywords: LOOI, Loona, Intelligent robotic tools

Absztrakt

A mesterséges intelligencia alapú technológiák egyre nagyobb szerepet kapnak az oktatás különböző területein, ugyanakkor alkalmazásuk a gyógypedagógiai fejlesztésben még viszonylag kevésbé feltárt kutatási terület. A digitális és robotikai eszközök pedagógiai integrációja különösen sajátos nevelési igényű tanulók esetében igényel körültekintő szakmai megközelítést, mivel a tanulási helyzetek szervezése, a motiváció fenntartása, a figyelem irányítása és a strukturált tanulási környezet biztosítása kiemelt jelentőségű. A tanulmány két mesterséges intelligencia alapú robot, a Loona és a LOOI gyógypedagógiai szempontú, feltáró funkcionális összehasonlítását mutatja be. A kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy a két eszköz milyen pedagógiaiailag értelmezhető interakciós mintázatot mutat olyan fejlesztési helyzetekben, amelyek a tanulásban akadályozott tanulók fejlesztésében gyakran előfordulnak. A vizsgálat strukturált szakértői megfigyelésen alapuló pilot elemzés formájában valósult meg. A szimulált fejlesztési helyzetek öt funkcionális területet érintettek: figyelemfelkeltés és figyelemfenntartás, utánzás és mintakövetés, szabálykövetés és kiszámíthatóság, feladattartás és kitartás, valamint társas bevonódás és váltásos interakció. A robotok működésének elemzése azonos körülmények között, ismételt interakciós ciklusok alapján történt. Az eredmények azt mutatták, hogy a két robot eltérő pedagógiai erősségekkel rendelkezik. A Loona különösen a figyelemfelkeltésben, a mozgásos utánzás támogatásában és a társas jellegű interakciók előkészítésében mutatott kedvezőbb működési mintázatot. A LOOI ezzel szemben a vizuális strukturálás, a rutinok és a szabálykövetés támogatása terén bizonyult stabilabbnak. A megfigyelések alapján a két eszköz eltérő módon járulhat hozzá a tanulási helyzetek szervezéséhez és a bevonódás támogatásához. A kutatás eredményei előzetes jellegűek, mivel az elemzés szimulált fejlesztési helyzetekre és szakértői megfigyelésre épült. Ennek ellenére a tanulmány hozzájárulhat a mesterséges intelligencia alapú robotok pedagógiai potenciáljának értelmezéséhez a gyógypedagógiai gyakorlatban. A jövőbeni kutatások számára fontos feladat a robotok tanulókkal végzett empirikus vizsgálata és a technológiai eszközök pedagógiai integrációjának további feltárása.

Kulcsszavak: LOOI, Loona, intelligens robotok

Dominek, Dalma Lilla:

Patterns of Attitudes toward Learning in the Context of Talent Development

[A tanuláshoz való viszony mintázatai tehetség gondozási kontextusban]

Abstract

The development of talent depends not only on individual abilities but also on how learning is valued socially and institutionally, and on the pedagogical environments in which learning takes place. For talented learners in particular, the quality of learning experiences, intrinsic motivation, and the potential emergence of flow experiences play a crucial role, alongside innovative pedagogical approaches that support personalized developmental pathways. This presentation introduces the conceptual and methodological framework of an ongoing, theory-driven empirical study examining patterns of societal attitudes toward learning in the context of talent development in Hungary, interpreted through three theoretical social models. The first model describes a social and institutional environment in which the low social valuation of learning constrains the development of talent. The second model conceptualizes a learning-supportive society that treats learning as a shared social resource and embeds it institutionally within talent development practices. The third model captures a learning-indifferent society, where formally available learning opportunities are not integrated into the value-based institutional culture of talent development. The empirical component of the research is based on an ongoing questionnaire survey that explores attitudes toward learning, patterns of learning engagement, and perceptions related to the use of digital pedagogical tools and artificial intelligence in educational contexts. Rather than presenting empirical findings, the paper outlines the planned analytical directions, with particular attention to how digital and AI-supported pedagogical solutions may facilitate the emergence of flow experiences, deep learner engagement, and long-term development among talented students. By linking social theory with an emerging empirical design, the presentation aims to contribute to a deeper understanding of the social and pedagogical conditions of talent development and to provide a foundation for interpreting future empirical results and for designing inclusive, sustainable, and innovation-oriented talent development practices.

Keywords: learning experiences, talent development,

Absztrakt

A tehetség kibontakozása nem kizárólag az egyéni képességeken múlik, hanem azon is, hogy a tanulás milyen társadalmi és intézményi értéket képvisel, valamint milyen pedagógiai környezetben valósul meg. A tehetséges tanulók esetében különösen meghatározó a tanulási élmények minősége, a belső motiváció és a flow-élmény megjelenésének lehetősége, illetve azok az innovatív pedagógiai megoldások, amelyek támogatják a személyre szabott fejlődési pályák kialakítását. Az előadás egy elméletvezérelt, folyamatban lévő empirikus kutatás koncepcionális és módszertani keretét mutatja be, amely a tanuláshoz való társadalmi viszonyulás mintázatait vizsgálja tehetséggondozási kontextusban Magyarországon, három elméleti társadalmi modell tükrében. Az első modell olyan társadalmi és intézményi környezetet ír le, ahol a tanulás alulértékelttsége korlátozza a tehetség kibontakozását. A második modell a tanulást támogató társadalmat ragadja meg, amely a tanulást közös erőforrásként kezeli és intézményi szinten is beépíti a tehetséggondozás gyakorlatába. A harmadik modell a tanulás iránt közömbös társadalmat írja le, ahol a formálisan meglévő tanulási lehetőségek nem válnak a tehetséggondozás értékalapú részévé. A kutatás empirikus alapját egy jelenleg is zajló kérdőíves adatfelvétel képezi, amely a tanuláshoz való viszonyt, a tanulási mintázatokat, valamint a digitális pedagógiai eszközök és a mesterséges intelligencia alkalmazásával kapcsolatos attitűdöket térképezi fel. Az előadás a kutatás tervezett elemzési irányait mutatja be, különös tekintettel arra, hogy a digitális és AI-alapú megoldások milyen módon teremthetnek kedvező feltételeket a flow-élmény kialakulásához, a tehetséges tanulók elmélyült bevonódásához és hosszú távú fejlődéséhez. Az elméleti és módszertani megközelítés összekapcsolásával az előadás a tehetséggondozás társadalmi és pedagógiai feltételrendszerének újragondolásához kíván hozzájárulni és alapot teremteni a későbbi empirikus eredmények értelmezéséhez, valamint a digitális innovációra épülő tehetségfejlesztési gyakorlatok kidolgozásához.

Kulcsszavak: tanulási élmények, tehetséggondozás

Eichardt, János:

**Development Opportunities for Science Education in Hungary and Abroad
within Secondary School Frameworks**

**[Magyarországi és külföldi természettudományos oktatás fejlesztési lehetőségei
középiskolai keretek között]**

Abstract

In Hungary, science education at the secondary school level has traditionally held significant importance. However, educational reforms in recent decades have reduced both the number of teaching hours allocated to these subjects and the support available for teachers. Since the early 2000s, students' interest in science subjects has also shown a declining trend. Another important factor is the increasing number of students with learning, behavioral, or integration difficulties (BTMN), which has significantly increased the demand for developmental work. At the secondary level, this work mainly focuses on learning strategies and the development of specific skills due to age-related characteristics. Notably, differentiated developmental approaches are becoming increasingly necessary even for students participating in talent development programs. Research conducted in 2022 and 2026 examined whether elements of developmental pedagogy appear in teaching talented students and whether science teachers encounter related challenges. This study compares science education and talent development in Hungary with the situation in England. It analyzes subject structures, school systems, and talent development practices, aiming to provide an overall comparison of the two countries, including the distribution and number of science lessons by age group. The research also extends to Germany and Slovakia, highlighting differences between Western and Eastern European education systems and the accessibility of developmental pedagogical support. Another focus of the study is the role of developmental pedagogy: how student support networks function in Hungary and England, who is responsible for providing developmental support, and what types of assistance are available. The research questions were explored through questionnaires distributed to teachers in both countries. The findings show that science teachers in England face challenges similar to those in Hungary. Many dedicate a considerable amount of their free time—often 3–4 hours—to talent development. More than 70% of teachers have access to developmental specialists for support, even for talented students, although such assistance is not available in all institutions. In this regard, Hungary appears to be more advanced, as specialized services include professionals with expertise in talent development. Teacher workload is another

significant issue in both countries. High teaching demands can reduce the time available for talent development and negatively affect its effectiveness. Overall, the results indicate that difficulties in science talent development are not unique to Hungary but are also present in one of Europe's most developed countries. Student motivation is also a key factor, with English teachers largely agreeing with their Hungarian counterparts. Additionally, teacher workload may further decrease effectiveness or require teachers to perform beyond their capacity. Long-term conclusions cannot be drawn from the non-representative survey of the study; however, both national and international research confirms that the number of students eligible for talent development in science subjects is decreasing.

Keywords: Science Education, Secondary School, talent development

Absztrakt

Hazánkban a gimnáziumi természettudományos oktatás mindig is kiemelkedő fontosságú volt. Az elmúlt évtizedekben történt oktatásügyi változtatások viszont nem kedveztek az ide tartozó tantárgyak óraszámainak és az azokat tanító pedagógusoknak. Ugyanakkor a 2000-es évek elejétől kezdve a diákok tantárgyak iránti érdeklődése is csökkenő tendenciát mutat. A másik fontos tényező a növekvő számú BTMN küzdő diákok számának emelkedésével járó fejlesztő munka megsokszorozódása. A fejlesztő tevékenységet a gimnázium szintjén inkább a tanulásmódszertan és részképességek fejlesztése teszi ki az életkori sajátosságok miatt. Ami inkább figyelemre méltó, hogy a fejlesztő-differenciáló munka egyre jobban szükségessé válik a tehetséggondozásban résztvevő diákok esetén is. A 2022-ben (Eichardt, 2025) és a 2026-ban végzett kutatásaim erre a kérdésre keresték a választ, azaz megjelennek-e a fejlesztőpedagógiába tartozó elemek a tehetséges diákokkal végzett pedagógiai munka során, illetve tapasztaltak-e a természettudományos tanárok a tehetséggondozásuk során ebbe a kompetenciába tartozó problémával? A jelen kutatás a magyarországi természettudományos oktatást és tehetséggondozást és annak fejlesztési lehetőségeit hasonlította össze az angliai helyzettel. Egyrészt a tantárgyak órahálóját, az iskolarendszert és a tehetséggondozást vetette össze az Angol rendszerrel. Cél volt a két ország oktatásrendszerének összehasonlítása, annak életkor szerinti természettudományos óráinak leosztásával, óraszámával, így kapva egy általános képet a két eltérő kulturális alapokon nyugvó ország intézményrendszeréről. A tanulmány része még a németországi és a szlovákiai természettudományos tantárgyak óraszámainak és oktatási rendszerének megismerése, mely azt mutatja be, mennyire más a nyugat- és kelet-európai oktatási rendszer berendezkedése és a fejlesztőpedagógiai lehetőségek elérhetősége. A másik aspektus volt a fejlesztőpedagógusi lehetőségek megismerése, miként működik hazánkban és Angliában a diákokkal foglalkozó és fejlesztő hálózat. Kik végezhetnek a fejlesztéseket és milyen segítséget adhatnak a tanulóknak? A tanulmány kérdéskörei e témában születtek, melyeket kérdőív formájában

jutottak el a két ország résztvevőihöz, a pedagógusokhoz. A felmérés legfontosabb eredményeiből szükséges kiemelni, hogy hasonló problémákkal küzdenek az angliai természettudományos tantárgyakat tanító tanárok, mint a hazai pedagógusok. Elsősorban a szabadidőjükből fordítanak, akár 3-4 órát is a tehetséggondozásra, a fejlesztői kompetenciába tartozó problémáikkal a tanárok több mint 70%-a kérhet fejlesztő-pedagógusi segítséget, akár a tehetségesek esetében is, ugyanakkor vannak intézmények, ahol ez nem elérhető, vagy nincs rá lehetőségük segítséget kérni. Magyarország ilyen szempontból előrébb tart, a szakszolgálatoknál vannak kifejezetten a tehetséggondozásban járatos szakemberek. A másik fontos tényező a tehetségekkel foglalkozó tanárok esetén a munkahelyi (óraszámbeli) leterheltség, mely angliai tanárok esetén is megjelenik. Így a tehetséggondozásra fordítható idő és a munka hatékonysága is sérülhet. Mindezek összességében azt mutatják, hogy nem csak magyarországi probléma a természettudományos tehetséggondozás, hanem az egyik legfejlettebb európai állam gyerekei esetében is megfigyelhető. A diákok motivációja is fontos tényező, ebben az összehasonlításban az angliai tanárok többsége szintén egyetértett a hazai pedagógusainkkal. Valamint a pedagógusok leterheltsége is közre játszhat a hatékonyság csökkenéséhez (vagy a pedagógus erőn felül teljesít). Hosszútávú következtetést a tanulmány nem reprezentatív felméréséből nem lehet következtetni, de a hazai és külföldi kutatások alátámasztják a természettudományos tantárgyakat tanuló diákoknál kimutatható csökkenő érdeklődését.

Kulcsszavak: természettudomány, középiskola, tehetséggondozás

Elek, Ágnes:

Art History without Borders: Adapting the Experiences of a Complex Visual Art Workshop in Conductive Education

[Művészettörténet határok nélkül: egy komplex vizuális alkotóműhely tapasztalatainak adaptálása a konduktív pedagógiában]

Abstract

Visual education and art history are traditionally based on cognitive, lexical knowledge transfer; however, in a holistic approach, they serve as one of the most effective tools for personality development, emotional intelligence, and the enhancement of motor functions. This presentation introduces an innovative pedagogical practice that builds a bridge between the experiences of complex visual art workshops designed for typically developing primary school children and the methodological renewal of the conductor training program at the Pető András Faculty of Semmelweis University. During the work with typically developing children, the cultures of prehistoric, ancient, or migration periods come to life within the framework of a playful, multisensory adventure. Experiencing natural materials—such as mixing earth pigments, modeling clay sculptures, working with leather and wool, or metal embossing—not only develops visual memory, spatial orientation, and critical thinking but also intensively stimulates fine motor skills and manual dexterity. The central question of the presentation is how these experience-based, multisensory techniques can be adaptively integrated into the methodological toolkit of future conductors in order to support the visual education and complex rehabilitation of children living with cerebral palsy (CP) and limited mobility. In the practice of conductive education, interdisciplinary connections, the technique of "slow looking," and the creation of a safe, inspiring learning environment ensure that art is not merely passive reception but an active, hands-on experience. The presented good practices demonstrate that in an adaptive environment, "tracing" the rhythm and forms of artworks, experiencing different textures, and engaging in manual creative activities provide an excellent space for students with special educational needs (SEN). All this not only provides an opportunity for non-verbal self-expression and the unfolding of their creativity but also significantly contributes to increasing their self-confidence, developing their social skills, and successfully broadening their worldview in the spirit of inclusion.

Keywords: SEN, Complex Visual Art Workshop, Conductive Education

Absztrakt

A vizuális nevelés és a művészettörténet hagyományosan a kognitív, lexikális ismeretátadásra épül, egy holisztikus megközelítésben azonban a személyiségformálás, az érzelmi intelligencia és a motoros funkciók fejlesztésének egyik leghatékonyabb eszköze. Jelen előadás azt az innovatív pedagógiai gyakorlatot mutatja be, amely hidat épít a tipikus fejlődésű általános iskolások számára tartott komplex vizuális alkotóműhelyek tapasztalatai és a Semmelweis Egyetem Pető András Karán folyó konduktorképzés módszertani megújulása közé. A tipikus fejlődésű gyermekekkel végzett munka során az őskori, ókori vagy épp a népvándorlás kori kultúrák egy játékos, multiszenzoros kalandozás keretében elevenednek meg. A természetes anyagok megtapasztalása – például a földfestékek keverése, az agyagszobrok formázása, a bőrrel és gyapjúval való munka, vagy a fémdomborítás – nemcsak a vizuális memóriát, a térbeli tájékozódást és a kritikai gondolkodást fejleszti, hanem a finommotorikát és a kézügyességet is intenzíven stimulálja. Az előadás központi kérdése, hogy ezek az élményalapú, több érzékszervre ható technikák miként építhetők be adaptív módon a leendő konduktorok módszertani eszköztárába annak érdekében, hogy a központi idegrendszeri sérüléssel (CP) élő, korlátozott mobilitású gyermekek vizuális nevelését és komplex rehabilitációját támogassák. A konduktív pedagógia gyakorlatában az interdiszciplináris kapcsolatok, a „slow looking” (elmélyült megfigyelés) technika és egy biztonságos, inspiráló tanulási környezet megteremtése teszi lehetővé, hogy a művészet ne pusztán passzív befogadás, hanem aktív, cselekvő élmény legyen. A bemutatott jó gyakorlatok igazolják, hogy az adaptív környezetben a műalkotások ritmusának, formáinak „lekövetése”, a különböző textúrák megtapasztalása és a manuális alkotótevékenység kiváló terepet nyújt a sajátos nevelési igényű tanulók számára. Mindez nem csupán a nonverbális önkifejezésre és kreativitásuk kibontakoztatására ad esélyt, hanem jelentősen hozzájárul az önbizalmuk növeléséhez, társas készségeik fejlődéséhez és világképük sikeres tágitásához az inklúzió szellemében.

Kulcsszavak: SNI, komplex vizuális műhely, konduktív nevelés

Erdei, Róbert & Nagyné Kondor, Rita:

Attitudes toward Mathematics, Performance and Change Management

[Matematikai attitűdök, teljesítmény és változásmenedzsment]

Abstract

Students' performance, subject-related self-concept, and career choices are significantly influenced by their attitudes toward mathematics. Our presentation aims to examine the development of mathematical attitudes by taking into account international and Hungarian research findings, as well as the specific characteristics of the Hungarian educational environment, in order to identify realistic intervention points for promoting positive change. First, we review research synthesising the relationship between mathematics anxiety and achievement, alongside key motivational and affective theories that help explain how students' dispositions toward mathematics emerge and develop over time. We then turn to the practical dilemmas of implementing change in real educational settings, with particular attention to the conditions under which attitudinal improvement can be supported in sustainable ways at classroom, institutional, and system levels. As a conceptual framework for our multi-level development proposals, we apply classical models of change management. Within this perspective, we examine interventions aimed at enhancing students' utility value beliefs and meaning-making processes, supporting autonomy and competence, strengthening formative assessment and feedback practices, and using emotion regulation micro-interventions to reduce anxiety and foster engagement. In addition, we address teacher professional development and the institutional conditions necessary for successful implementation. We also consider how curriculum structures, assessment practices, and selective features of the Hungarian educational system may either reinforce or mitigate students' negative experiences in mathematics. We argue that lasting and meaningful improvements in mathematical attitudes are likely only if individual, interactional, and systemic factors change in a coordinated way. Evidence-based interventions, combined with iterative cycles of evaluation and feedback, are therefore essential for refining practices and ensuring long-term effectiveness.

Keywords: mathematics attitudes, mathematics anxiety, motivation, teacher professional development, change management

Absztrakt

A tanulók iskolai teljesítményét, tantárgyi önértékelését és pályaválasztási döntéseit a matematikához fűződő attitűdök jelentős mértékben befolyásolják. Előadásunk célja, hogy a nemzetközi és hazai kutatási eredmények, valamint a magyar köznevelési környe-

zet sajátosságainak figyelembevételével azonosítsa a matematikai attitűdök alakulását meghatározó fő tényezőket, és reális beavatkozási pontokat keressen azok pozitív irányú alakításához. Ennek érdekében először áttekintjük a matematikai szorongás és a teljesítmény kapcsolatát bemutató kutatásokat, továbbá azokat a motivációs és affektív elméleti kereteket, amelyek segítenek értelmezni a tanulók matematikához való viszonyának kialakulását és változását. Ezt követően a gyakorlati megvalósítás dilemmáit vizsgáljuk meg, különös tekintettel arra, hogy milyen feltételek mellett lehet az attitűdformálást osztálytermi, intézményi és rendszerszinten is fenntartható módon előmozdítani. A fejlesztési javaslatok értelmezéséhez a változásmenedzsment klasszikus modelljeit alkalmazzuk gondolkodási keretként. Kiemelten foglalkozunk a tanulói élmény- és jelentésadás szerepével, az autonómia- és kompetenciatámogatás lehetőségeivel, a formatív értékelés és visszajelzés hatásaival, az érzelemszabályozást segítő mikro-intervenciókkal, valamint a pedagógusok szakmai tanulásának és az intézményi implementációnak a kérdéseivel. Kitérünk arra is, hogy a magyar köznevelésben jelen lévő tantervi, értékelési és szelekciós sajátosságok miként erősíthetik vagy mérsékelhetik a tanulók matematikával kapcsolatos élményeit. Előadásunk célja nem pusztán a problémák leírása, hanem olyan, kutatásokkal alátámasztott fejlesztési irányok kijelölése, amelyek a pedagógiai gyakorlatban is alkalmazhatók. Amellett érvelünk, hogy a pozitív attitűdváltozás nem melléktermék, hanem tudatosan tervezhető, pedagógiaileg támogatható és szervezetenként beágyazandó folyamat az iskolai gyakorlatban. Álláspontunk szerint a matematikai attitűdök tartós javulása csak akkor valószínű, ha az egyéni, interakciós és rendszerszintű tényezők összehangoltan változnak. A bizonyítékokra épülő, iteratív értékelési ciklusokkal támogatott fejlesztések ezért kulcsszerepet játszhatnak a hosszú távú hatékonyság biztosításában.

Kulcsszavak: matematikai attitűd, matematikai szorongás, motiváció, pedagógus szakmai fejlődés, változásmenedzsment

Falucskai, Veronika & Mező, Katalin:

„The Roaring Twenties”: Experiences from the Implementation of a Historical Project in a Seventh-Grade Class of Students with Learning Disabilities

[„Viharos húszasok” – egy történelmi projekt megvalósításának tapasztalatai a tanulásban akadályozott tanulók 7. osztályában]

Abstract

Background and Objectives: Contemporary history education has been enriched by several innovative didactic approaches, including narrative cognition, competence-based instruction, and project-based pedagogy. The presentation discusses experiences of a historical project implemented in a seventh-grade class within a segregated institution serving students with learning disabilities and difficulties. Drawing upon relevant scholarly literature, the presentation outlines the historical antecedents and domestic development of project pedagogy in Hungary, as well as its possible applications in history teaching. Particular attention is devoted to the interrelations between experiential pedagogy, constructivist learning theory, and project-based instruction from the perspective of history education. *Method:* The study is based on a comparative analysis of a history project complemented by pre- and post-assessment knowledge measurements and a traditional lesson predominantly employing frontal instruction. The aim of the investigation is to examine whether the unconventional and innovation-oriented character of project-based learning, or the more traditional, teacher-centred and less creativity-oriented frontal instructional methods, prove more effective in the context of history teaching for students with learning disabilities and difficulties. *Sample:* A group of seventh-grade students with learning disabilities and difficulties attending a segregated educational institution. *Instruments:* The thematic focus of the project week addressed social stratification and class differences between the two World Wars, while the topic of the traditionally structured lesson concerned the emergence and consolidation of the dictatorial regime in Germany, in accordance with the requirements of the national core curriculum. The pre-measurement consisted of questionnaires administered at the end of the instructional sessions, assessing students’ knowledge related to the content covered during both the project activities and the traditional lesson. The post-measurement took place one month later and aimed to evaluate the extent to which the acquired knowledge had been retained and integrated into the students’ long-term knowledge structures. The knowledge assessment questionnaires contained open-ended and multiple-choice items adapted to the cognitive abilities of the participating students. *Results:* Based on the

findings of the study, the following conclusions may be drawn: 1. Classroom observations indicated that students with learning disabilities and difficulties possess limited prior historical knowledge upon which new knowledge structures could be built, which hinders the development of knowledge construction processes. 2. The implementation of project-based learning presents challenges for these students, partly due to insufficient intrinsic motivation and partly because of difficulties in establishing meaningful connections between newly acquired information. 3. Despite these challenges, the results of the post-assessment suggest that the historical knowledge acquired during the project activities demonstrated stronger retention than the knowledge conveyed through traditional frontal instruction. *Conclusion and Further Directions:* The success or failure of project-based pedagogy in teaching history to seventh-grade students with learning disabilities and difficulties cannot be determined unequivocally. Future research will compare the findings of the present study with those of a previous investigation conducted with fifth-grade students under similar methodological conditions. By juxtaposing the results obtained from the two cohorts, we expect to gain a clearer understanding of whether project-based pedagogy can be considered an effective and recommendable instructional approach for students with diverse learning abilities.

Keywords: Historical Project, Learning Disabilities

Absztrakt

Háttér és cél: A történelemoktatás napjainkban számos újszerű didaktikai elemmel bővült (pl. narratív megismerés, kompetenciaalapú tanítás, projektpedagógiai stb.). Jelen előadásban egy olyan történelmi projekt tapasztalatainak bemutatására kerül sor, amely tanulásban akadályozott tanulókat ellátó szegregált intézmény 7. osztályában valósult meg. Az előadás során a legfontosabb szakirodalmakra támaszkodva mutatjuk be a projektpedagógia hazai előtörténetét és alkalmazási lehetőségeit, illetve kitérünk az élménypedagógia, a konstruktivizmus és a projektoktatás kapcsolatára a történelemtanítás aspektusából. *Módszer:* elő- és utóvizsgálattal kiegészített tudásmérésen alapuló történelmi projekt és a hagyományos (főként frontális) tanóra összehasonlító elemzése. *A vizsgálat célja* annak összehasonlítása, hogy a történelemtanítás módszerei közül a projektoktatás konvenciókat megtörő volta, vagy a hagyományos, frontális, kevésbé kreatív módszerekkel operáló megoldások bizonyulnak hatékonyabbnak tanulásban akadályozott tanulók esetében. *Minta:* 7. osztályos, szegregált intézményben tanuló tanulásban akadályozott tanulók csoportja. *Eszköz:* a projekthét témája a két világháború közti társadalmi rétegek között megjelenő különbségek volt, a frontális módszerekkel dolgozó óra témája pedig a német diktatórikus rendszer és annak kialakulása volt a Kerettanterv aktuális elvárásainak megfelelően. Az előmérés a tanulók a tanórák végén felvett kérdőívek a projekt, illetve a tanóra során elsajátított ismeretekre vonatkozóan kérdezte a tanulókat, az utómérés egy

hónappal később történt, ahol azt mértük, hosszútávon mennyire épült be a tanulók tudásába a tananyag. A tanulók képességeihez igazodó nyitott kérdések és feleletválasztós kérdések szerepeltek a tudásmérő kérdőívekben. *Eredmények:* eredményeink alapján megfogalmazható, hogy 1. a tanórákon tapasztaltak szerint a tanulásban akadályozott tanulók nem rendelkeznek előzetes történelmi ismeretekkel, amelyekre támaszkodni lehetne az új ismeretek kialakítása során (mindez nem segíti a tudáskonstrukció kialakulását). 2. A projekt megvalósítása nehézkes a tanulásban akadályozott tanulók esetében, egyrészt az alulmotiváltság, másrészt az ismeretek összekapcsolási nehézségei miatt. 3. Mindezek ellenére az utómérések tapasztalatai szerint a történelmi projekt során elsajátított ismeretek jobban rögzültek, mint a hagyományos tanórán tanított ismeretek. *Összegzés és továbblépés:* a projekt módszer alkalmazásának sikerességét vagy sikertelenségét a 7. osztályos tanulásban akadályozott tanulók történelemtanítása során nem lehet egyértelműen kijelenteni, ezért a további vizsgálataink arra fognak irányulni, hogy a korábban, az 5. osztályos tanulókkal végzett hasonló vizsgálatunk eredményeit összevessük a jelen vizsgálat tapasztalataival. A két osztályban végzett vizsgálódásaink eredményeinek összevetése alapján pontosabb információkkal fogunk rendelkezni arra vonatkozóan, hogy a projekt alkalmazása javasolható vagy nem javasolható az eltérő tanulási képességekkel rendelkező tanulók esetében.

Kulcsszavak: történelmi projekt, tanulásban akadályozottság

Farkas, Helga & Fucskó, Mónika:

**Guardians and Life Paths – Permanent Placement Outcomes in Child
Protection Residential Care**

**[Gyámok és sorsok – végleges sorsrendezések a gyermekvédelmi
szakellátásban]**

Abstract

The future of children living in the Hungarian child protection residential care system is fundamentally determined by whether a stable and permanent family environment can be ensured for them. Permanent placement outcomes – particularly reunification with the biological family, placement with relatives or foster families, and adoption – therefore represent one of the most important indicators of the effectiveness of the child protection system. The primacy of family-based upbringing and the requirement to provide children with a permanent family environment are also established in **Act XXXI of 1997 on the Protection of Children and Guardianship Administration (especially Section 7 (1)–(3) and provisions concerning the termination of residential care and the settlement of the child’s future status). However, relatively few empirical studies examine which factors – such as the socio-economic background or individual characteristics of children – influence the form in which children leave the child protection system. The aim of the research is to explore the proportion of permanent placement outcomes among children living in residential child protection care and to examine whether the introduction of the child protection guardianship system in 2014 resulted in measurable changes in placement outcomes. The institution of child protection guardianship, introduced through amendments to the Child Protection Act (Sections 84–86) and regulated in detail by the governmental decree on guardianship authority procedures (Government Decree 149/1997 (IX.10.) on Guardianship Authority Procedures), strengthened the legal representation and protection of children placed in state care. The study also seeks to identify, based on administrative data, whether factors such as the child’s age or level of care needs influence the way children exit residential care. The empirical analysis is based on administrative data from the Child Protection Information System (GYIVI) of Hajdú-Bihar County, which contains records of more than 11,000 children placed in care since the 1990s. The data are analysed using statistical methods, with particular focus on the relationships between placement outcomes, time spent in care, and selected child characteristics. The objective of the research is to contribute to the empirical understanding of how legal and policy changes over the past decade – particularly the

introduction of the child protection guardianship system – have influenced the functioning of residential child protection care. The study also aims to identify factors that may facilitate children’s earlier and more stable placement in a permanent family environment.

Keywords: child protection residential care, child protection guardianship, permanent placement, empirical research, child protection

Absztrakt

A gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek jövőjét alapvetően meghatározza, hogy sikerül-e számukra tartós családi környezetet biztosítani. A végleges sorsrendezés – különösen a hazagondozás, a családba fogadás vagy az örökbefogadás – ezért a gyermekvédelmi rendszer működésének egyik legfontosabb eredményességi mutatója. A gyermek családban történő nevelkedésének elsődlegességét, valamint a tartós családi környezet biztosításának követelményét a 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról is rögzíti (különösen 7. § (1)–(3), valamint a szakel-látás megszüntetésére és a gyermek sorsának rendezésére vonatkozó rendelkezések). Ugyanakkor kevés empirikus kutatás vizsgálja, hogy milyen tényezők – például a gyermekek szocio-ökonómiai háttere vagy egyéni jellemzői – befolyásolják a szakellátásból való kikerülés formáját. A kutatás célja annak feltárása, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek esetében milyen arányban valósul meg végleges sorsrendezés, valamint, hogy a gyermekvédelmi gyámság intézményének – amelyet a Gyvt. módosítása vezetett be, és amelynek szabályait a törvény 84–86. §-ai, valamint a gyámhatósági eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet tartalmazza – 2014-es bevezetését követően kimutatható-e változás a sorsrendezési kimenetek alakulásában. A vizsgálat arra is keresi a választ, hogy az adminisztratív adatok alapján azonosíthatók-e olyan tényezők – például a gyermek életkora vagy szükségleti besorolása –, amelyek befolyásolják a szakellátásból való kikerülés módját. Az empirikus elemzés a Gyermekvédelmi Információs Rendszer (GYIVI) Hajdú-Bihar vármegyére vonatkozó nyilvántartási adatain alapul, amely több mint 11 000 nevelésbe vett gyermek adatait tartalmazza az 1990-es évektől kezdődően. Az adatok feldolgozása statisztikai módszerekkel történik, különös tekintettel a sorsrendezési kimenetek, a szakellátásban eltöltött idő, valamint az egyes gyermekjellemzők közötti összefüggések vizsgálatára. A kutatás célkitűzése, hogy hozzájáruljon annak feltérképezéséhez, hogy az elmúlt évtizedben bekövetkezett jogszabályi és szakpolitikai változások – különösen a gyermekvédelmi gyámság intézményének bevezetése – milyen hatással voltak a gyermekvédelmi szakellátás működésére. A vizsgálat elősegíti a folyamat empirikus megértését, és feltárja azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulhatnak a gyermekek mielőbbi és tartós családi környezetbe kerüléséhez.

Kulcsszavak: gyermekvédelmi szakellátás, gyermekvédelmi gyámság, sorsrendezés, empirikus kutatás, gyermekvédelem

Faroughi, Fatemeh; Foroozan, Hajian & Dabney-Fekete, Ilona:

The Dominance of English or Multilingual Ideas in Monolingual Practices

[Az angol nyelv dominanciája vagy a többnyelvű elképzelések egynyelvű gyakorlatokban]

Abstract

English as modern-day lingua franca plays an important role in the educational systems around the world. The employment of English as the medium of instruction in international schools which gives the language academic legitimacy, not only in teaching but a much-needed tool for global mobility of the students. In those international schools that offer international baccalaureate diploma programme specifically in Dubai, English is employed not only as the medium of instruction but as the principal language through which knowledge is transferred among culturally diverse classrooms. Although, one of the most important cores of the IB is promoting of multilingualism, classroom realities reflect a totally different picture which indicates the stratification of linguistic order. This study will look into IB teacher conceptualisation on the centrality of English language and how this positioning results in unique patterns of mother tongue erosion among multilingual students. Based on qualitative interviews conducted with IB teacher and close analysis of recurring themes (Braune & Clarke, 2006), the findings in this paper indicates that teachers within IB schools in Dubai consistently frame English proficiency as foundation of academic success for all. This in return results in mastery of subject specific terminology, effective writing and analytical reasoning in English while mother tongue is almost forgotten. The data in this research suggest that in multilingual classrooms where English is the language of instruction, an internalised linguistic hierarchy is detected where students increasingly prefer using English not only in classrooms but also for socialising. This in return results in reduced confidence in mother tongue employment, disconnection with heritage culture and repositioning of the mother tongue as secondary and unnecessary. This study argues that within IB curriculum schools, English is employed as an empowering resource which results as mother tongue erosion, and teachers play an indispensable role in that. Recognising this dynamic is of utmost importance for reconsidering multilingualism in multicultural societies in order to prevent internalised linguistic displacement while maintaining high academic standards.

Keywords: Dominance of English, Multilingual Ideas, Monolingual Practices

Absztrakt

A modern kori világnyelv szerepét betöltő angol fontos szerepet játszik az oktatási rendszerekben szerte a világon. Az, hogy az angolt tanítási nyelvként alkalmazzák a nemzetközi iskolákban, nemcsak tudományos legitimitást ad a nyelvnek az oktatásban, hanem a diákok globális mobilitása szempontjából is nélkülözhetetlen eszköz. Azokon a nemzetközi iskolákon belül, amelyek nemzetközi érettségi (International Baccalaureate, IB) programot kínálnak, különösen Dubajban, az angolt nemcsak tanítási nyelvként használják, hanem elsődleges nyelvként is, amelyen keresztül a tudás átadása történik a kulturálisan sokszínű osztálytermekben. Bár az IB egyik legfontosabb alapelve a többnyelvűség előmozdítása, a tantermi valóságok egy teljesen más képet mutatnak, amely a nyelvi rend tagoltságára utal. Ez a tanulmány az IB-tanárok felfogását vizsgálja az angol nyelv központi szerepéről, és azt, hogy ez a pozicionálás hogyan vezet egyedi mintázatokhoz az anyanyelvi készségek visszaszorulásában a többnyelvű diákok körében. A kvalitatív interjúkra alapozva, amelyeket IB-tanárokkal készítettek, valamint a visszatérő témák alapos elemzése (Braune & Clarke, 2006) alapján, a tanulmány eredményei azt mutatják, hogy a dubaji IB iskolákban a tanárok következetesen az angol nyelvtudást az akadémiai siker alapjaként értelmezik mindenki számára. Ennek következtében a diákok elsajátítják a tantárgyspecifikus terminológiát, az eredményes írást és az analitikus gondolkodást angol nyelven, miközben az anyanyelv szinte feledésbe merül. A kutatás adatai arra utalnak, hogy a többnyelvű osztálytermekben, ahol az oktatás nyelve az angol, egy belső nyelvi hierarchia figyelhető meg, ahol a diákok egyre inkább az angol használatát részesítik előnyben nemcsak az órákon, hanem a szociális kapcsolataikban is. Ennek következtében csökken az anyanyelv használatába vetett bizalom, megszakad a kapcsolat a hagyományos kultúrával, és az anyanyelv másodlagossá és szükségtelenné válik. Ez a tanulmány azt állítja, hogy az IB tantervű iskolákban az angolt olyan erőforrásként használják, amely megerősít, ami anyanyelvi erózióhoz vezet, és ebben a tanárok pótolhatatlan szerepet játszanak. E dinamika felismerése rendkívül fontos a multikulturális társadalmakban a többnyelvűség újragondolása szempontjából, annak érdekében, hogy megelőzzük a belső nyelvi kiszorítódást, miközben magas tudományos színvonalat tartunk fenn.

Kulcsszavak: angol nyelv dominanciája, többnyelvű elképzelések, egynyelvű gyakorlatok

Fegyveres, Mirtill & Galán, Anita:

The Return of Mothers with Young Children to the Labor Market

[Kisgyermekes anyák visszatérése a munkaerőpiacra]

Abstract

The research is justified by several factors, including Hungary's continuously declining population, as well as the postponement of life stages, which results in the first child being born at a much later age. Statistics clearly show (KSH 2019, Eurostat 2024) that the proportion of childless women aged 30 is steadily increasing, which supports the idea that having a first child is occurring later in life in parallel with the postponement of life stages. This trend is particularly observable among women with higher education degrees. The aim of the research is to explore the labor market difficulties faced by women with higher education degrees, to examine the transformation of family structures, and to analyze the conflicts between workplace roles and family roles among graduate women. The research will be conducted using a qualitative methodology, employing the snowball sampling method and semi-structured interviews. Women working in the fields of public education, the private sector, public administration, and healthcare will be involved in the study. One of the goals of the research is to examine the role conflicts experienced by highly educated mothers with young children who have recently returned to the labor market. In addition, the research seeks to answer several questions, including how and to what extent the relationship between family and workplace influences each other. This includes examining how mothers manage to reconcile workplace requirements with motherhood, how they arrange daytime childcare for their children, and how they meet workplace expectations while fulfilling their role as mothers. Furthermore, the research also aims to explore how the willingness to have children develops within the target group in relation to the availability of informal support networks, the quality of workplace support, and the level of redistributive benefits.

Keywords: Mothers with Young Children, Labor Market

Absztrakt

A kutatást több tényező is indokolja, így Magyarország folyamatosan csökkenő népessége, illetve, hogy emellett az életszakaszok kitolódnak, amelynek következtében az első gyermek vállalása is jóval később történik meg. A statisztikák egyértelműen és világosan mutatják (KSH 2019, Eurostat 2024), hogy a 30 éves, gyermektelen nők aránya folyamatosan növekszik, ami alátámasztja, hogy az első gyermek vállalása az életszakaszok

kitolódásával párhuzamosan történik. Ez a tendencia különösen megfigyelhető a diplomás nők körében, amely a kutatás témájának társadalmi relevanciáját és aktualitását is erősíti napjainkban. A kutatás célja feltárni a diplomával rendelkező nők munkaerőpiaci nehézségeit, megvizsgálni a család szerkezetének alakulását és a diplomás nők munkahely és a családban betöltött szerepei közötti konfliktusokat. A kutatás kvalitatív módszertannal és hólabda módszerrel, illetve félig strukturált interjú formájában fog megvalósulni. A kutatásba a köznevelés, közoktatás, versenyszféra, közigazgatás és egészségügy területén dolgozó nőket vonunk be. A kutatás egyik célja, megvizsgálni a munkaerőpiacra éppen visszatért, diplomás, kisgyermekes nők életében megjelenő szerepkonfliktusokat. A kutatás emellett több kérdést is igyekszik megválaszolni, többek között azt, hogy a család és a munkahely kapcsolata mennyire, illetve milyen minőségben befolyásolja egymást, ezalatt érthetjük, hogy az anya miképp tudja összeegyeztetni a munkahelyi követelményeket az anyasággal, hogyan tudja gyermeke napközbeni ellátását megoldani, vagy épp azt, hogy a munkahely felől érkező elvárásoknak hogyan tud megfelelni az édesanya szerep mellett. Ezen felül a kutatás igyekszik megválaszolni azt a kérdést is, hogy a célcsoport körében, hogy alakul a gyermekvállalási kedv az informális segítő háló, a munkahelyi támogatás minőségének, valamint a redisztributív ellátások szintjének tükrében.

Kulcsszavak: kisgyermekes anyák, munkaerőpiac

Fenyő, Imre:

Normative Mediation and the Image of Children in Socialist Pedagogical Discourse – An Analysis of the Journal „Család és Iskola” (1950–1970)

[Normaközvetítés és gyermekkép a szocialista pedagógiai diskurzusban – a Család és Iskola folyóirat elemzése (1950–1970)]

Abstract

The lecture undertakes to examine the narrative forms of education and norm-transmitting strategies appearing in socialist pedagogical discourse, with a special focus on early childhood education. The aim of the research is to explore how the pedagogical and ideological frameworks that served the socialization of children and the development of desirable social behaviors are reflected in the articles published in the journal *Család és iskola* between 1950 and 1970. The study also sheds light on how pedagogical discourses functioned as a means of transmitting and legitimizing social norms at the level of everyday educational practice. The analysis thus contributes to understanding how professional discourse on early childhood education was connected to the broader social and ideological frameworks of the era. The study is based on qualitative content analysis and discourse analysis. By systematically processing relevant issues of the journal, we identify the educational and moral orientations, as well as narrative and rhetorical solutions, that played a role in the transmission of collective values and the formation of children's personalities. The analysis pays special attention to pedagogical recommendations, discourses on the image of children, and how these fit into the ideological and educational theoretical framework of the era. The methodological basis of the research is the historical approach to education and the hermeneutic and thematic analysis of pedagogical texts. The presentation presents the analytical category system that enables the exploration of discursive patterns of norm mediation, disciplinary pedagogical strategies and children's identity formation. The results point out that the examined pedagogical discourses were not only tools for the transmission of cultural traditions or the development of linguistic and cognitive competences, but also important media for the interiorization of social norms and the formation of collective identity. The study thus contributes to a deeper understanding of the ideological dimensions of Hungarian educational history and to the exploration of the cultural and social embeddedness of pedagogical discourses.

Keywords: Normative Mediation, Socialist Pedagogical Discourse, the Journal „Család és Iskola” (1950–1970)

Absztrakt

Az előadás a szocialista pedagógiai diskurzusban megjelenő narratív nevelési formák és normaközvetítő stratégiák vizsgálatára vállalkozik, különös tekintettel a kora gyermekkori nevelésre. A kutatás célja annak feltárása, hogy a Család és iskola című folyóirat 1950–1970 között megjelent írásaiban milyen módon jelennek meg azok a pedagógiai és ideológiai keretek, amelyek a gyermek szocializációját és a kívánatos társadalmi viselkedésformák kialakítását szolgálták. A vizsgálat egyúttal rávilágít arra is, hogy a pedagógiai diskurzusok miként működtek a társadalmi normák közvetítésének és legitimálásának eszközeként a mindennapi nevelési gyakorlat szintjén. Az elemzés így hozzájárul annak megértéséhez, hogyan kapcsolódott össze a kora gyermekkori nevelésről szóló szakmai beszéd a korszak tágabb társadalmi és ideológiai kereteivel. A vizsgálat kvalitatív tartalom-elemzésre és diskurzuselemzésre épül. A folyóirat releváns számainak szisztematikus feldolgozásával azonosítjuk azokat a nevelési és erkölcsi orientációkat, valamint narratív és retorikai megoldásokat, amelyek a kollektív értékrend közvetítésében és a gyermeki személyiség formálásában játszottak szerepet. Az elemzés külön figyelmet fordít a pedagógiai ajánlásokra, a gyermekképről szóló diskurzusokra, valamint arra, hogy ezek miként illeszkedtek a korszak ideológiai és nevelésméleti keretrendszerébe. A kutatás módszertani alapját a neveléstörténeti megközelítés, valamint a pedagógiai szövegek hermeneutikai és tematikus elemzése adja. Az előadás bemutatja azt az analitikus kategóriarendszert, amely lehetővé teszi a normaközvetítés, a fegyelmező pedagógiai stratégiák és a gyermeki identitásformálás diskurzív mintázatainak feltárását. Az eredmények rámutatnak arra, hogy a vizsgált pedagógiai diskurzusok nem csupán kulturális hagyományok közvetítésének vagy a nyelvi és kognitív kompetenciák fejlesztésének eszközei voltak, hanem a társadalmi normák interiorizációjának és a kollektív identitás kialakításának fontos médiumai is. A tanulmány így hozzájárul a magyar neveléstörténet ideológiai dimenzióinak mélyebb megértéséhez, valamint a pedagógiai diskurzusok kulturális és társadalmi beágyazottságának feltárásához.

Kulcsszavak: normaközvetítés, szocialista pedagógiai diskurzus, Család és Iskola folyóirat (1950–1970)]

Foroozan, Hajian; Bócsi, Veronika & Varga Nagy, Aniko:

Supporting Communication for Non-Verbal Children (3-6) in Early Childhood SEN Education

**[Szavakkal leírhatatlan: a kommunikáció támogatása nem beszélő, óvodáskorú
gyermekek (3-6) korai fejlesztésében]**

Abstract

Language and communication development are central to early learning; however, many children with Special Educational Needs (SEN) experience significant barriers to verbal expression. Non-verbal or minimally verbal children, particularly those ones on the autism spectrum or those with complex communication needs, often face challenges in participating fully in Kindergarten group interaction and social communication. This paper examines approaches to addressing language and communication difficulties from the perspective of non-verbal SEN children (3-6) in early childhood education settings. Drawing on recent research in augmentative and alternative communication (AAC) and inclusive pedagogy, studies suggest that visual supports, picture-based communication systems, and multimodal interaction strategies can significantly enhance communicative participation for children with limited verbal language (Carnett et al., 2023; Edgar et al., 2024). Furthermore, research highlights that AAC interventions, including the use of visual symbols and speech-generating technologies, can support social engagement and language development in minimally verbal autistic children (Mavritsakis et al., 2024; Pope et al., 2024). This paper argues that communication should be understood as a multimodal process, where meaning can be expressed through images, gestures, sounds, and shared attention rather than speech alone. By shifting the focus from verbal performance to communicative participation, educators can create more inclusive early childhood environments that recognize diverse forms of expression. The presentation concludes by discussing practical strategies and the role of inclusive pedagogy in supporting communication for non-verbal children.

Keywords: special educational need, non-verbal children

Absztrakt

A nyelv és a kommunikáció fejlődése központi szerepet játszik a korai tanulásban; azonban sok sajátos nevelési igényű (SNI) gyermek jelentős akadályokkal szembesül a verbális kifejezés terén. A nem verbális vagy minimálisan verbális tanulók, különösen az

autizmus spektrumon lévő gyermekek vagy azok, akik komplex kommunikációs igényekkel rendelkeznek, gyakran szembesülnek kihívásokkal, amikor teljes mértékben részt akarnak venni az osztálytermi interakcióban és a társadalmi kommunikációban. Ez a tanulmány a korai gyermekkori környezetben a nem verbális SNI gyermekek szemszögéből vizsgálja a nyelvi és kommunikációs nehézségek kezelésének megközelítéseit. A kiegészítő és alternatív kommunikáció (AAC) és az inkluzív pedagógia területén végzett legújabb kutatásokra támaszkodva a tanulmányok azt sugallják, hogy a vizuális támogatások, a képalapú kommunikációs rendszerek és a multimodális interakciós stratégiák jelentősen javíthatják a korlátozott verbális nyelvű gyermekek kommunikációs részvételét (Carnett et al., 2023; Edgar et al., 2024). Továbbá a kutatások rávilágítanak arra, hogy az AAC-beavatkozások, beleértve a vizuális szimbólumok és a beszédgeneráló technológiák használatát, támogatják a minimálisan verbális autista gyermekek társadalmi bevonódását és nyelvi fejlődését (Mavrtsakis et al., 2024; Pope et al., 2024). Ez a tanulmány arra fókuszál, hogy a kommunikációt multimodális folyamatként kell értelmezni, amelyben a jelentés nem csak beszéddel, hanem képekkel, gesztusokkal, hangokkal és közös figyelemmel is kifejezhető. A hangsúlyt a verbális teljesítményről a kommunikatív részvételre helyezve a pedagógusok olyan környezetet hozhatnak létre, amelyben a gyermekek és felnőttek egyaránt aktívan részt vehetnek a kommunikációban.

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény, nem beszélő gyermek

Fógel-Veres, Anett:

The Emergence of the 'Singing Youth' Movement

[Az Éneklő Ifjúság Mozgalom kialakulása]

Abstract

The exploration of the new Hungarian choral repertoire that emerged during the formative period of the Éneklő Ifjúság (Singing Youth) movement has so far remained a relatively under-researched field. Although partial studies and bibliographic summaries exist concerning the journals Magyar Kórus, Énekszó, and Éneklő Ifjúság, published between 1930 and 1950, no comprehensive investigation has yet focused specifically on the musical repertoire and functioning of the movement itself. The aim of my research, therefore, is to examine the material of these journals in order to uncover the choral repertoire of the early period of the Éneklő Ifjúság movement, as well as the musical and pedagogical thinking that underpinned it. The primary sources of this study consist of the complete available issues of the three aforementioned journals. The analysis of articles, reports, reviews, and musical supplements makes it possible to reconstruct how the idea of “Singing Hungary,” formulated by Zoltán Kodály, was realized in practice. These journals not only document the events of the movement but also provide insight into the attitudes of contemporary choral life, the operation of choirs, and the development of their repertoire. Particular attention in the research was devoted to the roles of the movement’s leading figures – Zoltán Kodály, Lajos Bárdos, and György Kerényi –as well as to the influence of the musical and pedagogical principles they represented. One of the central outcomes of my research is the classification and collection of the musical supplements published in these journals. The compiled catalogue contains several hundred choral works, including not only compositions by Kodály and his students but also works by other contemporary composers, as well as pieces originating from earlier musical periods. In examining this repertoire, I sought to answer questions such as which genres and styles became dominant in the first decades of the movement, which composers’ works came to the fore, and what role earlier musical traditions played in the repertoire of the choral movement. The results of the study demonstrate that the rapid development and wide-ranging influence of the Éneklő Ifjúság movement were made possible through significant professional and social collaboration. The tone of contemporary writings clearly reflects the commitment and conviction that accompanied the realization of the musical-educational ideal articulated by Kodály. The aim of the research is not only historical exploration but also the

presentation of a repertoire and perspective that may serve as inspiration for contemporary choral practice.

Keywords: 'Singing Youth' Movement

Absztrakt

Az Éneklő Ifjúság mozgalom kialakulásának időszakában létrejött új magyar kórusrepertoár feltárása mindaddig kevésbé kutatott területnek számított. Noha az 1930 és 1950 között megjelenő Magyar Kórus, Énekszó és Éneklő Ifjúság című folyóiratokkal kapcsolatban léteznek részleges feldolgozások és bibliográfiai összegzések, a mozgalom zenei repertoárjára és működésére koncentrált átfogó vizsgálat nem készült. Kutatásom célja ezért e folyóiratok anyagának elemzésén keresztül az Éneklő Ifjúság mozgalom korai időszakának kórusrepertoárját, valamint a mögötte álló zenei és pedagógiai gondolkodást feltárni. A vizsgálat elsődleges forrását a három említett folyóirat teljes, elérhető lapszámainak tartalma képezte. A cikkek, beszámolók, kritikák és kottamelléletek elemzése lehetővé teszi annak rekonstruálását, miként valósult meg a gyakorlatban a Kodály Zoltán által megfogalmazott „Éneklő Magyarország” eszméje. A folyóiratok nem csupán dokumentálják a mozgalom eseményeit, hanem betekintést nyújtanak a kor kóruséletének szemléletébe, az énekkarok működésébe és repertoárjának alakulásába is. A kutatás során külön figyelmet fordítottam a mozgalom vezető alakjainak – Kodály Zoltán, Bárdos Lajos és Kerényi György – szerepére, valamint az általuk képviselt zenei és pedagógiai elvek hatására. Kutatásom egyik központi eredménye a folyóiratokban megjelent kottamelléletek rendszerezése és összegyűjtése. Az összeállított műjegyzék több száz kórusművet tartalmaz, amelyek között nemcsak Kodály és tanítványainak kompozíciói, hanem más kortárs szerzők alkotásai, valamint korábbi zenei korszakokból származó művek is szerepelnek. A repertoár vizsgálata során olyan kérdésekre kerestem választ, mint hogy milyen műfajok és stílusok váltak meghatározóvá a mozgalom első évtizedeiben, mely szerzők művei kerültek előtérbe, illetve milyen szerepet kaptak a régi zenei hagyományok a kórusmozgalom repertoárjában. Vizsgálataim eredménye rámutat arra, hogy az Éneklő Ifjúság mozgalom gyors fejlődése és széles körű hatása jelentős szakmai és társadalmi összefogás eredményeként valósult meg. A korabeli írások hangvétele egyértelműen tükrözi azt az elkötelezettséget és hitet, amely a Kodály által megfogalmazott zenei-nevelési eszmény megvalósítását kísérte. A kutatás célja nem csupán a történeti feltárás, hanem egy olyan repertoár és szemlélet bemutatása is, amely a mai kórusélet számára is inspirációt jelenthet.

Kulcsszavak: Éneklő Ifjúság Mozgalom

Frank, Tamás:

Dr. András Pető and the Press Representation of Conductive Pedagogy in the Orvosi Hetilap, in the Professional Periodical Köznevelés and the Tanító

[Dr. Pető András és a konduktív pedagógia sajtórepresentációja az Orvosi Hetilapban, a Köznevelés és a Tanító című szakmai periodikában]

Abstract

The life path of Dr. András Pető, the spirit of conductive pedagogy, has been examined with sufficient thoroughness in the Hungarian educational science scene. The creator of conductive pedagogy, the creator of its spirit, was a thinker with a medical degree, who believed that the development of disabled children could be “cured” with a holistic approach. After World War II, he collaborated with Gusztáv Bárczi and made a lasting impression in both practice and theory. The first stage in the institutionalization of the intellectual and practical workshop, commonly known as the Pető Institute, was the Movement Therapy Department established in 1947 within the framework of the Special Education Institute, where Pető still worked with medical students at the time. The National Movement Therapy Institute, established in 1950, began its operation on Villányi Street. The institutional framework of the higher – initially irregular – conductor training was provided by the Educational and Training Institute for the Disabled, and then the regular college degree-granting training began in 1987. The mutual reflection and communication dynamics of Pető, a medical graduate, and the medical community have been less researched, while in terms of his knowledge, his intellectual roots are indisputable, medical, which is significantly nuanced by his holistic, pedagogically motivated and at the same time strongly spiritual vision and approach. It is precisely because of this duality that we explore the representation of Pető published in the Medical Weekly and in the professional journals Köznevelés and Tanító during our research. Research questions: what content did Dr. András Pető and conductive pedagogy appear along in the examined professional journals? Is there an overlap between the two scientific fields – medical and pedagogical – in the content of András Pető or does the publication pattern differ based on the scientific discourse? Our research was carried out along the qualitative and quantitative paradigms. In the former case, we performed exploratory thematic content identification and comparative analysis, in the latter case, we applied the method of descriptive statistics, , which methods are collectively suitable for presenting the issue under investigation.

Keywords: András Pető, Conductive Pedagogy, the Orvosi Hetilap, the Professional Periodical Köznevelés, The Tanító

Absztrakt

Dr. Pető András életpályája, a konduktív pedagógia szellemisége kellő alaposággal vizsgálta a hazai neveléstudományi szcénában. A konduktív pedagógia létrehozója, szellemiségének megteremtője orvosi végzettséggel rendelkező gondolkodó volt, aki a sérült gyermekek fejlesztését holisztikus szemlélettel vélte „orvosolhatónak”. A II. világháború után Bárczi Gusztávval is együttműködő, a praxis és az elmélet terén is maradandót alkotó szakemberként jellemezhető személye. A köznyelvben Pető Intézetként ismert szellemi és gyakorlati műhely intézményesülésének első állomása a Gyógypedagógiai Nevelőintézet keretén belül 1947-ben létrejövő Mozgásterápiai Osztály volt, ahol Pető akkor még orvostanhallgatókkal dolgozott együtt. Az 1950-ben megalakuló Országos Mozgásterápiai Intézet a Villányi úton kezdte meg működését. A felsőfokú – első időszakban irreguláris – konduktorképzés intézményi keretét a Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézete biztosította, majd a reguláris főiskolai diplomát adó képzés 1987-ben indult el. Az orvosvégzettségű Pető és az orvostársadalom egymásra reflektálása, kommunikációs dinamikája kevésbé kutatott, miközben tudását tekintve vitathatatlan szellemi gyökere, az orvostudományi, melyet viszont jelentősen árnyalt holisztikus, pedagógiai indíttatású és egyben erősen spirituális látásmódja, megközelítése. Éppen ezen kettőség okán kutatásunk során az Orvosi Hetilapban és a Köznevelés, valamint a Tanító című szakmai folyóiratokban megjelent Pető-reprezentációt exploráljuk. Kutatási kérdések: milyen tartalmak mentén jelent meg dr. Pető András és a konduktív pedagógia a vizsgált szaktudományi lapokban? Van-e átfedés a két tudományterület – orvosi és pedagógiai – a Pető Andrást érintő tartalmi esetében vagy szétválik a publikációs mintázat a szaktudományi diskurzus alapján? Kutatásunk a kvalitatív és a kvantitatív paradigma mentén valósult meg. Előbbi esetében feltárójellegű tematikus tartalomazonosítást és komparatív elemzést végeztünk, utóbbi esetében a leíró statisztika módszerét alkalmaztuk, mely módszerek együttesen alkalmasak a vizsgált kérdéskör bemutatására.

Kulcsszavak: Dr. Pető András, konduktív pedagógia, Orvosi Hetilap, Köznevelés, Tanító

Fügedy, Anikó Erzsébet:

**Social Factors Influencing the Acquisition of the Romanian Language by
Students Belonging to a Local Hungarian Minority Community**

**[A román nyelv elsajátítását befolyásoló társadalmi tényezők a helyi magyar
kisebbségi közösséghez tartozó diákok esetében]**

Abstract

Research on language acquisition is a central theme in sociolinguistic research. There are hundreds of thousands of publications focusing on bilingualism among preschoolers and schoolchildren, and their number has been on the rise in recent years. Contemporary social, economic, and political processes affect the lives of communities and the languages they speak. Globalization, migration, and the expansion of the European Union can significantly alter the role and future of majority and minority languages. I have taught Romanian as a second language, with varying degrees of success, to many children belonging to the Hungarian minority community. To this end, family case studies have been developed and interviews have been conducted with educators and parents. In the presentation, based on the research findings and teaching experience, the challenges that arise during foreign language learning are highlighted, along with potential solutions, opportunities to mitigate the impact of negative factors, and ways to enhance the role of positive factors influencing the success of second language acquisition in school. The results of the research confirm that in multiethnic communities, perhaps the most important yet simultaneously the most vulnerable component of ethnic identity is linguistic identity, which plays a key role in shaping the cultural landmarks and content that determine an individual's social integration. During the research, both quantitative and qualitative methods were employed. The combination of these two approaches made it possible not only to identify general trends related to learning Romanian, but also to explore in detail the factors associated with it. The study seeks to uncover the role of social factors that influence the motivation and opportunities of students belonging to the Hungarian minority community in acquiring the Romanian language. To this end, three levels of analysis are applied in the research: 1. At the macro level, Romanian language education is analyzed from the perspective of the educational system, and its social dimensions are examined with the help of our own data, documents, and official statistical data. 2. At the mezzo level, dilemmas related to language choice and language acquisition within educational institutions, as well as the attitudes of students and parents toward Romanian language education, are investigated. 3. At the micro level, an attempt

is made to explore the role of the family, community, and school environment in linguistic socialization.

Keywords: linguistic socialization, minority students, multiethnic communities, motivation for language acquisition, influencing factors

Absztrakt

A nyelvtanulással kapcsolatos kutatások a szociolingvisztikai kutatások központi témáját képezik. Számos publikáció foglalkozik az óvodások és iskolások kétnyelvűségével, és számuk az utóbbi években növekvő tendenciát mutat. A kortárs társadalmi, gazdasági és politikai folyamatok hatással vannak a közösségek életére és az általuk beszélt nyelvekre. A globalizáció, a migráció és az Európai Unió bővülése jelentősen megváltoztathatja a többségi és kisebbségi nyelvek szerepét és jövőjét. Egy romániai kisváros magyar tanítójaként, közel 40 éves pedagógiai pályafutás során többé-kevésbé sikeresen tanítottam a román nyelvet második nyelvként a magyar kisebbségi közösséghez tartozó számos gyermeknek. Annak érdekében, hogy a tanuló pozitív élményként élje meg a román nyelv elsajátításának folyamatát, a tanítási stratégia kidolgozásakor az évek során figyelembe kell venni számos befolyásoló tényező hatását. Kutatásban annak a társadalmi keretnek az elemzésére kerül sor, amely pozitívan vagy negatívan befolyásolja a kisebbségi tanulók motivációját a román nyelv elsajátítására, nevezetesen a családi környezetet, az iskolát és a helyi közösséget, amelyek a nyelvi szocializáció fő hordozói. Ennek érdekében készültek el a családokról szóló esettanulmányok, és a pedagógusokkal és szülőkkel elkészült interjúk. Az előadás a kutatási eredmények és saját pedagógiai tapasztalatok alapján világít rá az idegennyelv-tanulás során felmerülő problémákra, valamint a lehetséges megoldásokra, a negatív tényezők hatásának csökkentésére és a pozitív tényezők szerepének növelésére, amelyek befolyásolják a második nyelv elsajátításának sikerét az iskolában. A kutatási eredmények megerősítik, hogy a multietnikus közösségekben az etnikai identitás talán legfontosabb, ugyanakkor legsebezhetőbb eleme a nyelvi identitás, amely kulcsszerepet játszik az egyén társadalmi integrációját meghatározó kulturális referenciák és tartalmak kialakításában. A kutatás során kvantitatív és kvalitatív módszerek egyaránt alkalmazásra kerültek. E két módszer ötvözése lehetővé tette nem csak a román nyelvtanulással kapcsolatos általános tendenciák feltárását, hanem az ezzel összefüggésben álló tényezők részletes feltárását is. A kutatás azoknak a társadalmi tényezőknek a szerepét igyekszik feltárni, amelyek befolyásolják a magyar kisebbségi közösséghez tartozó diákok motivációját és lehetőségeit a román nyelv elsajátításában. Ennek érdekében kutatás során három elemzési szint felhasználására kerül sor: 1) makro szinten a román nyelvoktatást az oktatási rendszer szempontjaiból elemezzük és ennek társadalmi vetületeit vizsgáljuk a rendelkezésre álló saját adataink, dokumentumok és hivatalos statisztikai adatok segítségével. 2) Mezzo szinten az oktatási intézményekben érvényesülő nyelvválasztási és

nyelvsajátítással kapcsolatosan felmerülő dilemmákat, valamint a tanulók és a szülők attitűdjeit vizsgáltuk a román nyelvoktatás kapcsán. 3) Mikro szinten a családi, közösségi és iskolai és környezet nyelvi szocializációban betöltött szerepét igyekeztünk feltárni.

Kulcsszavak: nyelvi szocializáció, kisebbségi diákok, multietnikus közösségek, nyelvtanulási motiváció, befolyásoló tényezők

Galán, Anita & Kis, Gábor:

**Harry Potter's Childhood Trauma
in the Light of Socialisation and ACE Research**

**[Harry Potter gyermekkori traumái a szocializáció és az ACE-kutatások
tükrében]**

Abstract

The presentation examines the developmental history of the title character of the Harry Potter series within the theoretical framework of childhood socialization, dysfunctional family functioning and Adverse Childhood Experiences (ACE) research (Ujhelyiné, & Kuritárné, 2020; Gubucz-Pálfalvi, Kurimay, & Danis, 2023; Hoffmann, 2024; Nagy et al., 2025). The approach starts from the developmental psychology recognition that early emotional neglect, insecure attachment patterns and chronic family stress represent significant risk factors for personality development, emotional regulation and social adaptation (Bagdy, 1977; Mérei, & V. Binét, 1978; Cseh-Szombathy, 1979; 2000; Hoffmann, 2024). The childhood of the protagonist of the series, Harry Potter, contains several factors – the loss of his parents by violent death, subsequent emotional neglect, and the dys-functional and abusive environment of the Dursley family – which, based on the ACE model, would make increased psychological vulnerability, behavioral problems, or relationship difficulties likely. The analysis examines how the series portrays Harry Potter's prosocial, empathetic, and norm-compliant functioning despite these unfavorable socialization conditions, and what narrative mechanisms enable the maintenance of this personality image. The presentation points out that the series also displays several elements – such as the stabilizing role of peer relationships, the presence of supportive adults, and community embeddedness – that are also decisive in models of psychological resilience (Pikó, & Hamvai, 2012; Benedek, 2023). At the same time, the psychosocial stability of the character remains highly idealized from the perspective of developmental psychology models. The presentation argues that the figure of Harry Potter can be interpreted primarily as a narrative construction: the character represents a type of hero who, despite severe childhood harm, has a stable, empathetic and norm-compliant personality. This personality image is more related to the tradition of the fairy-tale-mythical hero role than to the realistic depiction of the psychological consequences predicted by trauma research.

Keywords: Harry Potter series, Childhood Trauma, Socialisation, ACE Research

Absztrakt

Az előadás a gyermekkori szocializáció, a diszfunkcionális családi működés és az Adverse Childhood Experiences (ACE) kutatások (Ujhelyiné és Kuritárné, 2020; Gubucz-Pálfalvi, Kurimay és Danis, 2023; Hoffmann, 2024; Nagy éa mtsai, 2025) elméleti keretében vizsgálja a Harry Potter-regénysorozat címszereplőjének fejlődéstörténetét. A megközelítés abból a fejlődéslélektani felismerésből indul ki, hogy a korai érzelmi elhanyagolás, a bizonytalan kötődési mintázatok és a krónikus családi stressz jelentős kockázati tényezőt jelentenek a személyiségfejlődés, az érzelemszabályozás és a társas alkalmazkodás szempontjából (Bagdy, 1977; Mérei és V. Binét, 1978; Cseh-Szombathy, 1979; 2000; Hoffmann, 2024). A regénysorozat főhősének, Harry Potternek a gyermekora több olyan tényezőt tartalmaz – a szülők erőszakos halál általi elvesztése, a későbbi érzelmi elhanyagolás, valamint a Dursley-család diszfunkcionális és bántalmazó környezete –, amelyek az ACE-modell alapján fokozott pszichés sérülékenységet, viselkedési problémákat vagy kapcsolati nehézségeket valószínűsítene. Az elemzés azt vizsgálja, hogy a regénysorozat miként ábrázolja e kedvezőtlen szocializációs feltételek ellenére Harry Potter proszociális, empátikus és normakövető működését, valamint milyen narratív mechanizmusok teszik lehetővé e személyiségkép fenntartását. Az előadás rámutat arra, hogy a sorozat több olyan elemet is megjelenít – például a kortárs kapcsolatok stabilizáló szerepét, a támogató felnőttek jelenlétét és a közösségi beágyazottságot –, amelyek a pszichológiai reziliencia modelljeiben is meghatározóak (Pikó – Hamvai, 2012; Benedek, 2023). Ugyanakkor a karakter pszichoszociális stabilitása a fejlődéslélektani modellek szempontjából még így is erősen idealizált marad. Az előadás mellett érvel, hogy Harry Potter alakja elsősorban narratív konstrukcióként értelmezhető: a karakter olyan hőstípust jelenít meg, amelyben a súlyos gyermekkori ártalmak ellenére stabil, empátikus és normakövető személyiség működik. Ez a személyiségkép inkább a mesei-mítoszi hősszerep hagyományához kapcsolódik, mintsem a traumakutatások által előre jelzett pszichés következmények realista ábrázolásához.

Kulcsszavak: Harry Potter-sorozat, gyermekkori trauma, szocializáció, ACE-kutatás

Gazda, Dorottya:

**Not a Deficit, but a Resource. The Common Approach of Drama Pedagogy and
Culturally Relevant Pedagogy
(Poster Presentation)**

**[Nem deficit, hanem erőforrás. A drámapedagógia és a kulturálisan releváns
pedagógia közös szemlélete]
(Poszterbemutató)**

Abstract

The poster presentation examines the conceptual and methodological connections between drama pedagogy and culturally relevant pedagogy (CRP), with a particular focus on the pedagogical interpretation of disadvantage. The poster is based on the premise that disadvantage cannot be understood as an individual deficiency or a fixed social category, but rather as a relational phenomenon that emerges in the tension between institutional expectations and students' diverse socio-cultural experiences. The shared conceptual foundation of culturally relevant pedagogy and drama pedagogy lies in the interpretation of students' experiences not as deficits, but as resources. The dramatic action- and role-based learning situations characteristic of drama pedagogy create a safe environment in which students can process their own experiences, while fostering the development of self-expression, communication, and learning motivation. In line with the principles of culturally relevant pedagogy, dramatic work allows students' lived experiences, communication patterns, and community knowledge to become legitimate starting points of the learning process. In this interpretation, disadvantage does not call for the "correction" of the child, but rather for the creation of learning conditions in which students' experiences can be reinterpreted and assigned new meanings. This process of reframing enables learners to engage with school learning in a safe environment and to experience their learning trajectories not as a state of continuous failure, but as a meaningful and malleable process. The poster also discusses, drawing on a brief analysis of Hungarian research and selected good practices, how drama pedagogy can contribute to the reframing of disadvantage and how educational compensation can be understood in school practice not as remediation or replacement, but as a pedagogical opportunity. The examined pedagogical framework is aligned with the principles of inclusive education, as it treats differences not as problems, but as organizing principles of the learning process. The presented approach may be particularly relevant for special

education and inclusive educational practice, as it offers pedagogical responses that position students' diverse needs and experiences as key starting points for learning.

Absztrakt

A poszterbemutató a drámapedagógia és a kulturálisan releváns pedagógia (CRP) szemléleti és módszertani kapcsolódási pontjait vizsgálja, különös tekintettel a hátrányos helyzet pedagógiai értelmezésére. A bemutató alapvetése szerint a hátrányos helyzet nem egyéni hiányként vagy rögzített szociális kategóriaként ragadható meg, hanem relációs jelenségként, amely az intézményi elvárások és a tanulók eltérő szociokulturális tapasztalatai közötti feszültségben jön létre. A kulturálisan releváns pedagógia és a drámapedagógia közös szemléleti alapja, hogy a tanulók által hozott tapasztalatokat nem deficitként, hanem erőforrásként értelmezik. A drámapedagógia dramatikus cselekvésre és szerepbe lépésre épülő tanulási helyzetei lehetőséget teremtenek arra, hogy a tanulók biztonságos keretben dolgozzák fel saját élményeiket, miközben fejlődik önkifejezésük, kommunikációjuk és tanulási motivációjuk. A kulturálisan releváns pedagógia elveivel összhangban a drámás munka lehetőséget ad arra, hogy a tanulók saját élményei, kommunikációs mintái és közösségi tapasztalatai legitim kiindulóponttá váljanak. A hátrányos helyzet ebben az értelemben nem a gyermek „javítását” teszi szükségessé, hanem olyan tanulási feltételek megteremtését, amelyekben ezek a tapasztalatok új jelentést kaphatnak. Az átkeretezés lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók biztonságos közegben kapcsolódjanak az iskolai tanuláshoz, és ne folyamatos lemaradásként, hanem értelmezhető és alakítható folyamatként éljék meg saját tanulási útjukat. A poszter kitér a magyarországi kutatások és jógyakorlatok elemzésének rövid bemutatásán keresztül arra is, hogy a drámapedagógia miként járulhat hozzá a hátrányos helyzet átkeretezéséhez, valamint ahhoz, hogy az oktatási kompenzáció ne pótlásként, hanem pedagógiai lehetőségként jelenjen meg az iskolai gyakorlatban. A vizsgált pedagógiai keret összhangban áll az inkluzív nevelés alapelveivel, mivel a különbségeket nem problémaként, hanem a tanulási folyamat szervezőelveként kezeli. A bemutatott szemlélet különösen releváns lehet a gyógypedagógiai és inkluzív nevelési gyakorlat számára, mivel olyan pedagógiai válaszokat kínál, amelyek a tanulók eltérő szükségleteit és tapasztalatait a tanulási folyamat kiindulópontjaként kezelik.

Godó, Irén & Weisz, Dávid:

Helping Practices in Roma Life Courses in the Light of Motivations

[Segítő gyakorlatok roma életutakban a motivációk tükrében]

Abstract

Helping practices – including voluntary activities – represent important forms of social participation that can contribute to strengthening social ties and maintaining solidarity (Putnam, 2000; Wilson, 2012). At the same time, the literature highlights that such practices do not occur exclusively within formal organizational frameworks; informal, person-to-person forms of assistance also play a significant role (Musick & Wilson, 2008; United Nations Volunteers, 2018). Research suggests that there is often permeability between formal and informal helping practices, and the two forms frequently appear as complementary rather than separate phenomena (Hustinx & Lammertyn, 2003). In our research, we examined how helping practices appear in the life courses of Roma individuals and what kinds of motivations are associated with these activities. Our qualitative study is based on the analysis of nearly fifty semi-structured life course interviews conducted with Roma participants in the North Hungarian and Northern Great Plain regions of Hungary. The interviews indicate that helping practices are connected to a variety of life situations and experiences. Several participants reported that experiences in their own life course – such as earlier hardships or support they had received – influenced their later willingness to help others. A frequently expressed motivation was the intention to “give something back” for the support they had previously received. The interviews also suggested that helping attitudes sometimes emerge within the family environment, indicating that certain forms of helping practices may be linked to transgenerational patterns. The analysis revealed both intrinsic and extrinsic motivations behind helping practices. Intrinsic motivations included empathy, personal values, and a helping orientation shaped by life experiences, while extrinsic motivations were also present, such as the search for social recognition or the strengthening of community roles. Our findings also show that formal and informal helping practices are not sharply separated phenomena; rather, they often appear side by side and complement each other in the lives of the participants.

Keywords: Helping Practices, Roma Life Courses, Motivations

Absztrakt

A segítő gyakorlatok – beleértve az önkéntes tevékenységeket is – a társadalmi részvétel fontos formái, amelyek hozzájárulhatnak a társadalmi kapcsolatok erősödéséhez és a szolidaritás fenntartásához (Putnam, 2000; Wilson, 2012). A szakirodalom ugyanakkor rámutat arra, hogy ezek a gyakorlatok nem kizárólag formális, szervezeti keretek között jelennek meg, hanem jelentős szerepe van az informális, személyek közötti segítségnyújtásnak is (Musick & Wilson, 2008; United Nations Volunteers, 2018). A kutatások szerint a formális és informális segítő gyakorlatok között gyakran átjárás figyelhető meg, és a két forma sok esetben egymást kiegészítve jelenik meg (Hustinx & Lammertyn, 2003). Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogyan jelennek meg a segítő gyakorlatok a roma személyek életútjában, illetve milyen motivációk kapcsolódnak ezekhez a tevékenységekhez. Kvalitatív kutatásunk során közel 50 roma személlyel készített félig strukturált életútinterjút elemeztünk az észak-magyarországi és az észak-alföldi régióban. Az interjúk alapján a segítő gyakorlatok többféle élethelyzethez és tapasztalathoz kapcsolódnak. Több résztvevő arról számolt be, hogy saját életútjának tapasztalatai (pl. korábbi nehézségek vagy támogatások) hatással voltak arra, hogy később másoknak segítsen. Gyakran megjelent az a motiváció is, hogy a résztvevők valamilyen módon „vissza szeretnének adni” abból a támogatásból, amelyet életük során kaptak. Az interjúk azt is jelezték, hogy a segítő attitűd bizonyos esetekben már a családi környezetben is jelen volt, így a segítő gyakorlatok egyes formái transzgenerációs mintázatokhoz is kapcsolódhatnak. Az elemzés során intrinzik és extrinzik motivációk egyaránt azonosíthatók voltak. Az intrinzik motivációk között az empátia, a személyes értékrend és az élettapasztalatokból fakadó segítő szándék jelent meg, míg extrinzik motivációként pl. a társadalmi elismerés vagy a közösségi szerepek erősödése is megfigyelhető volt. Eredményeink arra is rámutatnak, hogy a formális és informális segítő gyakorlatok nem élesen elkülönülő jelenségek, a résztvevők életében gyakran egymás mellett, egymást kiegészítve jelennek meg.

Kulcsszavak: segítő gyakorlatok, roma életutak, motivációk

Felhasznált irodalom

- Hustinx, L., & Lammertyn, F. (2003). Collective and reflexive styles of volunteering. *Voluntas*, 14(2), 167–187.
- Musick, M. A., & Wilson, J. (2008). *Volunteers: A Social Profile*. Indiana University Press.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone*. Simon & Schuster.
- United Nations Volunteers. (2018). *State of the World's Volunteerism Report*.
- Wilson, J. (2012). Volunteerism research. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41(2), 176–212.

Gyuris, Pálma & Czapné Makó, Zita:

The Difficulties in Learning Mathematics in Primary School, Dyscalculia

[A matematika tanulásának nehézségei alsó tagozaton, a diszkalkulia]

Abstract

The main topic of the presentation is the examination of difficulties in learning mathematics and dyscalculia as a learning disorder. The choice of topic was motivated by personal interest, which stems from the dedication to a child-centered, inclusive education. The theoretical introduction presents the role of teacher training (Falus & Zagyváné Szűcs, 2022; Csapó, 2016), learning difficulties in mathematics (Krüll & Huba, 2000; Bán et al., 2002; H. Farkas, 2006), and the scientific approach to dyscalculia (Juhász & Dékány, 2018; Von Aster & Shalev, 2007). The goal of our research was to explore the attitudes towards mathematics among parents, teachers and students, and to shed light on the extent to which dyscalculia is recognized and treated in teacher training and pedagogical practice. During the study, we used both qualitative and quantitative methods: we conducted an online questionnaire survey among 72 teachers and 48 parents, and a semi-structured interview with four students and adults living with dyscalculia, four special needs educators. Results show, that the majority of parents consider the acquisition of mathematical skills important. According to the teachers, children are mostly motivated and willing to participate in classes and activities, but opinions are divided on the issue of catching up. A significant number of teachers have encountered students with dyscalculia, but do not feel prepared to deal with the learning disability, and do not consider the knowledge acquired in higher education to be sufficient. They believe that participation in further training and practical experience helps professional development, but there is a need for more comprehensive education in teacher training on the topic of learning disabilities. The significance of the research lies in the fact that it highlights that the successful integration of students with dyscalculia depends not only on cooperation with parents and differentiated learning management, but also on the knowledge of the teacher. In conclusion, the up-to-dateness of teacher training is essential in order for every child to develop at their own pace, without disadvantages. In addition, a supportive attitude is one of the key components of the successful life path of those living with learning disabilities. Evaluating the interviews, we feel that it would be important for future teachers to meet students with learning disabilities in practice, either in higher education or during some kind of further training, as this is how they will be able to recognize and treat these cases most effectively. In our

opinion, it would be necessary to focus on learning disabilities that are marginalized in education. Our other goals definitely includes surveying dyscalculia with a larger sample in the country and collecting as many personal experiences as possible. Overall, however, we can conclude the research with positive results, as both the questionnaires and the interviews gave a realistic picture of the current situation. According to our interviewees, although there were difficult periods during their studies, they are currently on a path that suits their interests and are moving in a way where dyscalculia does not prevent them from achieving their goals.

Keywords: dyscalculia, difficulties in learning mathematics

Absztrakt

Az előadás központi témája a matematika tanulásának nehézségei és a diszkalkulia, mint tanulási zavar vizsgálata. A témaválasztást személyes érdeklődés és pedagógusi elkötelezettség motiválta, amely a gyermekközpontú, inkluzív oktatás iránti elhivatottságból fakad. Az elméleti bevezetőben bemutatásra kerül a pedagógusképzés szerepe (Falus & Zagyváné Szűcs, 2022; Csapó, 2016), a matematika tantárgy tanulási nehézségei (Krüll & Huba, 2000; Bán et al., 2002; H. Farkas, 2006), valamint a diszkalkulia tudományos megközelítése (Juhász & Dékány, 2018; Von Aster & Shalev, 2007). A kutatásunk célja az volt, hogy feltárjuk a matematika tantárgyhoz való viszonyulást szülők, tanítók és tanulók körében, valamint, hogy fény derüljön arra, mennyire van jelen a diszkalkulia felismerése és kezelése a tanítóképzésben és a pedagógiai gyakorlatban. A vizsgálat során kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt alkalmaztunk: online kérdőíves felmérést végeztünk 72 tanító és 48 szülő körében, valamint félig strukturált interjúkat készítettünk négy diszkalkuliával élő fiattal és felnőttel, valamint két fejlesztőpedagógussal és két gyógypedagógussal. Az eredmények alapján a szülők túlnyomó többsége fontosnak tartja a matematikai készségek elsajátítását, ám ha rangsorolni kellene, akkor az olvasási készséggel szemben a háttérbe szorul, de az íráskészséget megelőzi. A pedagógusok szerint a gyermekek többnyire motiváltak, szívesen vesznek részt az órákon, foglalkozásokon, de a felzárkóztatás kérdésében megoszlanak a vélemények. A tanítók jelentős része találkozott már diszkalkuliás tanulóval, de nem érzi magát felkészültnek a tanulási zavar kezelésére, és a felsőoktatásban szerzett tudást nem gondolja elégségesnek. Úgy vélik, hogy a továbbképzéseken való részvétel és a gyakorlati tapasztalat segíti a szakmai fejlődést, de szükség van az átfogóbb oktatásra a tanítóképzésben a tanulási zavarok témáját illetően. A kutatás jelentősége abban rejlik, hogy rávilágít arra, hogy a diszkalkuliás tanulók eredményes felzárkóztatása nemcsak a szülőkkel való együttműködésen és a differenciált tanulásszervezésen, hanem a pedagógus tudásán is múlik, következtetesképp a tanítóképzés naprakészsége elengedhetetlen annak érdekében, hogy minden gyermek a saját tempójában fejlődhessen, hátrányok nélkül. Emellett azonban a támogató attitűd az egyik kulcsfontosságú összetevője a tanulási zavarokkal élők sikeres életútjának. Az

interjúkat kiértékelve úgy érezzük, fontos lenne, hogy a leendő pedagógusok a gyakorlatban is találkozzanak olyan diákokkal, akik valamilyen tanulási zavarral rendelkeznek, akár a felsőoktatásban, akár valamilyen tanfolyam vagy továbbképzés alkalmával, hiszen így tudják majd a leghatékonyabban felismerni és kezelni ezeket az eseteket. Véleményünk szerint szükséges lenne a perifériára szorult tanulási zavarokat középpontba helyezni az oktatásban. További céljaink között mindenképpen szerepel a diszkalkulia nagyobb mintával történő felmérése az országban, és az, hogy minél több személyes tapasztalatot gyűjtsünk. Összességében azonban pozitív eredményekkel zárhatjuk a kutatást, mivel mind a kérdőívek, mind az interjúk reális képet adtak a jelen helyzetről. Az interjúalanyaink elmondása alapján, bár voltak nehezebb időszakok tanulmányaik alatt, mégis érdeklődésüknek megfelelő pályán vannak jelenleg, és olyan úton haladnak, amelyen a diszkalkulia nem akadályozza őket céljaik elérésében.

Kulcsszavak: diszkalkulia, matematikai tanulási nehézségek

Hadházi, Renáta:

The Contemporary Relevance of Bernstein's Theory of Language Codes and Translanguaging Pedagogy

[Bernstein nyelvi kódelméletének aktualitása és a transzlingváló pedagógia]

Abstract

The presentation examines the interrelations between linguistic socialization, school achievement, and bilingual pedagogy. Its theoretical foundation is provided by Basil Bernstein's hypothesis on language codes, which distinguishes between restricted and elaborated codes and highlights their social determination. According to Bernstein, students coming from different social backgrounds enter school with different patterns of language use, which may influence their academic performance. In the empirical research, a comparison was made between the language use of grammar school and vocational school students through the analysis of written text production tasks. The results show that grammar school students apply the characteristics of the elaborated code to a greater extent (more complex sentence structures, more abstract formulations, explicit argumentation), while in the communication of vocational school students the restricted code—characterized by more context-dependent and implicit meaning structures—appears more frequently. The second part of the study was conducted in the town of Tiszavasvári, where the practical implementation of Roma–Hungarian bilingualism and translanguaging pedagogy was observed. The translanguaging approach builds on the students' full linguistic repertoire and creates opportunities for them to engage in the learning process by mobilizing their own linguistic resources. According to the findings, this approach facilitates the use of more complex linguistic structures and strengthens students' self-confidence. The presentation points out that Bernstein's theory remains relevant in today's educational context and, when combined with translanguaging pedagogy, can serve as an effective tool for promoting linguistic equity. The practical significance of the research lies in providing concrete methodological guidance for teachers to support students with diverse linguistic backgrounds, thereby enhancing school performance and participation. Translanguaging pedagogy can be an effective tool for advancing linguistic equity.

Keywords: linguistic socialization, school achievement, bilingual pedagogy, restricted and elaborated code, translanguaging pedagogy, Roma–Hungarian bilingualism, linguistic equity

Absztrakt

Az előadás a nyelvi szocializáció, az iskolai sikeresség és a kétnyelvű pedagógia összefüggéseit vizsgálja. Elméleti alapját Basil Bernstein nyelvi kódokra vonatkozó hipotézise adja, amely megkülönbözteti a korlátozott és a kidolgozott nyelvi kódot, és rámutat ezek társadalmi meghatározottságára. Bernstein szerint az eltérő társadalmi háttérből érkező tanulók különböző nyelvhasználati mintázatokkal lépnek be az iskolába, ami befolyásolhatja tanulmányi eredményességüket. Az empirikus kutatásban gimnáziumi és szakiskolai diákok nyelvhasználatának összehasonlítására került sor írásbeli szövegalkotási feladatok elemzésével. Az eredmények azt mutatják, hogy a gimnáziumi tanulók nagyobb arányban alkalmazzák a kidolgozott kód jellemzőit (összetettebb mondat szerkesztés, absztraktabb fogalmazás, explicit érvelés), míg a szakiskolai tanulók kommunikációjában gyakoribb a kontextushoz kötöttebb, implicit jelentésszerkezeteket használó korlátozott kód. A vizsgálat második része Tiszavasvári városában zajlott, ahol a roma–magyar kétnyelvűség és a transzlingváló pedagógia gyakorlati megvalósulását figyeltem meg. A transzlingváló szemlélet a tanulók teljes nyelvi repertoárjára épít, és lehetőséget teremt arra, hogy saját nyelvi erőforrásaikat bevonva kapcsolódjanak be a tanulási folyamatba. Az eredmények szerint ez a megközelítés elősegíti a komplexebb nyelvi struktúrák használatát és erősíti a tanulói önbizalmat. Az előadás arra mutat rá, hogy Bernstein elmélete a mai oktatási környezetben is releváns, és a transzlingváló pedagógiával összekapcsolva hatékony eszköz lehet a nyelvi esélyegyenlőség előmozdításában. A kutatás gyakorlati jelentősége abban rejlik, hogy a pedagógusok számára konkrét módszertani iránymutatást nyújt a különböző nyelvi háttérrel rendelkező diákok támogatására, elősegítve az iskolai teljesítmény és részvétel javítását. A transzlingváló pedagógia hatékony eszköz lehet a nyelvi esélyegyenlőség előmozdításában.

Kulcsszavak: nyelvi szocializáció, iskolai teljesítmény, kétnyelvű pedagógia, korlátozott és kidolgozott nyelvi kód, transzlingváló pedagógia, roma–magyar kétnyelvűség, nyelvi esélyegyenlőség

Hajzer, Erika & Szabó, Ágnes:

Folk Traditions in Speech and Language Therapy

[Néphagyományok a logopédiában]

Abstract

From a speech and language therapy perspective, it is particularly important that the coordination of rhythm, melody, and movement naturally and spontaneously supports speech development, the formation of various linguistic skills, the development of articulation, as well as attention, memory, sequential processing, fine motor skills, and emotional and social maturity. The rhythmic structure and repetition inherent in folk music, traditional nursery rhymes, and elements of folk dance facilitate children's practice of sounds and words during speech therapy interventions. At the same time, these elements can create a motivating and experiential learning environment and can be applied effectively across multiple age groups. Their vocabulary is likely to expand significantly due to the diversity of the textual elements found in folk traditions, as children encounter words that are no longer commonly used in everyday language (Tamásiné, 2010). Furthermore, the advantages of learning through auditory perception may later support the acquisition of writing skills at school, since a distinctive characteristic of Hungarian folk music is that its melodies and rhythms follow the rules of prosody. As a result, children become capable of distinguishing between long and short syllables, which contributes to the development of phonological awareness (Kun, 2012). The preservation and cultivation of traditions strengthen national identity and cultural awareness. Through these forms of knowledge, we can enrich and give greater meaning to our present and future, as they contribute to the development of a stable internal value system, which plays an increasingly significant role in today's rapidly changing world. In the course of my research, we will conduct a questionnaire-based survey involving both speech and language therapists and parents, with a minimum sample of 50 participants in each group. Among therapists, we will examine the extent to which they incorporate the developmental benefits of traditional nursery rhymes, folk dance, and folk music into their practice, and, if they do not, the reasons behind this. We will also investigate whether they consider these elements to be compatible with speech and language therapy interventions. From the parents' perspective, the research will explore their openness to and interest in the tools and methods associated with folk traditions, as well as the extent to which they value experience-based developmental activities that integrate folk and artistic elements. A further objective of the research is to

review and analyse currently used developmental methods, with particular attention to approaches that incorporate musical, rhythmic, or movement-based components. This analysis will provide an opportunity to examine the role of elements derived from folk traditions within a broader professional context, and to compare them with other developmental approaches. The findings of the research may contribute to the more conscious and widespread integration of folk tradition elements into speech and language therapy practice.

Keywords: folk tradition, speech and language therapy

Absztrakt

A logopédia szempontjából különösen fontos, hogy a ritmus, a dallam és a mozgás összehangolása természetes módon és spontán segítik a beszédfejlődést, a különböző nyelvi készségek alakulását, az artikuláció fejlődését, a figyelmet, az emlékezetet, a szerialitást, a finommotorikát és az érzelmi- és szociális érettséget. A népzene, a népi mondókák és néptánc elemeinek ritmikus szerkezete és az ismétlődés megkönnyíti a gyermekek számára a hangok és szavak gyakorlását a logopédiai fejlesztésben, miközben motiváló és élményszerű tanulási környezetet teremthet, valamint több korosztály számára is alkalmazható. Szókészletük a néphagyományok szöveges elemeinek változa-tossága miatt jelentősen gazdagodni fog, mert olyan szavakkal is találkozhatnak, amit már a mindennapi szóhasználat során nem alkalmazunk (Tamásiné, 2010). A hallás utáni tanulás előnyeit pedig, majd az iskolában is hasznosíthatják az írás tanulásánál, mivel a magyar népzene egyedisége, hogy a dallamok és ritmusok követik a prozódia szabályait, így a gyermek már képes megkülönböztetni a hosszú és a rövid szótagokat (Kun, 2012). A hagyományok ápolása erősíti a nemzeti öntudatot és a magyarságtudatot. Ezekkel az ismeretekkel gazdagíthatjuk, tartalmasabbá és jobbá tehetjük jelenünket és jövőnket, hisz mindez segít kialakítani egy stabil belső értékrendszert és ez, a mai felgyorsult világunkban egyre nagyobb szerepet játszik. A kutatás során kérdőíves felmérés alkalmazásra kerül sor a logopédusok és szülők körében is, minimum 50-50 fővel. A logopédusok részéről annak felmérésére vállalkozunk, hogy milyen mértékben alkalmazzák a népi mondókák, a néptánc és a népzene fejlesztő hatását, illetve, ha nem, akkor miért nem alkalmazzák. Arra is kíváncsi vagyok, hogy véleményük szerint összeegyeztethetőek-e ezek az elemek a logopédiai terápiákkal. A szülők részéről pedig azt vizsgáljuk, hogy mennyire befogadóak, mennyire érdekli őket a néphagyományok eszköztára és módszerei, illetve mennyire tartanak igényt az élményalapú, népi és művészeti elemekkel ötvözött fejlesztő foglalkozásokra. A kutatás további célja a jelenleg alkalmazott, már meglévő fejlesztő módszerek áttekintése és elemzése, különös figyelmet fordítva azokra a megközelítésekre, amelyek zenei, ritmikai vagy mozgásos elemeket is tartalmaznak. Az elemzés lehetőséget ad arra, hogy a néphagyományok elemeinek szerepét szélesebb szakmai kontextusban vizsgáljuk, és összehasonlítsuk más fejlesztési módszerekkel. A kutatás eredményei

hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a néphagyományok elemei tudatosabban és szélesebb körben jelenjenek meg a logopédiai gyakorlatban.

Kulcsszavak: néphagyomány, logopédia

Felhasznált irodalmak

Tamásiné Dsupin, B. (2010). *Népi játékok és mozgás relációja, és funkciója a 3-7 éves gyermekek személyiségfejlődésében*. Faculty of Humanities of the University of Jyväskylä.

Kun K. (2012). Alapkészségek fejlesztési lehetősége a népi játékok és a néptánc tanításával. *Tudásmenedzsment* 13(1): 88–97.

Hegedűs, Roland:

Possibilities of Using Models in Science Lessons for Students with Mild Intellectual Disabilities

[Modellek alkalmazásának lehetőségei enyhe értelmi fogyatékos tanulók természettudományos óráin]

Abstract

Students with mild intellectual disabilities have an ICD code of F70 and an IQ of 50-70 (Mesterházi and Szekeres, 2025). Their access to learning is limited due to their cognitive abilities, which they can access mostly through practical means rather than through abstraction. Students with mild intellectual disabilities are characterized by a limited ability to memorize, store information and form connections between units of information. Natural science subjects (biology, physics, chemistry, geography) are largely based on abstraction and connections between units of information, therefore learning these subjects causes great difficulty for a student with mild intellectual disabilities (Juhos and Hegedűs 2023). Even though students with mild intellectual disabilities study according to a different curriculum (NAT 2020), they still find it difficult to learn science subjects, which also poses a challenge to the teachers of the subjects. Therefore, special education teachers use more interactive tasks and demonstrations than mainstream teachers (Mády and Hegedűs 2025). Students' motivation is of paramount importance when learning subjects, which can be increased by using models (Torppa et al. 2020). Subject preference is closely linked to motivation, according to which science subjects are less popular, due to the difficulty in understanding them and the fact that children are more distant from them, with the exception of biology (Chrappán 2017). In several subjects, students with mild intellectual disabilities are emphasized to be embedded in practice and active participation, which requires the selection of appropriate methods (Mucsiné Erdei 2023, Mező 2023). The use of models in science helps to understand the curriculum, simplify information and, depending on the type of model, allows for active participation. We distinguish two types of modeling. Modeling as a tool, when we use the model mostly for illustration, to simplify and understand abstract concepts and phenomena (Husztai and Revákné 2012). The other approach, modeling as a method, in which children create models themselves, thereby generating knowledge themselves. Depending on the children's abilities, this can be created by the teacher or independently (Chou 2007). Modeling helps to develop students' creativity and independence, which has long-term practical significance (Zulyusri et al. 2023, Caroll and Park 2026).

Keywords: Models in Science Lessons, Students with Mild Intellectual Disabilities

Absztrakt

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók BNO kódja F70, IQ-juk 50-70 között van (Mesterházi és Szekeres, 2025). A tanuláshoz való hozzáférésük kognitív képességeik miatt korlátozott, amelyekhez leginkább gyakorlati úton tudnak hozzájutni, mintsem absztrakció révén. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulókra jellemző, hogy korlátozott mértékben képesek információt megjegyezni, elraktározni és az információ egységek között összefüggést kialakítani. A természettudományos tantárgyak (biológia, fizika, kémia, földrajz) nagymértékben alapoznak az absztrakcióra és az információegységek közötti összekapcsolásokra, ezért ezeknek a tantárgyaknak a tanulása nagy nehézséget okoz egy enyhe értelmi fogyatékos tanuló számára (Juhos és Hegedűs, 2023). Annak ellenére, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanulók eltérő tanterv szerint tanulnak (NAT, 2020), mégis nehézséget okoz számukra a természettudományos tantárgyak tanulása, ami a tantárgyakat tanítókat is kihívás elé állítja. A gyógypedagógusok ezért több interaktív feladatot és szemléltetést használnak, mint a többségi pedagógusok (Mády és Hegedűs, 2025). A tantárgyak tanulása során kiemelt jelentőségű a tanulók motivációja, ami a modellek használatával növelhető (Torppa et al., 2020). A motivációhoz szorosan kapcsolódik a tantárgyi kedveltség, amely szerint a természettudományos tantárgyak kevésbé kedveltek, amelynek oka a nehezebb megértés és távolabb állnak tőle a gyermekek, amely alól a kivételt a biológia tantárgy jelent (Chrappán, 2017). Több tantárgy esetében is hangsúlyos az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál a gyakorlatba ágyazottság és aktív részvétel, amelyekhez szükséges a megfelelő módszerek kiválasztása (Mucsiné Erdei, 2023, Mező 2023). A modellek természettudományos alkalmazása segíti a tananyag megértését, az információk leegyszerűsítését és a modell típusától függően teret enged az aktív részvételre. A modellezésnek két típusát különböztetjük meg. A modellezés mint eszköz, amikor leginkább szemléltetésre használjuk a modellt, az elvont fogalmak, jelenségek leegyszerűsítésére és megértésére (Huszi és Revákné, 2012). A másik megközelítés, a modellezés mint módszer, amely során a gyermekek saját maguk hoznak létre modelleket, ezáltal saját maguk generálják meg a tudást. Attól függően, hogy milyen a gyermekek képessége ez lehet tanár általi létrehozás vagy önálló alkotás (Chou, 2007). A modellezés segíti a tanulók kreativitásának fejlesztését és önállóságát, aminek hosszútávú gyakorlati jelentősége van (Zulyusri et al., 2023, Caroll és Park, 2026).

Kulcsszavak: modellek a természettudományos órákon, enyhe értelmi fogyatékossgal élő tanulók

Hegyes, Zsuzsa & Pető, Ildikó:

The Quality of Life of Adults with Intellectual Disabilities Depending on Their Housing

[Az értelmi fogyatékos felnőttek életminősége a lakhatás függvényében]

Abstract

The topic of the presentation is the living conditions of adults with intellectual disabilities. It presents their quality of life based on the characteristics of the institutions that provide their housing, for which we primarily involved the residents, their caregivers, and the institution's employees in the study. In the first part of the presentation, we will introduce the types of housing available to adults with intellectual disabilities (residential homes, nursing homes, supported housing, family and independent housing solutions) and explore the challenges of organizing and maintaining these types of housing in Hungary. We summarize the aspects related to quality of life, equal opportunities, and self-determination that should determine the care of persons with disabilities, including their housing. During the study, we placed particular emphasis on the definition of quality of life, which, according to the WHO, refers to an individual's perception of their situation in life, as influenced by the culture of their living environment, their value systems, and their own goals, expectations, patterns, and relationships. The presentation is based on an interview study in which we used part of a research tool developed for a study conducted in Hungary (2015) (Bernát A., Kopasz M., Kozma Á., and Simonovits B., 2007, 2008, 2016) in the form of interviews. In the research group's study (conducted in the early 2000s), the questions examined eight dimensions: self-determination, social participation, social relationships, rights, emotional well-being, physical well-being, material well-being, and personal development. The aim of our own study and presentation is to explore and compare the quality of life of two types of adults with intellectual disabilities living in different types of housing, following the eight-dimensional system. In this presentation, we present the experiences of 26 adults with intellectual disabilities (14 women and 12 men), 16 of whom live in supported housing (hungarian abbreviation: TL) and 10 in nursing homes (hungarian abbreviation: ÁGO).

Keywords: adulthood, housing, quality of life, intellectual disability

Absztrakt

Az előadás témája az értelmi fogyatékos felnőttek lakhatási körülményei, bemutatja a

lakhatásukat biztosító intézmények jellemzői alapján az életminőségüket, amihez elsősorban a lakókat, a segítőkiket és az intézmény dolgozóit vontuk be a vizsgálatba. A bemutatás első részében bemutatjuk az értelmi fogyatékos felnőttkorúak lakhatási formáit (lakóotthonok, ápoló-gondozó otthonok, támogatott lakhatás, családi és önálló lakhatási megoldások), feltárjuk a lakhatási típusok megszervezésének és fenntartásának a kihívásait Magyarországon. Összefoglaljuk az életminőséggel, az esélyegyenlőséggel és az önrendelkezéssel kapcsolatos szempontokat, amik meg kell, hogy határozzák a fogyatékos személyek ellátását, azon belül a lakhatásukat. Kiemelten kezeltük a vizsgálat során az életminőség meghatározását, ami a WHO megfogalmazásában az egyén észleletét jelenti az életben elfoglalt helyzetéről, ahogyan azt az életterének kultúrája, az értékrendszerei és a saját céljai, elvárásai, mintái és a kapcsolatai befolyásolják. Az előadás alapját egy olyan interjú vizsgálat adja, ami során egy Magyarországon lefolytatott kutatáshoz (2015) kifejlesztett vizsgálati eszköz (Bernát A, Kopasz M., Kozma Á. és Simonovits B., 2007, 2008, 2016) egy részét használtunk interjú formájában. A kutatócsoport vizsgálatában (amit a 2000-es évek elején folytattak le) a kérdések nyolc dimenzió, az önrendelkezés, a társadalmi részvétel, a társas kapcsolatok, a jogok, az érzelmi jóllét, a fizikai-testi jóllét, az anyagi jóllét, a személyiségfejlődés mentén vizsgálták azokat a jellemzőket, amik a felnőtt élethez szükséges szempontok. Saját vizsgálatunk és az előadásunk célja, hogy a nyolc dimenzió alkotta rendszert követve feltárja és összehasonlítsa két típusú lakhatásban élő felnőtt korú értelmi fogyatékos személy az életminőségét. Jelen előadásban azokat a tapasztalatokat mutatjuk be, amelyek a 26 fő felnőttkorú értelmi fogyatékos személytől (14 fő nő, 12 fő férfi) származnak, akik közül 16 fő támogatott lakhatásban (TL) és 10 fő ápoló-gondozó otthonban (ÁGO) él.

Kulcsszavak: felnőttkor, lakhatás, életminőség, értelmi fogyatékos

Hevesi, Tímea Mária:

**A Chance for Health – Equal Opportunities Days
at the University of Szeged Juhász Gyula Faculty**

[Esély az egészségre – az SZTE JGYPK Esélyegyenlőségi Napjai]

Abstract

A person's health is determined by their health behavior, social relationships, and reactions to their environment (Murray–Booth 2015). For both people with disabilities and members of the majority society, awareness-raising events provide opportunities for personal development. During awareness-raising, reinforcing positive attitudes, transforming negative attitudes, and creating emotional involvement can help change participants' attitudes (Fisher–Purcal 2017, Tan et al. 2019). In my presentation, I would like to share a good practice that we are implementing for the third time this year as part of the Equal Opportunities Day at the University of Szeged Juhász Gyula Faculty. In 2024, 30 professionals/educators and a total of 120 community organizers and students studying special education participated in the implementation of this event, organizing and participating in the program. A total of 27 young people with special educational needs and 30 people with disabilities from primary and secondary schools in Szeged took part in the program, bringing the total number of participants to 207. In 2025, we invited students from other faculties to our event. Last year's event had 225 registered participants, plus 72 children with special educational needs, bringing the total number of visitors to 297. Fifty professionals/educators helped with the organization. Among the participants at the event were 33 adults with disabilities. A total of 12 external organizations participated in this year's event: civil society organizations, institutions that educate and integrate students with special educational needs, organizations that care for and/or employ people with disabilities and assist in their rehabilitation, and official bodies. Students studying at our faculty with special educational needs (visual impairment, physical disability, or autism) helped implement programs aimed at changing attitudes. Equal Opportunities Day was organized with the involvement of several units of our faculty (Institute of Vocational Training, Adult Education and Knowledge Management, Institute of Applied Pedagogy, Dean's Office, Communications Office, Cultural Office, JGY TV). Young people with special educational needs worked together with our university students in teams to carry out joint activities, while young adults with disabilities sold products they had made and held awareness-raising sessions for the participating teams. During the event, our goal was to strengthen the healthy personality traits of students and young people and adults with disabilities in the areas of social

attitudes, competent interpersonal behavior, joyfulness, productivity, integration, and positive self-image.

Keywords: Health, Equal Opportunities Days

Absztrakt

Egy személy egészségét meghatározza egészségmagatartása, társas kapcsolatai, s a környezetére adott reakciói is (Murray–Booth 2015). Mind a fogyatékosággal élők, mind a többségi társadalom tagjai számára a szemléletformáló rendezvények lehetőséget adnak a személyiségfejlődésre. A szemléletformálás során a pozitív hozzáállás megerősítése, negatív attitűdök átalakítása, érzelmi bevonódás megteremtése segítheti (Fisher–Purcal 2017, Tan et al. 2019) a résztvevők attitűdváltozását. Előadásomban egy jó gyakorlatot szeretnék bemutatni, melyet idén harmadik alkalommal valósítunk meg az SZTE JGYPK Esélyegyenlőségi Napjának keretében. Ennek a rendezvénynek a megvalósításában a 2024. évben 30 szakember/oktató segítségével mellett, összesen 120 közösség-szervező és gyógypedagógus hallgató vett részt, akik egyrészt szervezték, másrészt részt is vettek a programon. Szegedi általános és középiskolákból összesen 27 sajátos nevelési igényű fiatal, és 30 megváltozott munkaképességű személy vett részt a programon, így összesen 207 résztvevő látogatta rendezvényünket. A 2025. évben más karok hallgatóit is meghívtuk a rendezvényünkre. A tavalyi rendezvényen 225 regisztrált résztvevő, emellett 72 sajátos nevelési igényű gyermek vett részt, így összesen 297 fő látogatta a rendezvényt. A lebonyolításban 50 szakember/oktató nyújtott segítséget. A rendezvényen a résztvevők között 33 megváltozott munkaképességű felnőtt volt jelen. Az idei rendezvényen már összesen 12 külső szervezet vett részt: civil szervezetek, sajátos nevelési igényű tanulókat oktató és integráló intézmények, illetve megváltozott munkaképességű személyeket ellátó és/vagy foglalkoztató, és rehabilitációjukat segítő szervezetek, illetve hivatalos szervek. A rendezvényen a karunkon tanuló, sajátos képzési igényű (látássérüléssel, mozgásszervi fogyatékosággal, illetve autizmussal élő) hallgatók segítőként segítették a szemléletváltást célzó programok megvalósítását. Az SZTE JGYPK Esélyegyenlőségi Napjának megszervezése karunk több egységének a bevonásával valósult meg (SZFTI Művelődéstudományi Tanszék és Mozgóképkultúra Tanszék, API Gyógypedagógus-képző Tanszék, Dékáni Hivatal, Kommunikációs Iroda, Kulturális Iroda, JGY TV). A sajátos nevelési igényű fiatalok az egyetemünk hallgatóival egy csapatban, együttes tevékenységeket valósítottak meg, míg a felnőtt, megváltozott munkaképességű fiatalok egyrészt az általuk készített termékeket árulták, másrészt érzékenyítő foglalkozást tartottak a résztvevő csapatoknak. A rendezvény során célunk volt, hogy a hallgatóknak és a fogyatékosággal élő fiataloknak és felnőtteknek az egészséges személyiségjegyei erősödjenek a szociális attitűdök, kompetens interperszonális viselkedés, örömképesség, produktivitás, integráltság és a kedvező énkép területein.

Kulcsszavak: egészség, Esélyegyenlőségi Nap

Ibrahim, Ibrahim; Biczó, Gábor
& Vinkovits, Balázs :

**War as Commandment: Anthropological Perspectives on the 2023-2026 Current
Sudan Civil War and African Political Modernity**

**[A háború mint parancsolat: antropológiai perspektívák a 2023–2026-os jelenlegi
szudáni polgárháborúról és az afrikai politikai modernitásról]**

Abstract

Dominant analyses, primarily rooted in the Weberian political tradition, examine the ongoing Sudanese civil war that began on 15 April 2023 and continues into 2026, portraying it as a political vacuum, a collapse, or a conflict among military elites. This article challenges this view by analysing the war anthropologically as a form of governance. Using subjective, reflexive ethnographic work that captures lived experiences and memories, it investigates the war across three key locations: Khartoum (Omdurman city) and the states of Gezira and Northern Kordofan. The insider perspective is rooted in social lived experiences and proximity to wartime zones, and it is critically examined through an outsider anthropological lens that maintains theoretical distance. This dual stance allows for local narratives about wartime authority, territorial control by armed groups, and military alliances to be interpreted within broader theoretical frameworks rather than accepted uncritically. It is argued that the current war in Sudan is not solely destructive but also fosters the development of new political structures, territories, and identities, reflecting the resilience of authoritarian coercive authority in reproducing itself. Employing Foucault's concept of productive power, it suggests that war reorganises authority through territorial control and new political hierarchies, rather than suspending it. Mamdani's bifurcated state exemplifies that the current conflict is deeply rooted in and reproduces the logic of coercive colonial-era stratified governance. Mbembe's notion of commandment highlights coercion, loyalty, and overlapping sovereignties as key methods of rule. Waal's concept of the political marketplace demonstrates how authority and violence are negotiated among armed groups, resulting in fragmented sovereignties. The article concludes that Sudan's civil war signifies a shift in postcolonial governance rather than the collapse of the state, with violence functioning as a marketised tool to reorganise authority within colonial inheritance.

Keywords: Sudan April (2023), Civil War, Ethnography, War as Governance, Bifurcated State, Commandment Regime, Political Marketplace

Absztrakt

A domináns elemzések – elsősorban a weberi politikai hagyományban gyökerezve – a 2023. április 15-én kezdődött és 2026-ig elhúzódó szudáni polgárháborút politikai vákuumként, állami összeomlásként vagy katonai elitek közötti konfliktusként értelmezik. Ez a tanulmány ezzel a megközelítéssel szemben a háborút antropológiai nézőpontból, a kormányzás egyik formájaként vizsgálja. Szubjektív, reflexív etnográfiai kutatásra támaszkodva – amely a megélt tapasztalatokat és emlékeket ragadja meg – a háborút három kulcsfontosságú helyszínen elemzi: Kartúmban (Omdurman városában), valamint Gezira és Észak-Kordofán államokban. A bennfentes perspektíva a társadalmi megélt tapasztalatokból és a háborús övezetekhez való közelségből fakad, amelyet egy külső antropológiai elemzői nézőpont kritikailag értelmez, megőrizve az elméleti távolságot. Ez a kettős pozíció lehetővé teszi, hogy a háborús hatalomról, a fegyveres csoportok területi ellenőrzéséről és a katonai szövetségekről szóló helyi narratívák szélesebb elméleti keretekben kerüljenek értelmezésre, ahelyett hogy kritikátlanul elfogadásra kerülnének. A tanulmány amellet érvel, hogy a jelenlegi szudáni háború nem pusztán romboló folyamat, hanem új politikai struktúrák, területi rendek és identitások kialakulását is elősegíti, tükrözve az autoriter, kényszerítő hatalom rezilienciáját és önújratermelő képességét. Foucault produktív hatalomról szóló koncepciójára támaszkodva a tanulmány azt állítja, hogy a háború nem felfüggeszti, hanem átszervezi a hatalmat, mégpedig a területi ellenőrzés és az új politikai hierarchiák létrehozása révén. Mamdani „kettős (bifurkált) állam” elmélete rámutat arra, hogy a jelenlegi konfliktus mélyen gyökerezik a gyarmati korszak kényszerítő, rétegzett kormányzási logikájában, és azt újratermeli. Mbembe „commandement” fogalma a kényszer, a lojalitás és az átfedő szuverenitások mint uralmi technikák szerepét emeli ki. De Waal „politikai piactér” koncepciója pedig azt mutatja meg, miként tárgyalják és monetizálják az autoritást és az erőszakot a fegyveres szereplők, ami töredezett szuverenitások kialakulásához vezet. A tanulmány arra a következtetésre jut, hogy a szudáni polgárháború nem az állam összeomlását jelenti, hanem a posztkoloniális kormányzás átalakulását, amelyben az erőszak a hatalom újraszervezésének piacósított eszközeként működik a gyarmati örökség keretein belül.

Kulcsszavak: Szudán, 2023. áprilisi polgárháború; etnográfia; háború mint kormányzás; bifurkált állam; commandement-rezsim; politikai piactér.

Inántszy Pap, Ágnes:

**Ecclesiastical Identity Formation and Pedagogical Practice in Greek Catholic
Elementary Education in Hungary (1877–1948)**

**[Egyházi identitás és pedagógiai gyakorlat a magyarországi görögkatolikus
népoktatásban (1877–1948)]**

Abstract

This presentation examines the history of Greek Catholic elementary education and upbringing in Hungary between 1877 and 1948 from the perspectives of the history of education and the history of pedagogy. The research focuses on exploring the pedagogical dimensions of ecclesiastical identity, with particular attention to how denominational education contributed to the preservation and reproduction of the religious and cultural identity of Greek Catholic communities within a modernizing Hungarian educational policy context. The analysis is based on both qualitative and quantitative sources, including curricular documents, textbooks, episcopal circulars, statistical reports, as well as contemporary pedagogical and ecclesiastical press materials. The findings indicate that the pedagogical practice of Greek Catholic elementary schools cannot be interpreted merely as an adaptation to state regulation; rather, it functioned as a deliberate identity-forming strategy in which religious education, moral socialization, and national education were articulated in a complex and mutually reinforcing system. The presentation places particular emphasis on the role of cantor-teachers, who acted as mediators between ecclesiastical and secular norms and played a decisive role in shaping the identity of local communities. In addition, it explores the tensions and adaptive mechanisms that emerged between state educational policy expectations and ecclesiastical autonomy, especially in the context of the social and political transformations of the first half of the twentieth century. The results suggest that Greek Catholic elementary education functioned not only as an institutional framework for instruction but also as a cultural and identity-sustaining space capable of responding flexibly to changing historical contexts. The study contributes to a more nuanced understanding of the role of denominational education and to the interpretation of the historical development of pedagogical identity. The study also highlights the significance of the interactions between local communities and institutional structures, as well as how schools functioned as spaces for maintaining social cohesion and cultural continuity. In this way, the research contributes to a deeper understanding of regional processes in the history of education.

Keywords: history of education; denominational elementary education; Greek Catholic Church; pedagogical identity; cantor-teacher

Absztrakt

Az előadás a magyarországi görögkatolikus népoktatás és nevelés történetét vizsgálja 1877 és 1948 között, neveléstörténeti és pedagógiatörténeti megközelítésben. A kutatás középpontjában az egyházi identitás pedagógiai dimenzióinak feltárása áll, különös tekintettel arra, hogy a felekezeti oktatás miként járult hozzá a görögkatolikus közösségek vallási és kulturális önazonosságának megőrzéséhez és újratermeléséhez a modernizálódó magyar oktatáspolitikai környezetben. A vizsgálat kvalitatív és kvantitatív forrásokra egyaránt épít, beleértve tantervi dokumentumok, tankönyvek, püspöki körlevelek, statisztikai kimutatások, valamint korabeli pedagógiai és egyházi sajtóanyagok elemzését. Az elemzés rámutat arra, hogy a görögkatolikus népiskolák pedagógiai gyakorlata nem pusztán az állami szabályozáshoz való alkalmazkodásként értelmezhető, hanem tudatos identitásformáló stratégiaként, amelyben a vallásos nevelés, az erkölcsi szocializáció és a nemzeti nevelés komplex, egymást erősítő rendszerben jelent meg. Az előadás külön hangsúlyt helyez a kántortanítók szerepére, akik közvetítőként működtek az egyházi és világi normák között, és meghatározó szerepet játszottak a helyi közösségek identitásának alakításában. Emellett feltárja azokat a feszültségeket és adaptációs mechanizmusokat is, amelyek az állami oktatáspolitikai elvárások és az egyházi autonómia között alakultak ki, különösen a 20. század első felének társadalmi és politikai változásai során. Az eredmények azt mutatják, hogy a görögkatolikus népoktatás nem csupán oktatási intézményrendszerként, hanem kulturális és identitásfenntartó térként is működött, amely képes volt rugalmasan reagálni a változó történeti kontextusokra. A vizsgálat hozzájárul a felekezeti nevelés szerepének árnyaltabb megértéséhez, valamint a pedagógiai identitás történeti alakulásának értelmezéséhez. A vizsgálat továbbá rávilágít a lokális közösségek és az intézményi struktúrák közötti kölcsönhatások jelentőségére, valamint arra, hogy az iskolák miként működtek a társadalmi kohézió és a kulturális kontinuitás fenntartásának tereiként. Ezzel a kutatás hozzájárul a regionális neveléstörténeti folyamatok mélyebb megértéséhez is.

Kulcsszavak: neveléstörténet; felekezeti népoktatás; görögkatolikus egyház; pedagógiai identitás; kántortanító

Jallouli, Yossri:

**Beyond the Public Sphere:
The Household as a Site of Cultural Persistence and Adaptation**

[A nyilvános szférán túl: a háztartás mint a kulturális fennmaradás és alkalmazkodás tere]

Abstract

The presentation explores the way in which Tunisian migrants in Hungary maintain certain cultural traditions in their daily domestic routines. The study is an integration of both questionnaire and semi-structured interviews to gain an insight on how food traditions, ritual celebrations and family interaction influence everyday life in migrant families. The results indicate that such mundane practices are significant in keeping cultures alive. Meanwhile, the migrants do not lose contact with the Hungarian society. The presentation postulates that the home is one of the most significant places where cultural identity and acculturation are negotiated in everyday life.

Keywords: Tunisian migrant families, ritual holidays

Absztrakt

Az előadás azt vizsgálja, hogy a Magyarországon élő tunéziai migránsok miként őrzik meg bizonyos kulturális hagyományait mindennapi háztartási gyakorlataik során. A kutatás kérdőíves felmérés és félig strukturált interjúk kombinációjára épül annak feltárására, hogy az étkezési hagyományok, a rituális ünnepek és a családi interakciók miként befolyásolják a migráns családok mindennapi életét. Az eredmények azt mutatják, hogy ezek a hétköznapi gyakorlatok fontos szerepet játszanak a kulturális hagyományok fennmaradásában. Ugyanakkor a migránsok nem veszítik el kapcsolatukat a magyar társadalommal. Az előadás amellet érvel, hogy az otthon az egyik legfontosabb tér, ahol a kulturális identitás és az akkulturáció folyamatai a mindennapi élet során formálódnak.

Keywords: tunéziai migráns családok, rituális ünnepek

Jordanidisz, Ágnes; Vukman, Kornélia & Mihály, Orsolya:

The Examination of Narrative Skills in Children with Mild Intellectual Disorder

[Narratív képességek vizsgálata tanulásban akadályozott gyermekeknél]

Abstract

There is a close relationship between narrative skills and academic success (Paul & Smith, 1993). Creating narratives requires the simultaneous use of linguistic and cognitive abilities. Pictures and picture sequences are often used to assess and develop narrative skills (Fekonja-Peklaj et al. 2010). The development of storytelling has been little researched among Hungarian-speaking children. Murányi's research disclosed that the narrative skills of typically developing Hungarian children begin to develop rapidly around the age of 6 (Murányi, 2025). In the present study, we were interested in the narrative skills of children with mild intellectual disorder at the beginning of first grade and how these skills develop during the elementary grades. Our hypothesis was that at the start of schooling and in subsequent grades, these children would lag behind typically developing children, but would develop slowly with age. Four to eight children with mild intellectual disorder participated in the study per grade while the control group consisted of 10 typically developing children. We used the first series of pictures from Sarolta Murányi's narrative skills test for the study. With the test, we scored the representation of story elements characterized by the macro-structure of narratives. Conventional beginnings and endings, as well as the representation of the chronological order of the story, indicate the structure of the storytelling. We also examined the naming of characters, the description of the initial situation and the problem, as well as the understanding and expression of the solution and its consequences, and the characters' emotions and thoughts. Our small-scale research only partially confirmed our hypothesis. The narrative skills of students with mild intellectual disorder do indeed lag behind those of their typically developing peers at the start of schooling, but we found no significant improvement or development in the upper grades. The research points to the need for targeted intervention to develop the storytelling skills of children with mild intellectual disorder.

Keywords: narrative skills, children with mild intellectual disorder

Absztrakt

A narratív készség és az iskolai beválás között szoros kapcsolat áll fenn (Paul & Smith, 1993). Nyelvi és kognitív képességek egyidejű működtetését igényli a narratívák megalkotása. A narratív készség vizsgálatára és fejlesztésére gyakran használnak képeket, képsorozatot (Fekonja-Peklaj et al. 2010). Magyar nyelvterületen a történetmesélés fejlődése még kevésbé kutatott. Murányi kutatása feltárta, hogy a tipikusan fejlődő magyar gyermekek narratív készsége 6 éves kor körül indul ugrásszerű fejlődésnek (Murányi 2025). A jelen kutatásban arra voltunk kíváncsiak, hogy az iskolakezdéskor milyen narratív készséggel rendelkeznek tanulásban akadályozott gyermekeknél, illetve hogyan alakulnak ezek a képességek az általános iskola során. Feltételezésünk szerint iskola-kezdéskor, és a többi évfolyamon is elmaradást fog mutatni a tipikusan fejlődő gyermekekhez képest, de a korral együtt lassan fejlődik. A tanulásban akadályozott gyermekek közül 4 és 8 fő vett részt a vizsgálatban osztályonként, míg a kontroll csoport 10 fő tipikusan fejlődő gyermekből állt. A vizsgálathoz Murányi Sarolta narratív-készség-tesztjének első képsorát használtuk. A teszttel a narratívák makroszerkezetére jellemző történetegységek megjelenítését pontoztuk. A konvencionális kezdés és befejezés, valamint a történet időrendiségének megjelenítése a történetmesélés strukturáltságát mutatja. Továbbá vizsgáltuk a szereplők megnevezését, az alaphelyzet és a probléma ismertetését, valamint a megoldás és annak következményének, a szereplők érzelmeinek és gondolatainak megértését, kifejezését. Kismintás kutatásunk csak részben igazolta hipotézisünket. A tanulásban akadályozott tanulók narratív készsége valóban elmarad tipikusan fejlődő kortársaikétól az iskolakezdéskor, azonban a felsőbb osztályokban sem találtunk lényegi javulást, fejlődést. A kutatás rámutat arra, hogy a tanulásban akadályozott gyermekek történetmesélésének fejlődéséhez célzott intervencióra lenne szükség.

Kulcsszavak: narratív képességek, tanulásban akadályozott gyermekek

Irodalom:

- Fekonja-Peklaj, U., Marjanovič-Umek, L., & Kranjc, S. (2010). Children's storytelling: The effect of preschool and family environment. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(1), 55-73.
- Murányi S. (2025). *A narratív készség fejlődése és vizsgálati lehetőségei gyermekkorban*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- Paul, R., & Smith, R. L. (1993). Narrative skills in 4-year-olds with normal, impaired, and late-developing language. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 36(3), 592-598.

Juhász, Anna & Hegedűs, Roland:

**AI in Speech-Language Pathology and Educational Planning:
Effectiveness and Professional Challenges**

**[A mesterséges intelligencia a logopédiai és pedagógiai tervezésben:
hatékonyság és szakmai dilemmák]**

Abstract

The rapid advancement of Artificial Intelligence (AI) is fundamentally transforming the toolkit of education and special education (Haraszti, 2024), with a particular emphasis on the processes of logopedic and pedagogical planning. AI-based systems no longer provide merely administrative or technical support; they are increasingly involved in curriculum development, differentiated task creation, and the design of personalized developmental pathways (Molnár & Kárpáti, 2025). Parallel to the rise of digital (artificial) pedagogy, a scholarly examination is required to determine the extent to which these tools can be integrated into logopedic practice, as well as the professional, ethical, and methodological questions they raise. The aim of our presentation is to investigate the extent and quality of support provided by currently available Large Language Models (LLMs)—ChatGPT developed by OpenAI, Gemini created by Google, Grok by xAI (optimized for real-time data processing), and the Claude model by Anthropic—in logopedic planning and task generation. The focus of the study is to observe the differences in the professional suitability, creativity, linguistic accuracy, structural integrity, and pedagogical usability of the generated content based on identical prompts. Furthermore, a key consideration is how effectively these models can account for age-specific characteristics, developmental goals, and phonological or linguistic criteria. In our research, we apply structured prompts that model practical logopedic situations, specifically focusing on the preschool and early primary school age groups. We examine the models' ability to generate worksheets, follow instructions for creating illustrations, and produce printable educational materials directly applicable for logopedic purposes, as well as their assistance in pedagogical administrative tasks. Additionally, we analyze the models' sentence construction capabilities along specific phonological criteria (presence of the /s/ and /h/ sounds, exclusion of the /r/ sound), paying close attention to the linguistic precision relevant in phonological process therapy. A further element of the study is the visual and textual representation of a six-frame narrative sequence (baking a cake together and its failure), which plays a role in developing listening comprehension,

storytelling, and narrative competence. The results may contribute to the conscious, reflective, and professionally grounded integration of AI into logopedic practice.

Keywords: Artificial Intelligence, Logopedic Practice

Absztrakt

A mesterséges intelligencia (MI) gyors fejlődése alapvetően alakítja át az oktatás és a gyógypedagógia eszköztárát (Haraszti, 2024), különös tekintettel a logopédiai és pedagógiai tervezés folyamatára. Az MI-alapú rendszerek nem csak adminisztratív vagy technikai támogatást nyújtanak, hanem egyre inkább részt vesznek a tananyagfejlesztésben, a differenciált feladatkészítésben és a személyre szabott fejlesztési utak kialakításában is (Molnár, Kárpáti, 2025). A digitális (mesterséges) pedagógia térnyerésével párhuzamosan szükségessé válik annak tudományos igényű vizsgálata a tekintetben, hogy ezek az eszközök milyen mértékben illeszthetők be a logopédiai gyakorlatba, és milyen szakmai, etikai, illetve módszertani kérdéseket vetnek fel. Előadásunk célja annak vizsgálata, hogy a jelenleg elérhető nagy nyelvi modellek – az OpenAI által fejlesztett ChatGPT, a Google által létrehozott Gemini, az xAI által jegyzett, valós idejű adatfeldolgozásra optimalizált Grok, valamint az Anthropic Claude modellje – milyen mértékben és milyen minőségben támogatják a logopédiai tervezést és feladatkészítést. A vizsgálat fókuszában az áll, hogy azonos promptok alapján milyen különbségek figyelhetők meg a generált tartalmak szakmai megfelelősége, kreativitása, nyelvi pontossága, strukturáltsága és pedagógiai használhatósága tekintetében. Kiemelt szempont továbbá, hogy a modellek mennyiben képesek figyelembe venni az életkori sajátosságokat, a fejlesztési célokat, valamint a fonológiai és nyelvi kritériumokat. Kutatásunk során strukturált promptokat alkalmazunk, amelyek gyakorlati logopédiai helyzeteket modelleznek, különös tekintettel az óvodás és kisiskolás korosztályra. Vizsgáljuk a modellek feladatlap-generálási képességét, illusztrációk készítésére vonatkozó instrukciók követését, a nyomtatható, pedagógiai (logopédiai) célra közvetlenül felhasználható tananyagok előállítását, valamint a pedagógiai adminisztrációs feladatokban nyújtott segítségüket. Emellett elemezzük a modellek mondatalkotási képességét meghatározott fonológiai kritériumok mentén (S és H hang jelenléte, R hang kizárása), külön figyelmet fordítva a hangcserére a terápiában és a releváns nyelvi pontosságra. További vizsgálati elem egy hat képből álló narratív folyamat (közös süteménysütés és annak sikertelensége) vizuális és szöveges megjelenítése, amely a beszédértés, történetalkotás és narratív kompetencia fejlesztésében játszhat szerepet. Az eredmények hozzájárulhatnak az MI tudatos, reflektív és szakmailag megalapozott integrációjához a logopédiai gyakorlatban.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, logopédiai gyakorlat

Juhász, Gréta Zsanett & Árkosi, Julianna:

**The Socializing Power of Singing Games
and Children's Dance in Preschool Age**

[Az énekes játékok és a gyermektánc szocializáló ereje óvodáskorban]

Abstract

Kindergarten age is one of the most defining periods in a child's life, when personality development, the formation of social relationships, and the establishment of emotional security are of paramount importance. Integration into community life, cooperation, acceptance of rules, and the expression of emotions are fundamental skills that shape the child's future social relationships and learning processes. Kindergarten music education lays the foundation for children's aesthetic taste, while providing them with communal experiences in a rhythmic, melodic, linguistic (textual), and movement-based environment. Children get to know the rules of community life through play, paying attention to one another, and through folk games, children's songs, and folk song texts, they also gain insight into the communal life of their ancestors. After reviewing the physiological and psychological characteristics of kindergarten-aged children, the presentation introduces singing games, which, as a complex educational tool, form the pillars of kindergarten education. The preschool age encompasses a complex period during which the child undergoes significant social and personality development. During this time, they learn to manage human relationships, develop independence, and acquire fundamental social skills and habits. Voluntarily assumed roles in folk games and children's dances have a significant impact on the comprehensive personality development of children. We specifically highlight the impact of singing games and children's dance on social competencies and motor development. The aim of the research to be presented is to explore the role of singing games and children's dance in the socialization of young children. The results of further studies reveal pedagogical practices and conditions that support the effectiveness of these activities, demonstrate the socializing power of singing games and children's dance during preschool years, and explore how these contribute to the development of children's social skills, their integration into the preschool community, and the unfolding of the personality of preschool-aged children.

Keywords: Preschool-aged Children, Singing Games, Children's Dance

Absztrakt

Az óvodáskor a gyermek életének egyik legmeghatározóbb időszaka, amikor a személyiségfejlődés, a szociális kapcsolatok alakulása és az érzelmi biztonság megteremtése kiemelt jelentőséggel bír. A közösségi életbe való beilleszkedés, az együttműködés, a szabályok elfogadása, valamint az érzelmek kifejezése olyan alapvető készségek, amelyek meghatározzák a gyermek későbbi társas kapcsolatait és tanulási folyamatát. Az óvodai zenei nevelés megalapozza a gyermekek esztétikai ízlését, miközben ritmikus, dallamos, nyelvi (szöveg) és mozgásos közegben közösségi élményekben részesíti őket. A gyermekek játszva ismerkednek a közösségi élet szabályaival konkrétan, egymásra figyelve, illetve a népi játékok, gyermekdalok, népdalok szövegei révén betekintést nyernek elődeik közösségi életébe is. Az óvodáskorú gyermekek fiziológiai és pszichológiai jellemzőinek áttekintése után az előadásban bemutatásra kerülnek az énekes játékok, melyek komplex nevelési eszközként az óvodai nevelés alappillérei. Külön kiemeljük az énekes játékok és a gyermektánc szociális kompetenciákra, mozgásfejlődésre gyakorolt hatását. Az óvodáskor egy olyan komplex időszakot ölel fel, amikor a gyermek jelentős szociális és személyiségfejlődésen megy keresztül. Ebben az időszakban megtanulja kezelni az emberi kapcsolatokat, fejlődik az önállósága és kialakulnak alapvető társas készségei, szokásai. A népi játékokban, gyermektáncokban önként vállalt szerepek jelentős hatást gyakorolnak a gyermekek teljeskörű személyiségfejlődésére. A körjátékok közösségi jellegükből adódóan számos fejlesztési lehetőséget kínálnak az óvodáskorúaknak. A szerepcsere és párválasztás során a gyerekek kifejezik egymásnak szeretetüket és megtapasztalják az örömszerzés élményét. A párbeszédés körjátékok társadalmi normákat idéznek fel, miközben az alkalmazkodóképességüket is fejlesztik. A bemutatandó kutatás célja feltárni az énekes játékok és a gyermektánc szerepét a kisgyermekek szocializációjában. További vizsgálatok eredményei feltárnak olyan pedagógiai gyakorlatokat, körülményeket, amelyek támogatják ezeknek a tevékenységeknek a hatékonyságát, bemutatják az énekes játékok és a gyermektánc szocializáló erejét az óvodáskorban, valamint feltárják, hogy ezek milyen módon járulnak hozzá a gyermekek társas készségeinek fejlődéséhez, az óvodai közösségbe való beilleszkedéshez és az óvodáskorú gyermek személyiségének kibontakozásához.

Kulcsszavak: óvodáskorú gyermekek, énekes játékok, gyermektánc

Juhász, Orchidea:

**Student Initiatives and University Community Building:
Experiences from an Institutional Development Process**

**[Hallgatói kezdeményezések és egyetemi közösségépítés:
egy intézményi fejlesztési folyamat tapasztalatai]**

Abstract

For higher education institutions it is an increasingly important question how to create community spaces beyond formal education that strengthen students' active participation, responsibility, and sense of belonging to the university community. This study presents an institutional development model which, based on the principles of service learning, gives space to bottom-up student initiatives within university community building. The model is connected to a university organizational unit established in September 2021 and operating according to service learning principles. This unit provides an institutional framework for volunteering, community programmes, and the conscious development of informal learning opportunities. One important milestone of the system was a pilot call for launching student clubs, which created a structured but autonomy-supporting framework for student initiatives. During the pilot phase, first 13 and in the following semester already 19 student clubs were operating, usually with 10–20 members. The themes of the clubs are diverse, ranging from board game and creative workshops to cultural, scientific, and community-oriented activities. The clubs are based on voluntary student participation, but their work is supported by a transparent and sustainable institutional structure (grant scheme, volunteer agreements, venue, equipment and materials, and communication support). Most club leaders are Hungarian students, but international students and university staff members also take on this role. The theoretical background of the study draws on the concepts of service learning, experiential learning, and communities of practice. The research uses a qualitative approach, mainly focus group interviews, observation, and participant observation to explore how the student clubs operate and how they contribute to community building. Preliminary experiences show that a structured but autonomy-supporting model can strengthen university communities, increase student engagement, support cooperation within the institution, and contribute to the development of soft skills that are also important on the labour market. The novelty of the initiative is that the university does not treat volunteering and informal learning spaces as isolated student activities, but as parts of a consciously built institutional system that is also accompanied by research.

Keywords: service learning, university community building, student clubs, volunteering, informal learning

Absztrakt

A felsőoktatási intézmények számára egyre fontosabb kérdés, hogy miként lehet a formális képzés keretein túl olyan közösségi tereket létrehozni, amelyek erősítik a hallgatók aktív részvételét, felelősségvállalását és az egyetemi közösséghez való tartozás élményét. A tanulmány egy olyan intézményi fejlesztési modellt mutat be, amely a service learning szemléletére építve teret ad az alulról szerveződő hallgatói kezdeményezéseknek az egyetemi közösségépítésben. A bemutatott modell egy 2021 szeptemberében létrehozott, service learning alapelvek mentén működő egyetemi szervezeti egység tevékenységéhez kapcsolódik, amely intézményi keretet biztosít az önkéntességhez, a közösségi programok megvalósításához és az informális tanulási lehetőségek tudatos fejlesztéséhez. A rendszer egyik mérföldköve az öntevékeny körök indítására kiírt pályázati pilotprogram volt, amely strukturált, ugyanakkor autonómiát biztosító működési keretet teremtett a hallgatói kezdeményezések számára. A pilotprogram során kezdetben 13, majd a következő félévben már 19 öntevékeny kör működött, 10–20 fős csoportlétszámmal. A kezdeményezések tematikája sokszínű: a társasjátékos és alkotóműhelyektől a kulturális, tudományos és közösségi programokig terjed. A körök működése önkéntes hallgatói részvételre épül, ugyanakkor intézményi szinten egy átlátható és fenntartható struktúra segíti őket (pályázati keret, önkéntes szerződések, helyszín, eszközök és alapanyagok biztosítása, valamint kommunikációs támogatás). A klubvezetők többsége magyar hallgató, de nemzetközi hallgatók és egyetemi dolgozók is vállalnak ilyen szerepet. Az elméleti keretet a service learning megközelítése, az élményalapú tanulás, valamint a gyakorlatközösségek (communities of practice) koncepciója adják. A kutatás kvalitatív módszertannal, elsősorban fókuszcsoporthozos interjúk, megfigyelések és résztvevő megfigyelés segítségével vizsgálja az öntevékeny körök működését és közösségépítő szerepét. Az előzetes tapasztalatok azt mutatják, hogy a strukturált, de autonómiát biztosító működési modell hozzájárul az egyetemi közösségek megerősödéséhez, a hallgatói aktivitás növekedéséhez, az intézményi együttműködések kialakulásához, valamint a munkaerőpiacon is fontos soft skillek fejlődéséhez. A bemutatott kezdeményezés újszerűsége abban rejlik, hogy az egyetem az önkéntesség és az informális tanulási terek fejlesztését nem elszigetelt hallgatói aktivitásként, hanem tudatosan épített, kutatással kísért intézményi rendszer részeként kezeli.

Kulcsszavak: service learning, egyetemi közösségépítés, öntevékeny körök, önkéntesség, informális tanulás

Kajdiné Virág, Katalin & Fucskó, Mónika:

**Procedures for Investigating Child Abuse Cases in Child Protection Services –
Examination of the Tasks of Child Protection Guardians in Hajdú-Bihar County**

**[A gyermekbántalmazási esetek kivizsgálásának eljárásrendje a gyermekvédelmi
szakellátásban – gyermekvédelmi gyám feladatainak vizsgálata Hajdú-Bihar
Vármegyében]**

Abstract

The research focuses on examining the established facts of the child protection system, which direct attention to professional work, in contrast to the negative news that has been perceived in professional care in recent months. The main objective is to examine what kind of professional work is carried out during the investigation of detected and reported abuse. The aim of the research is to explore the knowledge of child protection guardians about their tasks in the treatment and investigation of abuse cases (endangerment, neglect) (Act XXXI of 1997 on the Protection of Children and Guardianship Administration, Section 11 (1b)). To show the difficulties and obstacles experienced, which affect the recognition of abuse cases and the effectiveness of their treatment. To highlight the shortcomings experienced and to strengthen proven good practices. There has not yet been any research in Hungary on the role and tasks of child protection guardians in the investigation and implementation of child abuse cases. The most relevant data for research is the data source of the Regional Child Protection Service of Hajdú-Bihar County. A mixed methodology was used in the research. A comprehensive survey was conducted among child protection guardians (48 people) using a questionnaire method. Focusing on the exploration of legislation, methodology and practical measures. Semi-structured interviews were conducted with senior employees of the Service (4 people). It presents a comprehensive picture of the practice of handling and investigating abuse cases. It certifies that the professional work of child protection guardians in reporting and investigating cases of child abuse complies with legal requirements and internal regulations (professional regulatory material entitled "Institutional, maintenance and sectoral methodology for investigating and handling cases of abuse of children and young adults in institutions providing specialized child protection care, foster parent networks and correctional institutions"). Child protection guardians take the necessary official and institutional steps. The research explores the extent to which, according to child protection guardians, the best interests, rights and opinions of the child are respected in the process of handling and investigating cases of abuse.

Keywords: Child Protection, Child Protection Guardian, Abuse, Methodology

Absztrakt

A kutatás fókuszában a gyermekvédelmi rendszer megalapozott tényeinek vizsgálata áll, amelyek a szakmai munkára irányítják a figyelmet, a szakellátásban az elmúlt hónapokban érzékelhető negatív hírekkel szemben. A fő célkitűzés megvizsgálni, hogy milyen szakmai munka folyik az észlelt, jelzett bántalmazások kivizsgálása során. A kutatás célja feltárni a gyermekvédelmi gyámok ismereteit arról, hogy melyek a feladataik a bántalmazási esetek (veszélyeztetés, elhanyagolás) kezelésénél és kivizsgálásánál (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 11.§ (1b) Megmutatni a tapasztalt nehézségeket és akadályokat, amelyek befolyásolják a bántalmazási esetek felismerését, valamint kezelésének hatékonyságát. A tapasztalt hiányosságokra rávilágítani, a bevált jó gyakorlatokat pedig megerősíteni. Nem történt még hazai kutatás a gyermekvédelmi gyám szerepének, feladatainak a feltárásáról a gyermekbántalmazási esetek kivizsgálásában és megvalósulásában. A kutatás szempontjából legrelevánsabb adat a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Hajdú-Bihar Vármegye saját adatforrása. A kutatásban vegyes módszertan került felhasználásra. Kérdőíves módszerrel, teljes körű lekérdezés történt a gyermekvédelmi gyámok körében (48 fő). Fókuszálva a jogszabály, módszertan és a gyakorlati intézkedések feltárására. Félig strukturált interjúk készültek a Szakszolgálat vezető beosztású dolgozóival (4fő). Átfogó képet mutat be a bántalmazási esetek kezelésének, kivizsgálásának gyakorlatáról. Igazolja, hogy a gyermekvédelmi gyámok szakmai munkája a gyermekbántalmazási esetek jelzésében, kivizsgálásában a törvényi előírásoknak és a belső szabályozásnak megfelelő („a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben, nevelőszülői hálózatokban és a javítóintézetekben ellátott gyermekek és fiatal felnőttek bántalmazási eseteinek kivizsgálására és kezelésére vonatkozó intézményi, fenntartói és ágazati módszertan” elnevezésű szakmai szabályozó anyag). A gyermekvédelmi gyámok megteszik a szükséges hatósági és intézményi lépéseket. A kutatásban feltárásra kerül, hogy a gyermekvédelmi gyámok szerint mennyire érvényesül a gyermek mindenek felett álló érdeke, joga, véleménye a bántalmazási esetek kezelésének és kivizsgálásának folyamatában.

Kulcsszavak: gyermekvédelem, gyermekvédelmi gyám, bántalmazás, módszertan

Kalmár, Laura:

The Relationship between Transhumanism and Artificial Intelligence

[A transzhumanizmus és mesterséges intelligencia kapcsolata]

Abstract

This study analyzes the complex and dynamic interaction between transhumanism and artificial intelligence, with particular emphasis on their anthropological, ethical, and social-philosophical implications. Transhumanism can be understood as an interdisciplinary philosophical and scientific movement that seeks to transcend the biological limitations of the human condition through technological means. In parallel, artificial intelligence represents one of the fastest-developing fields of contemporary science, aimed at creating autonomous and adaptive systems that may potentially surpass human cognitive performance. The paper provides a detailed examination of the fundamental conceptual framework of transhumanism, including the possibility of radically extending human lifespan, enhancing cognitive and physical capacities through technological intervention, and developing integrative forms of interaction between humans and technology (such as biotechnological and cyborgization models). Furthermore, it analyzes the developmental trajectory of artificial intelligence, placing particular emphasis on its transformative social, economic, and cultural impacts, as well as the structural changes that may result from the widespread implementation of intelligent systems. From a philosophical perspective, the research reflects on the necessity of reinterpreting the concept of the human essence ("conditio humana"), addressing the issues of autonomy and identity, as well as the normative and ethical questions surrounding technological enhancement. Special attention is devoted to the dilemma of how technological advancements may influence the concepts of human dignity, responsibility, and moral agency. The aim of the study is to critically examine the potential benefits promised by transhumanism and artificial intelligence—such as innovations in healthcare, increased cognitive capacity, and improved social efficiency—while also analyzing the associated risks and concerns, including ethical dilemmas, the danger of technological determinism, and the possible deepening of social inequalities. In conclusion, it can be argued that transhumanism and artificial intelligence represent not only technological developments but also fundamentally anthropological and normative challenges. The complexity of these phenomena necessitates interdisciplinary dialogue and the conscious, responsible establishment of a balance between technological progress and the preservation of human values.

Keywords: transhumanism, artificial intelligence, human nature, technological enhancement, ethics

Absztrakt

A tanulmány a transzhumanizmus és a mesterséges intelligencia közötti komplex és dinamikus interakciót elemzi, különös tekintettel azok antropológiai, etikai és társadalomfilozófiai implikációira. A transzhumanizmus olyan interdiszciplináris filozófiai–tudományos irányzatként értelmezhető, amely az emberi állapot biológiai korlátainak technológiai eszközökkel történő meghaladását tűzi ki célul. Ezzel párhuzamosan a mesterséges intelligencia a kortárs tudomány egyik leggyorsabban fejlődő területe, amely autonóm, adaptív és potenciálisan az emberi kognitív teljesítményt meghaladó rendszerek létrehozására irányul. A tanulmány részletesen tárgyalja a transzhumanizmus alapvető fogalmi keretét, beleértve az élethossz radikális meghosszabbításának lehetőségét, a kognitív és fizikai képességek technológiai úton történő fokozását, valamint az ember és technológia közötti integratív kapcsolatformák kialakulását (például biotechnológiai és kiborgizációs modellek). Emellett elemzésre kerül a mesterséges intelligencia fejlődési pályája, különös hangsúllyal annak társadalmi formáló, gazdasági és kulturális hatásaira, valamint azokra a strukturális átalakulásokra, amelyeket az intelligens rendszerek széles körű alkalmazása generálhat. Filozófiai perspektívából vizsgálva a kutatás reflektál az emberi lényeg (conditio humana) újraértelmezésének szükségességére, az autonómia és identitás problematikájára, továbbá a technológiai „enhancement” normatív és etikai kérdéseire. Kiemelt figyelmet kap az a dilemma, hogy a technológiai fejlesztések miként befolyásolják az emberi méltóság, felelősség és morális cselekvőképesség fogalmát. A tanulmány célja hogy kritikai megközelítésben tárgyalja a transzhumanizmus és a mesterséges intelligencia által ígért potenciális előnyöket — mint az egészségügyi innováció, a kognitív kapacitás növekedése vagy a társadalmi hatékonyság fokozása —, ugyanakkor elemzi az ezekhez kapcsolódó kockázatokat és aggályokat is, beleértve az etikai dilemmákat, a technológiai determináció veszélyét, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek mélyülésének lehetőségét. Összegzésképpen megállapítható, hogy a transzhumanizmus és a mesterséges intelligencia nem csupán technológiai, hanem alapvetően antropológiai és normatív kihívást is jelentenek. E jelenségek komplexitása indokolttá teszi az interdiszciplináris párbeszédet, valamint a technológiai fejlődés és az emberi értékek megőrzése közötti tudatos és felelős egyensúly kialakítását.

Kulcsszavak: transzhumanizmus, mesterséges intelligencia, emberi természet, technológiai fejlesztés, etika

Karsai, Fanni Judit & Mező Katalin:

The Use of Digital Tools in History Education for Students with Learning Disabilities

**[Digitális eszközök alkalmazása a történelemtanításban
tanulásban akadályozott tanulók esetében]**

Abstract

The continuous advancement of digital technologies is having a significant impact on various areas of education, leading to an increasing transformation of educational processes. A key question is how these new opportunities can be utilized in the education of students with special educational needs, particularly those with learning disabilities. The aim of this presentation is to demonstrate how digital tools can support the teaching of history to students with learning disabilities. The theoretical overview will present the main trends in the digitization of education. Digital tools are becoming increasingly widespread in schools and contribute to a more vivid and experiential approach to the curriculum. The presentation highlights that the use of ICT tools provides an opportunity to differentiate the learning process and increase student motivation. In presenting the characteristics of students with learning disabilities, the presentation addresses the definition of the term as well as the specific traits that influence the learning process. These include, among others, attention difficulties, weaker memory function, slower development of cognitive processes, and lower levels of motivation. Because of these factors, positive reinforcement, providing a sense of achievement, and ensuring a playful, experiential learning environment are particularly important for students with learning disabilities. The specific characteristics of history instruction are also discussed, as this subject contains numerous elements that can pose challenges for students with learning disabilities. Therefore, in practice, it becomes essential to use visual aids, structured lesson planning, and methods based on repetition and practice. During the presentation, examples will be shown of how digital tools can be applied in history teaching. These include the use of interactive whiteboards, digital maps, timelines, videos, and various applications. Solutions based on artificial intelligence will also be discussed, as they can offer new opportunities for personalizing the learning process and providing rapid feedback. Although the use of digital tools has many advantages, there are also potential drawbacks and challenges associated with this topic. These include, for example, the availability of tools, the preparedness of educators, and the issue of conscious and appropriate use.

Keywords: digital education, student with learning disabilities, history teaching, differentiation, student motivation

Absztrakt

A digitális technológiák folyamatos fejlődése nagy hatással van az oktatás különböző területeire, emiatt az oktatási folyamatok egyre inkább átalakulnak. Fontos kérdés, hogy ezek az új lehetőségek hogyan hasznosíthatóak a sajátos nevelési igényű, ezen belül a tanulásban akadályozott tanulók tanításában. Az előadás célja annak bemutatása, hogy a digitális eszközök milyen módon támogathatják a történelem tanítását a tanulásban akadályozott tanulók számára. Az elméleti áttekintésben az oktatás digitalizációjának főbb tendenciái kerülnek bemutatásra. A digitális eszközök egyre szélesebb körben jelennek meg az iskolákban, és hozzájárulnak a tananyag szemléletesebb, élményszerűbb feldolgozásához. Az előadás kiemeli, hogy az IKT-eszközök alkalmazása lehetőséget biztosít a tanulási folyamat differenciálására és a tanulói motiváció növelésére. A tanulásban akadályozott tanulók jellemzőinek bemutatása során az előadás kitér a fogalom meghatározására, valamint azokra a sajátosságokra, amelyek befolyásolják a tanulási folyamatot. Ide tartoznak többek között a figyelmi nehézségek, a gyengébb emlékezeti működés, a gondolkodási műveletek lassabb fejlődése, valamint a motiváció alacsonyabb szintje. Ezek miatt a tanulásban akadályozott tanulók esetében különösen fontos a pozitív megerősítés, a sikerélmény nyújtása, valamint a játékos, élményszerű tanulási környezet biztosítása. A történelemtanítás sajátosságai is említésre kerülnek, mivel ez a tantárgy számos olyan elemet tartalmaz, amelyek megértése nehézségeket okozhat a tanulásban akadályozott tanulók számára. Ezért a gyakorlatban lényegessé válik a szemléltetés, a strukturált tananyag-feldolgozás, valamint az ismétlésen és gyakorlásra alapuló módszerek használata. Az előadás folyamán példák kerülnek bemutatásra, hogy a digitális eszközöknek milyen alkalmazási lehetőségei vannak a történelem tanítása során. Ide tartoznak az interaktív táblák, digitális térképek, idővonalak, videók és különböző alkalmazások használatát. Szó esik a mesterséges intelligencián alapuló megoldásokról is, amelyek új lehetőségeket nyújthatnak a tanulási folyamat egyénre szabásában, illetve a gyors visszajelzés biztosításában. Bár a digitális eszközök alkalmazásának számos előnye van, ugyanakkor hátrányok, nehézségek is felmerülhetnek a témával kapcsolatosan. Ilyen lehet például az eszközök elérhetősége, a pedagógusok felkészültsége, valamint a tudatos és megfelelő használat kérdése is.

Kulcsszavak: digitális oktatás, tanulásban akadályozott tanulók, történelemtanítás, differenciálás, tanulói motiváció

Katonka, Fruzsina Sára & Miklódi-Simon, Zsófia:

**Investigating Victim-Blaming Attitudes
in the Perception of Intimate Partner Violence
(Poster Presentation)**

**[Az áldozathibáztató attitűdök vizsgálata a párkapcsolati erőszak
megítélésében] (Poszterbemutató)**

Abstract

The aim of our pilot research was to examine the social perception of intimate partner abuse, with particular attention to the phenomenon of victim-blaming. The study focused on individuals aged 18–35, as this group is typically in an active stage of romantic relationships, making their opinions and perceptions particularly relevant for understanding the social interpretation of intimate partner violence. The primary objective of the research was to map the presence of victim-blaming attitudes and to explore the extent to which these attitudes appear among young adults, as well as the contexts in which they emerge. The study was conducted using a questionnaire-based method consisting of two distinct sections. In the first part, 100 respondents were asked about sociodemographic and background variables such as age, gender, level of education, and relationship experience. The second part of the questionnaire focused on measuring attitudes toward intimate partner violence. For this purpose, the VB-IPVAW (Victim Blaming – Intimate Partner Violence Against Women) scale was used, which is specifically designed to assess victim-blaming attitudes and social perceptions related to intimate partner violence. The analysis aimed to identify which statements and questions elicited stronger victim-blaming attitudes and to examine how respondents with different backgrounds relate to various forms of intimate partner violence. The results indicate that certain beliefs and attitudes contribute more strongly to the persistence of victim-blaming, particularly those associated with minimizing the severity of abuse or justifying the behavior of the perpetrator. Based on the results of the cluster analysis, two clearly distinguishable attitude groups emerged among the respondents. Individuals in the first cluster were more likely to relativize intimate partner violence and to endorse victim-blaming views. Members of this group more frequently agreed with statements emphasizing the responsibility of the abused partner and displayed a more accepting attitude toward controlling or dominant behavior by a partner. In contrast, respondents in the second cluster more strongly rejected various forms of intimate partner violence and were

less likely to attribute responsibility to the victim. This group constitutes the larger proportion of the sample, suggesting that the majority of the examined age group takes a more critical stance toward victim-blaming narratives. Overall, the findings of this research contribute to a deeper understanding of the social perception of intimate partner violence and highlight which attitudes and beliefs may strengthen or weaken victim-blaming perspectives among young adults.

Keywords: Victim-Blaming Attitudes, Intimate Partner Violence

Absztrakt

Pilot kutatásunk célja a kapcsolati bántalmazás társadalmi megítélésének vizsgálata volt, különös tekintettel az áldozathibáztatás jelenségére. A vizsgálat során a 18–35 év közötti korosztály attitűdjeit mértük fel, mivel ez a csoport aktív párkapcsolati életszakaszban van, így véleményük és percepciójuk kiemelt jelentőséggel bír a párkapcsolati erőszak társadalmi értelmezésének szempontjából. Kutatásunk fő célja az áldozathibáztató attitűdök jelenlétének feltérképezése, valamint annak feltárása volt, hogy ezek milyen mértékben és milyen kontextusokban jelennek meg a fiatal felnőttek körében. A vizsgálatot kérdőíves módszerrel végeztük, amely két egymástól elkülöníthető szakaszból állt. Az első részben a 100 válaszadó szociodemográfiai és háttérváltozóra kérdeztünk rá, például életkorra, nemre, iskolai végzettségre és párkapcsolati tapasztalatokra. A kérdőív második része a párkapcsolati erőszakkal kapcsolatos attitűdök mérésére irányult. Ennek során a VB-IPVAW (Victim Blaming – Intimate Partner Violence Against Women) skálát alkalmaztuk, amely kifejezetten az áldozathibáztató attitűdök és a párkapcsolati erőszakhoz kapcsolódó társadalmi percepciók vizsgálatára szolgál. Az elemzés célja annak feltárása volt, hogy mely állítások és kérdések esetében jelenik meg hangsúlyosabban az áldozathibáztató attitűd, valamint, hogy a különböző háttérrel rendelkező válaszadók hogyan viszonyulnak a párkapcsolati erőszak különböző formáihoz. Az eredmények rámutatnak arra, hogy bizonyos nézetek és attitűdök erősebben hozzájárulnak az áldozathibáztatás fennmaradásához, különösen azok, amelyek a bántalmazás súlyosságának relativizálásával vagy a bántalmazó viselkedésének igazolásával kapcsolatosak. A klaszterelemzés eredményei alapján két jól elkülöníthető attitűdcsoporthoz rajzolódott ki a válaszadók körében. Az első klaszterbe tartozók nagyobb mértékben hajlamosak a párkapcsolati erőszak relativizálására, valamint az áldozathibáztató nézetek elfogadására. Ezen csoport tagjai nagyobb arányban értettek egyet olyan állításokkal, amelyek a bántalmazott fél felelősségét hangsúlyozzák, illetve elfogadóbb attitűdöt mutattak a partner kontrolláló vagy domináns viselkedésével kapcsolatban. Ezzel szemben a második klaszterbe tartozó válaszadók határozottabban elutasítják a párkapcsolati erőszak különböző formáit, és kevésbé hajlamosak a bántalmazott felelőssé tételére. Ez a csoport

a minta nagyobb részét alkotja, ami arra utal, hogy a vizsgált korosztály többsége kritikusabban viszonyul az áldozathibáztató narratívákhoz. Összességében a kutatás eredményei hozzájárulnak a párkapcsolati erőszak társadalmi megítélésének mélyebb megértéséhez, valamint rávilágítanak arra, hogy milyen attitűdök és vélekedések erősíthetik vagy gyengíthetik az áldozathibáztató szemléletet a fiatal felnőttek körében.

Kulcsszavak: áldozathibáztató attitűd, párkapcsolati erőszak

Kis, Gábor:

Magical Coping Mechanisms in the Harry Potter Novel Series

[Mágikus megküzdési módok a Harry Potter-regénysorozatban]

Abstract

The present presentation explores how psychological coping strategies appear within the toolkit of magic in J.K. Rowling's Harry Potter series. The theoretical framework of the research is provided by Lazarus's cognitive transactional model, which defines coping as the restoration of internal equilibrium in stressful situations (Lazarus & Folkman, 1984; Oláh, 2021). The study is based on a textual analysis of the seven-volume novel sequence, highlighting key scenes where the use of magic becomes a direct response to various crises. In this presentation, two main types of magical coping are distinguished and presented. The first type comprises emotionally driven, unconscious magic, rooted in the fact that wizards do not fully master their abilities for a long time after birth. These spells manifest during childhood stress situations; in these instances, magic functions as a direct, subconscious defence mechanism against stress. The second type includes conscious and learned spells that function as tools for problem-solving and emotional regulation: the Disarming Charm, the Riddikulus spell against Boggarts, the Patronus Charm, Occlumency, and Apparition. Through Harry's perceptions and learning process, the reader experiences coping mechanisms in action that can assist in real-life stress management, trauma processing, and the acquisition and maintenance of resilience. The narrative arc demonstrates the protagonist's journey from a reactive state, vulnerable to environmental influences, to a level of conscious self-control. At this stage, magic is no longer merely an instinctive response, but an active projection of internal reality and ethical fortitude onto the outside world. Experiencing these higher levels of magical coping highlights that trauma processing and resilience signify not only the endurance of stress but also the development of the personality.

Keywords: Magical Coping Mechanisms, Harry Potter Novel Series

Absztrakt

Jelen előadás J.K. Rowling Harry Potter-sorozatában mutatja be, miként jelennek meg a pszichológiából ismert megküzdési stratégiák (coping) a mágia eszköztárában. A kutatás elméleti keretét Lazarus kognitív tranzakcionista modellje adja, amely szerint a megküzdés nem más, mint a belső egyensúlyunk helyreállítása megterhelő helyzetben. (Lazarus és Folkman, 1984; Oláh, 2021) A vizsgálat a hétköztetes regényfolyam szöveg-

elemzésére épül, kiemelve azokat a kulcsjeleneteket, ahol a mágiahasználat közvetlen válássá válik egy-egy krízishelyzetre. Az előadásban a mágikus megküzdés két fő típusát különböztetjük meg és mutatom be. Az első típusba soroljuk az érzelmi indíttatású, tudattalan varázslatokat, amelyek háttérében az áll, hogy a varázslók születésük után sokáig még nem uralják a képességeiket. Ezek a varázslatok gyermekkori stresszhelyzetekben jelentkeznek. Ekkor a mágia a stressz elleni közvetlen, öntudatlan védelmi mechanizmusként működik. A második típusba soroljuk a tudatos és tanult varázslatokat, amelyek már a problémamegoldás és az érzelemszabályozás eszközeként működnek: lefegyverző bűbáj, mumusok elleni varázslat, patrónus bűbáj, okklumencia, hoppanálás. Az olvasó olyan megküzdési módokat tapasztalhat meg Harry észlelésein és tanulási folyamatán keresztül, és akár működés közben, amelyek a való életben is segíthetnek a stressz kezelésében, a trauma feldolgozásában, valamint a reziliencia megszerzésében és megtartásában. A történet íve azt mutatja be, ahogy a főhős a környezeti hatásoknak kiszolgáltatott, reaktív állapotból eljut a tudatos önkontrollig, ahol a varázslat már nem csupán ösztönös válasz, hanem a belső valóság és az etikai tartás aktív kivetítése a külvilágra. A mágikus megküzdés ezen magasabb szintjeinek megtapasztalása rávilágít arra, hogy a traumafeldolgozás és a reziliencia nem csupán a stressz elviselését, hanem a személyiség fejlődését is jelentik.

Kulcsszavak: mágikus megküzdési mechanizmusok, Harry Potter regénysorozat

Irodalom

Lazarus, R. S. és Folkman, S. (1984): *Stress, appraisal, and coping*. Springer, NY.

Oláh A. (2021): *Érzelmek, megküzdés és optimális élmény. Belső világunk megismerésének módszerei*. Trefort, Bp.

Kiss Edina, & Árkosi, Julianna:

Folk Children's Games, Folk Traditions in Kindergarten Related to Special Days

[Népi gyermekjátékok, néphagyományok az óvodában jeles napokhoz kapcsolódva]

Abstract

The importance of preserving traditions in education has received increasing attention in recent decades, especially in preschool education, where children's first community experiences shape their openness to social relationships, culture, and values. Hungarian culture has rich folk traditions, whose transmission plays an important role in preserving national identity and passing on community values. Within the framework of preschool tradition preservation, children become acquainted with fundamental values such as community, cooperation, respect, and responsibility, all of which are conveyed through folk games, songs, and dances. The preservation of traditions and the use of folk games in preschool education not only serve to transmit culture but also have a positive impact on children's social, emotional, and cognitive development. Through various activities, children acquire skills such as creativity, teamwork, and communication, while their identity and sense of belonging to the community are strengthened through folk songs and games. The presentation and the accompanying study show how the preservation of tradition appears in kindergarten education, with particular attention to Hungary and Transylvania. We focus on the impact of folk games and musical education on children's development and how these are manifested in the two mentioned regions. Furthermore, we aim to explore the method of preparing kindergarten teachers, the circumstances of acquiring the experiences necessary to practice and pass on folk traditions. We compare the traditions preservation practices of Hungary and Transylvania, as well as evaluate the impact of folk games and musical education on children's development, through the experiences of teachers. We present interviews with four kindergarten teachers, which clearly highlight that the preservation of traditions plays a prominent role in early childhood education both in Transylvania and in Hungary. According to the unanimous opinion of the educators, folk children's games, rhymes, songs, and festive customs not only help preserve cultural identity but also contribute to the social, emotional, and motor development of children. All four teachers emphasized that the preservation of traditions does not appear as a separate element in kindergarten education but is organically integrated into everyday life. Folk children's games and songs are used regularly, and

special programs are organized related to holidays and seasons, during which children can get to know the actively living traditions and folk customs.

Keywords: Folk Children's Games, Folk Traditions, Kindergarten

Absztrakt

A hagyományőrzés jelentősége az oktatásban az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb figyelmet kap, különösen az óvodai nevelésben, ahol a gyermekek első közösségi élményei formálják a társas kapcsolatok, a kultúra és az értékrendek iránti nyitottságukat. A magyar kultúra gazdag népi hagyományokkal rendelkezik, amelyek átadása fontos szerepet játszik a nemzeti identitás megőrzésében és a közösségi értékek továbbadásában. Az óvodai hagyományőrzés keretein belül a gyermekek olyan alapvető értékekkel ismerkednek meg, mint a közösség, az együttműködés, a tisztelet és a felelősség, mindezek pedig a népi játékok, dalok és táncok közvetítésén keresztül történnek. A hagyományőrzés és a népi játékok alkalmazása az óvodai nevelésben nemcsak a kultúra átadását szolgálja, hanem a gyermekek szociális, érzelmi és kognitív fejlődésére is pozitív hatással van. A gyermekek különféle tevékenységeken keresztül olyan készségeket sajátítanak el, mint a kreativitás, a csapatmunka és a kommunikáció, miközben a népdalok és játékok segítségével megerősödik bennük az identitásuk és a közösséghez való tartozás érzése. A bemutató és a hozzá tartozó tanulmány bemutatja, milyen módon jelenik meg a hagyományőrzés az óvodai nevelésben, különös tekintettel Magyarországra és Erdélyre. Arra fókuszálunk, hogy milyen hatással van a népi játékok és a zenei nevelés a gyermekek fejlődésére, és hogyan mutatkoznak ezek az említett két régióban. Továbbá igyekszünk feltárni az óvodapedagógusok felkészítésének a módját, azon tapasztalatok megszerzésének a körülményeit, amelyek szükségesek, hogy a néphagyományokat gyakorolják és továbbadhassák. Összehasonlítjuk Magyarország és Erdély hagyományőrzési gyakorlatait, valamint értékeljük a népi játékok és a zenei nevelés hatását a gyermekek fejlődésére nézve, pedagógusi tapasztalatokon keresztül. Négy óvodapedagógussal készített interjút mutatunk be, melyek egyértelműen rávilágítanak arra, hogy a hagyományőrzés kiemelt szerepet játszik az óvodai nevelésben mind Erdélyben, mind Magyarországon. A pedagógusok egybehangzó véleménye szerint a népi gyermekjátékok, mondókák, dalok és ünnepi szokások nemcsak a kulturális identitás megőrzését segítik elő, hanem hozzájárulnak a gyermekek szociális, érzelmi és mozgásfejlődéséhez is. Mind a négy pedagógus hangsúlyozta, hogy a hagyományőrzés nem különálló elemként jelenik meg az óvodai nevelésben, hanem szervesen beépül a mindennapokba. A népi gyermekjátékokat és dalokat rendszeresen használják, az ünnepekhez és évszakokhoz kapcsolódóan pedig külön programokat szerveznek, amelyek során a gyermekek megismerkedhetnek az aktívan élő hagyományokkal és népszokásokkal.

Kulcsszavak: népi gyermekjátékok, néphagyományok, óvoda

Kiss, Viktória & Miklódi-Simon, Zsófia:

The Relationship Between Arts Education as a Tool of Disadvantage Compensation and Parental Involvement

**[A művészeti nevelés, mint hátránykompenzációs tényező összefüggései a
szülői bevonódással]**

Abstract

Our study examines the relationship between patterns of arts education consumption and parental involvement in the Northern Great Plain region of Hungary, with particular attention to disadvantaged social groups. The aim of the research is to explore how frequently and in what forms young people participate in artistic activities, with a special focus on extracurricular arts programs and activities. Furthermore, the study seeks to investigate how participation in these activities is related to the level and forms of parental involvement. The research is based on empirical data collection conducted through a questionnaire survey. Data collection takes place through several question blocks that measure different dimensions of arts consumption habits, participation in extracurricular artistic activities, as well as parental support and involvement. The purpose of the analysis is to identify the extent to which parental presence and support influence children's interest in the arts, their participation, and their level of activity in artistic fields. According to the results of the study, the degree of parental involvement appears to be a significant influencing factor in children's arts consumption. A strong relationship can be observed between supportive parental attitudes and children's participation in extracurricular artistic activities. The research also indicates that parental support not only encourages participation in artistic activities but also has a positive impact on the development of social relationships and the process of socialization. Based on the findings, parental involvement emerges as a key factor in children's development and socialization. A supportive family background plays an important role in enabling children to engage in various artistic programs and to maintain their interest in such activities in the long term. The study contributes to a better understanding of the social role of arts education and highlights the importance of parental involvement, particularly among disadvantaged groups.

Keywords: Arts Education, Disadvantage Compensation, Parental Involvement

Absztrakt

Tanulmányunk a művészeti nevelés fogyasztási szokásai és a szülői bevonódás közötti összefüggéseket vizsgálja Magyarországon azon belül is az Észak-Alföldi régióban, különös figyelmet fordítva a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokra és azok szabadidő eltöltési szokásaira. A kutatás célja annak feltárása, hogy a fiatalok milyen gyakorisággal és milyen formákban vesznek részt művészeti tevékenységekben, kiemelten az iskolán kívüli művészeti programok és aktivitások területén. Valamint, hogy ezen tevékenységeken való részvétel milyen összefüggésben áll a szülői bevonódással. A kutatás empirikus adatgyűjtésen alapul, amely kérdőíves lekerdezéssel valósul meg. Az adatfelvétel több kérdésblokkon keresztül történik, amely a művészeti fogyasztási szokások, az iskolán kívüli művészeti tevékenységekben való részvétel, valamint a szülői támogatás és bevonódás különböző dimenzióit méri. Az elemzés célja annak feltárása, hogy a szülői jelenlét és támogatás milyen mértékben befolyásolja a gyermekek művészeti érdeklődését, részvételét és aktivitását. A vizsgálat eredményei szerint a gyermekek művészeti fogyasztásában jelentős befolyásoló tényező a szülői bevonódás mértéke. Erős összefüggés mutatható ki a szülők támogató attitűdje és a gyermekek iskolán kívüli művészeti tevékenységekben való részvétele között. A kutatás várhatóan arra is rámutat, hogy a szülői támogatás nemcsak a művészeti tevékenységekben való részvételt ösztönzi, hanem pozitív hatással van a társas kapcsolatok alakulására és a szocializációra. Az eredmények alapján a szülői bevonódás kulcsfontosságú tényezőként jelenik meg a gyermekek fejlődésében és szocializációjában. A támogató családi háttér jelentős szerepet játszik abban, hogy a gyermekek bekapcsolódjanak különböző művészeti programokba és hosszabb távon is fenntartsák az ilyen jellegű tevékenységek iránti érdeklődésüket. A kutatás hozzájárul a művészeti nevelés társadalmi szerepének jobb megértéséhez, valamint a szülői bevonódás fontosságának hangsúlyozásához, különösen a hátrányos helyzetű csoportok körében.

Kulcsszavak: művészeti nevelés, hátránykompenzáció, szülői bevonódás

Kissiya, Efilina:

Etymology, Cosmology, and Marine Stewardship: The Socio-Ecological Significance of Hygeralai in Luang Island

**[Etimológia, kozmológia és tengeri gondnokság:
a Hygeralai társadalmi-ökológiai jelentősége Luang szigetén]**

Abstract

This study examines Hygeralai as a system of knowledge and socio-ecological governance practiced by the Indigenous community of Luang Island, Southwest Maluku, within the broader context of global climate change and increasing coastal development pressures. Against the backdrop of rising sea temperatures and ocean acidification that significantly affect coastal ecosystems, the study positions Hygeralai not merely as a customary tradition, but as a normative and cosmological framework that structures sustainable human–nature relations. The research employs a qualitative ethnographic design grounded in ecological anthropology and the socio-ecological systems (SES) framework. Data were collected through in-depth interviews, participant observation, documentation, and spatial analysis using Geographic Information Systems (GIS). Sampling followed the principle of data saturation, reaching a saturation level exceeding 90%. Data analysis proceeded through domain, taxonomic, componential, and thematic stages to identify the normative, ecological, and social dimensions embedded in Hygeralai practices. The findings indicate that Hygeralai is rooted in linguistic transformation and local cosmology that conceptualize the sea as both a sacred domain and a communal resource. The system regulates seasonal harvesting closures and openings, restricts fishing gear, and institutionalizes collective responsibility for maintaining ecological balance. Coral reef conditions in the Luang region, including Metiamarang Island, remain relatively healthy, characterized by low levels of degradation and high biodiversity. Nevertheless, ecosystem sustainability faces internal challenges, such as unstructured waste management, as well as external threats including illegal fishing, destructive fishing practices, and the impacts of global climate change. The study demonstrates that Hygeralai represents a spiritually grounded environmental ethic integrating historical, linguistic, and ecological dimensions within a community-based governance system. It contributes to the development of marine resource management models for Indonesia's outermost small islands by emphasizing the integration of local knowledge, institutional support, and adaptive policy responses to global environmental change.

Keywords: Etymology, Cosmology, Marine Stewardship, Hygeralai in Luang Island

Absztrakt

Jelen előadás a Hygeralai-t mint tudásrendszert és társadalmi-ökológiai kormányzási gyakorlatot vizsgálja, amelyet a Délnyugat-Maluku térségében található Luang-sziget őslakos közössége alkalmaz, a globális klímaváltozás és a fokozódó part menti fejlesztési nyomás tágabb kontextusában. A tengerfelszín hőmérsékletének emelkedése és az óceánok savasodása, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a part menti ökoszisztémákra, olyan háttérfeltételeket teremtenek, amelyek között a tanulmány a Hygeralai-t nem pusztán hagyományos szokásjogként értelmezi, hanem olyan normatív és kozmológiai keretként, amely fenntartható módon strukturálja az ember és természet közötti kapcsolatokat. A kutatás kvalitatív, etnográfiai megközelítést alkalmaz, amely az ökológiai antropológia és a társadalmi-ökológiai rendszerek (SES) elméleti keretére épül. Az adatgyűjtés mélyinterjúk, részt vevő megfigyelés, dokumentumelemzés, valamint térbeli elemzés révén történt, Földrajzi Információs Rendszerek (GIS) alkalmazásával. A mintavétel az adattelítettség elvét követte, az elítettségi szint meghaladta a 90%-ot. Az adatelemzés domén, taxonómiai, komponenciális és tematikus szakaszokon keresztül zajlott annak érdekében, hogy feltárja a Hygeralai gyakorlatában rejlő normatív, ökológiai és társadalmi dimenziókat. Az eredmények azt mutatják, hogy a Hygeralai nyelvi átalakulási folyamatokban és helyi kozmológiában gyökerezik, amely a tengert egyszerre szent térként és közösségi erőforrásként értelmezi. A rendszer szabályozza az idényjellegű halászati tilalmakat és azok feloldását, korlátozza a használt halászati eszközöket, valamint intézményesíti a kollektív felelősséget az ökológiai egyensúly fenntartása érdekében. A luangi térség korallzátonyai – beleértve a Metiamarang-szigetet is – viszonylag jó állapotban vannak, alacsony degradációs szinttel és magas biodiverzitással jellemezhetők. Mindazonáltal az ökoszisztéma fenntarthatósága belső kihívásokkal szembesül, mint például a strukturálatlan hulladékgazdálkodás, valamint külső fenyegetésekkel, ideértve az illegális halászatot, a pusztító halászati módszereket és a globális klímaváltozás hatásait. Az előadás rámutat arra, hogy a Hygeralai egy spirituális alapokon nyugvó környezeti etika megnyilvánulása, amely történeti, nyelvi és ökológiai dimenziókat integrál egy közösségi alapú kormányzási rendszerben. A kutatás hozzájárul a tengeri erőforrás-gazdálkodási modellek fejlesztéséhez Indonézia legkülső kis szigetein, hangsúlyozva a helyi tudás, az intézményi támogatás és a globális környezeti változásokhoz adaptív szakpolitikai válaszok integrációjának jelentőségét.

Kulcsszavak: etimológia, kozmológia, tengeri gondnokság, Hygeralai Luang szigetén

Kostyák, Eszter & Pusztafalvi, Henriette:

Critical Points of Integration and Teacher Attitudes in the Educational Pathways of Students with Special Educational Needs in the Hungarian Public Education System

[Integrációs kritikus pontok és pedagógus-attitűd az SNI gyermekek oktatási pályájában a magyar közoktatásban – az SNI integrációs pályamodell alkalmazása az oktatási folyamatok és intézményi döntések elemzésére]

Abstract

The inclusion of students with special educational needs (SEN) in mainstream education represents a key policy objective within the Hungarian public education system. However, its practical implementation remains a complex pedagogical and institutional process shaped by multiple actors and structural factors. The aim of this study is to explore the mechanisms that influence the integration pathways of students with SEN and typical intellectual abilities, with particular attention to cases where inclusion is formally established but only partially realized in everyday educational practice. The research focuses on the role of teachers' attitudes, institutional decision-making processes, parental advocacy, and the supportive functions of civil society organizations in shaping the outcomes of integration. The study applies a mixed methodological approach. In addition to examining teachers' attitudes toward inclusive education, qualitative data were collected through engagement with civil society organizations in order to investigate their role in supporting affected families and mediating between parents and educational institutions. Furthermore, three case studies were conducted to analyze the educational trajectories of SEN students and to document the professional, institutional, and legal pathways navigated by their parents. These case studies allowed for the identification of critical decision points within the integration process and provided insights into the mechanisms of hidden exclusion that may occur despite formal inclusion policies. The findings suggest that the success or failure of integration is typically the result of the interaction of multiple factors. Teachers' willingness to cooperate, the flexibility of institutional decision-making, and the presence of supportive civil organizations all play a significant role in shaping integration outcomes. A key contribution of this research is the development of the "SEN Integration Pathway Model," which conceptualizes students' educational trajectories as dynamic and multi-actor processes. The model highlights critical transition points where integration may either be strengthened or weakened, identifies potential mechanisms of hidden exclusion,

and emphasizes the potential role of civil support networks in creating alternative pathways of support. The study concludes that sustainable inclusion of SEN students requires coordinated functioning of pedagogical practices, institutional mechanisms, and civil support structures. The findings contribute to the theoretical discourse on inclusive education and offer practical recommendations for educational policy and institutional practice aimed at strengthening the effective integration of students with SEN.

Keywords: special educational needs, inclusive education, teacher attitudes, civil society organizations, hidden exclusion, integration pathway model

Absztrakt

A sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók inkluzív oktatásban való részvétele a magyar közoktatás egyik kiemelt szakpolitikai és pedagógiai célkitűzése, azonban a gyakorlati megvalósulás számos intézményi és társadalmi tényező által befolyásolt folyamat. A jelen kutatás célja annak feltárása, hogy milyen mechanizmusok alakítják az ép intellektusú SNI tanulók integrációs pályáját, különös tekintettel azokra az esetekre, amikor az inklúzió formálisan megvalósul, de a gyakorlatban részleges vagy sikertelen integráció figyelhető meg. A vizsgálat kiemelten foglalkozik a pedagógusok attitűdjeinek, az intézményi döntési struktúráknak, a szülői érdekvégyesítésnek, valamint a civil szervezetek szerepének integrációs folyamatra gyakorolt hatásaival. A kutatás több módszertani megközelítést kombinál. A pedagógus-attitűdök vizsgálata mellett kvalitatív adatgyűjtés történt civil szervezetek bevonásával annak érdekében, hogy feltárjuk a civil szféra támogató és közvetítő szerepét az érintett családok és az oktatási intézmények közötti kapcsolatrendszerben. A kutatás részeként három esettanulmány készült, amelyek részletesen bemutatják az érintett tanulók oktatási pályáját, valamint a szülők által végigjárt szakmai, intézményi és jogi folyamatokat. Az esettanulmányok lehetőséget adtak az integrációs folyamat kritikus döntési pontjainak azonosítására, valamint a formális inklúzió mögött megjelenő rejtett kirekesztési mechanizmusok feltárására. Az eredmények azt mutatják, hogy az integráció sikere vagy kudarca rendszerint több tényező együttes hatásának eredménye. A pedagógusok együttműködési attitűdje, az intézményi döntéshozatal rugalmassága, valamint a civil szervezetek támogató jelenléte egyaránt meghatározó szerepet játszik az integrációs folyamat alakulásában. A kutatás egyik fő hozzájárulása az „SNI integrációs pályamodell” kidolgozása, amely az érintett tanulók oktatási útját dinamikus, többszereplős folyamatként írja le. A modell kiemeli azokat a kritikus átmeneti pontokat, ahol az integráció megerősödhet, illetve ahol a rejtett kirekesztés kockázata fokozódik, valamint rámutat a civil támogatási hálózatok potenciális szerepére az alternatív támogatási utak kialakításában. A kutatás eredményei arra utalnak, hogy az SNI tanulók fenntartható inklúziója csak akkor valósulhat meg, ha a pedagógiai gyakorlat, az intézményi struktúrák és a civil támogatási rendszerek összehangoltan működnek. Az

elemzés hozzájárul az inkluzív pedagógia elméleti diskurzusához, és gyakorlati ajánlásokat fogalmaz meg az oktatáspolitikai és az intézményi gyakorlat számára az SNI tanulók integrációjának hatékonyabb támogatása érdekében.

Kulcsszavak: sajátos nevelési igényű tanulók, inkluzív oktatás, pedagógus-attitűd, civil szervezetek, rejtett kirekesztés, integrációs pályamodell

Kovács, Boglárka & Mező, Katalin:

Comparative Study of the Interpersonal Relationships of Persons with Learning Disabilities and Intellectual Disabilities in the Light of Christian Faith

[Tanulásban akadályozott és értelmileg akadályozott személyek interperszonális kapcsolatainak összehasonlító vizsgálata a keresztény hit tükrében]

Abstract

The aim of this presentation is to explore the interpersonal relationships—specifically friendships, romantic lives, and partnerships—of persons with learning disabilities and intellectual disabilities within the context of Christian faith and ethics. The theoretical framework of this study relies on specialized literature in special education (Hatos 2000, 2012; Szabó Ákosné, 1998; Zechmeister, 2012; Zolnai, 2001; Farkas and Jávör, 2021; Czákó and Szalay, 2023), alongside the works of Christian authors who have significantly shaped attitudes toward disability (Vanier, 1993; Hadházi, 1998). The research sample (n=16 persons with learning disabilities and n=4 persons with intellectual disabilities) was divided into subgroups of believers and non-believers. The central question of our research is how Christian moral norms and value systems manifest in various relationship decisions, attitudes toward sexuality, and different forms of taking responsibility. The thoughts and experiences of the participants were explored using qualitative methods: self-designed semi-structured interviews were conducted, supplemented by participant observation to ensure more authentic data collection, as well as a content analysis of the relevant literature. Findings indicate that the interviewees organize their relationships based on values similar to those of the majority society, with religiosity clearly acting as a modifying factor. Similar to typically developing religious individuals, the believing subjects consider marriage to be the primary goal as opposed to cohabitation. In contrast, non-religious subjects prefer a more prolonged dating process and domestic partnership. The study further highlights that Christian faith serves as a protective and deepening factor not only in romantic but also in friendly relationships. Religious communities (parish groups, spiritual retreats, prayer groups, and participation in Holy Mass) create an inclusive environment where the experience of acceptance, forgiveness, and love is more intense, facilitating the development of a secure social network. The research demonstrates the significance of the faith dimension within the process of special educational support and guidance.

Keywords: Persons with Learning Disabilities and Intellectual Disabilities, Christian Faith

Absztrakt

Az előadás célja feltárni a tanulásban akadályozott és értelmileg akadályozott személyek interperszonális kapcsolatait- különös tekintettel barátságaikat, szerelmi életüket és párkapcsolataikat-a keresztény hit és etika kontextusában. A téma elméleti megalapozásához gyógypedagógiai szakirodalmak (Hatos 2000, 2012, Szabó Ákosné, 1998, Zechmeister, 2012, Zolnai, 2001, Farkas és Jávör, 2021, Czakó és Szalay, 2023) mellett olyan keresztény szerzők munkásságára is támaszkodunk, akik meghatározó szemléletformálást gyakoroltak a fogyatékoságügyre (Vanier, 1993, Hadházi, 1998). A mintát alkotó személyek n=16 tanulásban akadályozott, n=4 értelmileg akadályozott gondolatait hívő és nem hívő alcsoportokra bontottuk. Kutatásunk központi kérdése, hogy a keresztény erkölcsi norma és értékrend miként jelenik meg a különböző párkapcsolati döntésekben, a testiséghez való viszonyban és a felelősségvállalás különböző formáiban. A mintát alkotó személyek gondolatait és tapasztalatait kvalitatív módszerekkel tártuk fel: saját összeállítású, félig strukturált interjúkat vettünk fel, melyet résztvevői megfigyeléssel egészítettünk ki a hitelesebb adatgyűjtés érdekében, valamint szakirodalmi tartalom-elemzésnek vetettük alá a kapottakat. Az eredmények azt mutatták, hogy az interjúalanyok a többségi társadalom tagjaihoz hasonló értékek mentén szervezik a kapcsolataikat, a vallásosság pedig módosító tényezőként egyértelműen kifejezésre jut. A hívő alanyok-a tipikus fejlődésű hívő személyekhez hasonlóan-a házasságkötést tartják elérendő célnak az élettársi kapcsolattal szemben. Ezzel szemben a nem vallásos alanyoknál az elnyújtottabb járási folyamat és az együttélés preferenciája dominál. A vizsgálat rávilágít arra is, hogy a keresztény hit nemcsak a romantikus, hanem a baráti kapcsolatokban is protektív és mélyítő tényező. A vallásos közösségek (plébániai csoportok, lelkigyakorlatok, imaközösségek, szentmisén való részvétel) olyan inkluzív közeget teremtenek, ahol az elfogadás, a megbocsátás és a szeretet megélése intenzívebb, elősegítve a biztonságos szociális háló kialakulását. A kutatás bemutatja a hitbeli dimenzió jelentőségét a gyógypedagógiai kísérés folyamatában.

Kulcsszavak: tanulásban akadályozott személyek, értelmileg akadályozott személyek, keresztény hit

Kovács Elvira, & Ábrahám, Gréta:

The Possibilities of Identifying Logical-Mathematical Intelligence and its Role in Differentiated Mathematics Education

[A logikai–matematikai intelligencia azonosításának lehetőségei és szerepe a differenciált matematikaoktatásban]

Abstract

Mapping children's abilities and learning characteristics is essential for implementing personalised pedagogical support. Howard Gardner's Theory of Multiple Intelligences (1983) rejects the fixed nature of intelligence that can be expressed by a single metric; instead, it interprets intelligence as a developable system of abilities that manifests differently across various domains (Dezső, 2011; 2022; Gardner et al., 1996). The aim of this presentation is to demonstrate how exploring children's intelligence profiles can contribute to the development of mathematical abilities and the implementation of differentiated education. With the spread of mobile devices and the internet, the digital environment is playing an increasingly important role (Tari, 2011; Kósa, 2015; Ságvári, 2016) in the everyday lives of young children. This has opened up a new arena for the study of intellectual abilities. The research examines the manifestations of logical-mathematical intelligence in early childhood through the application of a digital assessment method, DigiMI (Ábrahám, 2025). Logical-mathematical intelligence entails the capacity to analyze problems logically, carry out mathematical operations (creating equations and proofs, performing calculations, solving abstract problems), and investigate issues scientifically (Gardner, 1999). DigiMI is a self-developed assessment method based on a tablet application, which is founded on the Everybody is Intelligent in Different Ways (EIDW) method (Schmidt, 2022). The application aims to digitally assess children's intelligence profiles in Hungarian-language kindergartens in Vojvodina. Building on the Theory of Multiple Intelligences (Gardner, 2009), it examines the individual intelligence profiles of kindergarten-aged children across the eight intelligence domains. This provides an opportunity to plan educational and instructional goals, content, and methods in a differentiated manner, tailored to the children's individual strengths. The results indicate that an intelligence profile-based approach can assist educators in supporting children with diverse ability structures more consciously. This can contribute to strengthening differentiated and inclusive pedagogical practices, as well as to the development of methodological solutions aligned with mathematical learning processes.

Keywords: DigiMI assessment method, mathematics education, differentiated education, multiple intelligences

Absztrakt

A gyermekek képességeinek és tanulási sajátosságainak feltérképezése kulcsfontosságú a személyre szabott pedagógiai támogatás megvalósításában. Howard Gardner Többszörös Intelligenciák elmélete (1983) elutasítja az intelligencia rögzült, egyetlen mérőszámmal kifejezhető jellegét, és az intelligenciát fejleszthető, különböző területeken eltérően megjelenő képességrendszerként értelmezi (Dezső, 2011; 2022; Gardner és mtsai., 1996). Az előadás célja annak bemutatása, hogy a gyermekek intelligenciaprofiljának feltárása miként járulhat hozzá a matematikai képességek fejlesztéséhez és a differenciált oktatás megvalósításához. A mobil eszközök és az internet elterjedésével a digitális környezet egyre nagyobb szerepet kap (Tari, 2011; Kósa, 2015; Ságvári, 2016) a kisgyermekek mindennapi életében. Ezzel egy újabb szintér nyílt meg az intellektuális képességek vizsgálatára. A kutatás egy digitális vizsgálati módszer, a DigiTI (Ábrahám, 2025) alkalmazásán keresztül vizsgálja a logikai–matematikai intelligencia megjelenési formáit kisgyermekkorban. A logikai–matematikai intelligencia magában foglalja azon képességet, mely a problémák logikus elemzésére, matematikai műveletek végzésére (egyenletek és bizonyítások alkotása, számítások végzése, absztrakt problémák megoldása) és tudományos vizsgálódásra szolgál (Gardner, 1999). A DigiTI egy saját fejlesztésű táblagépes alkalmazásra épülő vizsgálati módszer, amely a Mindenki Másképp Intelligens (MIMI) módszeren (Schmidt, 2022) alapul. Az alkalmazás célja a gyermeki intelligenciaprofil digitális vizsgálata a vajdasági magyar tannyelvű óvodákban. A Többszörös Intelligenciák elméletére (Gardner, 2009) építve az óvodás gyermekek egyéni intelligenciaprofilját vizsgálja a nyolc intelligenciaterület mentén. Ez lehetőséget ad arra, hogy a nevelési-oktatási célok, tartalmak és módszerek a gyermekek egyéni erősségeihez igazodva, differenciált módon kerüljenek megtervezésre. Az eredmények azt mutatják, hogy az intelligenciaprofil-alapú megközelítés segítheti a pedagógusokat abban, hogy tudatosabban támogassák a különböző képességstruktúrával rendelkező gyermekeket. Ez hozzájárulhat a differenciált és inkluzív pedagógiai gyakorlat erősítéséhez, valamint a matematikai tanulási folyamatokhoz igazodó módszertani megoldások kialakításához.

Kulcsszavak: DigiTI vizsgálati módszer, matematikaoktatás, differenciált oktatás, többszörös intelligenciák

Kovács, Katalin & Tamásiné Dsupin, Borbála:

**The Personality-Developing Effect of Folk Games
in the Lives of Preschool Children**

[A népi játékok személyiségfejlesztő hatása az óvodáskorú gyermekek életében]

Abstract

Play is the primary activity of preschool-aged children and plays a decisive role in their personality development. Through play, children actively engage in activities, gain experience, learn rules, form relationships, and process the influences of their environment through emotional experiences. Play is therefore not just a leisure activity, but one of the most important natural environments for learning and development. As a result of social and technological changes in the 21st century, children are spending less time on free play, community experiences, and physical activities, while the amount of time spent using digital devices is increasing. In this changed environment, the role of pedagogical methods that provide experiential, community-based, and activity-centered learning has become particularly important. Folk games create such natural developmental situations based on movement, cooperation, and shared experiences, which can contribute to the harmonious personality development of children. The experiences gained through playing together not only serve to strengthen social relationships and skills, but also contribute to the development of children's sense of identity, openness to traditions, and sense of belonging to the community. Kodály's tradition-based, singing-centered educational principles are reflected in singing circle games and nursery rhymes, where the emotional and spiritual impact of singing together is particularly noticeable. Singing together develops children's musical sensitivity, joy of playing, and tone of voice. Playing together has a liberating, personality-developing effect and provides an opportunity for the free expression of emotions through play. Children experience the unity of language and music, gradually developing their musical mother tongue while satisfying their need for movement and developing their dexterity, stamina, and speed. Singing circle games are of fundamental importance for preschool children, as they support their understanding of themselves and their environment, thus preparing them for adult life and facilitating socialization.

Keywords: Folk Games, Preschool Children

Absztrakt

A játék az óvodáskorú gyermek alaptevékenysége, amely meghatározó szerepet tölt be a személyiség fejlődésében. A játék során a gyermek aktívan cselekszik, tapasztalatokat szerez, szabályokat tanul, kapcsolatokat alakít ki, valamint érzelmi élményeken keresztül dolgozza fel a környezetéből érkező hatásokat. A játék tehát nem csupán szabadidős tevékenység, hanem a tanulás és a fejlődés egyik legfontosabb természetes közege. A 21. századi társadalmi és technológiai változások következtében a gyermekek szabad játékra, közösségi élményekre és mozgásos tevékenységekre fordított ideje csökken, miközben nő a digitális eszközökkel töltött idő aránya. Ebben a megváltozott környezetben különösen felértékelődik azoknak a pedagógiai módszereknek a szerepe, amelyek élményszerű, közösségi és tevékenységközpontú tapasztalatszerzést biztosítanak. A népi játékok ilyen természetes, mozgásra, együttműködésre és közös élményre épülő fejlesztési helyzeteket teremtenek, amelyek hozzájárulhatnak a gyermekek harmonikus személyiségfejlődéséhez. A közös játék során megélt élmények nem csupán a társas kapcsolatok és szociális készségek erősítését szolgálják, hanem hozzájárulnak a gyermekek identitás-tudatának, tradíciók iránti nyitottságának és a közösséghez való tartozás érzésének fejlődéséhez is. A Kodály-féle, hagyományokra épülő, énekközpontú nevelési elvek az énekes körjátékokban, mondókákban érvényesülnek, ahol a közös éneklés érzelmi és lelki hatása különösen jól megfigyelhető. Az együtt éneklés során fejlődik a gyermek zenei érzékenysége, játéköröme és hangszíne. A közös játék felszabadító, személyiségfejlesztő hatású, és lehetőséget ad az érzelmek szabad kifejezésére játszáson keresztül. A gyermek megtapasztalja a nyelv és a zene egységét, fokozatosan alakul zenei anyanyelve, miközben kielégül mozgásigénye, és fejlődhet ügyessége, állóképessége és gyorsasága. Az énekes körjátékok az óvodáskorú gyermek számára alapvető jelentőségűek, mivel támogatják önmaga és környezete megismerését, és ezáltal felkészít a felnőtt életre, ami megkönnyíti a szocializációt.

Kulcsszavak: népi játékok, óvodáskorú gyermekek

Kozup Sándor:

**Legal Sources in the Field of Special Education:
A Systematic Review and Practical Application**

[Jogforrások a gyógypedagógia köréből: rendszertani áttekintés és gyakorlati alkalmazás]

Abstract

This study provides a comprehensive overview of the system of Hungarian and international legal sources specifically from the perspective of special education. The research aims to assist educators and special education professionals in accurately understanding the legal frameworks, obligations, and entitlements that govern their daily work. The study examines four primary areas: domestic legal sources, international and European Union law, and judicial practices with the character of legal sources. At the apex of the Hungarian hierarchy stands the Fundamental Law, which guarantees the right to education and the prohibition of discrimination, specifically emphasizing the protection of persons with disabilities and the principle of "positive discrimination". In analyzing legislative-level regulation, the study details the Act on National Public Education (Nkt.), which defines the concept of students with special educational needs (SEN) and the framework for the special treatment they are entitled to receive. Significant attention is given to the Act on the Rights and Equal Opportunities of Persons with Disabilities (Fot.) and the Act on Equal Treatment (Ebkvtv.), which establish the requirements for reasonable accommodation and non-discrimination. The paper presents various financial and in-kind supports related to special education services (such as rules for home care allowance (GYOD), nursing fees, and free institutional meals), as well as relevant provisions of the new Act on the Career of Educators (Púétv.), including eligibility for the special education allowance. Internationally, the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) represents the most significant milestone, shifting the focus from a medical approach to a social and human rights paradigm. The legal system of the European Union, particularly the Charter of Fundamental Rights and the Disability Rights Strategy for 2021–2030, further reinforces the implementation of these rights. Finally, the study analyzes the decisions of the Constitutional Court and the Curia, which highlight the nuances of legal application regarding the right to self-determination and guardianship. In conclusion, the legal background of special education is no longer merely a technical framework but a guarantee for the realization of equal opportunities and human dignity.

Keywords: sources of law, special education, special educational needs (SEN), equal opportunities, international law.

Absztrakt

Jelen előadás átfogó képet nyújt a magyarországi és nemzetközi jogforrások rendszeréről, kifejezetten a gyógypedagógia szemszögéből. A kutatás célja, hogy segítse a pedagógusokat és gyógypedagógusokat a mindennapi munkájukat meghatározó jogi keretek, kötelezettségek és jogosultságok pontos megismerésében. Az előadás négy fő területet vizsgál: a hazai belső jogforrásokat, a nemzetközi és európai uniós jogot, valamint a jogforrási jellegű bírói gyakorlatot. A hazai szabályozás csúcspontján az Alaptörvény áll, amely rögzíti a művelődéshez való jogot és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, külön nevesítve a fogyatékosokkal élő személyek védelmét és a „pozitív diszkrimináció” elvét. A törvényi szintű szabályozás elemzése során a tanulmány részletesen kitér a nemzeti köznevelésről szóló törvényre (Nkt.), amely meghatározza a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók fogalmát és az őket megillető különleges bánásmód kereteit. Kiemelt figyelmet kap a fogyatékos személyek jogairól szóló törvény (Fot.) és az egyenlő bánásmódról szóló törvény (Ebkvtv.), amelyek az ésszerű alkalmazkodás és a diszkriminációmentesség követelményét fektetik le. Az előadás bemutatja a gyógypedagógiai ellátáshoz kapcsolódó pénzügyi és természetbeni támogatásokat (például a GYOD, az ápolási díj és az ingyenes étkeztetés szabályait), valamint a pedagógusok új életpályájáról szóló törvény (Púétv.) releváns rendelkezéseit, köztük a gyógypedagógiai pótléokra való jogosultságot. Nemzetközi szinten a fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (CRPD) jelenti a legfontosabb mérőkövet, amely a korábbi orvosi megközelítés helyett a társadalmi és emberi jogi paradigmát helyezte előtérbe. Az Európai Unió jogrendje, különösen az Alapjogi Charta és a 2021–2030 közötti fogyatékosügyi stratégia tovább erősíti ezen jogok érvényesülését. Végezetül az előadás elemzi az Alkotmánybíróság és a Kúria jogforrási jellegű döntéseit, amelyek az önrendelkezési jog és a gondnokság körében mutatnak rá a jogalkalmazás finomságaira. Összegzésként megállapítható, hogy a gyógypedagógia jogi háttere ma már nem csupán technikai keret, hanem az esélyegyenlőség és az emberi méltóság megvalósulásának záloga.

Kulcsszavak: tárgyi jogforrások, gyógypedagógia, sajátos nevelési igény, esélyegyenlőség, nemzetközi jog.

Kőrösi, Mária:

Cultural Identity as a Resource for the Educational Inclusion of Roma Students

[A kulturális identitás, mint a roma tanulók oktatási inklúziójának erőforrása]

Abstract

The aim of this research is to examine how cultural identity can serve as a resource for the educational inclusion of Roma students in Bihar County, Romania. The research focuses on three settlements—Bihardiószeg, Tenke, and Szalárd—where the proportion of the Roma population is exceptionally high. The central question of the study is how the social situation, cultural characteristics, and historical experiences of Roma communities influence their relationship with school and the prospects for educational integration. The theoretical framework is based on the concepts of culture, ethnicity, and social identity, emphasizing that the marginalization of Roma communities is the complex result of historical, economic, and social factors. In the case of the Roma population, poverty, low educational attainment, discrimination, and cultural differences are present in a cumulative manner, which significantly impairs educational opportunities. The educational system is often unable to address these differences and frequently interprets structural problems as shortcomings on the part of the students. The empirical part of the research is based on three methods: case studies, focus group interviews, and a questionnaire survey. The case studies explored the social embeddedness, family structure, and daily challenges of Roma families, as well as the characteristics of local communities. The focus groups captured the views of key social actors on school integration, while the questionnaire survey examined teachers' attitudes and experiences. According to the results, the academic performance of Roma students generally lags behind that of non-Roma students, a finding confirmed by the majority of teachers. The main reasons for this are frequent absences, low motivation, family problems, and a lack of parental support. The research also highlights that teachers' attitudes play a key role in the success of inclusion: a positive, open-minded approach fosters the development of an inclusive educational environment, while negative attitudes hinder it. The research also addresses the effects of post-transition migration: working abroad influences families' economic situation and their relationship to education, which often results in unstable educational trajectories. According to the findings, educational inclusion is crucial for the social integration of Roma communities. However, this requires complex interventions: improving teacher training, involving parents, applying culturally sensitive educational methods, and reducing institutional inequalities. The research emphasizes that preserving

and recognizing Roma identity is not incompatible with integration but can be one of its fundamental prerequisites. An important finding is that Roma culture and language are not obstacles but can be potential resources in education. Intercultural pedagogy, multilingual education, and consideration of cultural characteristics can contribute to the more successful integration of students. The research also emphasizes the role of school mediators, who serve as a bridge between the school and Roma communities. Overall, the research suggests that the conscious incorporation of cultural identity into education can be an effective tool for promoting the academic success and social integration of Roma students.

Keywords: roma, students, cultural identity

Absztrakt

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy a kulturális identitás miként szolgálhat erőforrásként a roma tanulók oktatási inklúziójában a romániai Bihar megyében. A kutatás három településre – Bihardiószegre, Tenkére és Szalárdra – fókuszál, ahol a roma népesség aránya kiemelkedően magas. A vizsgálat központi kérdése, hogy a roma közösségek társadalmi helyzete, kulturális sajátosságai és történeti tapasztalatai hogyan befolyásolják az iskolához való viszonyt és az oktatási integráció esélyeit. Az elméleti megalapozás a kultúra, etnicitás és társadalmi identitás fogalmaira épít, hangsúlyozva, hogy a roma közösségek marginalizációja történeti, gazdasági és társadalmi tényezők összetett eredménye. A roma népesség esetében a szegénység, az alacsony iskolai végzettség, a diszkrimináció és a kulturális különbségek halmozottan jelennek meg, ami jelentősen rontja az oktatási esélyeket. Az oktatási rendszer gyakran nem képes kezelni ezeket a különbségeket, és sokszor a tanulók hiányosságaként értelmezi a strukturális problémákat. A kutatás empirikus része három módszerre épül: esettanulmányokra, fókuszcsoportos interjúkra és kérdőíves vizsgálatra. Az esettanulmányok feltárták a roma családok társadalmi beágyazottságát, családszerkezetét és mindennapi kihívásait, valamint a helyi közösségek sajátosságait. A fókuszcsoportokban társadalmi kulcsszereplők véleménye jelent meg az iskolai integrációról, míg a kérdőíves felmérés a pedagógusok attitűdjeit és tapasztalatait vizsgálta. Az eredmények szerint a roma tanulók iskolai teljesítménye általában elmarad a nem roma tanulókétól, amit a pedagógusok többsége is megerősít. Ennek fő okai a gyakori hiányzások, az alacsony motiváció, a családi problémák és a szülői támogatás hiánya. A kutatás rámutat arra is, hogy a tanári attitűdök kulcsszerepet játszanak az inklúzió sikerében: a pozitív, nyitott szemlélet elősegíti a befogadó oktatási környezet kialakulását, míg a negatív attitűdök akadályozzák azt. A kutatás kitér a rendszerváltás utáni migráció hatásaira is: a külföldi munkavállalás befolyásolja a családok gazdasági helyzetét és az oktatáshoz való viszonyt, ami gyakran instabil tanulási pályákat eredményez. A következtetések szerint az oktatási inklúzió kulcsfontosságú a roma közösségek társadalmi integrációjában. Ehhez azonban komplex beavatkozások szük-

ségesek: a pedagógusképzés fejlesztése, a szülők bevonása, a kulturálisan érzékeny oktatási módszerek alkalmazása, valamint az intézményi egyenlőtlenségek csökkentése. A kutatás eredményei rávilágítanak arra is, hogy a roma identitás megőrzése és elismerése nem ellentétes az integrációval, hanem annak egyik alapfeltétele lehet. Fontos megállapítás, hogy a roma kultúra és nyelv nem akadály, hanem potenciális erőforrás lehet az oktatásban. Az interkulturális pedagógia, a többnyelvű oktatás és a kulturális sajátosságok figyelembe vétele hozzájárulhat a tanulók sikeresebb integrációjához. A kutatási eredmények alátámasztják az iskolai mediátorok szerepét is, akik hidat képeznek az iskola és a roma közösségek között. Összességében a kutatás igazolja azt, hogy a kulturális identitás tudatos bevonása az oktatásba hatékony eszköz lehet a roma tanulók iskolai sikerességének és társadalmi integrációjának elősegítésében.

Kulcsszavak: roma, tanulók, kulturális indentitás

Kubangun, Nur Aida

Social Vulnerability in Post-Conflict Maluku, Indonesia: A Sociological Perspective

A posztkonfliktusos Maluku társadalmi sérülékenysége, Indonézia: Szociológiai perspektíva

Abstract

The Maluku region constitutes one of Indonesia's post-conflict areas that continues to experience long-term social consequences. The conflict not only resulted in physical destruction but also generated enduring social vulnerability manifested in fragmented social relations, weakened intergroup trust, and limited access to social and educational resources. This presentation aims to analyse the dynamics of post-conflict social vulnerability in Maluku from a sociological perspective, emphasizing how local communities interpret, experience, and respond to these conditions in their everyday social lives. The study employs a qualitative approach with a case study design, drawing on in-depth interviews, participant observation, and documentation of community-based social and customary practices. Data were analysed through thematic and narrative approaches to capture the interconnections between conflict memory, social structure, and community-based recovery mechanisms. The findings indicate that post-conflict social vulnerability in Maluku is structural, relational, and historical in nature; however, it does not entirely incapacitate the community's social capacity. Customary institutions and community relations play a significant role in rebuilding social cohesion, facilitating social inclusion, and transmitting intergenerational peace values. These findings underscore that post-conflict recovery does not rely solely on formal state interventions, but also on the strength of local social and cultural practices and historical consciousness. This study contributes to the development of post-conflict sociology and the sociology of social inclusion by highlighting the importance of community-based approaches in understanding and managing social vulnerability.

Keywords: Maluku, Post-Conflict, Social Vulnerability, & Sociological Perspective.

Absztrakt

A malukui régió Indonézia egyik olyan posztkonfliktusos térsége, amely továbbra is hosszú távú társadalmi következményekkel szembesül. A konfliktus nem csupán fizikai pusztítást eredményezett, hanem tartós társadalmi sérülékenységet is létrehozott, amely a társadalmi kapcsolatok fragmentáltságában, a csoportok közötti bizalom meggyengülésé-

ben, valamint a társadalmi és oktatási erőforrásokhoz való korlátozott hozzáférésben nyilvánul meg. Jelen előadás célja a posztkonfliktusos társadalmi sérülékenység dinamikájának elemzése Malukuban szociológiai megközelítésben, különös tekintettel arra, hogy a helyi közösségek miként értelmezik, tapasztalják és kezelik e feltételeket mindennapi társadalmi életük során. A kutatás kvalitatív megközelítést alkalmaz esettanulmányi kutatási terv keretében, mélyinterjúkra, résztvevő megfigyelésre, valamint közösségi alapú társadalmi és szokásjogi gyakorlatok dokumentációjára támaszkodva. Az adatok elemzése tematikus és narratív módszerekkel történt annak érdekében, hogy feltárhatók legyenek a konfliktusemlékezet, a társadalmi struktúra és a közösségi alapú helyreállítási mechanizmusok közötti össze-függések. Az eredmények arra utalnak, hogy a posztkonfliktusos társadalmi sérülékenység Malukuban strukturális, relációs és történeti természetű; ugyanakkor nem eredményezi a közösségek társadalmi kapacitásának teljes ellehetetlenülését. A szokásjogi intézmények és a közösségi kapcsolatok jelentős szerepet játszanak a társadalmi kohézió újjáépítésében, a társadalmi inklúzió elősegítésében, valamint a béke intergenerációs értékeinek közvetítésében. E megállapítások rámutatnak arra, hogy a posztkonfliktusos helyreállítás nem kizárólag formális állami beavatkozásokon alapul, hanem nagymértékben függ a helyi társadalmi és kulturális gyakorlatok erejétől, valamint a történeti tudatosságtól is. A tanulmány hozzájárul a posztkonfliktusos szociológia és a társadalmi inklúzió szociológiájának fejlődéséhez azáltal, hogy hangsúlyozza a közösségalapú megközelítések jelentőségét a társadalmi sérülékenység megértésében és kezelésében.

Kulcsszavak: Maluku, posztkonfliktus, társadalmi sérülékenység, szociológiai perspektíva

Kudron-Bohos, Dóra & Szabó, Ágnes:

Speech Development in Extremely Premature Infants

[Az extrém koraszülöttek beszédfejlődése]

Abstract

First language acquisition begins as early as the 24th week of gestation. In the case of typical development, the brain regions responsible for language processing are already functioning at birth. Hearing, lung capacity, the larynx, and the length of the vocal folds are sufficiently developed and mature. Consequently, newborns are immediately capable of differentiating between languages and recognizing their mother's voice, among other abilities. During the first month of life, auditory attention begins to develop. In the following months, infants start producing vowel-like speech sounds, cooing and babbling. Later, protowords emerge, followed by the first meaningful words around the time of the first birthday, marking the onset of spoken language. This developmental period is also characterized by significant milestones in motor development, progressing from head control through creeping and crawling to the first independent steps. However, the developmental trajectory described above may be influenced by numerous factors. In my research, the primary focus is on prematurity, particularly extreme prematurity. Preterm infants are defined as newborns delivered before the 37th week of gestation with a birth weight below 2500 grams. Infants born before the 28th week of gestation are classified as extremely preterm. Newborns with a birth weight below 1000 grams are considered extremely low birth weight infants. The degree of perinatal risk associated with prematurity is determined by a wide range of factors. Two of the most significant are the degree of biological immaturity and birth weight, or the simultaneous occurrence of both. Due to immaturity and low birth weight, delays may be observed in certain abilities among preterm infants. Furthermore, medical interventions such as mechanical ventilation, surgical procedures, and prolonged hospitalization for observation may result in infants falling further behind the developmental milestones typical of their age. The extent and frequency of developmental interventions also vary considerably from one individual to another. In my research, I therefore examine the aforementioned influencing factors. I aim to assess the course of speech development in preterm infants and to investigate the extent to which participation in various therapies and developmental interventions (as well as their frequency), in addition to the time invested by parents, affects developmental progress. My hypothesis is that extremely preterm infants who receive adequate institutional and home-based support, as well as

specialized medical care, are able to catch up with their typically developing peers by the age of two or three. The research will be conducted through interviews with $n = 10$ affected parents and a questionnaire completed by $n = 100$ physicians and health visitors. Through this approach, I aim to gain insight into the lives of extremely preterm children, their daily routines, and the regularity of therapeutic interventions. In addition, the questionnaires will be used to examine parental attitudes, their level of motivation, and their coping strategies.

Keywords: first language acquisition, prematurity, developmental trajectory

Absztrakt

Az anyanyelv elsajátítása már a magzati kor 24. hetében kezdődik. Tipikus fejlődésmenet esetén a nyelvfeldolgozásért felelős agyi területek már születéskor ellátják funkcióikat. A hallás, a tüdőkapacitás, a gége és a hangajkak hossza kifejlett, kellően érett. Ezért az újszülöttek azonnal képesek megkülönböztetni a különböző nyelveket, felismerni édesanyjuk hangját stb. Az első hónapban elkezdődik a hallási figyelem fejlődése, majd a hónapok során a csecsemő elkezdi magánhangzó-szerű beszédhangokat kiejteni, gőgicsélni, gagyogni, később megjelennek a protoszavak, majd az első születésnap környékén az első szavak, ahol elindul a beszéd. A mozgás területén szintén ebben az életszakaszban történnek a legmeghatározóbb fejlődések, hiszen a fejtartástól a kúszás-mászáson át eljutnak az első önálló lépésekig. Az előbb említett fejlődésmenetnek azonban számos befolyásoló tényezője lehet, melyek közül a vizsgálatom során a koraszülöttség kerül fókuszba, azon belül az extrém koraszülöttség. Koraszülöttnek nevezük azokat az újszülötteket, akik a 37. hét előtt, 2500 grammnál kevesebb súllyal születtek. A 28. gesztációs hét előtt születetteket pedig extrém koraszülöttekként definiálják. Az 1000 gramm alatti születési súlyú újszülöttek extrém kis súlyúnak számítanak. Ennek a perinatális rizikónak a mértékét szerteágazó mennyiségű elem határozza meg. Ennek két fő szempontja az éretlenség mértéke és a születési súly (vagy a kettő egyszerre történő előfordulása). Az éretlenségből és a kis súlyból fakadóan a koraszülöttek egyes képességeiben késleltetés tapasztalható. Az esetleges gépi lélegeztetés, a műtétek, a megfigyelések okán kórházban töltött idő eredményeként a csecsemők távolabb kerülhetnek a tipikus fejlődésmenet mérföldköveitől. A fejlesztések mértéke, valamint gyakorisága szintén egyénenként változó. Kutatásomban tehát a fent említett befolyásoló tényezőket fogom vizsgálni. Szeretném felmérni, hogy hogyan alakul a koraszülöttek beszédfejlődése, mennyire befolyásolja az előrehaladást a különböző terápiákon, fejlesztéseken való részvétel (és annak gyakorisága), illetve a szülők által befektetett idő. A hipotézisem az, hogy azok az extrém koraszülött babák, akik elegendő támogatást-intézményi és otthoni vonatkozásban egyaránt-, illetve szakorvosi segítséget kapnak, kettő vagy hároméves korukra behozzák a lemaradást a tipikus fejlődésmenetű társaihoz képest. A kutatást $n=10$ érintett szülővel készített interjúval és $n=100$ orvosok, védőnők

által kitöltött kérdőívvel fogom vizsgálni. Ezáltal igyekszem betekintést nyerni az extrém koraszülöttek életébe, mindennapi rutinjaikba, a terápiák rendszerességébe. Ezentúl, a kérdőívek által szeretném vizsgálni a szülők hozzáállását, a motivációjukat, valamint megismerni a megküzdési stratégiájukat.

Kulcsszavak: anyanyelv-elsajátítás, koraszülöttség, fejlődésment

Kumarasiri, Lakni Prasanjali:

The Transformation of Veddha Identity into a Modern Myth in Sri Lanka

[A veddha identitás átalakulása modern mítosszá Sri Lankán]

Abstract

This article examines how the ethnic identity of the Veddha community in Sri Lanka has been transformed into a modern myth through dominant practices of representation. Based on Eriksen's understanding of ethnic identity as dynamic and socially constructed and Barthes's theory of modern mythology, the present study argues that Veddha identity is not inherently primitive or static but is actively reshaped through cultural, political, and symbolic processes. Tourism, media, and political discourse continue to portray the Veddha community as timeless forest dwellers belonging to the past, although they are integrated into the modern Sri Lankan society where they have access to formal education, wage labor, and everyday use of modern technologies. The article utilizes qualitative insights from fieldwork and textual analysis to show how political discourse uses Veddha identity as national heritage. This hides the effects of development, conservation, and land dispossession. Similarly, media narratives depoliticize cultural change by framing it as a natural disappearance. Tourism promotes the staged performance and commercialization of specific cultural practices. These processes simplify history, erase power relations, and naturalize inequality. The article concludes that the Veddhas have become a modern myth not because of their lived realities, but because of how they are represented. It highlights the need to recognize them as a living ethnic community with agency, rights, and an ongoing place in contemporary Sri Lankan society.

Keywords: Veddha, Identity, Modern Myth, Tourism, Media

Absztrakt

Ez a tanulmány azt vizsgálja, miként alakult át a Srí Lanka-i veddha közösség etnikai identitása modern mítosszá a domináns reprezentációs gyakorlatokon keresztül. Eriksen etnikai identitásról alkotott, dinamikus és társadalmilag konstruált felfogására, valamint Barthes modern mitológiáról szóló elméletére építve a kutatás amellet érvel, hogy a veddha identitás nem eleve primitív vagy statikus, hanem kulturális, politikai és szimbolikus folyamatok révén folyamatosan újraértelmeződik. A turizmus, a média és a politikai diskurzus továbbra is időtlen, a múlthoz tartozó erdei népként ábrázolja a veddha közösséget, jóllehet tagjai integrálódnak a kortárs Srí Lanka-i társadalomba, hozzáférnek a formális oktatáshoz, bémunkát végeznek, és mindennapi szinten használják a modern

technológiákat. A tanulmány kvalitatív terepkutatási eredményekre és szövegelemzésre támaszkodva bemutatja, miként használja a politikai diskurzus a veddha identitást nemzeti örökségként, elfedve a fejlesztési projektek, a természetvédelmi intézkedések és a földkisajátítás következményeit. Hasonlóképpen, a médiában megjelenő narratívák depolitizálják a kulturális változást azáltal, hogy azt természetes eltűnésként ábrázolják. A turizmus ezzel párhuzamosan bizonyos kulturális gyakorlatok színpadra állítását és piacosítását ösztönzi. Ezek a folyamatok leegyszerűsítik a történelmet, eltüntetik a hatalmi viszonyokat, és természetesként tüntetik fel az egyenlőtlenségeket. A tanulmány arra a következtetésre jut, hogy a veddhák nem megélt valóságuk, hanem reprezentációik révén váltak modern mítosszá. Ennek felismerése elengedhetetlen ahhoz, hogy a veddha közösséget élő etnikai csoportként, saját cselekvőképességgel, jogokkal és a kortárs Srí Lanka-i társadalomban betöltött folyamatos szereppel rendelkező közösségként ismerjük el.

Kulcsszavak: veddha, identitás, modern mítosz, turizmus, média

Laoues-Czibalmos, Nóra:

Investigation of Inclusive Physical Education and the Motor Development of Children with Special Educational Needs

[Az inkluzív testnevelés és az SNI gyermekek mozgásfejlesztésének vizsgálata]

Abstract

In modern educational practice, inclusive education plays a central role, particularly in the field of physical education, where motor development and physical activity are fundamental elements of every child's growth. The goal of inclusive physical education is to ensure that children with diverse abilities and needs, including those with special educational needs (SEN), can participate equally in physical education classes and develop both their physical and social skills. This study aimed to explore the preparedness and attitudes of teachers and teacher trainees regarding the implementation of inclusive physical education and the motor development of children with SEN. The research employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative techniques. In the quantitative phase, structured questionnaires were used to collect data on participants' attitudes, self-assessed preparedness, and prior experience in inclusive physical education. In the qualitative phase, interviews were conducted with teachers and trainees to gain deeper insights into challenges, effective practices, and potential difficulties in including children with varying abilities in physical activities. The results indicated that participants generally held positive attitudes toward inclusive physical education and acknowledged the importance of addressing the specific needs of children with SEN. However, many teachers and trainees reported limitations in their practical preparedness and available resources, particularly regarding the design of adapted exercise programs and differentiated instruction. Interviews revealed that mentorship, professional development, and hands-on experience play a key role in enabling teachers to confidently and effectively integrate children with SEN into physical education lessons. The study also highlighted that successful inclusive physical education depends not only on teachers' professional skills but also on their pedagogical mindset, motivation, and inclusive attitudes. Effective development requires strengthening practical skills, providing differentiated teaching methods and appropriate teaching materials, as well as support from colleagues and parents. Based on the findings, it is recommended that teacher education programs place greater emphasis on practical modules related to inclusive physical education and the motor development of children with SEN, and that regular professional workshops and experience-sharing opportunities

be offered. This research contributes to the advancement of pedagogical practice by emphasizing the importance of inclusive physical education and the role of teacher preparedness in supporting the effective motor development of children with SEN. The results provide guidance for the development of teacher training programs, professional development initiatives, and pedagogical support systems, promoting an accessible, supportive, and motivating physical education environment for all children.

Keywords: inclusive physical education, children with special educational needs (SEN), motor development, teacher preparedness, attitudes, differentiated instruction

Absztrakt

A modern pedagógiai gyakorlatban az inkluzív nevelés kiemelt szerepet kap, különösen a testnevelés területén, ahol a mozgásfejlesztés és a fizikai aktivitás minden gyermek fejlődésének alapvető eleme. Az inkluzív testnevelés célja, hogy a különböző képességű és szükségletű gyermekek, köztük a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók is, egyenlő eséllyel vegyenek részt a testnevelés órákon, és fejlődjenek mind fizikai, mind szociális készségeikben. E kutatás célja az volt, hogy feltárja a pedagógusok és pedagógushallgatók felkészültségét és attitűdjeit az inkluzív testnevelés megvalósításában, valamint az SNI gyermekek mozgásfejlesztésében. A vizsgálat módszertana vegyes módszerre épült, kombinálva a kvantitatív és kvalitatív megközelítéseket. Kvantitatív részben strukturált kérdőívek segítségével gyűjtöttünk adatokat a résztvevők attitűdjeiről, önértékelt felkészültségéről, valamint a korábbi tapasztalataikról az inkluzív testnevelés területén. Kvalitatív elemzés során interjúkat készítettünk pedagógusokkal és hallgatókkal, hogy mélyebb betekintést nyerjünk a kihívásokba, a sikeres gyakorlatokba és az esetleges nehézségekbe a különböző képességű gyermekek bevonásában. Az eredmények azt mutatták, hogy a résztvevők általánosan pozitív attitűddel rendelkeznek az inkluzív testnevelés iránt, és elismerik az SNI gyermekek speciális szükségleteinek figyelembevételét. Ugyanakkor számos pedagógus és hallgató jelezte, hogy a gyakorlati felkészültségük és az eszköztáruk korlátozott, különösen az adaptált mozgásprogramok tervezése és a differenciált foglalkoztatás terén. Az interjúk során kiderült, hogy a mentorálás, a szakmai továbbképzés és a konkrét gyakorlati tapasztalatok kulcsszerepet játszanak abban, hogy a pedagógusok magabiztosan és hatékonyan tudják integrálni az SNI gyermekeket a testnevelés órákon. A kutatás rámutatott arra is, hogy a sikeres inkluzív testnevelés nem csupán a pedagógus szakmai felkészültségén múlik, hanem a pedagógiai szemlélet, a motiváció és az elfogadó attitűd együttesén. A fejlesztéshez elengedhetetlen a gyakorlati készségek erősítése, a differenciált oktatási módszerek és a megfelelő segédanyagok biztosítása, valamint a kollégák és a szülők támogatása. Az eredmények alapján javasolt a képzési programokban nagyobb hangsúlyt fektetni az inkluzív testnevelésre és az SNI gyermekek mozgásfejlesztésére vonatkozó gyakorlati modulokra, továbbá rendszeres szakmai műhelyek és tapasztalatcsere lehetőségek

biztosítása. A kutatás hozzájárul a pedagógiai gyakorlat fejlődéséhez, kiemelve az inkluzív testnevelés fontosságát és a pedagógusok felkészültségének szerepét az SNI gyermekek hatékony mozgásfejlesztésében. Az eredmények iránymutatást adnak a képzési programok, szakmai továbbképzések és a pedagógiai támogató rendszerek fejlesztéséhez, elősegítve, hogy minden gyermek számára hozzáférhető, támogató és motiváló testnevelési környezet jöjjön létre.

Kulcsszavak: inkluzív testnevelés, SNI gyermekek, mozgásfejlesztés, pedagógusok felkészültsége, attitűdök, differenciált oktatás

Mátó-Buchholz, Katalin:

Music Education in the Age of Artificial Intelligence: Results of a Pilot Study

[Ének-zene oktatás a mesterséges intelligencia korában: egy pilot vizsgálat eredményei]

Abstract

The rapid advancement of artificial intelligence and digitalization poses new challenges for education. For both teachers and learners, the development of 21st-century skills has become increasingly important, with particular emphasis on digital competences and the conscious, critical use of ICT tools and artificial intelligence. These changes also call for new approaches in music education. In Hungary, the subject has been marginalized in recent decades, while students' motivation often shows an unfavorable tendency. In this context, it becomes especially important to apply digitally based, experience-oriented pedagogical methods that enhance student engagement and support the differentiated development of musical skills. The significance of musical skill development is further reinforced by the transfer effects of music, which can lead to positive changes in various cognitive domains, such as attention, memory, and executive functions. The aim of this study is to present a pilot investigation of a digitally based music skill development program, with special regard to its pedagogical applicability and its impact on student engagement. In designing the program, particular emphasis was placed on playfulness, interactivity, and immediate feedback, all of which are key factors in maintaining student motivation. The development is based on task structures that allow for individualized learning paths, thereby supporting differentiation and inclusive pedagogical practice. The pilot study involved two fourth-grade classes in a control group design. In line with the principles of inclusion, students with special educational needs were also involved. The experimental group participated in digital music-based development, while the control group engaged in traditional classroom-based music activities. During the development process, students took part in interactive, technology-based tasks targeting auditory discrimination, reproduction, and musical memory. Multisensory learning played a key role, supporting the processing of musical content through the combined use of auditory and visual channels. The focus of the study is the analysis of musical skills—particularly intonation, melody recognition, and musical memory. Data collection is carried out using a combination of methods, including performance-based assessments, observation, and the analysis of student feedback. The research also places special emphasis on changes in student motivation and engagement, as well as on how digital

environments support active learning processes. The presentation will report the results of the study, with particular attention to the effects of digital development on student motivation, engagement, and musical skills. The findings may contribute to the methodological renewal of music education and to a deeper understanding of the applicability of digital and AI-based pedagogical approaches.

Keywords: artificial intelligence, digital pedagogy, musical skill development, inclusive education

Absztrakt

A mesterséges intelligencia és a digitalizáció térnyerése új kihívások elé állítja az oktatást. Mind a pedagógusok, mind a tanulók esetében egyre hangsúlyosabbá válik a 21. századi készségek fejlesztése, különös tekintettel a digitális kompetenciákra, valamint az IKT-eszközök és a mesterséges intelligencia tudatos, kritikus használatára. Mindez az ének-zene oktatás területén is új megközelítéseket tesz szükségessé. A tantárgy hazai helyzete az elmúlt évtizedekben háttérbe szorult, miközben a tanulói motiváció gyakran kedvezőtlen képet mutat. Ennek fényében különösen indokoltá válik olyan digitális alapokon nyugvó, élménypedagógiai módszerek alkalmazása, amelyek növelik a tanulók bevonódását, és támogatják a zenei készségek differenciált fejlesztését. A zenei képességfejlesztés jelentőségét tovább növeli a zene transzferhatása, amely különböző kognitív területeken – például a figyelem, az emlékezet vagy a végrehajtó funkciók működésében – is pozitív változásokat idézhet elő. A kutatás célja egy digitális alapú zenei képességfejlesztő program pilotvizsgálatának bemutatása, különös tekintettel annak pedagógiai alkalmazhatóságára és a tanulói bevonódásra gyakorolt hatására. A program kialakítása során kiemelt szempont volt a játékoság, az interaktivitás és az azonnali visszacsatolás biztosítása, amelyek a tanulói motiváció fenntartásának kulcsfontosságú tényezői. A fejlesztés olyan feladatstruktúrákra épül, amelyek lehetővé teszik az egyéni tanulási utak érvényesülését, ezáltal támogatva a differenciálást és az inkluzív pedagógiai gyakorlatot. A pilotvizsgálatban két negyedik évfolyamos osztály vett részt kontrollcsoportos elrendezésben. Az inklúzió jegyében sajátos nevelési igényű tanulók is bevonásra kerültek. A kísérleti csoport digitális alapú zenei fejlesztésben részesült, míg a kontrollcsoport hagyományos tanórai keretek között végezte az ének-zenei tevékenységeket. A fejlesztési folyamat során a tanulók interaktív, technológiaalapú feladatokon keresztül vettek részt a zenei tevékenységekben, amelyek a hallás utáni megkülönböztetést, a reprodukciót és a zenei emlékezet működését célozták. Kiemelt szerepet kapott a multiszenzoros tanulás, amely a hallási és vizuális csatornák együttes bevonásával segíti a zenei tartalmak feldolgozását. A vizsgálat középpontjában a zenei készségek – különösen az intonáció, a dallam-felismerés és a zenei emlékezet – alakulásának elemzése áll. Az adatgyűjtés több módszer kombinációjával történik, beleértve a teljesítményméréseket, a megfigyelést és a tanulói visszajelzések elemzését. A kutatás kiemelt figyelmet

fordít a tanulói motiváció és bevonódás változásaira, valamint arra, hogy a digitális környezet miként támogatja az aktív tanulási folyamatokat. Az előadás bemutatja a vizsgálat eredményeit, különös tekintettel a digitális alapú fejlesztés tanulói motivációra, bevonódásra és zenei készségekre gyakorolt hatására. A kutatás hozzájárulhat az énekzene oktatás módszertani megújításához, valamint a digitális és mesterséges intelligenciára épülő pedagógiai megközelítések alkalmazhatóságának mélyebb megértéséhez.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, digitális pedagógia, inkluzív nevelés, zenei képességfejlesztés

Medojevic, Milena:

**Belief in Mythological Creatures in the 21st Century:
Evidence from South Slavic Folklore Interviews**

**[A mitológiai lényekbe vetett hit a 21. században:
délszláv folklórinterjúk elemzése]**

Abstract

Mythological creatures occupy a central place in South Slavic folklore, where they have historically functioned as explanations for natural phenomena, moral instruction, and expressions of collective cultural imagination. Although modern societies are often characterised as increasingly rational and secular, narratives concerning supernatural beings continue to circulate within contemporary communities. This paper examines the persistence of belief in mythological creatures in the 21st century through the analysis of fieldwork interviews conducted in South Slavic cultural contexts. The study is based on a corpus of semi-structured interviews with individuals from Serbia and Montenegro. The interviewees recount personal experiences, family stories, and local narratives involving supernatural entities such as vampires, witches, mora-like night creatures, and various apparitional figures. Rather than focusing solely on the creatures themselves, the analysis explores how narrators interpret these events and how belief is expressed, negotiated, or questioned within storytelling practices. The findings indicate that belief in mythological creatures rarely appears as an explicit doctrinal conviction. Instead, it is often articulated indirectly through references to the experiences of relatives, neighbours, or community members. In this way, supernatural narratives function as a form of cultural memory and social storytelling, allowing mythological motifs to persist within modern narrative frameworks. The paper argues that contemporary folklore narratives demonstrate the adaptive capacity of mythological belief, revealing how traditional supernatural motifs continue to shape cultural identity and narrative interpretation in present-day societies.

Keywords: Mythological Creatures, 21st Century, South Slavic Folklore Interviews

Absztrakt

A mitológiai lények központi szerepet töltenek be a dél-szláv folklórban, ahol történelmileg a természeti jelenségek magyarázataként, erkölcsi tanítás eszközeként, valamint a kollektív kulturális képzelet kifejezéseként szolgáltak. Bár a modern társadalmakat gyakran egyre inkább racionálisnak és szekulárisnak tekintjük, a természetfeletti lényekről szóló narratívák továbbra is jelen vannak a kortárs közösségekben. A tanulmány a mitológiai lényekbe vetett hit fennmaradását vizsgálja a 21. században, dél-szláv kulturális környezetben végzett terepmunkán alapuló interjúk elemzésén keresztül. A kutatás félig strukturált interjúk korpuszára épül, amelyeket Szerbiában és Montenegróban készítettem. Az interjúalanyok személyes tapasztalatokat, családi történeteket és helyi narratívákat idéznek fel olyan természetfeletti lényekkel kapcsolatban, mint a vámpírok, boszorkányok, a mora-típusú éjszakai lények, valamint különböző jelenésszerű alakok. Az elemzés nem kizárólag magukra a lényekre összpontosít, hanem arra is, hogy a narrátorok miként értelmezik ezeket az eseményeket, illetve hogyan jelenik meg, hogyan tárgyalódik vagy kérdőjeleződik meg a hit a történetmondás gyakorlatában. Az eredmények azt mutatják, hogy a mitológiai lényekbe vetett hit ritkán jelenik meg kifejezett, doktrinális meggyőződés formájában. Sokkal inkább közvetett módon artikulálódik, rokonok, szomszédok vagy közösségi tagok tapasztalataira való hivatkozásokon keresztül. Ily módon a természetfeletti narratívák a kulturális emlékezet és a társadalmi történetmesélés egyik formájaként működnek, lehetővé téve a mitológiai motívumok fennmaradását a modern narratív keretek között. A előadás mellett érvel, hogy a kortárs folklór-narratívák a mitológiai hit alkalmazkodóképességét mutatják, és rávilágítanak arra, hogy a hagyományos természetfeletti motívumok miként formálják továbbra is a kulturális identitást és a narratív értelmezést a jelenkori társadalmakban.

Kulcsszavak: Mitológiai lények, 21. század, Délszláv folklór interjúk

Mészárosné Gupcsó, Tímea:

Personality Development and Patterns of Self-Reflection Among Special Education Students

[Személyiségfejlesztés és önreflexió mintázatok gyógypedagógus hallgatók körében]

Abstract

Professional development is becoming increasingly important in special education teacher training, with a particular focus on communication and social skills. The teaching profession belongs to the category of helping professions. From the perspective of the helping role, professional practice is based on relational sensitivity, empathy, congruence, and a reflective attitude (Váradi-Kusztos, Veréb, and Fehér, 2025). The expectations placed on modern-day educators emphasize the role of communication, collaboration, and continuous self-reflection as key competencies (Kotschy, 2011; Nikitscher, 2016). In the field of special education, the literature points out that the role of the special education teacher is a complex one that involves not only teaching and instruction but also counseling and providing support to children and students with special educational needs, their parents, and professional partners (Billédi, 2020; Mile, Kállai, and Papp, 2023). Communication and collaboration skills are of paramount importance in this professional context. Higher education plays a significant role in shaping students' attitudes toward people with disabilities and fostering an inclusive mindset during the professional development of special education students. The development of students' social and emotional competencies is crucial for their future professional practice, particularly in managing complex interpersonal situations (Verebélyi, 2025). They have to become able to establish stable emotional bonds and secure pedagogical attachments with children with special educational needs. A stable teacher-student relationship contributes to students' sense of psychological security, self-esteem, and the development of their resilience (Lawrence, 2023). During the training of special education teachers, personality development courses provide students with the opportunity to gain self-awareness and mentally prepare themselves for modern pedagogical challenges. The aim of this study is to explore patterns of self-reflection among special education teachers enrolled in the Personality and Professional Skills Development course, which is part of their training. The study is based on qualitative content analysis, involving the examination of reflective student essays related to the course. The analysis focuses on recurring patterns of meaning in students' self-reflections that relate to communication,

collaboration, and interpersonal skills. Based on the results, patterns can be clearly identified that point to the activation of self-awareness processes, increased awareness of communication and collaboration, and a reinterpretation of interpersonal dynamics. The role of the group experience and group cohesion is paramount importance, as it facilitates the formation of new relationships and supports integration into the university environment. Student reflections strongly emphasize the need for self-awareness and further personal development. The study highlights that short-term personal development training plays an important role in initiating self-reflection processes and in raising awareness of communication and collaboration skills. The results may contribute to the further development of the personality development components of special education teacher training, with particular regard to supporting reflective functioning, communication, cooperation, and the establishment of pedagogical relationships.

Keywords: Personality Development, Patterns of Self-Reflection, Special Education Students

Absztrakt

A gyógypedagógus képzésben egyre hangsúlyosabbá válik a szakmai személyiség-fejlesztés, különös tekintettel a kommunikációs és szociális kompetenciákra. A pedagógus hivatás a segítő hivatások körébe tartozik. A segítő szerep nézőpontjából vizsgálva a szakmai működés alapját képezi a kapcsolati érzékenység, empátia, hitelesség és a reflektív attitűd (Várad-Kusztos, Veréb és Fehér, 2025). A modern kor pedagógusával szemben megfogalmazott elvárások kiemelik a kommunikáció, az együttműködés és a folyamatos önreflexió szerepét, mint kulcskompetenciákat (Kotschy, 2011; Nikitscher, 2016). A gyógypedagógia területén a szakirodalom hangsúlyozza, hogy a gyógypedagógus tevékenysége komplex segítő szerepben valósul meg, amely az oktatás-nevelés mellett kiterjed a tanácsadásra, és a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók, szülei, valamint a szakmai partnerek támogatására is (Billédi, 2020; Mile, Kállai és Papp, 2023). A kommunikációs és együttműködési kompetenciák kiemelt jelentőségűek ebben a kapcsolati térben. A gyógypedagógus hallgatók pályaszocializációja során a felsőoktatásnak jelentős szerepe van a fogyatékosággal élő emberekkel kapcsolatos attitűdök, valamint az inkluzív szemlélet formálásában. A hallgatók szociális és érzelmi kompetenciáinak fejlettsége meghatározó a későbbi szakmai működésük szempontjából, különösen a komplex interperszonális helyzetek kezelésében (Verebélyi, 2025). Képessé kell válniuk a sajátos nevelési igényű gyermekekkel stabil érzelmi kapcsolat, biztonságos pedagógiai kötődés kialakítására. A stabil pedagógus-tanuló kapcsolat, hozzájárul a tanulók pszichológiai biztonságérzetéhez, önértékeléséhez és rezilienciájának fejlődéséhez (Lawrence, 2023). A gyógypedagógusok képzése során a személyiség-fejlesztő kurzusok lehetőséget

nyújtanak arra, hogy a hallgatók önismeretet szerezzenek, és a modern pedagógiai kihívásokra mentálisan felkészüljenek. Jelen kutatás célja, a gyógypedagógusok képzésének részét képező Személyiség- és szakmai képességfejlesztés kurzus során megjelenő önreflexiós mintázatok feltárása levelező gyógypedagógusok körében. A vizsgálat kvalitatív tartalomelemzésre épül, a kurzushoz kapcsolódó reflektív hallgatói dolgozatok feldolgozásával. Az elemzés fókuszában azok a visszatérő jelentésmintázatok állnak, amelyek a hallgatók önreflexióiban a kommunikációhoz, együttműködéshez, valamint a kapcsolatteremtési készségekhez kapcsolódnak. Az eredmények alapján jól azonosíthatók olyan mintázatok, amelyek az önismereti folyamatok aktiválódására, a kommunikáció és együttműködés tudatosítására, valamint a kapcsolati működés újraértelmezésére utalnak. Kiemelkedő jelentőségű a csoporttémény és a csoportkohézió szerepe, amely elősegíti az új kapcsolatok kialakulását és támogatja az egyetemi közegbe való beilleszkedést. A hallgatói reflexiókban hangsúlyosan megjelenik az önismereti igény és a további személyiségfejlesztés iránti szükséglet. A vizsgálat rámutat arra, hogy a rövid időtartamú személyiségfejlesztő tréningek fontos szerepet játszanak az önreflexiós folyamatok elindításában, valamint a kommunikációs és együttműködési kompetenciák tudatosításában. Az eredmények hozzájárulhatnak a gyógypedagógus-képzés személyiségfejlesztő elemeinek továbbfejlesztéséhez, különös tekintettel a reflektív működés, a kommunikáció, az együttműködés és a pedagógiai jellegű kapcsolatok kialakításának a támogatására.

Kulcsszavak: személyiségfejlődés, önreflexiós minták, gyógypedagógus hallgatók

Mező, Ferenc:

Possibilities for Enhancing Cognitive Performance in Public Education

[A kognitív teljesítőképesség fokozásának lehetőségei a köznevelésben]

Abstract

Background: In public education, higher education, adult education, and later also in labor market performance, the general and current level of children's, pupils', students', and future employees' cognitive performance capacity plays a prominent (though not exclusive) role. Although efforts aimed at the pedagogical and psychological assessment and development of cognitive abilities have been characterized by numerous publications since the early twentieth century—serving both the development of assessment tools and intervention procedures—the concepts of 'cognitive ability' and 'ability for cognitive performance' have still not been fully separated even today. However, the distinction between these concepts and the psychological phenomena they refer to has important practical consequences from both pedagogical and psychological perspectives. This significantly affects children and students requiring special treatment under Section 4 of Act CXC of 2011 on National Public Education, including those with special educational needs, learning, behavioral, and adjustment difficulties, as well as highly gifted learners, too. *Objectives:* This presentation has four main aims: a) First, it draws attention to the conceptual differences between cognitive ability and 'ability for cognitive performance', and to the practical implications of these differences for pedagogical and psychological diagnostics, developmental possibilities, and the duration of interventions. b) In this context, it emphasizes the importance of 'ability for cognitive performance' in public education at both individual and societal levels. c) The presentation also aims to review the theoretical possibilities of enhancing 'ability for cognitive performance' (in both absolute and relative terms) and their ethical implications. It highlights that even well-intentioned attempts to modify cognitive abilities and 'ability for cognitive performance' may have undesirable, ethically questionable (and sometimes clearly unethical) consequences. d) Finally, through examples from the history of science and culture, as well as modern pedagogical and psychological research and innovations, it presents possible ways of increasing 'ability for cognitive performance'. *Sample:* Works by authors of twentieth-century scientific significance addressing cognitive abilities and cognitive performance capacity (n = 15 authors): Galton (1869), Spearman (1904), Binet and Simon (1905a–d), Raven (1936), Thurstone (1938), Wechsler (1944), Vernon (1950), Piaget (1952), Guilford (1959), Cattell (1963, 1971), Hebb (1975), Eysenck (1971), Vygotsky

(1978), Gardner (1983). *Method:* A qualitatively oriented comparative analysis of the conceptualizations of cognitive ability and 'ability for cognitive performance' based on the literature, and a science- and culture-historical analysis of diagnostic and developmental operational approaches to the two domains. *Results and practical implications:* The differential diagnostic characteristics of the concepts "cognitive ability" and "ability for cognitive performance" were identified. Based on these characteristics, the appropriate selection of diagnostic methods and tools can be clarified, as well as the system of methodological criteria applicable to instrument development and to the development of children and learners. The results can be effectively utilized in everyday pedagogical practice, as well as in research aimed at diagnosing cognitive abilities and cognitive performance capacity, and developing intervention programs, and in pedagogical and psychological innovation activities.

Keywords: cognitive ability, cognitive performance capacity, educational diagnostics, public education

Absztrakt

Háttér: a köznevelésbeli, a felsőoktatásbeli, a felnőttoktatásbeli, s később a munkaerőpiaci teljesítmények esetében is hangsúlyos (de nem kizárólagos) szerepet kap a gyermekek, tanulók, hallgatók, későbbi munkavállalók kognitív teljesítőképességének általános és aktuális szintje. Noha a kognitív képességek pedagógiai és pszichológiai vizsgálatára és fejlesztésére irányuló törekvések a XX. század elejétől nagyszámú publikációval jellemezhetők, melyek egyaránt szolgálhatták a vizsgálóeszközök és a fejlesztést szolgáló eljárások kidolgozását, azonban mindennek ellenére még napjainkban sem vált el teljesen egymástól a kognitív képesség és a kognitív teljesítőképesség fogalma. E fogalmak és az általuk hivatkozott pszichológiai jelenségek körök különbségének azonban pedagógiai és pszichológiai szempontból is lényeges gyakorlati következményei vannak – ez jelentős mértékben érinti a Nemzeti Köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 4.§ szerinti különleges bánásmódot igénylő (köztük a sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő, valamint a kiemelten tehetséges) gyermekek és tanulók körét is. *Cél:* jelen prezentációnak négy célkitűzése van. Ezek: a) az előadás elsősorban a kognitív képesség és a kognitív teljesítőképesség fogalmi különbségeire és e különbségek pedagógiai és pszichológiai diagnosztikával, fejleszthetőséggel, a fejlesztés időtartamával kapcsolatos gyakorlati vonatkozásaira hívja fel a figyelmet. b) Ezzel összefüggésben hangsúlyozza a kognitív teljesítőképesség köznevelésbeli fontosságát individuális és társadalmi szinten egyaránt. c) A prezentáció célja az is, hogy számba vegye a kognitív teljesítőképesség (abszolút és relatív értelemben vett) fokozásának elméleti lehetőségeit és azok etikai vonatkozásait. Rámutatás kerül arra, hogy még a jó szándékkal megkísérelt kognitív képesség és teljesítőképesség módosítására tett törekvéseknek is lehet nem kívánatos, etikailag vitatható (olykor pedig egyértelműen etikátlan)

következménye. d) Végül cél az is, hogy tudomány- és kultúrtörténeti példákon és modern pedagógiai és pszichológiai kutatásokon és innovációkon keresztül bemutassa a kognitív teljesítőképesség növelésének lehetőségeit. *Minta:* a XX. századi, tudománytörténeti jelentőséggel bíró kognitív képességekre és kognitív teljesítőképességre vonatkozó szerzők művei – n= 15 szerző: Galton (1869), Spearman (1904), Binet és Simon (1905abcd), Raven (1936), Thurstone (1938), Wechsler (1944), Vernon (1950), Piaget (1952), Guilford (1959), Cattell (1963, 1971), Hebb (1975), Eysenck (1971), Vygotsky (1978), Gardner (1983). *Módszer:* a kognitív képesség és a kognitív teljesítőképesség konceptualizációjának szakirodalom alapján történő, kvalitatív orientációjú összehasonlító elemzése; a két jelenségkör diagnosztikai és fejlesztést érintő operacionális megközelítéseinek tudomány- és kultúrtörténeti távlatú elemzése. *Eredmények és gyakorlati hasznon:* azonosításra kerültek a „kognitív képesség” és a „kognitív teljesítőképesség” fogalmak differenciáldiagnosztikai jellemzői; e jellemzők alapján egyértelműsíthető az adekvát diagnosztikai módszerek és eszközök megválasztása, illetve az eszközfejlesztéssel és a gyermekek, tanulók fejlesztésével szemben támasztható módszertani kritériumok rendszere. Az eredmények jól hasznosíthatók a hétköznapi pedagógiai gyakorlatban, illetve a kognitív képességek és kognitív teljesítőképesség diagnosztikáját és a fejlesztő programok kidolgozását célul kitűző kutató gyakorlatban, pedagógiai és pszichológiai innovációs tevékenységben.

Kulcsszavak: kognitív képesség, kognitív teljesítőképesség fokozása, differenciáldiagnosztika, köznevelés

Miklódi-Simon, Zsófia & Kovács-Nagy, Klára:

Foster Parent Motivations, Family Resources, and Their Social Embeddedness

[Nevelőszülői motivációk, családi erőforrások és társadalmi beágyazottságuk]

Abstract

The study examines the structure and social embeddedness of motivations for becoming a foster parent in the North Great Plain region of Hungary, with particular attention to the role of family resources and forms of social and cultural capital. The research aims to explore how the motives underlying foster parental role commitment are structured and how they relate to parental and child background variables. The analysis is based on questionnaire responses from 164 foster parents included in the NEVERŐ2025 database. Factor analysis of the 21-item motivation block identified five clearly distinguishable dimensions: altruistic–prosocial motivation, parental commitment, social responsibility, financial and environmental motives, and family tradition and life-cycle motivation. The resulting factor structure is consistent with intrinsic and extrinsic motivation theories, while also reflecting the social, cultural, and economic heterogeneity of the examined foster parent population. Following the examination of factor distributions, nonparametric tests were applied to analyze associations between motivational profiles and background variables. The results reveal significant relationships with gender, educational attainment, ethnic background, as well as the child’s age, institutional context, and the presence of special educational needs. Altruistic and caregiving motives clearly dominate; however, motivational patterns are differentially linked to family resource structures and children’s specific needs. Particularly strong associations emerge among foster parents with lower educational attainment in relation to altruistic and social responsibility motives, as well as among those caring for children with special educational needs. The findings demonstrate that motivations for becoming a foster parent are not isolated individual decisions but structured phenomena embedded in various forms of social and cultural capital, shaped through interaction with family resources and children’s needs. The results provide a foundation for subsequent integrated, multivariate analyses of foster parental involvement, extracurricular participation, and children’s academic achievement.

Keywords: Foster Parent Motivations, Family Resources

Absztrakt

A tanulmány a nevelőszülővé válás motivációs tényezőinek szerkezetét és társadalmi beágyazottságát vizsgálja az Észak-Alföldi régióban, különös tekintettel a családi erőforrások és a társadalmi-kulturális tőke szerepére. A kutatás célja annak feltárása, hogy a nevelőszülői szerepvállalás mögött álló indítékok miként strukturálódnak, valamint hogyan kapcsolódnak a szülői és gyermeki háttérváltozókhoz. Az elemzés a NEVERŐ2025 adatbázis 164 nevelőszülőjének kérdőíves válaszaira épül. A 21 tételből álló motivációs kérdésblokk faktorelemzése öt, egymástól jól elkülöníthető dimenziót azonosított: altruista–proszociális motiváció, szülői elköteleződés, társadalmi felelősségvállalás, anyagi és környezeti indítékok, valamint családi tradíció és életciklus-motiváció. A kialakult faktorstruktúra összhangban áll az intrinzik és extrinzik motivációs elméletekkel, ugyanakkor sajátos módon tükrözi a vizsgált nevelőszülői populáció társadalmi, kulturális és gazdasági heterogenitását. A faktorok eloszlásának vizsgálatát követően nemparametrikus próbák segítségével elemeztük a motivációs profilok és a háttérváltozók közötti összefüggéseket. Az eredmények szignifikáns kapcsolatot mutatnak a nemmel, az iskolai végzettséggel, a nemzetiségi hovatartozással, valamint a gyermekek életkorával, intézményi környezetével és speciális nevelési igényével. Az altruista és gondoskodó indítékok dominanciája egyértelműen kirajzolódik, ugyanakkor a motivációs mintázatok differenciáltan kapcsolódnak a családi erőforrás-struktúrákhoz és a gyermekek szükségleteihez. Különösen erős összefüggések figyelhetők meg az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező nevelőszülők körében az altruista és társadalmi felelősségvállaláshoz kötődő indítékok esetében, valamint a speciális nevelési igényű gyermekeket gondozók körében. A vizsgálat rámutat arra, hogy a nevelőszülővé válás motivációi nem izolált egyéni döntések eredményei, hanem a társadalmi és kulturális tőke különböző formáiba ágyazott, strukturált jelenségek, amelyek a családi erőforrásokkal és a gyermekek szükségleteivel kölcsönhatásban formálódnak. Az eredmények megalapozzák a nevelőszülői bevonódás, az extrakurrikuláris részvétel és az iskolai eredményesség integrált, többváltozós modellben történő későbbi elemzését.

Kulcsszavak: Nevelőszülői motivációk, Családi erőforrások

Mikó, F. László:

Software Solution for Mapping and Supporting the Development of Subskills Related to Learning to Read

**[Szoftveres megoldás az olvasástanuláshoz kapcsolódó részképességek
feltérképezésére, és fejlesztésének támogatására]**

Abstract

Assessment System and Development Application Powered by Eye Tracking Technology EyeQ Ltd. is developing an assessment system and development application powered by eye tracking technology. With the help of this system, the presence of dyslexia or reading difficulties can be identified more easily in a significant proportion of cases, and the identified problems can be supported through targeted development. Our toolset examines conscious gaze control, a subskill that is essential for reading. The age-appropriate development of this subskill significantly influences the quality of the reading process. Eye Tracking in the Objective Assessment of Conscious Eye Movement Control and Psychological Functions. The assessment is conducted using a non-invasive, portable eye tracking system consisting of a head-mounted, high-resolution camera for precise tracking of eye movements, integrated LED illumination to ensure stable measurement conditions, a monitor displaying stimuli, and a laptop processing the collected data. The system design allows for a natural testing environment while ensuring highly accurate and reproducible data collection. Eye tracking technology offers an objective, measurement-based method for examining the age-appropriate development of conscious eye movement control. The analysis of fixations, saccades, and visual tracking patterns provides reliable information about neurological maturation, attentional control, and the state of visual information processing. Psychological Background: Conscious eye movement control is closely related to executive functions, selective and sustained attention, and optomotor integration. The functioning of these systems plays a fundamental role in learning, self-regulation, and adaptive behavior. Immaturity or atypical functioning often appears in the form of learning difficulties, attention disorders, and developmental differences. Eye tracking assessment provides quantitative, objective data that effectively complement clinical observation and psychological assessment tools, supporting more accurate diagnostic decisions, targeted intervention planning, and progress monitoring. Benefits for Professionals Objective, measurement-based feedback Interpretation relative to age norms Support for diagnostic and therapeutic decision-making Personalized development planning Monitoring the effectiveness of interventions. Purpose of the System The eye tracking-based assessment system and its related development application are educational and developmental support tools.

Through structured digital tasks and playful exercises, they assist in observing and developing children's skills. The system aims to provide objective feedback on developmental processes and to support teachers and development professionals in planning individualized interventions. Key Features are: Digital, standardized task sets: Structured, age-appropriate tasks for skill observation, Visualization of developmental patterns: The system visually displays performance and progress over time. Recommendation of individualized practice exercises. Based on observations, personalized practice tasks are made available. Longitudinal progress tracking. Development can be monitored over an extended period. Framework of Use Applicable in educational, pedagogical, and developmental settings. Designed for use under the guidance or supervision of a qualified professional Not intended for diagnostic purposes. Does not replace the professional judgment of teachers, development specialists, or other experts. The system is not a medical device and is not suitable for establishing medical diagnoses or making therapeutic decisions.

Keywords: Software Solution, Development of Subskills, EyeQ, Eye Tracking

Absztrakt

Az EyeQ Kft. egy Eye Tracking technológiával működő felmérő rendszer és fejlesztő applikációt fejleszt, amelynek segítségével az esetek jelentős hányadában könnyebben lesz megállapítható a diszlexia vagy az olvasási nehézség jelenléte, és a feltárt probléma fejleszthető lesz. Eszközrendszerünkkel a tudatos tekintetvezérlést vizsgáljuk, ami az olvasáshoz elengedhetetlenül szükséges részképesség. Ezen részképesség életkornak megfelelő állapota jelentősen befolyásolja az olvasási folyamat minőségét. Eye tracking a tudatos szemmozgás-vezérlés és a pszichés funkciók objektív felmérésében. A felmérés egy nem invazív, hordozható eye tracking rendszerrel történik, amely egy fejpántra rögzített, nagy felbontású kamerából áll a szemmozgások precíz követésére, integrált LED-es megvilágítással a stabil mérési feltételek biztosítására, valamint az ingereket megjelenítő monitorból és az adatokat feldolgozó laptopból. A rendszer kialakítása lehetővé teszi a természetes vizsgálati helyzetet, miközben nagy pontosságú, reprodukálható adatgyűjtést biztosít. Az eye tracking technológia objektív, mérésalapú módszer kínál a tudatos szemmozgás-vezérlés életkornak megfelelő fejlettségének vizsgálatára. A fixációk, szakkádok és vizuális követési mintázatok elemzése megbízható információt nyújt az idegrendszeri érés, a figyelmi kontroll és a vizuális információfeldolgozás állapotáról. Pszichológiai háttér: A tudatos szemmozgás-irányítás szoros kapcsolatban áll a végrehajtó funkciókkal, a szelektív és fenntartott figyelemmel, valamint a optomotoros integrációval. Ezek működése alapvető szerepet játszik a tanulásban, az önszabályozásban és az adaptív viselkedésben. Éretlenségük vagy atipikus működésük gyakran megjelenik tanulási nehézségek, figyelemzavarok és fejlődési eltérések formájában. Az eye

tracking vizsgálat kvantitatív, objektív adatokat szolgáltat, amelyek hatékonyan egészítik ki a klinikai megfigyelést és a pszichológiai mérőeszközöket, támogatva a pontosabb diagnosztikai döntéseket, a célzott fejlesztési tervezést és a fejlődés nyomon követését. Előnyök szakemberek számára: 1) objektív, mérésalapú visszajelzés, 2) életkori normákhoz viszonyított értelmezés, 3) diagnosztikai és terápiás döntéstámogatás, 4) személyre szabott fejlesztés, 5) beavatkozások hatékonyságának követése. A rendszer célja: Az Eye Tracking technológián alapuló felmérő rendszer és a hozzá kapcsolódó fejlesztő applikáció oktatási és fejlesztést támogató eszköz, amely strukturált digitális feladatokon és játékos gyakorlatokon keresztül segíti a gyermekek készségeinek megfigyelését és fejlesztését. A rendszer célja, hogy objektív visszajelzést adjon a fejlődési folyamatokról, valamint támogassa a pedagógusok és fejlesztő szakemberek munkáját az egyéni fejlesztés tervezésében. Fő funkciók: 1) Digitális, standardizált feladatsorok: Strukturált, életkornak megfelelő feladatok a készségek megfigyelésére. 2) Fejlődési mintázatok megjelenítése: A rendszer vizuálisan mutatja a teljesítmény és fejlődés alakulását. 3) Egyéni fejlesztési gyakorlatok ajánlása: A megfigyelések alapján személyre szabott gyakorló feladatok érhetőek el. 4) Előrehaladás nyomon követése időben: A fejlődés folyamata hosszabb távon is követhető. Felhasználási keret: Oktatási, pedagógiai és fejlesztési környezetben alkalmazható. Szakember által irányított vagy felügyelt használatra készült. Nem diagnosztikai célú rendszer. Nem helyettesíti a pedagógus, fejlesztő szakember vagy más szakértő szakmai döntését A rendszer nem orvostechikai eszköz, nem alkalmas egészségügyi diagnózis felállítására vagy terápiás döntések meghozatalára. Az eredmények tájékoztató jellegűek, és minden esetben szakmai értelmezést igényelnek.

Kulcsszavak: Szoftvermegoldás, Részképességek fejlesztése, EyeQ, Szemmozgás-követés

Miksó, Zsuzsanna & Keller, Veronika:

Employment of Persons with Disabilities as a Corporate Social Responsibility (CSR) Strategy among Companies

[A fogyatékkal élő személyek foglalkoztatása, mint társadalmi felelősségvállalási CSR stratégia a vállalatok körében]

Abstract

Corporate social responsibility (CSR) communication has become an integral component of corporate strategy, yet the manner in which it is executed varies significantly. The present study examines how the employment of people with disabilities is reflected in the corporate social responsibility (CSR) strategies of companies in Hungary. The study explores the manner in which CSR activities influence societal attitudes and the competitive advantages that can be obtained. The initial segment of the study presents statistical data and employment-related legislation. Following an overview of the relevant legislation, the presentation will proceed to explore the various forms of employment that are available in Hungary. Corporate social responsibility will then be examined in general terms, as well as in relation to marketing strategy. The presentation will conclude with a consideration of best practice from abroad, where companies that use CSR marketing have been shown to gain a significant competitive advantage thanks to integration. The present study employs a dual methodology. During the content analysis, the communication strategies of four large Hungarian companies (Szerencse játék Zrt., Auchan Hungary Kft., Magyar Posta Zrt., Nolato Hungary Kft.) are presented based on a specific set of criteria. The content analysis involves a comparative document analysis of companies' official platforms (websites, ESG reports, social media). The qualitative study was conducted in October with seven participants and took 90 minutes in the form of a mini focus group interview, which examined the general perception of people with disabilities and their perception as employees, knowledge of corporate social responsibility, and the assessment of the corporate social responsibility (CSR) communication of the four selected companies. The results of the study are then processed using thematic analysis and quote-based interpretation. Empirical research has demonstrated that individuals with disabilities can be integrated into the open labour market. While companies have specific integration programmes and communicate this on their websites, there is room for improvement in their communication on social media, as only those who specifically search for it will find it.

Keywords: Employment of Persons with Disabilities, Corporate Social Responsibility (CSR) Strategy

Absztrakt

A vállalati társadalmi felelősségvállalási (CSR) kommunikáció napjainkban a vállalati stratégia része, mégis eltérések mutatkoznak meg annak módjában. A tanulmány azt vizsgálja, hogy a fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatása miként jelenik meg a vállalati társadalmi felelősségvállalási (CSR) stratégiában Magyarországon a vállalatok körében. Feltárja, hogy a CSR tevékenység miként alakítja a társadalom hozzáállását, illetve milyen versenyelőnyökre lehet szert tenni. A tanulmány első felében a statisztikai adatok, a foglalkoztatáshoz kapcsolódó jogszabályok kerülnek bemutatásra. A jogszabályi áttekintés után a Magyarországon lehetséges foglalkoztatási formák és a vállalati társadalmi felelősségvállalás általános-ságban és mint marketing eszköz, valamint külföldi jogyakorlatok kerülnek ismertetésre, ahol az integrációnak köszönhetően jelentős versenyelőnybe kerülnek azok a vállalatok, akik CSR marketinget alkalmaznak. A tanulmány kettős módszertant alkalmaz: a tartalomelemzés során négy magyarországi nagyvállalat (Szerencsejáték Zrt., Auchan Magyarország Kft., Magyar Posta Zrt., Nolato Magyarország Kft.) vállalatok kommunikációs stratégiája kerül bemutatásra meghatározott szempontrendszer alapján. A tartalomelemzés a vállalatok hivatalos felületeinek (honlapok, ESG jelentések, közösségi média) összehasonlító dokumentumelemzésére terjed ki. A kvalitatív vizsgálat 7 fő részvételével zajlott október hónapban és 90 percet vett igénybe, egy mini fókuszcsoportos interjú keretében, amely vizsgálja a fogyatékossgal élő személyek általános és munkavállalóként való megítélését, a vállalati társadalmi felelősségvállalásról való ismereteket és a négy választott vállalat vállalati társadalmi felelősségvállalási (CSR) kommunikációjának megítélését. Az eredmények tematikus elemzéssel, illetve az idézet alapú interpretálással kerülnek feldolgozásra. Az empirikus kutatás alapján megállapít-ható, hogy a fogyatékossgal élő személyek integrálhatóak a nyílt munkaerőpiacra. A vállalatoknak van külön integrációt segítő programjuk és ezt kommunikálják is a honlapjukon, de a közösségi médiában lévő kommunikáción van még mit javítani, csak az találkozik vele, aki célzottan keresi.

Kulcsszavak: Fogyatékossgal élők foglalkoztatása, Vállalati társadalmi felelősségvállalási (CSR) stratégia

Müller, Anetta; Mező, Ferenc & Mező, Katalin;

Prevalence, Trends, and Patterns of Students Diagnosed with Autism Spectrum Disorder in Hungary

[Az autizmus spektrum zavarral diagnosztizált tanulók előfordulása, tendenciái és trendjei Magyarországon]

Abstract

The prevalence of students diagnosed with Autism Spectrum Disorder (ASD) in Hungary has increased dynamically over the past two decades, posing significant challenges to educational, healthcare, and social systems. This presentation aims to present the long-term development of both ASD-diagnosed children and students with special educational needs (SEN) between the 2001/2002 and 2024/2025 school years, based on data from the Hungarian Central Statistical Office (KSH). The analysis highlights that the number of SEN students has nearly doubled, while the number of children diagnosed with ASD has increased more than four hundredfold. The data follow an exponential trend, with particularly accelerated growth in recent years. Forecasts suggest that by 2030, the number of diagnosed students could reach approximately 38,000. This trend is not merely a statistical observation but also indicates that educational environments, professional workforce capacity, and development programs must adapt to the increasing number of cases. The study emphasizes the importance of monitoring ASD prevalence and trends, as these data are essential for early detection, the development of diagnostic systems, and the design of structured, movement-based, and inclusive intervention programs. The rising prevalence justifies forecasting educational and healthcare capacities, expanding integrative and developmental services, and providing effective support for families. Overall, the research contributes to evidence-based policy-making, strengthens inclusive education, and supports the long-term social integration of children living with ASD. Examining prevalence trends and patterns is of critical importance, as it enables teachers, special education professionals, psychologists, and developmental specialists to accurately assess the required educational, developmental, and support capacities. The data assist school administrators, institutional leaders, and policymakers in planning future service provision and inclusive programs in a well-informed manner, ensuring early detection, individualized interventions, and effective family involvement. Moreover, monitoring these trends contributes to strengthening inclusive education, adapting educational systems, and supporting the social integration of children with ASD, while minimizing the risk of overburdening existing services.

Keywords: Autism Spectrum Disorder, ASD prevalence, prevalence, trends, patterns, special educational needs, inclusive education, early detection, educational capacity planning, intervention programs

Absztrakt

Az autizmus spektrum zavarral (ASD) diagnosztizált tanulók előfordulása Magyarországon az elmúlt két évtizedben dinamikusan növekedett, ami az oktatási, egészségügyi és szociális rendszerek számára egyaránt jelentős kihívásokat teremt. Az előadás célja az autizmussal érintett és diagnosztizált gyermekek, valamint a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók számának és arányának hosszú távú alakulásának bemutatása a 2001/2002-es és a 2024/2025-ös tanév közötti időszakban a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai alapján. A bemutatásra kerülő elemzés rámutat arra, hogy az SNI tanulók száma közel megduplázódott, míg az autizmussal diagnosztizált gyermekek száma több mint négyszázszoros növekedést mutatott. Az adatok exponenciális trendet követnek, amely az utóbbi években különösen gyorsuló ütemet mutat, és az előrejelzések szerint 2030-ra a diagnosztizált tanulók száma elérheti a 38 000 főt. Ez a tendencia nem csupán statisztikai adat, hanem azt is jelzi, hogy az oktatási-nevelési környezeteknek, a szakember-ellátottságnak és a fejlesztési programoknak a növekvő esetszámhoz kell igazodniuk. A tanulmány hangsúlyozza az autizmus spektrum zavarral élők előfordulásának és trendjeinek nyomon követésének jelentőségét, mivel ezek az adatok alapvetőek a korai felismerés, a diagnosztikai rendszer fejlesztése és a strukturált, mozgásalapú és inkluzív intervenciók tervezése szempontjából. A növekvő prevalencia indokoltá teszi a pedagógiai és egészségügyi kapacitás előrejelzését, az integrációs és fejlesztő szolgáltatások bővítését, valamint a családok hatékony támogatását. A kutatás hozzájárul a szakpolitikai döntések megalapozásához, az inkluzív oktatás erősítéséhez és az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek hosszú távú társadalmi integrációjának biztosításához. A trendek és előfordulási mintázatok vizsgálata kiemelt jelentőségű, mivel lehetővé teszi a pedagógusok, gyógypedagógusok, pszichológusok és fejlesztő szakemberek számára, hogy pontosan felmérjék a szükséges oktatási, fejlesztési és támogatási kapacitásokat. Az adatok segítik a fenntartókat, intézmény-vezetőket és döntéshozókat abban, hogy a jövőbeli ellátórendszereket és integrációs programokat megalapozottan tervezzék, biztosítva a korai felismerést, a személyre szabott intervenciókat és a családok hatékony bevonását. Emellett a trendek követése hosszú távon hozzájárul az inkluzív nevelés erősítéséhez, az oktatási rendszerek adaptív fejlesztéséhez, és támogatja az autizmussal élő gyermekek társadalmi integrációját, miközben minimalizálja a rendszer túlterheltségét.

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar, ASD előfordulása, prevalencia, tendenciák, trendek, sajátos nevelési igény, inkluzív nevelés, korai felismerés, pedagógiai kapacitástervezés, intervenciók programok

Müller, Anetta:

The Occurrence and Trends of Spinal Deformities and Flatfoot Based on School Screening Examinations

[A gerincdeformitások és a lúdtalp megjelenése és tendenciái iskolai szűrővizsgálatok alapján]

Abstract

Musculoskeletal disorders, particularly spinal deformities and flatfoot, are common conditions in childhood and adolescence that may significantly influence quality of life and physical performance later in life. The aim of this presentation is to analyze the occurrence of spinal deformities and flatfoot, as well as their age-related patterns and temporal trends, based on a comparative analysis of national school screening data from the 2018/2019 and 2024/2025 academic years. The data indicate that the prevalence of flatfoot is highest in the younger grades and gradually decreases with increasing age. This trend may be related to the development of the foot arch and changes in movement patterns during growth. However, comparison of the two examined periods shows that by the 2024/2025 academic year the prevalence of flatfoot slightly increased in several grades compared to the 2018/2019 data. In the case of spinal deformities, scoliosis demonstrates an increasing trend with age. The highest prevalence appears in the upper grades, with students in grades 8–10 representing the most vulnerable group. This phenomenon may be associated with the rapid growth spurt during adolescence, when spinal deformities are more likely to develop or become detectable. When comparing the two academic years, the overall prevalence of scoliosis appears relatively stable, although minor variations can be observed across certain grades. In addition to presenting epidemiological data, the presentation will also address possibilities for prevention and correction. Particular emphasis will be placed on the importance of ergonomic awareness in both school and home environments, the application of core training exercises aimed at improving trunk stability, and the role of a physically active lifestyle in the prevention of musculoskeletal problems. Special attention will also be given to the significance of adapted physical education (therapeutic physical education), which provides an effective school-based framework for correcting postural disorders, improving spinal stability, and developing functional movement patterns. The findings highlight the crucial role of school screening programs in the early detection of musculoskeletal abnormalities. Appropriate preventive programs, regular physical activity, and targeted corrective

exercises may contribute to reducing the development of spinal deformities and flatfoot, while supporting the healthy physical development of children and adolescents.

Keywords: scoliosis, spinal deformity, flatfoot, adapted physical education, core training, ergonomics, school screening, physically active lifestyle

Absztrakt

A mozgásszervi elváltozások, különösen a gerincdeformitások és a lúdtalp, gyermek- és serdülőkorban gyakran előforduló problémák, amelyek hosszú távon befolyásolhatják az életminőséget és a fizikai teljesítőképességet. Jelen előadás célja a gerincdeformitások és a lúdtalp előfordulásának, valamint azok életkor szerinti alakulásának és időbeli tendenciáinak bemutatása a 2018/2019-es és a 2024/2025-ös tanév országos iskolai szűrővizsgálati adatainak összehasonlító elemzésével. Az adatok alapján megfigyelhető, hogy a lúdtalp előfordulása a fiatalabb évfolyamokon a legmagasabb, majd az életkor előrehaladtával fokozatos csökkenést mutat. Ez összefügghet a lábboltozat fejlődésével, illetve a mozgásminták változásával. A két vizsgált időszak összehasonlítása ugyanakkor azt mutatja, hogy 2024/2025-re a lúdtalp előfordulási aránya több évfolyamon is enyhe növekedést mutat a 2018/2019-es tanévhez képest. A gerincdeformitások közül a scoliosis esetében az életkor előrehaladtával növekvő tendencia figyelhető meg. A legmagasabb előfordulási arány a felsőbb évfolyamokban jelenik meg, különösen a 8–10. évfolyam tekinthető veszélyeztetettnek, ami összefügghet a serdülőkori növekedési ugrással. A két tanév adatainak összehasonlítása alapján a scoliosis előfordulási aránya összességében viszonylag stabilnak tekinthető, ugyanakkor egyes évfolyamokon kisebb eltérések figyelhetők meg. Az előadás az epidemiológiai adatok bemutatása mellett kitér a megelőzés és a korrekció lehetőségeire is. Bemutatásra kerülnek olyan módszerek, mint az ergonómiai tudatosság fejlesztése az iskolai és otthoni környezetben, a törzsizomzat stabilitását fejlesztő core training gyakorlatok alkalmazása, valamint a mozgásgazdag életmód szerepe a mozgásszervi problémák megelőzésében. Kiemelt szerepet kap a gyógytestnevelés jelentősége is, amely az iskolai keretek között hatékony lehetőséget biztosít a tartáshibák korrekciójára, a gerinc stabilitásának fejlesztésére és a funkcionális mozgásminták javítására. Az eredmények rámutatnak arra, hogy az iskolai szűrővizsgálatok kulcsszerepet játszanak a mozgásszervi eltérések korai felismerésében. A megfelelő prevenció programok, a rendszeres mozgás és a célzott fejlesztő gyakorlatok hozzájárulhatnak a gerincdeformitások és a lúdtalp kialakulásának mérsékléséhez, valamint a gyermekek és serdülők egészséges testi fejlődésének támogatásához.

Kulcsszavak: scoliosis, gerincdeformitás, lúdtalp, gyógytestnevelés, core training, ergonómia, iskolai szűrővizsgálat, mozgásgazdag életmód

Nagy, Erika:

Effective Development of Social Skills using the Self-Book in Primary School Students with Autism Spectrum Disorder

[Társas képességek hatékony fejlesztése Én-könyv használatával autizmus spektrum zavarban érintett alsós tanulóknál]

Abstract

Background and purpose: Social development is a two-way process, during which the child integrates into a community (socialization) and at the same time separates as an individual (personality development) (Cole, Cole, 2006). In the lives of people with autism spectrum disorder, getting to know themselves and learning social communication strategies is a great challenge. The background to this is primarily the inadequate functioning of the naive theory of mind ability (mentalization). Mentalization is necessary in order to attribute mental states to other people and explain their behavior based on them (Győri, 2009). In addition to the processes of social understanding and communication, this ability is necessary for the development of self-awareness and empathy (Howlin, Baron-Cohen, Hadvin, 2007). An effective method and tool for people with autism is the Self-Book, which is a paper-based workbook using a behavioral approach. In addition to developing self-image and self-awareness, it can also be used to develop and compensate for social skills. It contains the child's data, social relationships, and behavioral rules (Ecser, Nagy, 2009). The aim of the study is to demonstrate that by using the Self-Book, students with autism spectrum disorder gain more knowledge about themselves, are able to establish and maintain social relationships more easily, are better able to engage in communication situations, and become able to recognize their own and others' emotions. *Method:* A comparative study was conducted, observing the development of self-image and social skills of primary school students with autism spectrum disorder who used the Self-Book (n:10) and who did not use the Self-Book (n:10). The observation was supplemented with interviews with parents and teachers. *Results:* In the case of the students who used the Self-Book (n:10) participating in the study, talking about themselves was successful for all students, while in the case of the students who did not use the Self-Book (n:10), 3 students were able to give appropriate answers to questions about themselves. In social situations, the students who used the Self-Book felt safe, and they applied the learned rules correctly in most cases (n:8) both in structured game situations and in everyday life situations. In the case of the students who did not use the Self-Book, the correct application of the rules was achieved in fewer cases (n:3)

based on observation and interview responses. In recognizing emotions, half of the students who used the Self-Book (n:5) performed adequately, while only one student among those who did not use the Self-Book recognized the emotions of the people in the pictures. Two of the students using the Self-Book also reported being comforted by their peers during the observation period, while this was not the case among those not using the Self-Book. Students using the Self-Book also clearly performed better in communication situations.

Keywords: Effective Development, Social Skills, Self-Book, Primary School, Students with Autism Spectrum Disorder

Absztrakt

Háttér és cél: A társas fejlődés egy kétoldalú folyamat, melynek során a gyermek beolvad egy közösségbe (szocializáció), illetve ezzel egyidőben elkülönül, mint egyén (személyiségfejlődés) (Cole, Cole, 2006). Ennek értelmében elmondható, hogy a gyermekek énképe, énhatékonysága befolyásolja azt, hogy milyen mértékben lesz képes társas kapcsolatokat kialakítani, fenntartani. Az autizmus spektrumzavarban érintett személyek életében nagy kihívást jelent önmaguk megismerése és a társas-kommunikációs stratégiák megtanulása. Ennek hátterében elsősorban a naiv tudatelméleti képesség (mentalizáció) nem megfelelő működése áll. Mentalizáció szükséges ahhoz, hogy más személyeknek mentális állapotokat tulajdonítsunk és a viselkedésüket ezek alapján magyarázzuk (Győri, 2009). A társas megértés és a kommunikáció folyamatai mellett ez a képesség szükséges az éntudatosság és az empátia kialakulásához (Howlin, Baron-Cohen, Hadvin, 2007). Az autizmusban érintett személyeknél hatékony módszer és eszköz az Én-könyv, mely egy viselkedéses megközelítést használó papír alapú munkafüzet. Az énkép, önismeret fejlesztése mellett a társas képességek kialakításához, kompenzálásához is használható. Tartalmazza a gyermek adatait, társas viszonyait, viselkedési szabályokat (Ecsér, Nagy, 2009). A vizsgálat célja, hogy bemutassa, hogy az autizmus spektrum zavarban érintett tanulóknál az Én-könyv használatával saját magukról való tudásuk gazdagodik, könnyebben tudnak társas kapcsolatokat kialakítani, fenntartani, a kommunikációs helyzetekbe jobban be tudnak kapcsolódni, önmaguk és mások érzelmeit képessé válnak felismerni. *Módszer:* Összehasonlító vizsgálat történt, Én-könyvet használó (n:10) és Én-könyvet nem használó (n:10) autizmus spektrumzavarban érintett alsó tagozatos tanulók énképe és társas képességek fejlődésének megfigyelésével. A megfigyelés kiegészült a szülőkkel és pedagógusokkal készített interjúkkal. *Eredmények:* A vizsgálatban résztvevő Én-könyvet használó (n:10) tanulók esetében az önmagukról való beszélgetés mindegyik tanulóknál sikeres volt, ezzel szemben az Én-könyvet nem használó (n:10) tanulók esetében 3 tanuló tudott az önmagával kapcsolatos kérdésekre megfelelő választ adni. A társas helyzetekben az Én-könyvet használók biztonságban

éreztek magukat, az elsajátított szabályokat legtöbb esetben (n:8) helyesen alkalmazták mind a strukturált játékhelyzetekben, mind a hétköznapi élethelyzetekben. Az Én-könyvet nem használó tanulók esetében a szabályok megfelelő alkalmazása a megfigyelés és az interjúválaszok alapján is kevesebb esetben (n:3) valósult meg. Az érzelmek felismerésében az Én-könyvet használó tanulók fele (n:5) teljesített megfelelően, míg az Én-könyvet nem használóknál egyetlen tanuló ismerte fel a képeken látható emberek érzelmeit. Az Én-könyvet használó tanulók közül két főnél a megfigyelés ideje alatt társa vizsgálása is megjelent, az Én-könyvet nem használók között erre nem volt példa. A kommunikációs helyzetekben is egyértelműen az Én-könyvet használó tanulók teljesítettek jobban. Az eredmények birtokában látható, hogy az autizmus spektrum-zavarban érintett tanulók Én-könyv használata mellett mind az önmagukról való tudás, mind a társas-kommunikációs helyzetek tekintetében jobban teljesítettek, mint az Én-könyvet nem használó tanulók.

Kulcsszavak: Hatékony fejlesztés, Szociális készségek, Én-könyv, Általános iskola, Autizmus spektrumzavarral élő tanulók

Nagyné, Ádámszki Tímea & Fenyő, Imre:

Foreign Language Activities Appearing in the Pedagogical Program of Kindergartens in Eastern Hungary

[Kelet-magyarországi óvodák pedagógiai programjában megjelenő idegen nyelvi tevékenységek]

Abstract

In Hungary, parents of young children often express an early demand for foreign language instruction for their children. Preschool institutions are increasingly encountering this expectation, namely that children should become familiar with a foreign language within the framework of kindergarten education. In this study, I compared the presence, forms, frequency, and modes of implementation of foreign language activities across the Pedagogical Programs of several kindergartens in Eastern Hungary. The presentation introduces data obtained from a self-developed comparative analysis, aiming to provide an overview of how foreign language activities currently appear in Hungarian preschool settings. The modes of implementation may vary, requiring different methods and teachers with varying levels of preparation. Several factors influence these practices, including the local Pedagogical Program, the institution's maintainer, parental expectations, local characteristics, and many other aspects. The presentation also clarifies the concepts of language learning and language acquisition, and discusses methods recommended for early childhood. Parents' primary expectation is that their children encounter a foreign language as early as possible. However, the National Core Programme for Kindergarten Education in Hungary does not regulate the presence of foreign languages in kindergartens, resulting in a wide variety of methodological approaches and forms of implementation. The specific characteristics and regularity of these activities are determined by each individual kindergarten, in alignment with their local Pedagogical Program, which—due to their diversity—approach foreign language exposure in early childhood settings in different ways.

Keywords: Pedagogical Program, Kindergarten, foreign language

Absztrakt

Magyarországon a kisgyermekes szülők esetében korán felmerül az igény a gyermekük idegen nyelvi tanításával kapcsolatban. Az óvodai intézmények is egyre többször találkoznak ezzel az elvárással, hogy óvodai keretek között ismerkedjenek a gyermekek az idegen nyelvel. Ennek megjelenését, módját, rendszerességét, megvalósulási formáit

használtam össze Kelet-Magyarország több óvodájának Pedagógiai Programjában való megléte mentén. Az előadásban egy saját összeállítású összehasonlítás alapján kapott adatok bemutatására kerül sor, melynek célja képet adni a napjainkban Magyarországon óvodai környezetben megjelenő idegen nyelvi tevékenységekről. A megvalósulás módjai eltérőek lehetnek, különböző módszerek, különböző felkészültségű pedagógusokat kívánnak. Befolyásolja maga a helyi Pedagógiai Program, az intézmény fenntartója, a szülői igények, a helyi sajátosságok és még sok más tényező. Az előadás tisztázza a nyelvtanulás és nyelvsajátítás fogalmát, és a kora gyermekkorban alkalmazni javasolt módszereket. A szülők alapvető elvárása, hogy a gyermekük minél hamarabb találkozzon az idegen nyelvvel. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja viszont nem szabályozza az idegen nyelv megjelenését az óvodákban, így igen sokszínű módszertani és megvalósulási formában találkozhatunk vele. A milyenségét és rendszerességét az adott óvodai intézmény maga határozza meg. Illeszkedve a helyi Pedagógiai Programhoz, amelyek különbözőségük okán, másképpen állnak az idegen nyelvhez az óvodai környezetben.

Kulcsszavak: Pedagógiai Program, óvoda, idegen nyelv

Németh, Nóra Veronika:

Learning Menu as a New Opportunity for Differentiation

[Tanulási menü, azaz a differenciálás új lehetősége]

Abstract

In higher education, there is an increasing emphasis on student-centered, flexible, and autonomy-building approaches to learning that support different learning paths and paces. Modern trends such as self-directed learning, competency-based assessment, project- and problem-based learning, and differentiated task selection encourage educators to seek new ways of addressing student diversity. The common goal of these methodological approaches is to create a personalized learning experience in which students are active shapers of their own development. These needs are addressed by the menu-based learning organization developed in the first-year kindergarten teacher course entitled Active Exploration of the Outside World, which was introduced in the 2025/2026 academic year. The essence of the model is a multi-level, optional task menu that allows for the flexible combination of individual, pair, and group work forms. Each element of the curriculum is based on preliminary literature preparation, which ensures the basic knowledge necessary for understanding the topic and provides a foundation for classroom application. The task menu is based on Bloom's taxonomy and includes different levels of difficulty, thus supporting autonomy, choice, and differentiation. Students can decide which tasks to complete based on their own level of competence, interests, and learning style, while the instructor acts as a facilitator accompanying the learning process. As part of the course, there are regular summary and reflection sessions to help synthesize what has been learned, share experiences, and develop metacognitive awareness. Experience with this method shows that the menu system significantly increases student activity, motivation, and responsibility, while providing an effective tool for differentiated learning organization. The current course also serves as a pilot project: the results and experiences gained here will form the basis of a future methodological publication, which will present the learning menu model and its adaptation possibilities in other areas of teacher training to a wider audience.

Keywords: Learning Menu, New Opportunity for Differentiation

Absztrakt

A felsőoktatásban egyre nagyobb hangsúlyt kapnak azok a hallgatóközpontú, rugalmas és autonómiát fejlesztő tanulásszervezési megközelítések, amelyek lehetővé teszik az eltérő tanulási utak és tempók támogatását. Az olyan modern trendek, mint az önirányított tanulás, a kompetenciaalapú értékelés, a projekt- és problémaalapú tanulás, valamint a differenciált feladatválasztás, arra ösztönzik az oktatókat, hogy új formákat keressenek a tanulói sokféleség kezelésére. E módszertani irányok közös célja: a személyre szabott tanulási élmény megteremtése, amelyben a hallgató aktív alakítója saját fejlődésének. Ezekre az igényekre válaszol a Külső világ tevékeny megismerése című elsőéves óvodapedagógus kurzusban kidolgozott menürendszer-alapú tanulásszervezés, amely a 2025/2026-os tanévben került bevezetésre. A modell lényege egy többszintű, választható feladatmenü, amely lehetőséget ad az egyéni, páros és csoportos munkaformák rugalmas kombinálására. A tematika minden eleme előzetes szakirodalmi felkészülésre épül, amely biztosítja a téma megértéséhez szükséges alaptudást és megalapozza az órai alkalmazást. A feladatmenü a Bloom-taxonómiára épülő, különböző nehézségi szinteket tartalmaz, így támogatja az autonómiát, a választási lehetőségeket és a differenciálást. A hallgatók saját kompetenciaszintjük, érdeklődésük és tanulási stílusuk alapján dönthetnek, hogy mely feladatokat végzik el, miközben az oktató facilitátori szerepben kíséri a tanulási folyamatot. A kurzus részeként rendszeresen sor kerül összefoglaló és reflektív órákra, amelyek segítik a tanultak szintetizálását, a tapasztalatok megosztását és a metakognitív tudatosság fejlődését. A módszer alkalmazásának tapasztalatai azt mutatják, hogy a menürendszer jelentősen növeli a hallgatók aktivitását, motivációját és felelősségvállalását, miközben hatékony eszközt nyújt a differenciált tanulásszervezéshez. A jelenleg futó kurzus egyben pilot projektként is szolgál: az itt szerzett eredmények és tapasztalatok egy későbbi módszertani kiadvány alapját képezik majd, amely szélesebb körben is bemutatja a tanulási menü modelljét és annak adaptációs lehetőségeit más pedagógusképzési területeken.

Kulcsszavak: Tanulási menü, Új lehetőség a differenciálásra

Özbilen, Fatih Mutlu:

Evaluation of Child Development Program Students' Attitudes towards Artificial Intelligence

[A gyermekfejlődési program hallgatóinak mesterséges intelligenciával kapcsolatos attitűdjeinek értékelése]

Abstract

The rapid adoption of artificial intelligence technologies in education has made it crucial to examine the attitudes of prospective teachers and university students studying child development towards these technologies. The ability of prospective teachers to design various activities using artificial intelligence technologies and to make the teaching-learning process more effective appears to be related to their attitudes. The perspectives of individuals who will work particularly in the fields of early childhood and child development regarding AI-powered practices are considered a factor that can directly influence the integration of these technologies into educational processes. In this context, the aim of the research is to determine the attitudes of university students studying in the child development program towards artificial intelligence and to identify the factors that positively or negatively influence these attitudes. The research was designed according to a mixed methods approach, which includes both quantitative and qualitative data. A descriptive survey model was used in the quantitative dimension, while a case study design was adopted in the qualitative dimension to reveal the students' opinions in more detail. The study group of the research consists of students studying in the child development program at Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale Vocational School of Social Sciences. Quantitative data were collected through the "Artificial Intelligence Attitude Scale", and qualitative data were obtained through an interview form. Descriptive statistics were calculated for the analysis of quantitative data; evaluations were made regarding the scale as a whole and its dimensions. Qualitative data were analyzed using content analysis technique. According to the research results, it was determined that child development program students have a positive attitude towards artificial intelligence. Furthermore, it was revealed that students expressed opinions regarding various benefits, risk factors, and practice areas of artificial intelligence. This research is considered important for understanding the extent to which the importance of artificial intelligence is recognized in early childhood, the extent to which its risks are understood, and in what ways it is used in the learning process. It is believed that the results obtained will contribute to the development of course contents on artificial intelligence technologies and AI literacy in child development programs and curricula.

Keywords: Child development students, artificial intelligence, attitude.

Absztrakt

Az oktatásban a mesterséges intelligencia technológiák gyors elterjedése szükségessé tette annak vizsgálatát, hogy a leendő pedagógusok és a gyermekfejlődés területén tanuló egyetemi hallgatók milyen attitűdökkel rendelkeznek ezekkel a technológiákkal kapcsolatban. A leendő pedagógusok azon képessége, hogy mesterséges intelligencia technológiák felhasználásával különböző tevékenységeket tervezzenek, valamint hatékonyabbá tegyék a tanítási-tanulási folyamatot, összefüggésben állhat az e technológiákkal kapcsolatos attitűdjeikkel. Különösen a kisgyermekkorai nevelés és a gyermekfejlődés területén dolgozó szakemberek mesterséges intelligenciával támogatott alkalmazásokkal kapcsolatos nézőpontjai olyan tényezőnek tekinthetők, amelyek közvetlenül befolyásolhatják e technológiák integrációját az oktatási folyamatokba. Ebben az összefüggésben a kutatás célja annak meghatározása, hogy a gyermekfejlődési programban tanuló egyetemi hallgatók milyen attitűdökkel rendelkeznek a mesterséges intelligenciával kapcsolatban, valamint annak feltárása, hogy mely tényezők befolyásolják pozitív vagy negatív irányban ezeket az attitűdöket. A kutatás vegyes módszertani megközelítés szerint került megtervezésre, amely kvantitatív és kvalitatív adatokat egyaránt tartalmaz. A kvantitatív dimenzióban leíró felmérési modellt alkalmaztak, míg a kvalitatív dimenzióban esettanulmány jellegű kutatási tervet használtak annak érdekében, hogy a hallgatók véleményeit részletesebben feltárják. A kutatás vizsgálati csoportját a Çanakkale Onsekiz Mart Egyetem Társadalomtudományi Szakközépiskolájának gyermekfejlődési programjában tanuló hallgatók alkotják. A kvantitatív adatokat a „Mesterséges Intelligenciával Kapcsolatos Attitűd Skála” segítségével gyűjtötték, míg a kvalitatív adatokat egy interjúkérdőív alkalmazásával szerezték meg. A kvantitatív adatok elemzéséhez leíró statisztikákat számítottak; az értékelések a skála egészére és annak dimenzióira vonatkoztak. A kvalitatív adatokat tartalomelemzés módszerével elemezték. A kutatás eredményei szerint megállapítható, hogy a gyermekfejlődési program hallgatói pozitív attitűddel rendelkeznek a mesterséges intelligenciával szemben. Emellett az is kiderült, hogy a hallgatók különböző előnyökkel, kockázati tényezőkkel és alkalmazási területekkel kapcsolatban fogalmaztak meg véleményeket a mesterséges intelligenciáról. A kutatás fontosnak tekinthető annak megértése szempontjából, hogy a kisgyermekkorai nevelés területén mennyire ismerik fel a mesterséges intelligencia jelentőségét, mennyire értik annak kockázatait, valamint milyen módon használják azt a tanulási folyamatban. Úgy vélik, hogy az elért eredmények hozzájárulnak a mesterséges intelligencia technológiáival és az MI-műveltséggel kapcsolatos tananyagok fejlesztéséhez a gyermekfejlődési programokban és tantervekben.

Kulcsszavak: Gyermekfejlődési program hallgatói, mesterséges intelligencia, attitűd.

Pap, Ferenc:

**Inclusive Institutions and Reformed Spirituality – Experiences of an
International Research in the light of Reformed Teacher Training**

**[Befogadó intézmények és református szellemiség – egy nemzetközi kutatás
tapasztalatai a református pedagógusképzés tükrében]**

Abstract

Children requiring special treatment can participate in education and training in the institutions of the Reformed Church in Hungary that convey fundamental values and express professional quality, which can unfold with a special commitment in the spirit of faith and biblical values. The Synod of the Reformed Church in Hungary confirmed this commitment in 2025 in RefHáló No. Zs. 31/2025. (11.19.) entitled RefHáló – the Hungarian Reformed Church's strategy and action plan for the development of public education and vocational training networks for the period 2026–2030. One of the key points of Refháló is children who require special treatment, as it considers it important to help its institutions to "be able to display inclusive or integrative content and to carry out educational activities that meet the needs of the changing child population" (Refháló 2025: 37). As a leading institution in Reformed teacher training, the Faculty of Pedagogy of Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary supports the training and continuing education of qualified teachers and continuously develops its training programs by incorporating its research findings. An important part of the faculty's international network of contacts are the partner institutions of church higher education in the Carpathian Basin, including the Reformed Teacher Training and Music Faculty of Babeş-Bolyai University. This presentation reports on the research results based on the experiences of respondents in Hungary and Transylvania, organized by the two institutions. The respondents included kindergarten teachers and teachers working with different age groups, as well as Reformed religious education teachers, Reformed religion teachers, and pastors, who shared their thoughts on, among other things, pedagogical tools that facilitate inclusion, the resources and difficulties of inclusive communities in Reformed institutions, and their experiences of good practices in Christian education related to inclusion. This presentation summarizes the specifics of the responses received, which confirm the emerging trends in teacher training. Among other things, it is worth highlighting the role of acceptance as a means of promoting community cohesion and shared experiences, the involvement of as many senses as possible and the ability to tune in, the appreciation of values and existing skills, and the pursuit of their enrichment. In

connection with the latter, the Gospel parable of talents repeatedly highlighted by the respondents place the messages of the research in a broader context. We trust that the findings of this research will help future teachers prepare for the process of educating and raising children who require special treatment in the Reformed institutional system, confirming the statement by László Bruckner, Director General of the Education Office of the Reformed Church in Hungary (2025): "those who enter typically leave with better results than those from state institutions." The research is supported by the Faculty of Pedagogy of Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary grant application entitled The role of teacher training in the life of communities.

Keywords: Inclusive Institutions, Reformed Spirituality, Reformed Teacher Training

Absztrakt

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek a Magyarországi Református Egyház intézményeiben alapvetően olyan értékeket közvetítő és szakmai minőséget kifejező nevelés-oktatás részesei lehetnek, amelyek sajátos elköteleződéssel, a hit és bibliai értékek szellemiségében bontakozhat ki. A Magyarországi Református Egyház Zsinata ezt az elkötelezettséget 2025-ben Zs. 31/2025. (11.19.) számú RefHáló – a Magyarországi Református Egyház köznevelési és szakképzési hálózatfejlesztési stratégiája és cselekvési terve a 2026–2030 közötti időszakra című dokumentum formájában komplex rendszerként is megerősítette. A Refháló egyik kiemelt pontjaként tekint a különleges bánásmódot igénylő gyermekekre, hiszen fontosnak tartja intézményeinek segítségét annak érdekében, hogy „képesek [legyenek] az inklúziós vagy integráló tartalmat megjeleníteni és a változó gyermekpopuláció igényeinek megfelelő nevelési-oktatási tevékenységet folytatni” (Refháló 2025: 37). A Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kara a református pedagógusképzés meghatározó intézményeként felkészült pedagógusok képzését és továbbképzését támogatja, kutatási eredményeinek beépítésével a képzéseit folyamatosan fejleszti. A Kar nemzetközi kapcsolatrendszerének fontos részei a Kárpát-medence egyházi felsőoktatás társintézményei, többek között a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző és Zeneművészeti Kara. Jelen előadás a két intézmény szervezésében, magyarországi és erdélyi válaszadók tapasztalataira épülő kutatási eredményeiről számol be. A válaszadók között különböző korosztályokkal foglalkozó óvoda-pedagógusok és tanítók, valamint református hittanoktatók és református vallástanárok, valamint lelkipásztorok osztották meg gondolataikat többek között a befogadást segítő pedagógiai eszköztárról, a befogadó közösség erőforrásairól és nehézségeiről református intézményben, valamint keresztyén pedagógusi jó gyakorlataik tapasztalatairól a befogadáshoz kapcsolódóan. Jelen előadás összegzi az érkezett válaszok specifikumait, melyek megerősítést nyújtanak a kirajzolódó tendenciák pedagógusképzési vonatkozásaiban is. Kiemelendő többek között a befogadás mint a közösség összetartozásának, együttes élményének támogatása, a minél többféle érzékszerv bevonásának és a ráhangolódás

készségének szerepe, az értékek, meglévő jó készségek megbecsülése és gyarapításának törekvése. Ez utóbbi kapcsán a válaszadók által ismétlődően kiemelt talentumok evangéliumi példázata további összefüggésrendszerbe is helyezi a kutatás üzeneteit. Bízunk abban, hogy a téma jelen kutatási tapasztalatai is segítséget nyújthatnak a leendő pedagógusok felkészüléséhez a református intézményrendszerbe járó különleges bánásmódot igénylő gyermekek oktatása-nevelése folyamataiban, megerősítve a Magyarországi Református Egyház Oktatási Hivatala főigazgatójának, Bruckner Lászlónak megállapítását (2025): „akik bekerülnek, azok jellemzően jobb eredményekkel távoznak, mint az állami intézményekből”.

A kutatást a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának A pedagógusképzés szerepe a közösségek életében című pályázata támogatja.

Kulcsszavak: Inkluzív intézmények, Református Lelkiség, Református Tanárképzés

Petri, Bálintné & Fucskó, Mónika:

School Dropout – Prevention and Treatment at Bökönyi Barota Mihály Primary School

[Iskolai lemorzsolódás – megelőzése és kezelése a Bökönyi Barota Mihály Általános Iskolában]

Abstract

The research topic is the prevention and treatment of school dropout in Bökönyi Barota Mihály Elementary School. The school is an institution operating in a disadvantaged area (Lóránd, 2002; Illyés, 2000). Among the school's students, there are a significant proportion of children who live in difficult social and economic circumstances, and this often affects their academic progress, motivation and the success of their school career. The relevance of the research is that school dropout is one of the most serious educational and social problems of education systems, which has significant consequences for students, schools and society. It not only affects the individual's life path, but also reduces their educational and labor market opportunities, and in the long term contributes to social exclusion and the growth of social inequalities (European Commission, 2020). The research examined how the school achieved a significant reduction in dropout in a relatively short time. It presents the methods and good practices that have innovatively reduced school dropout. The basis for learning about these was the qualitative (interview) method with the school principal, in a semi-structured form, and through the tool of participant observation. To achieve this goal, they support the development of individual abilities using the disadvantage compensation method (Márton-Venter, 2005). Their tools are the widest possible application of differentiated education, such as cooperative learning organization, project method, drama pedagogy, and the Comprehensive Basic Program (KAP, from the 2023/2024 academic year). During the complex development of children's personality, they try to strengthen the importance of the interdependence of the individual and the community, and global responsibility in children. Using experiential pedagogical methods, they combine theoretical curriculum with practical tasks that can be applied in everyday life. In classes and extracurricular activities, they place great emphasis on sustainability, the development of health-conscious behavior, and learning opportunities based on student cooperation.

Keywords: disadvantage, catching up, disadvantage compensation, experiential pedagogy

Absztrakt

A kutatás vizsgált témája az iskolai lemorzsolódás megelőzése és kezelése a Bökönyi Barota Mihály Általános Iskolában. Az iskola hátrányos helyzetű térségben működő intézmény (Lóránd, 2002; Illyés, 2000). Az iskola tanulói között jelentős arányban található olyan gyermekek, akik szociálisan és gazdaságilag is nehezebb körülmények között élnek, s ez gyakran kihat tanulmányi előmenetelükre, motivációjukra és iskolai pályafutásuk sikerességére. A kutatás aktualitását az adja, hogy az iskolai lemorzsolódás az oktatási rendszerek egyik legsúlyosabb oktatási és társadalmi problémája, amely jelentős következményekkel jár a tanulók, az iskolák és a társadalom számára egyaránt. Nem csupán az egyén életútját befolyásolja, hanem oktatási és munkaerőpiaci lehetőségeit csökkenti, hosszú távon hozzájárul a társadalmi kirekesztődéshez és a szociális egyenlőtlenségek növekedéséhez (Európai Bizottság, 2020). A kutatás megvalósításával az került vizsgálatra, hogy hogyan érte el az iskola viszonylag rövid idő alatt a lemorzsolódás jelentős csökkenését. Bemutatja azokat a módszereket és jó gyakorlatokat, amelyek az iskolai lemorzsolódást innovatív módon mérsékeltek. Ezek megismerésének alapja a kvalitatív (interjú) módszerrel történt az iskola igazgatónőjével, félig strukturált formában, továbbá a résztvevő megfigyelés eszköze révén. A cél érdekében támogatják az egyéni képességek kibontakoztatását, hátrány-kompenzációs módszer segítségével (Márton-Venter, 2005). Eszközeik a differenciált oktatás minél szélesebb körű alkalmazása, mint a kooperatív tanulásszervezés, projektmódszer, drámapedagógia, Komplex Alapprogram (KAP, 2023/2024. tanévtől). A gyermeki személyiség komplex fejlesztése során az egyén és a közösség egymásra utaltságának fontosságát, és a globális felelősségvállalást igyekeznek erősíteni a gyerekekben. Élménypedagógiai módszereket alkalmazva az elméleti tananyagot a hétköznapi életben alkalmazható gyakorlati feladatokkal kombinálják. A tanórákon és a tanórán kívüli tevékenységekben nagy hangsúlyt fektetnek a fenntarthatóságra, az egészségtudatos magatartás kialakítására, a tanulói együttműködésen alapuló tanulási lehetőségekre.

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, felzárkóztatás, hátránykompenzáció, élménypedagógia

Péter, Csaba:

**Instrumental Music Education for Children with Special Educational Needs:
A Theoretical Overview of Inclusive Pedagogical Approaches**

**[Sajátos nevelési igényű gyermekek hangszeres zeneoktatása:
az inkluzív pedagógiai megközelítések elméleti áttekintése]**

Abstract

Instrumental music education plays a significant role in the cognitive, motor, and socio-emotional development of children. In the case of children with special educational needs (SEN), however, music education requires specific pedagogical considerations and adaptive teaching methods that respond to diverse learning profiles and developmental characteristics. The aim of the presentation is to review both international and national literature related to instrumental music education for children with special educational needs, with particular emphasis on inclusive pedagogical frameworks and relevant learning-theoretical approaches. The studies examined suggest that instrumental music learning not only supports the development of musical skills but may also contribute to the enhancement of executive functions, motor coordination, emotional regulation, and social participation among children with SEN (Hallam, 2015; Rose et al., 2018). Furthermore, participation in structured musical activities can promote attention, persistence, and self-efficacy, which are important factors in the broader educational and social integration of these learners. From a developmental perspective, music-making may provide multimodal learning opportunities that combine auditory, visual, and kinesthetic experiences, thereby supporting differentiated instruction. Theoretical perspectives such as sociocultural learning theory (Vygotsky, 1978) and the theory of multiple intelligences (Gardner, 2011) provide a solid conceptual framework for interpreting the pedagogical potential of music within inclusive learning environments. These approaches highlight the importance of social interaction, scaffolded learning processes, and the recognition of diverse cognitive strengths in educational contexts. The study emphasizes the importance of teacher competencies, reflective pedagogical practice, and interdisciplinary collaboration in inclusive instrumental music education. Effective cooperation between music educators, special education professionals, and therapists can facilitate the development of supportive learning environments that respond to the individual needs of SEN students. The findings contribute to the expanding body of literature on inclusive arts education and provide theoretical guidance for educators and researchers working with children with special educational needs.

Keywords: Instrumental Music Education, Children with Special Educational Needs

Absztrakt

A hangszeres zeneoktatás jelentős szerepet tölt be a gyermekek kognitív, motoros és szocioemocionális fejlődésében. A sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek esetében azonban a zenei nevelés olyan speciális pedagógiai megfontolásokat és adaptív oktatási módszereket igényel, amelyek figyelembe veszik a tanulók eltérő tanulási profiljait és fejlődési sajátosságait. Jelen előadás célja a sajátos nevelési igényű gyermekek hangszeres zeneoktatásával kapcsolatos hazai és nemzetközi szakirodalom áttekintése, különös tekintettel az inkluzív pedagógiai keretekre és a releváns tanulásméleti megközelítésekre. A vizsgált kutatások arra utalnak, hogy a hangszeres zenei tanulás nem csupán a zenei készségek fejlődését támogatja, hanem hozzájárulhat a végrehajtó funkciók, a motoros koordináció, az érzelmi szabályozás és a társas részvétel fejlődéséhez is az SNI gyermekek körében (Hallam, 2015; Rose et al., 2018). Emellett a strukturált zenei tevékenységekben való részvétel elősegítheti a figyelmet, a kitartást és az énhatékonyság fejlődését, amelyek fontos tényezők a tanulók szélesebb értelemben vett oktatási és társadalmi integrációjában. Fejlődéslelektani szempontból a zenélés olyan multimodális tanulási lehetőségeket kínálhat, amelyek az auditív, vizuális és kinezetikus tapasztalatok integrációján keresztül támogatják a differenciált oktatás megvalósítását. Az olyan elméleti megközelítések, mint a szociokulturális tanulásmélet (Vygotsky, 1978) vagy a többszörös intelligenciák elmélete (Gardner, 2011), szilárd fogalmi keretet biztosítanak a zene pedagógiai potenciáljának értelmezéséhez inkluzív tanulási környezetben. E megközelítések hangsúlyozzák a társas interakció, a támogató tanulási folyamatok (scaffolding), valamint a különböző kognitív erősségek pedagógiai kontextusban történő elismerésének jelentőségét. Az előadás kiemeli a pedagóguskompetenciák, a reflektív pedagógiai gyakorlat és az interdiszciplináris együttműködés jelentőségét az inkluzív hangszeres zeneoktatásban. A zenepedagógusok, a gyógypedagógiai szakemberek és a terapeuták közötti hatékony együttműködés elősegítheti olyan támogató tanulási környezetek kialakítását, amelyek képesek reagálni az SNI tanulók egyéni szükségleteire. Az eredmények hozzájárulnak az inkluzív művészeti neveléssel kapcsolatos szakirodalom bővüléséhez, és elméleti iránymutatást nyújtanak a sajátos nevelési igényű gyermekekkel foglalkozó pedagógusok és kutatók számára.

Kulcsszavak: hangszeres zenetanulás, sajátos nevelési igényű tanulók

Podlovics, Éva & Kondé, Zoltán:

Survey of the Learning Behavior of University Students (Special Education Teachers, other Teachers and Economists) after Closing the Academic Term

[Egyetemisták (gyógypedagógus, egyéb pedagógus és gazdasz) tanulási viselkedésének vizsgálata egy lezárt vizsgaidőszakot követően]

Abstract

The topic of the presentation is the study behavior of students (with and without special education) studying in different fields of higher education (in teacher and economist training) using a questionnaire method and the Inquisit psychological and experimental measuring instrument. The two types of measurement methods allow the comparison of the “external” – i.e. factual data and reflection of self-performance – and the response characteristics of students completing the online scale. (The characteristic of the Inquisit measuring instrument is that in addition to the answers provided, it also measures, e.g., the time spent on answering.) The negative emotions of students participating in different training programs (general teacher training, special education, economists) regarding the examination period were examined by completing the DASS-21 questionnaire. The DASS 21 questionnaire is a shortened version of the original questionnaire (DASS 42), which measures seven items on three subscales. The three subscales measure depression, anxiety, and stress levels with self-reported responses: the subjects rated the severity/frequency of each condition on a Likert scale ranging from 0 to 4, based on the extent to which they had experienced each condition during the past examination period. The depression scale measures hopelessness, life devaluation, self-deprecation, lack of interest/involvement, anhedonia and helplessness. The anxiety scale measures arousal, musculoskeletal effects, situational anxiety and the subjective experience of anxious emotion. The stress scale is sensitive to chronic, non-specific arousal levels, relaxation difficulties, and states of being easily upset/excited, irritable/overreactive and impatient. The depression, anxiety and stress items for the closed examination period are calculated by summing the scores on the subscales. The results draw attention to the differences between university students' departments and training types and to the issues of comparing them with the actual data of the closed semester. Examining the academic success of university students participating in higher education is a predictor of graduation and also sheds light on the psychological difficulties experienced during studies.

Keywords: Learning Behavior, University Students

Absztrakt

Az előadás témája a felsőoktatás különböző területein (pedagógus- és gazdasz képzésben) tanuló (SNI-s és nem SNI-S) hallgatók tanulmányi viselkedésének vizsgálata kérdőíves módszer, valamint az Inquisit pszichológiai és kísérleti mérőeszköz segítségével. A kétféle mérési mód lehetővé teszi a „külső” – vagyis a teljesítményt visszatükröző tény- és szubjektív/reflektív adatok –, valamint az online skálát kitöltő diákok válaszadási jellemzőinek összevetését. (Az Inquisit mérőeszköz jellemzője, hogy a megadott válaszokon kívül, pl. a válaszadásra fordított időt is méri.) A különböző képzésekben (általános pedagógusképzés, gyógypedagógia, gazdasági) résztvevő hallgatók vizsgaidőszakra vonatkozó negatív érzelmeit a DASS-21 kérdőív kitöltésével vizsgáltuk. A DASS 21 kérdőív, az eredeti kérdőív (DASS 42) rövidített változata, mely három alskálán hét-hét tételt mér. A három alskála a depresszió-, szorongás-, és stressz-szintet méri önbevallásos válaszokkal: a vizsgálati alanyok 0-4-ig terjedő Likert-skálán súlyosság/gyakorosság alapján értékelték, hogy milyen mértékben tapasztalták az egyes állapotokat az elmúlt vizsgaidőszakban. A depresszió skála a reménytelenséget, az élet leértékelését, az önbecsmérlést, az érdeklődés/bevonódás hiányát, az anhedóniát és a tehetetlenséget méri. A szorongás skála az arousalt, a vázizomzatra gyakorolt hatásokat, a szituációs szorongást, és a szorongásos érzélem szubjektív megtapasztalását méri. A stressz skála érzékeny a krónikus, nem specifikus arousal szintjére, a relaxációs nehézségekre, valamint a könnyen felzaklatható/izgatott, ingerlékeny/túlreaktív és türelmetlen állapotra. A lezárt vizsgaidőszakra vonatkozó depresszió, szorongás és stressz tételeket az alskálákra kapott pontszámok összegzésével számítjuk ki. Az eredmények az egyetemisták tagozatok és képzési típusok közti különbségeire, valamint a lezárt félév tényadataival való összevetésének kérdéseire irányítják a figyelmet. A felsőoktatásban résztvevő egyetemista hallgatók tanulmányi sikerességének vizsgálata előjelzője a diplomaszerezésnek, valamint rávilágít a tanulmányok során tapasztalt pszichés nehézségekre is.

Kulcsszavak: egyetemisták, tanulmányi viselkedés

Pornói, Imre:

Special Education Classes in Hungary after 1945

[Gyógypedagógiai osztályok Magyarországon 1945-öt követően]

Abstract

The starting point of the research is the analysis of the statistical data series showing special education institutions between 1944 and 1960. While in 1944, in addition to 14 deaf-mute and 7 blind institutions, the statistical publication indicated 11 other special education institutions and 3 special education schools. By 1960, the number of special education institutions had increased to 88, their students to 17,278, their teaching staff to 1,382, and their classrooms to 878. At the same time, the number of primary schools with special education departments was 119, and 50 special education teachers, 27 special education specialist teachers, and 111 with other qualifications taught in this department. The second stage of the research was the examination of the decrees concerning special education after 1945. Decree No. 70.000/1946.V.K.M. issued on the subject of the further development of primary schools, gave special attention to the education of children with physical, mental and moral disabilities. The curriculum of special education schools and special education classes was implemented by Decree No. 7.430/1947.V.K.M., which aimed at developing forms of self-activity. A separate decree was issued for the primary school education of children with mental disabilities (No. 6.000/1948.V.K.M.), and the blind and deaf-mute (No. 5300/1949. V.K.M.). Following the MDP KV's joint resolution strongly criticizing the work of the VKM, VKM 1260-28-1/1950. With the decree no. 15 of the Presidential Council of the People's Republic of Hungary, the upbringing and education of children with intellectual disabilities was modified compared to the previous ones, imbued with the approach of the new system. This was confirmed by the decree no. 15 of 1951 of the Presidential Council of the People's Republic of Hungary on compulsory education and primary school. The third stage of the research includes the measures relating to the training of those providing special education education. Decree no. 4467/1948.V.K.M. regulated the organizational, study, examination and disciplinary regulations of the Special Education Teacher Training College. The special education teacher training courses were organized for primary school teachers working in special education primary schools and classes based on the decree no. 70,000/1946.V.K.M. This was modified by Decree No. 1260-29-1/1951.III.VKM, which aimed at achieving the practical application of the skills acquired from the educational methods applied in special education institutions. In 1938, 11, 54,

and 112 students graduated from the Special Education Teacher Training College in 1947, 1960, and 1961. The fourth stage of the research, in addition to the conceptual clarification related to special education, also undertakes to clarify the methodological issues arising in addition to the analysis of the special education tasks, problems, and practices of the primary school. Special schools and classes were organized, new educational procedures were introduced, and grade-replacement classes were set up. The lack of curriculum, textbooks, knowledge of child testing and special education was an obstacle, and the fact that in many cases the weak, poorly behaved and frequently absent students were sent to special education classes, rather than the truly mentally disabled.

Keywords: Special Education Classes, Hungary after 1945

Absztrakt

A kutatás kiindulópontja az 1944-es, 1947-es, 1951-es és 1960-as gyógypedagógiai intézményeket kimutató statisztikai adatsorainak működő gyógypedagógiai intézmények statisztikájának összehasonlításával a 15 éves fejlődés bemutatása Míg 1944-ben 14 siketnéma, 7 vakok intézete mellett 11 egyéb gyógypedagógiai intézetet és 3 gyógypedagógiai iskolát jelzett a statisztikai kiadás. Addig 1960-ra a gyógypedagógiai intézmények száma 88-ra, növendékeiké 17 278-ra tanerőiké 1382-re, osztálytermeiké 878-ra emelkedett. Ugyanakkor 1945 után létrejövő gyógypedagógiai tagozattal rendelkező általános iskolák száma 119 volt, s 50 gyógypedagógiai tanári, 27 gyógypedagógiai szaktanítói, 111 pedig egyéb képesítéssel rendelkezve tanított e tagozaton. Országos hatáskörrel működött az 1900-ban alapított Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola és a Gyermeklélektani Intézet-Nevelési és Pályaválasztási Tanácsadó. A kutatás második lépcsőfoka az 1945 utáni a gyógypedagógiát érintő rendeletek vizsgálata volt. Az új rendszer művelődéspolitikájában a gyógyítva nevelő(gyógypedagógiai) intézetek és iskolák szaporítására és kisegítő iskolák szervezésére vonatkozó tervek szerepeltek, mely során a VKM adatgyűjtést rendelt el, hogy az általános iskola színvonalcsökkenését megakadályozandóan a követelményeknek megfelelni nem tudók kisegítő iskolai képzésben részesülhessenek. Ezt követően jelent meg az általános iskola továbbfejlesztése tárgyában kiadott 70.000/1946.V.K.M. számú rendelet, mely a testi, értelmi és erkölcsi fogyatékos gyermekek nevelését kiemelten kezelte. Ezt támasztotta alá a gyógypedagógiai iskolák és gyógypedagógiai osztályok tantervét életbeléptető 7.430/1947.V.K.M. sz. rendelet, mely olyan öntevékenységi formák kialakítását célozta, melyekkel a gyermekeket a környezet megismeréséhez és megértéséhez tudták vezetni. Külön rendelet született az értelmi fogyatékos (6.000/1948.V.K.M. sz.), s a vak és siketnéma (5300/1949. V.K.M. sz.) tankötelesek általános iskolai oktatására. A Magyar Dolgozók Párja Központi vezetősége a VKM munkáját erősen bíráló párhatározatát követően a VKM 1260-28-1/1950. számú rendeletével az értelmi fogyatékos gyermekek nevelését és oktatását immáron az új

rendszer szemléletével átítatva módosították a korábbiakhoz képest. Ezt erősítette meg a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1951.évi 15. számú törvényerejű rendelete a tankötelezettségről és az általános iskoláról. A kutatás harmadik lépcsőfoka a gyógypedagógiai oktatást-nevelést végzők képzésére vonatkozó intézkedéseket tartalmazza. Ez magában foglalja a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola szervezeti, tanulmányi, vizsgálati és fegyelmi szabályzata tárgyában kiadott 4467/1948.V.K.M.számú rendeletét, az általános iskolai tanítók továbbképzését szervező 8.930/1947. korm.számú rendeletét, s a gyógypedagógiai szaktanítói tanfolyamok, melyeket a 70.000/1946.V.K.M. számú rendelet alapján szerveztek gyógypedagógiai általános iskolákban és osztályokban működő általános iskolai tanítók számára. Ezt szervezte át a vallás-és közoktatásügyi miniszternek a gyógypedagógiai szaktanítók főiskolai egyéni tanulásának szabályozása tárgyában kiadott 1260-29-1/1951.III.VKM számú rendelete, mely a gyógypedagógiai intézményekben alkalmazott nevelési módszerektől a megszerzett készségek gyakorlati alkalmazásának elérését célozták. A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán 1938-ban 11, 1947-ben 54, 1960-ban 112 hallgató szerzett oklevelet. A kutatás negyedik lépcsőfoka a gyógypedagógiával kapcsolatos fogalmi tisztázás mellett, az általános iskola felmerült gyógypedagógiai feladatainak, problémáinak és gyakorlatának elemzésén túl a felmerülő módszertani kérdéseinek tisztázására vállalkozik. 1947-ben az általános iskola szervezésének időszakában szükség volt kislétszámú, kiegészítő iskolákra, osztályokra új nevelői eljárásokra, melyek biztosíthatták a környezet számára elfogadható gyermekek nevelését a gyógypedagógiai intézetekben. Ezek mellett a kiegészítő iskolák és osztályok meginduló szervezésétől nagyobb eredményességet vártak. Problémát jelentett, hogy a gyógypedagógiai osztályokba sok esetben a gyenge, rossz magatartású, és sokat mulasztókat irányították és nem a valóban értelmi fogyatékosokat irányították. Egyfajta átmeneti segítséget jelentett az évfolyampótló osztályok felállítása. Ugyanakkor akadályt jelentett a tanterv, a tankönyv, a gyermekvizsgálati és gyógypedagógiai ismeretének hiánya, valamint az, hogy sok esetben a gyenge, rosszul viselkedő és gyakran hiányzó tanulókat küldték gyógypedagógiai osztályokba a valóban értelmi fogyatékosok helyett.

Kulcsszavak: Speciális pedagógiai osztályok, Magyarország 1945 után

Pták-Petró, Borbála & Pető, Ildikó:

Special Education Services, Marketing, and Professional Standards

[Gyógypedagógiai szolgáltatások, marketing és szakmai standardok]

Abstract

The theory of the intersection between special education and economics, and within that, marketing, leads from 19th-century private initiatives and the development of the state institutional system to the 21st century. Historically, the private sector was created to compensate for state shortcomings and to promote scientific innovation in response to social demands, but today the sector is increasingly characterized by economic supply and demand and the dominance of digital marketing tools. In everyday life, anyone can encounter special education (or "just" development) services in many places and through the use of many different marketing tools. This presentation will focus on private and public changes in the Hungarian special education system, the separation of the two segments, marketing tools, services, and parental preferences. One of the important topics of the study on which the presentation is based is the "illusion of measurability" and its analysis of how digital indicators (number of followers, interactions) become (false) evidence of professional credibility in an area where objective, short-term measurement of results is methodologically limited or even impossible. The study aims to explore the psychological factors that influence parental choices and decisions, the difficulties arising from a systemic shortage of professionals, 21st-century parental guilt, and the lack of competence, which are effectively exploited by "guilt marketing." The presentation clarifies and interprets marketing concepts and processes in relation to special education (or "just" developmental) services. The second part of the presentation presents the first step of a multi-step study and its results. The study is based on online content analysis, combining qualitative and quantitative elements. The data was collected from the publicly available content of 50 special education (developmental) service provider websites or social media platforms (Facebook, Instagram, TikTok). For the analysis, we grouped the criteria into five dimensions, paying attention to the scientific nature of special education, the professionalism of those advertising the services, and professional credibility (qualifications, accreditation). In economics, the emphasis was on marketing communication techniques (urgency, emotional manipulation) and language (scientific vs. lay).

Keywords: special education services, marketing communication, professional marketing, scholarship, professional responsibility

Absztrakt

Az előadása magyar gyógypedagógiai ellátórendszerben történő magán és állami változásokról, a két szegmens szétválásáról, a marketing eszközökről, a szolgáltatásokról és a szülői preferenciákról szól. A témával kapcsolatos elmélet a XIX. századi magánkezelésményezésektől és az állami intézményrendszer kiépülésétől vezet a XXI. századi gyógypedagógiáig. Történetileg a magánszféra az állami hiányosságok pótlására és tudományos innovációra, társadalmi igények hatására jött létre, míg napjainkban a szektor működését egyre inkább a közgazdasági kereslet-kínálat és a digitális marketing eszközök dominanciája jellemző. Az előadás alapját adó vizsgálat egyik fontos témája a „mérhetőség illúziója”, és annak elemzése, miként válnak a digitális mutatók (követőszámok, interakciók) a szakmai hitelesség bizonyítékává vagy álbizonyítékává, olyan területen, ahol az eredmények objektív, rövid távú mérése módszertanilag korlátozott vagy nem is lehetséges. Egy olyan vizsgálat első lépésének az adatait mutatjuk be, aminek a vizsgálat célja feltárni a szülői motivációk mögött meghúzódó pszichológiai tényezőket, a rendszerszintű szakemberhiányból fakadó nehézségeket, a 21. századi szülői büntudatot és a kompetenciahiányt, amelyeket a „büntudat-marketing” hatékonyan használ. A vizsgálat első lépésében az adatgyűjtés az online felületeken nyilvánosan elérhető „oldalakon” történt (Facebook, Instagram, TikTok), ahol a gyógypedagógiai vagy fejlesztő néven szolgáltatásokat hirdettek vagy ajánlották (ajánlották magukat). Az interneten található források közül véletlenszerűen választottunk ki 50 oldalt (de a gyűjtés még folytatódik a Facebookon, Instagramon és a TikTok-on), aminek az elemzését és a tapasztalatait mutatjuk be. Az elemzéshez a kritériumokat öt dimenzióba csoportosítottuk, figyelmet fordítva a speciális oktatás tudományos jellegére, a szolgáltatásokat hirdető szakmaiságára és szakmai hitelességére (képesítések, akkreditáció). A közgazdaságtanban a hangsúly a marketingkommunikációs technikákon (sürgősség, érzelmi manipuláció) és a nyelven (tudományos vs. laikus) volt.

Kulcsszavak: gyógypedagógiai szolgáltatások, marketingkommunikáció, szakmai marketing, tudományosság, szakmai felelősségvállalás

Rábai, Dávid:

Frequency of Work-related Activities in Kindergarten – Analysis of Student Observations

[Munka jellegű tevékenységek óvodai alkalmazásának gyakorisága – hallgatói megfigyelések elemzése]

Abstract

Children works has been present in kindergarten activities since the 1950s, and since then, it has been mentioned and assigned functions in the Basic Programs. However, there has been less scientific research on this topic than on others, which suggests that researchers have not yet taken much notice of this otherwise everyday kindergarten activity. In recent years, however, studies have been conducted that examine work-related activities, and the results presented in this paper aim to contribute to these. In our research, we analyzed the observations of first-year correspondence course students majoring in preschool education (N=210) regarding work-related activities. All of the students are enrolled in the Faculty of Child Education and Special Education at the University of Debrecen. The students assessed the frequency with which teachers used each type of child-centered activity and recorded their findings on an observation sheet provided by us. We collected these observations, compiled the results, and illustrated them with figures. The relevance of the research is that, with the help of the compilation and analysis of student observations, we can get a picture of the frequency of work-related activities used in kindergarten practice, thereby highlighting the weaker points that would be worth strengthening in the future. Another relevant factor is that few results of this kind have been produced in connection with this activity to date, so the results presented are definitely novel. The results of the research may be useful for both science and higher education. Our future goal is to supplement the existing sample and compare it with the current academic year within the framework of a comparative study. Another goal is to publish our existing results in a potential publication, hoping that this will make them even more accessible to the target audience, which primarily consists of practicing educators and researchers in academia.

Keywords: Work-related Activities, Kindergarten

Absztrakt

A gyermeki munka már az ötvenes évektől fogva jelen van az óvodai tevékenységek rendszerében, az Alapprogramok onnantól kezdve sorra említik és funkciókkal látják el. Ennek kapcsán azonban – a többihez képest kiváltképpen – kevesebb a tudományos igényű kutatás, ami arra enged következtetni, hogy a kutatók figyelmét sem annyira keltette még fel ez az egyébként mindennapos óvodai tevékenység. Az elmúlt években azért születtek olyan vizsgálatok, amelyek a munka jellegű tevékenységeket kutatták, a jelen előadásban felvonultatott eredmények ezekhez kívánnak csatlakozni. Kutatásunkban első éves, levelező tagozatos óvodapedagógus szakos hallgatók (N=210) munka jellegű tevékenységekre vonatkozó megfigyeléseit elemeztük, akik mindegyike a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Karának tanulója. A hallgatók az egyes gyermeki munka típusainak a pedagógusok által alkalmazott gyakoriságát mérték fel és rögzítették az általunk kiadott megfigyelési lapon. Ezeket a megfigyeléseket begyűjtöttük, majd összesítettük a kapott eredményeket és ábrákon keresztül szemléltettük azokat. A kutatás relevanciája, hogy a hallgatói megfigyelések összesítésének és elemzésének segítségével képet kaphatunk a munka jellegű tevékenységek típusainak óvodai gyakorlatban alkalmazott gyakoriságáról, ezáltal rámutathatunk azokra a gyengébb pontokra, amelyeken érdemes lenne a jövőben erősíteni. Relevancia még, hogy eddig kevés ilyen jellegű eredmény született a tevékenység kapcsán, így mindenképpen újszerűek a felvonultatott eredmények. A kutatás eredményei mind a tudomány, mind a felsőoktatás számára hasznosak lehetnek. Jövőbeli cél, hogy a meglévő mintát kiegészítsük és komparatív vizsgálat keretén belül összehasonlítsuk majd a jelen évfolyammal. Szintén cél, hogy meglévő eredményeinket egy lehetséges publikáció keretén belül megjelentessük, bízva abban, hogy így még inkább elérhetőbbé válik a célközönség, akik elsősorban a gyakorlatban lévő pedagógusok és a tudományos pályán lévő kutatók.

Kulcsszavak: Munkával kapcsolatos tevékenységek, Óvoda

Rétháti, Csilla & Gortka-Rákó, Erzsébet:

The Disadvantage Compensation Practice Applied by Vocational Schools to Young People at Risk of Dropping Out

[A szakiskolák lemorzsolódással veszélyeztetett fiatalok esetében alkalmazott hátránykompenzációs gyakorlata]

Abstract

The background of dropout is very diverse, it can be due to individual and family reasons, as well as school and systemic problems. Taking all of this into account, prevention is also an extremely complex task. In the case of young people at risk of dropping out, underachievers and those with a disadvantaged background are overrepresented. Disadvantage compensation is an effective means of keeping students in school, but underfunded vocational schools, which often struggle with a shortage of professionals, would not be able to fulfill this task with the human and financial resources within the institution. Based on the relevant literature Fehérvári (2008, 2015, 2020), European Agency (2017), Dyson, Squires (2017), Széll (2018), Paksi et al., (2020), Bihari, Kovács, Tibori (2023), we are looking for the answer to the question: what disadvantage compensation practices does the vocational school follow? How can the institution's network of contacts influence the reduction of dropout and how does it affect the effectiveness of disadvantage compensation? The research is exploratory in nature, which is justified by the novelty of the topic and the relatively low number of available empirical studies. The compilation of interview questions was based on the results of a previously conducted document analysis and a questionnaire survey among teachers. During the document analysis, we mapped the relevant sections of the professional/pedagogical programs included in the research from the perspective of disadvantage compensation, and during the quantitative research, we interviewed teachers from the institutions also included in the interview. The study was carried out in vocational schools and vocational school departments in three regions: two disadvantaged regions (Northern Hungary and Northern Great Plain), and one region with a more favorable economic situation (Western Transdanubia). The research methodology involved the use of semi-structured interviews. During the data collection, interviews were conducted with a total of 12 heads of institutions. The respondents apply complex disadvantage compensation measures, which can be divided into six categories: 1) support for learning and spending free time, professional circles, sports opportunities, culture support; 2) career planning, labor market orientation; 3) catering, donations; 4) child protection and child welfare cooperation, prevention, events for parents; 5) application programs; 6) institution types. In Western Transdanubia, case discussions and professional circles achieved the maximum value among disadvantage compensation programs in disadvantaged regions. Similar to the results obtained during the document analysis. The majority of

disadvantage compensation programs are implemented within the framework of interprofessional cooperation, the actors of which are pedagogical services, offices and civil organizations.

Keywords: Disadvantage, Compensation Practice, Vocational School, Young People, Dropping Out

Absztrakt

A lemorzsolódás háttere igen sokrétű, egyéni és családi okok, valamint iskolai és rendszerszintű problémák is állhatnak a háttérben. Mindezeknek figyelembe véve a megelőzése is egy rendkívül komplex feladat. A lemorzsolódással veszélyeztetett fiatalok esetében felülreprezentáltak az alulteljesítők és a hátrányos helyzetűek. A hátránykompenzáció hatékony eszköze a tanulók iskolában tartásának, de a sokszor szakemberhiánnyal küzdő, alulfinanszírozott szakiskolák nem tudnák teljesíteni ezt a feladatot az intézményen belüli humán- és anyagi erőforrásokból. A releváns szakirodalmak Fehérvári (2008, 2015, 2020), European Agency (2017), Dyson, Squires (2017), Széll (2018), Paksi et al., (2020), Bihari, Kovács, Tibori (2023) alapján arra keressük a választ, hogy a szakiskola milyen hátránykompenzációs gyakorlatot követ? Az intézmény kapcsolati hálója miként befolyásolhatja a lemorzsolódás csökkentését és hogyan hat a hátránykompenzáció hatékonyságára? A kutatás feltáró jellegű, amelyet a téma újszerűsége és a rendelkezésre álló empirikus vizsgálatok viszonylag alacsony száma indokol. Az interjúkérdések összeállítása egy korábban megtörtént dokumentumelemzés és a pedagógusok körében végzett kérdőíves kutatás eredményeire támaszkodott. A dokumentumelemzés során feltérképeztük a kutatásba bevont szakmai/pedagógiai programok hátránykompenzáció szempontjából releváns szakaszait, a kvantitatív kutatás folyamán az interjúba is bevont intézmények pedagógusait kérdeztük meg. A vizsgálat három régió szakiskoláiban és szakiskolai tagozatain valósult meg: két hátrányos helyzetű térségben (Észak-Magyarország és Észak-Alföld), valamint egy kedvezőbb gazdasági helyzetű régióban (Nyugat-Dunántúl). A kutatás módszertanát félig strukturált interjúk alkalmazása jelentette. Az adatfelvétel során összesen 12 intézményvezetővel készült interjúk. A megkérdezettek komplex hátránykompenzációs intézkedéseket alkalmaznak, ezek hat kategóriára bonthatók: 1) a tanulás és szabadidő eltöltés támogatása, szakkörök, sportolási lehetőség, kultúra támogatása; 2) életpálya tervezés, munkaerőpiaci orientáció; 3) étkeztetés, adományok; 4) gyermekvédelmi és gyermekjóléti együttműködések, prevenció, szülőknél tartott rendezvények; 5) pályázati programok; 6) intézménytípusok. A Nyugat-Dunántúlon az esetmegbeszélések és a szakkörök a hátrányos helyzetű régiókban a szakkörök érték el a maximum értéket a hátránykompenzáló programok között. Hasonlóan a dokumentumelemzés során kapott eredményekhez. A hátránykompenzációs programok többsége interprofesszionális együttműködés keretein belül valósul meg, melynek szereplői a pedagógiai szakszolgálatok, hivatalok és civil szervezetek.

Kulcsszavak: hátrány, kompenzációs gyakorlat, szakiskola, fiatalok, lemorzsolódás
Irodalom

- Bihari I., Kovács J., & Tibori T. (2023). A szociális kompetenciák a hátránykompenzációban, valamint a hátránykompenzáció elvei és gyakorlata az oktatásban Magyarországon a 21. században. *Szociálpolitika Folyóirat*, 34. (3)27-44. DOI <https://doi.org/10.48007/esely.2023.3.2>
- Dyson, A., & Squires, G. (2017). *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs. A Review of the Research Evidence Focusing on Europe*. European Agency for Special Needs and Inclusive Education.
- Fehérvári, A. (2008). *Szakképzés és lemorzsolódás*. OFI, Budapest.
- Fehérvári, A. (2015). Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei. *Neveléstudomány* 2015/3
- Fehérvári, A., Magyar, É. & Széll, K. (2020). A tanulói lemorzsolódás empirikus vizsgálata – elméleti és módszertani keretek. *Iskolakultúra* 30(8), 3-20.
- Széll, K. (2015). Iskolai eredményesség és tanári attitűdök In Szemerszki, M. (szerk): *Eredményesség az oktatásban - dimenziók és megközelítések*. Oktatókutató és fejlesztő Intézet, Budapest 25-49
- Paksi, B., Széll, K., Magyar, É., & Fehérvári, A. (2020). A lemorzsolódás egyéni és kontextuális tényezői. *Iskolakultúra*, 30(8), 62-81. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2020.8.62>

Rusyanti, Rusyanti:

**Beyond the Sea and Rivers:
The Martaban's Voyage and Chronicles in Indonesia**

**[Túl a tengereken és folyókon:
a Martabán útja és krónikái Indonéziában]**

Abstract

“Martaban” is the name Arab traders gave to a type of stoneware clay jar that became popular from the 14th century onward. The earliest kilns for these jars are believed to have been in present-day Myanmar. Additional kilns existed in southern China. Martaban jars were widely traded, reaching Europe and Southeast Asia. They functioned as containers for foodstuffs, grains, and other dry goods. In Indonesia, the distribution of Martaban jars is found almost evenly, from coastal regions to inland areas. Borneo is one of the islands with a particularly strong influence from Martaban culture, alongside Malaysia and Brunei. The presence of Martaban jars in the cultural dynamics of Dayak communities in Borneo is especially striking and distinctive. This differs from other islands. The unique features of Martaban jars in Borneo will be the focus of this presentation. The aim is to capture and understand the various phenomena that emerge from interactions between the material and human worlds. This interaction shapes perceptions and becomes an inseparable part of group historicity and identity.

Keywords: „Marbatan”, Indonesia

Absztrakt

A „Martaban” elnevezést az arab kereskedők adták egy olyan kőedény-agyagból készült tárolóedény-típusnak, amely a 14. századtól kezdve vált népszerűvé. E korszok legkorábbi égetőkemencéit a mai Myanmar területén feltételezzük. További kemencék Dél-Kínában is működtek. A Martaban-edényekkel széles körben kereskedtek, eljutottak Európába és Délkelet-Ázsiába is. Élelmiszerek, gabonafélék és más száraz áruk tárolására szolgáltak. Indonézia területén a Martaban-edények eloszlása szinte egyenletes, a tengerparti régióktól egészen a belső területekig. Borneó azon szigetek egyike, ahol különösen erős a Martaban-kultúra hatása, Malajzia és Brunei mellett. A Martaban-edények jelenléte a borneói Dayak közösségek kulturális dinamikájában különösen feltűnő és jellegzetes. Ez

eltér a többi sziget helyzetétől. A borneói Martaban-edények egyedi jellemzői képezik a prezentáció középpontját. A cél, hogy megragadjuk és megértsük azokat a különféle jelenségeket, amelyek az anyagi és az emberi világ közötti kölcsönhatásból bontakoznak ki. Ez az interakció formálja az észlelést, és a csoport történetiségének és identitásának elválaszthatatlan részévé válik.

Kulcsszavak: „Marbatan”, Indonézia

Stajer, Anita; Halasi, Szabolcs & Borsos, Éva:

Investigation of Sleep Habits and Lifestyle Factors Among Children Aged 9–11

[Alvási szokások és életmódbeli tényezők vizsgálata a 9-11 éves korosztály körében]

Abstract

Pre-puberty is a critical stage in child development, during which lifestyle patterns are established that long-term determine cognitive functions, emotional stability, and physical health. Inadequate sleep quality during this period is closely linked to concentration difficulties, increased risk of metabolic diseases, and the deceleration of physical growth processes. Based on this, the research aimed to map the sleep habits of children aged 9 to 11 years old. The survey involved parents of 123 children living in Serbia, who completed the RQIT-C questionnaire. Data processing involved descriptive statistics and independent samples t-tests to identify potential gender-based differences. Descriptive data indicate that 39.8% of the children retire for the night at 21:30 on school days, while this bedtime is delayed during weekends. For the majority of the examined age group (49.6%), bedtime shifts to after 22:00. The quantity of sleep shows a favorable trend, with 91.9% of children spending the recommended 8–10 hours in nocturnal rest. Statistical analysis revealed no significant differences between boys and girls regarding bedtime, sleep duration, or general morning and evening routines ($p > 0.05$), however, a significant difference was observed in the impact of computer games on pre-sleep habits ($p = 0.049$). Based on the result, computer games before bedtime influence evening routines to a greater extent among boys than among girls. The findings highlight that the sleep habits of the examined 9–11 age group generally aligned with health recommendations, particularly regarding sleep duration. Nevertheless, the weekend shift in bedtime and the presence of digital devices indicate trends worthy of attention. Adequate sleep quantity and quality serve not only mental regeneration but are also fundamental prerequisites for the development of physical endurance, motor skills, and an active lifestyle.

Keywords: sleep habits, evening and morning routines, physical activity, questionnaire, children

Absztrakt

A prepubertás kor kritikus szakasz a gyermekek fejlődésében, mivel ekkor rögzülnek azok az életmódbeli mintázatok, amelyek hosszú távon meghatározzák a kognitív funkciókat, az érzelmi stabilitást és a fizikai egészséget. A nem megfelelő alvásminőség ebben az életkorban szoros összefüggésbe hozható a koncentrációs zavarokkal, az

anyagcsere-betegségek kockázatával és a fizikai növekedési folyamatok lassulásával Ebből kiindulva a kutatás célja 9–11 éves gyermekek alvási szokásainak feltérképezése volt. A felmérés során 123 Szerbiában élő gyermek szülei töltötték ki a RQIT-C kérdőívet. Az adatok feldolgozása során leíró statisztikát és független mintás t-próbát alkalmaztunk a nemek közötti eltérések azonosítására. A leíró adatok alapján a gyermekek 39,8%-a iskolai napokon 21:30-kor tér nyugovóra, míg hétvégén ez az időpont kitolódik. A vizsgált korosztály többsége (49,6%) hétvégén 22:00 óra után kerül ágyba. Az alvás mennyisége kedvező képet mutat, a gyermekek 91,9%-a 8-10 órát tölt éjszakai pihenéssel. A statisztikai elemzés nem mutatott szignifikáns különbséget a fiúk és lányok között a lefekvés idő, az alvás hossza, illetve az általános reggeli és esti rutinok terén ($p > 0,05$), viszont szignifikáns különbség mutatkozott a számítógépes játékok alvás előtti szokásokra gyakorolt hatásában ($p = 0,049$). Az eredmények alapján a fiúk esetében a számítógépes játékok alvás előtt nagyobb mértékben befolyásolja az esti rutinokat, mint a lányoknál. A kutatás eredményei rávilágítanak arra, hogy a vizsgált 9–11 éves korosztály alvási szokásai alapvetően követik az egészségügyi ajánlásokat, különösen az alvás időtartama tekintetében. Ugyanakkor a hétfégi lefekvés idő kitolódása és a digitális eszközök jelenléte figyelmet érdemlő tendenciákat mutat, hiszen a megfelelő mennyiségű alvás nem csupán a pihenést szolgálja, hanem a fizikai állóképesség és a motoros készségek fejlődésének is a záloga.

Kulcsszavak: alvási szokások, esti és reggeli rutinok, kérdőív, gyermek

Szabó, Ágnes:

Latest Findings from GMP Diagnostics

[A GMP–diagnosztika legújabb eredményei]

Abstract

GMP is a comprehensive, standardized diagnostic procedure developed for the assessment of speech perception and speech comprehension, primarily designed to map the linguistic perceptual processes of preschool and early primary school children. During first language acquisition, the development of individual mechanisms underlying speech perception may proceed at different rates, and functional disturbances may also occur. These difficulties are not limited to children with delayed speech development; they may also be present in typically developing populations, often in a latent form, becoming manifest during formal schooling and the learning process. The identification of delays and deficit patterns in speech perception requires the application of targeted, structured task batteries, which the GMP diagnostic system provides in a systematic manner. Having been in use for more than three decades, the method plays a pivotal role in Hungarian speech-language pathology and special education practice, and has become one of the most reliable tools for the assessment of speech perception disorders. The full administration of the test takes approximately 30 minutes and provides a comprehensive profile of the entire speech perception process, including the sub-processes that form the foundation of both spoken and written first language acquisition. Since March 2025, the training program has once again been available to interested professionals. To date, nearly 300 participants have been trained in the application of GMP diagnostics; obtaining certification required the assessment of five children. The present study analyzes more than 1,200 assessment results generated through this process, with the aim of providing a comprehensive overview of the current level of speech perception development in the Hungarian child population. A key component of the training is the development of practical competencies, facilitating the immediate and effective implementation of the method in professional practice.

Keywords: Latest Findings, GMP. Diagnostics

Absztrakt

A GMP a beszédészlelés és beszédmegértés vizsgálatára kidolgozott komplex, szten-derdizált diagnosztikai eljárás, amely elsősorban óvodás- és kisiskoláskorú gyermekek nyelvi percepció folyamatait térképezi fel. Az anyanyelv-elsajátítás során a beszéd-percepció egyes mechanizmusainak fejlődése eltérő ütemű lehet, illetve működésükben zavar jelentkezhet. Ezek a nehézségek nem kizárólag a beszédfejlődési elmaradást mutató gyermekek körében fordulnak elő, hanem a tipikus beszédfejlődésű populációban is megjelenhetnek, gyakran rejtett formában, és az iskolai tanulási folyamatok során manifesztálódva. A beszédpercepció elmaradások és deficitmintázatok azonosítása célzott, strukturált feladatsorok alkalmazását igényli, amelyet a GMP-diagnosztika rendszer-szerűen biztosít. A több mint három évtizede alkalmazott módszer meghatározó szerepet tölt be a hazai logopédiai és gyógypedagógiai gyakorlatban, és a beszédpercepció zavarok vizsgálatának egyik legmegbízhatóbb eszközévé vált. A teljes tesztfelvétel megközelítőleg 30 percet vesz igénybe, és átfogó képet nyújt a beszédészlelés teljes folyamatáról, beleértve azokat a részfolyamatokat is, amelyek a hangzó és írott anyanyelv elsajátításának alapját képezik. A képzési program 2025 márciusa óta újra elérhető az érdeklődők számára. Azóta közel 300 hallgató sajátította el a GMP-diagnosztika alkalmazását; a tanúsítvány megszerzésének feltétele öt gyermek vizsgálatának elvégzése volt. A jelen kutatás az így létrejött, több mint 1200 vizsgálati eredményt elemzi, célul tűzve ki a magyar gyermekpopuláció aktuális beszédpercepció fejlettségének átfogó feltárását. A képzés hangsúlyos eleme a gyakorlati kompetenciák fejlesztése, elősegítve a módszer azonnali és hatékony alkalmazását a szakmai gyakorlatban.

Kulcsszavak: legújabb eredmények, GMP, diagnosztika

References

- Gósy, M. (1995/2006). *GMP-diagnosztika*. Nikol.
- Gósy, M. & Horváth, V. (2006a). A percepció folyamatok összefüggései hatéveseknél. *Alkalmazott Nyelvtudomány VI*, 25–42.
- Gósy, M. & Horváth, V. (2006b). Beszédfeldolgozási folyamatok összefüggései gyermekkorban. *Magyar Nyelvőr*, 130(4), 470–482.
- Gósy, M. (2022). Az anyanyelvi beszédészlelés és beszédmegértés egy meghatározó szakasza. *Gyermeknevelés: online tudományos folyóirat* 10, 1: 8–22. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.1.8.22>.

Szabó, Ágnes & Drénné Molnár, Erika:

Individual Developmental Experiences of Preschool Children with Autism Spectrum Disorder Receiving Individual TSMT® Therapy

[Egyéni TSMT® terápiában részesülő autizmus spektrumzavarral érintett óvodás gyermekek fejlesztési tapasztalatai]

Abstract

The characteristics of Autism Spectrum Disorder (ASD) in preschool-aged children frequently affect sensory processing, motor coordination, attentional functioning, and self-regulation. Sensory hyper- or hyposensitivity, insecure body awareness, immature postural and balance reactions, and difficulties in motor planning may influence not only motor development but also communication, play behavior, and social interaction. Consequently, early, comprehensive, and systematic intervention is of paramount importance in establishing a solid foundation for later school adjustment and academic success. Planned Sensorimotor Training (TSMT®) is a movement-based therapeutic approach that supports central nervous system development and maturation processes through its targeted impact on neural functioning. By providing structured vestibular, proprioceptive, and tactile stimulation, the method facilitates neurodevelopmental integration. The application of TSMT® has been associated with positive changes in motor performance, speech and language development, and behavioral organization, including improvements in task persistence and regulatory capacities. The presentation introduces a structured developmental program implemented within a preschool institutional setting, involving ten preschool children diagnosed with ASD. Baseline assessment was conducted in November 2025 using the LongiKid® assessment tool. In December 2025, individualized TSMT® exercise programs were introduced and systematically taught, with the active involvement of special education teachers and teaching assistants employed at the institution, ensuring precise and consistent implementation of the method. The intervention program commenced in January 2026 and was delivered over a six-month period in the form of individual TSMT® sessions conducted within preschool hours, three to five times per week. Following the intervention, a follow-up assessment will be carried out to objectively monitor developmental changes and evaluate intervention outcomes. The aim of the presentation is to demonstrate the institutional applicability of TSMT® and to examine the impact of regular, intensive sensorimotor intervention on the developmental trajectories of preschool children with ASD within their natural educational environment.

Keywords: TSMT, preschool children, ASD

Absztrakt

Az autizmus spektrumzavar (ASD) óvodáskorban jelentkező sajátosságai gyakran érintik a szenzoros feldolgozást, a mozgáskoordinációt, a figyelmi működést és az önszabályozást. A szenzoros túl- vagy alulérzékenység, a testtudat bizonytalansága, az egyensúlyi reakciók éretlensége és a nehezített motoros tervezés nemcsak a mozgásfejlődést, hanem a kommunikációt, a játéktevékenységet és a társas kapcsolódást is befolyásolhatja. Mindezek következtében a korai, komplex és rendszeres intervenció kiemelt jelentőségű az iskolai beválás megalapozása szempontjából. A Tervezett Szenzomotoros Tréning (TSMT®) mozgásalapú terápiás eljárás, amely az idegrendszer működésére gyakorolt hatásán keresztül támogatja az idegrendszer fejlődését és az érési folyamatokat. A módszer alkalmazása által kedvező változások figyelhetők meg a motoros teljesítmény, a beszédfejlődés és a viselkedésszervezés területén. Az előadás egy óvodai intézményi keretek között megvalósuló, strukturált fejlesztési folyamatot mutat be, amelyben tíz, ASD diagnózissal rendelkező óvodáskorú gyermek vesz részt. A kiinduló állapotfelmérés 2025 novemberében LongiKid® vizsgálattal történt. Ezt követően 2025 decemberében zajlott az egyéni TSMT®-gyakorlatok betanítása, az intézményben dolgozó gyógypedagógusok és pedagógiai asszisztensek aktív bevonásával, biztosítva a módszer pontos és következetes alkalmazását. A fejlesztési program 2026 januárjában indult, heti 3–5 alkalommal, óvodai időkeretben megvalósuló egyéni TSMT®-foglalkozások formájában, hat hónapos időtartamban. A fejlesztést követően kontrollmérés történik a változások objektív nyomon követése céljából. A bemutatás célja a TSMT® intézményi szintű használhatóságának ismertetése, valamint annak vizsgálata, hogy a rendszeres, intenzív szenzomotoros intervenció milyen hatást gyakorol az ASD-vel élő óvodás gyermekek fejlődésére a mindennapi nevelési környezetben.

Kulcsszavak: TSMT, óvodás gyermekek, ASD

Felhasznált irodalom:

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Molnár, K. (2023). *Jutalmam, hogy tehetem – Emlékkönyv Lakatos Katalin tiszteletére*. Budapest: TSMT® Alapítvány.

Szabó Róbertné & Szabó, Ágnes:

School Readiness and Its Assessment in the 1990s with a Focus on a Logopedic Approach

[Iskolaérettség, iskolaérettség vizsgálata a 90-es években különös tekintettel logopédia megközelítésből]

Abstract

According to Lőrincz, Palkó, and Petrován (1962, p. 330), “school readiness represents the energetic potential of the personality for acquiring a specific body of knowledge, alongside the appropriate coordination of relational and adaptive structures.” School readiness constitutes a complex condition that integrates biological maturation, cognitive functions, emotional and social competencies, and language skills. A child’s suitability for school can be interpreted in terms of: 1) neurological maturity, 2) attention and memory, 3) task awareness, 4) self-regulation, and 5) communicative competence. Central to school readiness is linguistic maturity, which plays a crucial role in establishing foundational reading and writing skills, accurately understanding verbal instructions, and supporting successful participation in academic learning processes. The study aims to explore how speech perception, speech comprehension, phonological awareness, vocabulary development, and expressive and receptive language competencies contribute to school readiness and learning outcomes. The accuracy and automatization of language processing fundamentally determine letter-sound correspondence, decoding, reading comprehension, and spelling proficiency. This study examines the logopedic aspects of school readiness assessment based on Hungarian practices in the 1990s. Assessments were conducted among 6–7-year-old children in the final year of kindergarten, aiming to map their current speech and language development and identify risk factors relevant to school learning. During this period, commonly applied logopedic tools included the LAPP (Logopedic Assessment Test) for evaluating expressive vocabulary, the Meixner Test for diagnosing dyslexia and dysgraphia and assessing speech and vocabulary levels, and the PPL (Phonological Awareness Assessment) for evaluating phonological awareness, including syllabification, language processing, and sound discrimination. The DIFER (Diagnostic Development Assessment System) assessed writing-motor coordination, auditory processing, relational vocabulary, basic numeracy, experiential reasoning, understanding of experiential relations, and social competencies. The GMP (Children’s Motor Test) was used as a diagnostic procedure to evaluate speech perception

and comprehension in preschool and early school-aged children. Assessments were typically conducted by educational advisory services and logopedic centers within a multidisciplinary framework, often in parallel with psychological and pedagogical evaluations. The role of the logopedist was crucial in preparing school enrollment decisions, as the maturity of language processing, phonological skills, and fine motor abilities together constitute a fundamental prerequisite for academic success. During the 1990s, professional practice gradually shifted from an articulation-centered approach toward the assessment of a complex language and motor processing system, laying the groundwork for subsequent preventive and developmental models of school readiness assessment.

Keywords: school readiness, logopedic assessment, LAPP, PPL, Meixner, DIFER, GMP, speech perception, phonological awareness, vocabulary

Absztrakt

Lőrincz, Palkó és Petrován (1962, 330. o.) megfogalmazása szerint „az iskolaérettség a személyiség energetikai potenciálját jelenti meghatározott ismeretanyag elsajátítására, a viszonyulási és alkalmazkodási struktúra megfelelő koordinálása mellett”. Az iskolaérettség egy komplex állapotot foglal magába, amely a biológiai érési folyamatok, a kognitív funkciók, az érzelmi és szociális kompetenciák, valamint a nyelvi képességek integrált és harmonikus működését jelenti. A gyermek iskolai alkalmassága: 1) az idegrendszeri érettség, 2) a figyelem és emlékezet, 3) a feladattudat, 4) az önszabályozás, 5) a kommunikációs kompetencia összefüggésrendszerében értelmezhető. Középpontban a nyelvi érettség áll, amely meghatározó szerepet tölt be az olvasás- és írástanulás megalapozásában, a verbális instrukciók pontos megértésében, valamint az iskolai tanulási folyamatok sikerességében. Cél, hogy a beszédészlelés, a beszédmegértés, a fonológiai tudatosság, a szókincs fejlettsége, valamint az expresszív és receptív nyelvi kompetenciák milyen mértékben járulnak hozzá az iskolai érettséghez és a tanulás eredményességéhez. A nyelvi feldolgozás pontossága és automatizáltsága alapvetően meghatározza a betű-hang megfeleltetés, a dekódolás, a szövegértés és a helyesírás kialakulását. A tanulmány az iskolaérettség vizsgálatának logopédiai aspektusait elemzi a hazai 1990-es évek gyakorlatára támaszkodva az iskolai érettségben. A 6–7 éves nagycsoportos óvodások körében végzett vizsgálatok célja az aktuális beszéd- és nyelvi fejlettség feltérképezése, valamint az iskolai tanulás szempontjából releváns kockázati tényezők azonosítása volt. Ebben a korszakban alkalmazott logopédiai eszközök közé tartozott a LAPP (Logopédiai Állapotfelmérő Próba) az expresszív szókincs vizsgálatára, a Meixner-teszt a diszlexia és diszgráfia diagnosztizálására, szókincs és beszéd szintjének felmérésére, valamint a PPL (Próba a Fonológiai Tudatosság Felmérésére) a fonológiai tudatosság – szótagolás, nyelvi feldolgozás, hangleválasztás – mérésére végzett vizsgálá-

latok. Az írásmozgás-koordináció készségét, beszédhallgatás készségét, relációszókincset, elemi számolást, tapasztalati következtetést, tapasztalati összefüggés-megértést, szocialitást a DIFER (Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer) biztosította, míg a GMP az óvodás- és kisiskoláskorban a beszédészlelés és beszédmegértés vizsgálatára kidolgozott diagnosztikai eljárás.

Kulcsszavak: iskolaérettség, logopédiai vizsgálat, LAPP, PPL, Meixner, DIFER, GMP, beszédészlelés, fonológiai tudatosság, szókincs

Szalai, Erzsébet:

Informal Learning among Teachers Who Teach Students with Autism Spectrum Disorder in an Inclusive Setting (A Scoping Review with Narrative Analysis)

[Az autizmus spektrum zavarral élő tanulókat inkluzívan oktató pedagógusok informális tanulása (scoping review narratív elemzéssel)]

Abstract

In the professional development of teachers working in inclusive education, means of learning outside of formal training—such as everyday experiences, collaboration with colleagues, sharing knowledge online and reflection—are playing an increasingly important role. The inclusive education of students on the autistic spectrum may create complex educational challenges, making informal learning crucial for the development of effective pedagogical practices. The aim of this presentation is to map domestic and international studies that examine the informal learning of educators working in inclusive settings, with a particular focus on the education of students with autism spectrum disorder. The study is based on the scoping review method, which follows a predefined search strategy and protocol (PRISMA: Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses). Studies identified through searches in the ERIC, Scopus, EBSCO, Web of Science, and PubMed databases were classified into thematic categories according to forms of informal learning. In the second phase of the presentation, we conducted a narrative analysis that places the results within a pedagogical context. In our interpretation, we integrate several theoretical approaches: the models of communities of practice (Lave and Wenger, 1991), reflective practice (Schön, 1983), and experiential learning (Kolb, 1984), as well as the theory of connectivism (Siemens and Downes, 2009). This integrated theoretical framework allows us to interpret informal learning as a networked process, observing personal, community-based, and digitally supported processes. The results contribute to a more complex understanding of the development of inclusive educators and provide groundwork for the design of a future empirical research.

Keywords: Informal Learning, Teachers, Students with Autism Spectrum Disorder, Inclusive Setting

Absztrakt

Az inkluzív nevelésben dolgozó pedagógusok szakmai fejlődésében egyre meghatározóbb szerepet kapnak a formális képzésen kívüli tanulási formák, mint a mindennapi

pedagógiai tapasztalatok, a kollégákkal való együttműködés, az online tudásmegosztás, valamint a folyamatos reflexió és önfejlesztés. Az autista tanulók inkluzív oktatása különösen komplex pedagógiai helyzeteket teremt, amelyekben a tanárok gyakran nem támaszkodhatnak kizárólag formális tudásukra, így az informális tanulás, információ-szerzés kiemelt jelentőséggel bír a hatékony pedagógiai gyakorlat kialakításában. Ennek az előadásnak a célja azoknak a hazai és nemzetközi kutatásoknak a feltérképezése és elemzése, amelyek az inkluzív környezetben dolgozó pedagógusok informális tanulási folyamatait vizsgálják, különös tekintettel az autizmus spektrum zavarral élő tanulók oktatására. A vizsgálat első szakaszában a scoping review módszert alkalmaztuk, amely előre meghatározott keresési stratégia és protokoll (PRISMA: Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) alapján történik. Az ERIC, Scopus, EBSCO, Web of Science és PubMed adatbázisokban végzett célzott keresés során azonosított tanulmányokat rendszereztük, majd az informális tanulás különböző formái szerint tematikus kategóriákba soroltuk. Az előadás második szakaszában narratív elemzést alkalmaztunk, amely lehetővé teszi az eredmények mélyebb értelmezését és pedagógiai kontextusba helyezését. Az elemzés során több klasszikus elméleti megközelítést integráltunk, úgymint a gyakorló közösségek elméletét (Lave és Wenger, 1991), a reflektív gyakorlat modelljét (Schön, 1983), a tapasztalati tanulás elméletét (Kolb, 1984), és kiegészítettük ezeket a konnektivizmus megközelítésével (Siemens és Downes, 2009). Ez az integrált elméleti keret lehetővé teszi, hogy az informális tanulást hálózati folyamatként értelmezzük, megfigyelve a személyes, közös-ségi és digitálisan támogatott folyamatokat. Az eredmények hozzájárulnak az inkluzívan oktató pedagógusok fejlődésének komplexebb megértéséhez, és megalapozzák egy későbbi empirikus kutatás kidolgozását.

Kulcsszavak: Informális tanulás, Tanárok, Autizmus spektrumzavarral élő diákok, Inkluzív környezet

Szalánczi, Zoltán:

Examination of the Strategy of Hungarian Youth Football Sport Organizations

[A magyar labdarúgó utánpótlásnevelő sportszervezetek stratégiájának vizsgálata]

Abstract

Youth development is of strategic importance for sports businesses, as it ensures long-term sustainability and competitiveness. A well-developed youth program enables the discovery and development of talents, which is essential for success in adulthood (Kiss, 2021a). However, the success of youth programs largely depends on the strategy that sports organizations employ. A well-chosen strategy not only affects the development of young athletes, but also influences the long-term operation of the entire club or organization (Szalánczi, 2024). In my research, I examine the entire vertical of Hungarian youth football, as developing an appropriate strategy for a sports organization is essential for it to remain stable and successful in the long term. A well-structured strategy helps in the optimal allocation of resources, thus ensuring that athletes receive the best possible professional and infrastructural support (Farágó, 2017). Defining an appropriate strategy allows clubs to effectively integrate their own athletes into adult teams, thus reducing transfer costs and promoting team unity. Through a well-designed strategy, the sports organization can precisely define the goals of youth education, the development directions and the resources required for this, thus ensuring long-term sustainability and success (Alaa, 2017). This approach is also crucial for economic stability. In the interest of economic sustainability, it is essential for organizations to develop diversified sources of income, especially due to the long-term uncertainty of state subsidies. Effective youth development can reduce the operating costs of a sports organization, as the inclusion of home-grown players reduces the financial outlay required for external transfers (Farágó, 2017). In addition, a strong youth base makes the club more attractive to sponsors and investors, as a well-functioning youth program ensures continuous development and long-term competitiveness. With a successful strategy, sports organizations can also increase their brand value, which can result in greater popularity and financial stability in the long term (Vörös & Szörényi-Neubauer, 2019). The results of the research highlighted that talent management and training strategies differ between academies and lower-ranking organizations, and the sample revealed that employee involvement in the definition of strategic goals is limited, which can reduce employee commitment and the effectiveness of the practical implementation of the strategy.

Keywords: youth development, strategy, talent management, sustainability, economic stability

Absztrakt

Az utánpótlás-nevelés stratégiai jelentőséggel bír a sportvállalkozások számára, mivel ez biztosítja a hosszú távú fenntarthatóságot és versenyképességet. Egy jól kidolgozott utánpótlásprogram lehetővé teszi a tehetségek felfedezését és fejlesztését, ami elengedhetetlen a felnőttkorban elért sikerekhez (Kiss, 2021a). Az utánpótlásprogramok sikere azonban nagyban múlik azon, hogy a sportszervezetek milyen stratégiát alkalmaznak. Egy jól megválasztott stratégia nem csupán a fiatal sportolók fejlődésére van hatással, hanem az egész klub vagy szervezet hosszú távú működését is befolyásolja (Szalánczi, 2024). Kutatásomban a magyar utánpótlás futball teljes vertikumát vizsgálom, hiszen egy sportszervezet megfelelő stratégiájának kialakítása elengedhetetlen ahhoz, hogy hosszú távon stabil és sikeres maradjon. Egy jól strukturált stratégia segít az erőforrások optimális elosztásában, így biztosítva, hogy a sportolók a lehető legjobb szakmai és infrastrukturális támogatást kapják (Farágó, 2017). A megfelelő stratégia meghatározása lehetővé teszi, hogy a klubok hatékonyan integrálják a saját nevelésű sportolókat a felnőtt csapatokba, csökkentve ezzel az átigazolási költségeket és elősegítve a csapategység kialakulását. Egy jól megtervezett stratégia révén a sportszervezet pontosan meghatározhatja az utánpótlás-nevelés céljait, a fejlesztési irányokat és az ehhez szükséges erőforrásokat, így biztosítva a hosszú távú fenntarthatóságot és sikert (Alaa, 2017). Ez a szemlélet kulcsfontosságú a gazdasági stabilitás szempontjából is. A gazdasági fenntarthatóság érdekében a szervezetek számára elengedhetetlen a diverzifikált bevételi források kialakítása, különösen az állami támogatások hosszú távú bizonytalansága miatt. A hatékony utánpótlás-nevelés csökkentheti a sportszervezet működési költségeit, hiszen a saját nevelésű játékosok beépítése révén kevesebb pénzügyi ráfordítás szükséges külső igazolásokra (Farágó, 2017). Ezenkívül egy erős utánpótlásbázis vonzóbbá teszi a klubot a szponzorok és befektetők számára, hiszen egy jól működő utánpótlásprogram biztosítja a folyamatos fejlődést és a hosszú távú versenyképességet. Egy sikeres stratégiával a sportszervezetek növelhetik a márkaértéküket is, amely hosszú távon nagyobb népszerűséget és anyagi stabilitást eredményezhet (Vörös & Szörényi-Neubauer, 2019). A kutatás eredményei rávilágítottak arra, hogy a tehetséggondozási és képzési stratégiák az akadémiák és alacsonyabb besorolású szervezetek esetében eltérőek és a minta alapján kiderült, hogy a stratégiai célok meghatározásába a munkavállalók bevonása korlátozott, ami csökkentheti az alkalmazottak elkötelezettségét és a stratégia gyakorlati megvalósításának hatékonyságát.

Kulcsszavak: utánpótlás-nevelés, stratégia, tehetséggondozás, fenntarthatóság, gazdasági stabilitás

Szecsó, János:

The Experiences of Cooperation between Kindergarten and School Social Workers in Public Educational Institutions

[Az óvodai és iskolai szociális segítők együttműködési tapasztalatai a köznevelési intézményekben]

Abstract

Social support activities in kindergartens and schools became a mandatory service of the Hungarian child welfare system on September 1, 2018, when, pursuant to the amendment to Act XXXI of 1997, Family and Child Welfare Centers became responsible for providing this service in educational institutions. As a result of the legislative change, social workers with a professional background different from that of teachers appeared within the organizational framework of public education institutions, creating a new situation of cooperation between the educational and social spheres (Herczeg–Héderné 2023). The service was introduced in a social environment characterized by significant economic and social changes, which pose new challenges for educational institutions and the professionals working there (Kaszáné et al. 2022). In this context, it is particularly important to examine how cooperation between school social workers and institutional actors develops. The research presents the partial results of a broader doctoral research project that examines the institutional embedding, professional role, and operational experiences of kindergarten and school social work. The research covers several dimensions, including professional identity, working conditions, forms of work, and the role of child protection, but this study focuses specifically on the experiences of institutional and interprofessional cooperation. The aim of the study is to explore how kindergarten and school social workers assess their relationships with teachers, school administrators, students, and parents, as well as how they collaborate with other support professionals and actors in the care system. The research used a qualitative method: semi-structured interviews were conducted with ten kindergarten and school social workers in Hajdú-Bihar County. The participants are employed by three different Family and Child Welfare Centers and perform their duties in several educational institutions. The semi-structured interview provided an opportunity for the interviewees to present their professional experiences and reflections in detail, in addition to the pre-defined questions (Babbie 2008). According to the literature, the effectiveness of school social work depends to a large extent on the quality of interprofessional cooperation and the clear delineation of competences (Budai 2020; Homoki-Herczeg 2024; Szecsó 2022). The

expected results of the research suggest that cooperation develops differently in different institutions: while in some places stable partnerships are established with teachers and other professionals, in other institutions role uncertainty and integration difficulties continue to arise. The study may contribute to a deeper understanding of the institutional embedding and collaborative practices of social support activities in kindergartens and schools.

Keywords: Kindergarten and School Social Workers, Public Educational Institutions

Absztrakt

Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység 2018. szeptember 1-jétől vált a magyar gyermekjóléti rendszer kötelező szolgáltatásává, amikor az 1997. évi XXXI. törvény módosítása értelmében a Család- és Gyermekjóléti Központok feladatává vált a szolgáltatás biztosítása a nevelési-oktatási intézményekben. A jogszabályi változás következtében a köznevelési intézmények szervezeti keretein belül megjelent egy, a pedagógusoktól eltérő szakmai háttérrel rendelkező szociális szakember, amely új együttműködési helyzetet teremtett az oktatási és a szociális szféra között (Herczeg–Héderné 2023). A szolgáltatás bevezetése egy olyan társadalmi környezetben történt, amelyet jelentős gazdasági és társadalmi változások jellemeznek, és amelyek új kihívások elé állítják az oktatási intézményeket és az ott dolgozó szakembereket (Kaszáné és mtsai 2022). Ebben a kontextusban különösen fontos kérdés, hogy miként alakul az együttműködés az iskolai szociális segítő és az intézményi szereplők között. A kutatás egy tágabb, doktori kutatás részeredményeit mutatja be, amely az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység intézményi beágyazódását, szakmai szerepét és működési tapasztalatait vizsgálja. A kutatás több dimenzióra, így a szakmai identitásra, a munkavégzés körülményeire, a munkaformákra és a gyermekvédelmi szerepre is kiterjed, azonban jelen tanulmány ezek közül kifejezetten az intézményi és szakmaközi együttműködés tapasztalataira fókuszál. A vizsgálat célja annak feltárása, hogy az óvodai és iskolai szociális segítő miként értékeli kapcsolatukat a pedagógusokkal, az intézményvezetőkkel, a tanulókkal és a szülőkkel, valamint hogyan valósul meg az együttműködés más segítő szakemberekkel és az ellátórendszer szereplőivel. A kutatás kvalitatív módszert alkalmazott: tíz óvodai és iskolai szociális segítővel készült félig strukturált interjú Hajdú-Bihar vármegyében. A résztvevők három különböző Család- és Gyermekjóléti Központ alkalmazásában állnak, és több nevelési-oktatási intézményben végzik feladataikat. A félig strukturált interjú lehetőséget biztosított arra, hogy az előre meghatározott kérdéskörök mellett az interjúalanyok részletesen bemutassák saját szakmai tapasztalataikat és reflexióikat (Babbie 2008). A szakirodalom szerint az iskolai szociális munka hatékonysága nagymértékben függ az interprofesszionális együttműködés minőségétől és a kompetenciahatárok világos kijelölésétől (Budai 2020; Homoki-Herczeg 2024; Szecskó 2022). A kutatás várható

eredményei arra utalnak, hogy az együttműködés az intézményekben eltérő módon alakul: míg egyes helyeken stabil partneri kapcsolat jön létre a pedagógusokkal és más szakemberekkel, addig más intézményekben továbbra is szerepbizonytalanság és integrációs nehézségek jelennek meg. A vizsgálat hozzájárulhat az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység intézményi beágyazódásának és együttműködési gyakorlatának mélyebb megértéséhez.

Kulcsszavak: óvodai és iskolai szociális munkások, köznevelési intézmények

Szecsó, János & Nemes Magdolna:

Opportunities for Internationalization in Teacher Training

[A nemzetköziesítés lehetőségei a pedagógusképzésben]

Abstract

The internationalization of higher education is becoming increasingly important in the training of teachers and support staff, particularly in terms of developing intercultural competencies and strengthening international professional cooperation. The study examines the experiences of students participating in short-term international professional mobility programs in social pedagogy and special education. The aim of the mobility programs was to facilitate the exchange of professional experience, promote intercultural learning, and provide comparative insight into the educational and social systems of different countries. During the programs, students participated in professional lectures, seminars, institutional visits, and cultural programs, which provided opportunities to engage in international professional discourse. The topics of the educational sessions included the relationship between culture and education, the practical dimensions of volunteering and the helping professions, and current issues in social work, with a particular focus on child protection, prevention, and community interventions. In addition to the professional programs, intercultural encounters and informal learning situations played a prominent role, contributing to the strengthening of the participants' cultural sensitivity and international perspective. The empirical basis of the research is a questionnaire survey conducted among students, which examines their motivations for participation, their intercultural learning experiences, and the perceived professional and personal effects of mobility programs. The questionnaire measures the usefulness of the program along several dimensions, including the expansion of professional knowledge, the development of intercultural experiences, the improvement of language skills, and changes in key competencies related to lifelong learning. Preliminary results suggest that short-term international professional mobility programs play a significant role in shaping students' professional identity, developing intercultural sensitivity, and strengthening openness to international professional cooperation. Experience shows that such programs can effectively contribute to the international dimensions of teacher training and training in the helping professions.

Keywords: Internationalization, Teacher Training

Absztrakt

A felsőoktatás nemzetköziesítése egyre nagyobb hangsúlyt kap a pedagógus- és segítő szakmák képzésében, különösen az interkulturális kompetenciák fejlesztése és a nemzetközi szakmai együttműködések erősítése szempontjából. A tanulmány rövid távú nemzetközi szakmai mobilitási programok hallgatói tapasztalatait vizsgálja szociál-pedagógia és gyógypedagógia szakos hallgatók részvételével. A mobilitások célja a szakmai tapasztalatcsere, az interkulturális tanulás elősegítése, valamint a különböző országok oktatási és szociális rendszereinek összehasonlító megismerése volt. A programok során a hallgatók szakmai előadásokon, szemináriumokon, intézménylátogatásokon és kulturális programokon vettek részt, amelyek lehetőséget teremtettek a nemzetközi szakmai diskurzusba való bekapcsolódásra. Az oktatási alkalmak témái a kultúra és az oktatás kapcsolata, az önkéntesség és a segítő szakmák gyakorlati dimenziói, valamint a szociális munka aktuális kérdései voltak, különös tekintettel a gyermekvédelemre, a prevencióra és a közösségi beavatkozásokra. A szakmai programok mellett kiemelt szerepet kaptak az interkulturális találkozások és az informális tanulási helyzetek, amelyek hozzájárultak a résztvevők kulturális érzékenységének és nemzetközi perspektívájának erősödéséhez. A kutatás empirikus alapját egy hallgatók körében végzett kérdőíves vizsgálat képezi, amely a részvételi motivációkat, az interkulturális tanulási élményeket, valamint a mobilitási programok észlelt szakmai és személyes hatásait vizsgálja. A kérdőív több dimenzió mentén méri a program hasznosságát, többek között a szakmai tudás bővülését, az interkulturális tapasztalatok alakulását, a nyelvi kompetenciák fejlődését, valamint az egész életen át tartó tanuláshoz kapcsolódó kulcskompetenciák változását. Az előzetes eredmények arra utalnak, hogy a rövid távú nemzetközi szakmai mobilitási programok jelentős szerepet játszanak a hallgatók szakmai identitásának formálódásában, az interkulturális érzékenység fejlődésében, valamint a nemzetközi szakmai együttműködések iránti nyitottság erősödésében. A tapasztalatok azt jelzik, hogy az ilyen programok hatékonyan járulhatnak hozzá a pedagógusképzés és a segítő szakmák képzésének nemzetközi dimenzióihoz.

Kulcsszavak: nemzetköziesítés, tanárképzés

Szerdahelyi, Zoltán; Bencze, Ádám & Gortka-Rákó, Erzsébet:

**Health Behavior Clusters Among Students at the Faculty of Education for
Children and Special Educational Needs at the University of Debrecen**

**[Egészségmagatartási klaszterek a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és
Gyógypedagógia Karának hallgatói körében]**

Abstract

Health behavior is not a series of isolated behaviors, but rather a set of interrelated phenomena that form structured patterns. In international literature, especially in studies conducted among adolescents, increasing emphasis is being placed on person-oriented statistical approaches that allow for the identification of clusters of co-occurring behaviors. However, the application of this methodological paradigm among young adults in higher education is still limited, especially in the Central and Eastern European region. Young adulthood, and within that, the university years, is a critical period for the stabilization of health behaviors. Increased autonomy, independent lifestyle choices, and the increased prevalence of risk behaviors justify the use of complex, multivariate, pattern-exploring analysis. Previous studies have predominantly used variable-centered models, focusing on the predictive examination of individual behaviors. In contrast, the person-centered approach seeks to identify subgroups and health profiles within the population. The theoretical framework of the research is provided by the socio-ecological model and the lifestyle theory, which interpret health behavior as a phenomenon embedded in a structural, social, and psychological context. The study covers three main areas: identifying health behavior clusters among university students; exploring the relationships between cluster membership and sociodemographic variables—gender, financial status, parents' educational attainment; and examining the differences between clusters in terms of subjective well-being. The planned research is based on cross-sectional questionnaire data collection. The indicators examined include physical activity, sleep quality, smoking, alcohol consumption, dietary habits, preventive health behavior, and subjective well-being. Hierarchical cluster analysis, k-means procedure, and latent class modeling will be used in the analysis to examine the stability of the cluster structure. Predictors of cluster membership will be explored using multinomial logistic regression. The scientific significance of the study lies in extending cluster models developed for the adolescent population to higher education students, integrating physical, behavioral, and psychosocial dimensions. The use of standardized indicators ensures international comparability. From a societal perspective, the results can serve as a basis for the

development of differentiated university health promotion strategies, targeted prevention programs, and institutional-level interventions, contributing to the improvement of long-term health outcomes for young adults.

Keywords: health behavior, person-centered approach, cluster analysis, university students, subjective well-being

Absztrakt

Az egészségmagatartás nem izolált viselkedések, hanem egymással összefüggő, strukturált mintázatokba rendeződő jelenségek összessége. A nemzetközi szak-irodalomban – különösen a serdülők körében végzett vizsgálatokban – egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a személyorientált statisztikai megközelítések, amelyek lehetővé teszik az együttjáró viselkedésformák klasztereinek azonosítását. Ugyanakkor a felsőoktatásban tanuló fiatal felnőttek körében e módszertani paradigma alkalmazása még korlátozott, különösen a közép-kelet-európai régióban. A fiatal felnőttkor, azon belül az egyetemi életszakasz kritikus periódus az egészségmagatartások stabilizálódása szempontjából. Az autonómia növekedése, az önálló életmódbeli döntések, valamint a rizikómagatartások fokozott megjelenése indokoltá teszik a komplex, többváltozós, mintázatfeltáró elemzést. A korábbi kutatások döntően változóközpontú modelleket alkalmaztak, egy-egy magatartásforma prediktív vizsgálatára fókuszálva. Ezzel szemben a személyorientált megközelítés a populáción belüli alcsoportok, egészségprofilok azonosítására törekszik. A kutatás elméleti keretét a szocioökológiai modell és az életmódelméleti megközelítés adják, amelyek az egészségmagatartást strukturális, társadalmi és pszichológiai kontextusba ágyazott jelenségként értelmezik. A vizsgálat célja három fő területre terjed ki: egészségmagatartási klaszterek azonosítása egyetemi hallgatók körében; a klasztertagság és szociodemográfiai változók – nem, anyagi helyzet, szülő iskolai végzettsége – közötti összefüggések feltárása; valamint a klaszterek közötti különbségek vizsgálata a szubjektív jóllét tekintetében. A tervezett kutatás keresztmetszeti kérdőíves adatfelvételre épül. A vizsgált indikátorok közé tartozik a fizikai aktivitás, az alvásminőség, a dohányzás, az alkoholfogyasztás, a táplálkozási szokások, a preventív egészségmagatartás és a szubjektív jóllét. Az elemzés során hierarchikus klaszteranalízis, k-means eljárás és latent class modelling kerül alkalmazásra a klaszterstruktúra stabilitásának vizsgálatára. A klasztertagság prediktorainak feltárása multinomiális logisztikus regresszióval történik. A vizsgálat tudományos jelentősége abban áll, hogy kiterjeszti a serdülőpopulációra kidolgozott klasztermodelleket a felsőoktatási hallgatók körére, integrálva a fizikai, viselkedéses és pszichoszociális dimenziókat. A standardizált indikátorok alkalmazása biztosítja a nemzetközi összehasonlíthatóságot. Társadalmi szempontból az eredmények alapot szolgáltathatnak differenciált egyetemi egészségfejlesztési stratégiák, célzott prevenciók

programok és intézményi szintű intervenciók kidolgozásához, hozzájárulva a fiatal felnőttek hosszú távú egészségkimeneteleinek javításához.

Kulcsszavak: egészségmagatartás, személyközpontú megközelítés, klaszterelemzés, egyetemi hallgatók, szubjektív jóllét

Szilágyi, Barnabás:

Theory-Driven, Digitally Supported Assessment of Early Childhood Development: Conceptual Foundations and Pedagogical Implications

[Elméletvezérelt, digitálisan támogatott fejlődésértékelés a kora gyermekkori nevelésben]

Abstract

The assessment of early childhood development in educational research is increasingly shifting toward holistic, development-oriented approaches that conceptualize cognitive, social, and emotional dimensions as an integrated system. The aim of this presentation is to introduce a theory-driven, digitally supported framework for developmental assessment that links the interpretation of executive functions, self-regulation, and social competence to pedagogical decision-making processes in early childhood education. The analysis is grounded in dynamic and transactional models of development, emphasizing the non-linear and context-dependent nature of developmental processes, as well as the importance of repeated, longitudinal assessment. The presentation demonstrates how digitally supported, observation-based assessment systems can contribute to a more precise identification of developmental trajectories and support data-informed pedagogical decision-making. Special attention is given to measurement-theoretical, ethical, and professional frameworks, highlighting that the added value of digital assessment lies not merely in the application of technology, but in its theoretically grounded and reflective use. The findings suggest that digital assessment systems can effectively support quality improvement when they function as an infrastructure that complements—rather than replaces—professional expertise, facilitating the identification of individual developmental pathways and enabling differentiated pedagogical interventions. The presentation also addresses the conditions for institutional implementation, with particular emphasis on teachers' methodological preparedness and the development of digital competencies. It argues that sustainable implementation relies on the establishment of professional learning communities and the collaborative interpretation of assessment data. Furthermore, it highlights the necessity of protocols ensuring data security and the protection of children's personal rights. The introduction of digital systems can be considered effective only if it aligns with the institutional pedagogical program and supports the development of a reflective pedagogical culture.

Keywords: early childhood development; developmental assessment; digital assessment; self-regulation; executive functions; social competence

Absztrakt

A kora gyermekkori fejlődés értékelése a neveléstudományi kutatásokban egyre inkább a holisztikus, fejlődésorientált megközelítések irányába tolódik el, amelyek a kognitív, szociális és érzelmi dimenziókat integrált rendszerként értelmezik. Az előadás célja egy elméletvezérelt, digitálisan támogatott fejlődésértékelési keret bemutatása, amely összekapcsolja a végrehajtó funkciók, az önszabályozás és a szociális kompetencia értelmezését a kora gyermekkori nevelés pedagógiai döntéshozatali folyamataival. Az elemzés a dinamikus és tranzakcionális fejlődésmodellekre épül, hangsúlyozva a fejlődési folyamatok nem lineáris és kontextusfüggő jellegét, valamint az ismételt, longitudinális értékelés jelentőségét. A tanulmány bemutatja, hogy a digitálisan támogatott, megfigyelés-alapú értékelési rendszerek miként járulhatnak hozzá a fejlődési pályák pontosabb azonosításához, valamint az adatvezérelt pedagógiai döntéshozatal támogatásához. Különös figyelmet kapnak a méréselméleti, etikai és szakmai keretek, kiemelve, hogy a digitális értékelés hozzáadott értéke nem pusztán a technológia alkalmazásában, hanem annak elméletileg megalapozott és reflektív használatában rejlik. Az eredmények arra utalnak, hogy a digitális értékelési rendszerek akkor támogatják hatékonyan a minőségfejlesztést, ha a pedagógusi szakértelmet kiegészítő – nem pedig helyettesítő – infrastruktúraként működnek, elősegítve az egyéni fejlődési utak azonosítását és a differenciált pedagógiai beavatkozásokat. Az előadás kitér az intézményi implementáció feltételeire is, különös tekintettel a pedagógusok módszertani felkészültségére és digitális kompetenciáinak fejlesztésére. Rámutat arra, hogy a fenntartható megvalósítás a szakmai tanulóközösségek kialakításán és az értékelési adatok közös értelmezésén alapul. Emellett hangsúlyozza az adatbiztonságot és a gyermekek személyiségi jogainak védelmét biztosító protokollok szükségességét. A digitális rendszerek bevezetése csak akkor tekinthető eredményesnek, ha illeszkedik az intézményi pedagógiai programhoz, és támogatja a reflektív pedagógiai kultúra fejlődését.

Kulcsszavak: kora gyermekkori fejlődés; fejlődésértékelés; digitális értékelés; önszabályozás; végrehajtó funkciók; szociális kompetencia

Szilágyi Zsófia Mária:

Examining the Relationship Between the Digital World and Postural Deviations in Adolescents

A digitális világ és a testtartási eltérések összefüggéseinek vizsgálata serdülőkorú gyermekeknél

Abstract

The use of digital devices has, by now, become a defining element of adolescents' everyday lives, influencing not only their lifestyle but also the development of their posture and the functioning of their musculoskeletal system. The biomechanical characteristics of the rapid growth phase typical of adolescence may increase the impact of these effects. Accordingly, the early detection of postural disorders, as well as the application of targeted preventive and movement-therapy interventions, is of particular importance. The aim of our study was to explore the relationship between digital device use and postural parameters, and to examine the effects of a targeted physiotherapy-based movement therapy program on the postural characteristics of adolescents aged 10–14 years. A total of 18 participants took part in the study (mean age: 12.0 ± 0.97 years). To assess postural characteristics, we measured the craniovertebral angle, scapular position, and used functional tests evaluating trunk stability and static muscular endurance of the lower limbs (Anterior Plank, Single Leg Bridge). Assessments were conducted under identical conditions before the start of the movement therapy program and after its completion. The results revealed a significant negative correlation between daily phone use duration and the craniovertebral angle ($r = -0.689$; $p = 0.002$), indicating that longer periods of device use were associated with a more pronounced forward head posture. Following the movement therapy program, significant improvements were observed in several examined parameters. The mean craniovertebral angle increased from 43.6° to 47.6° ($p < 0.001$), indicating a shift toward a more physiological head posture. Favorable changes in scapular position were also measured on both sides (right side: $p = 0.002$; left side: $p = 0.023$). In addition, substantial improvement was observed in trunk stability and muscle strength: the Anterior Plank test result increased from 45.1 seconds to 67.6 seconds ($p < 0.001$), while in the Single Leg Bridge test, improvement reached 59.2% for the left leg and 76.1% for the right leg ($p < 0.001$). Based on our findings, increased digital device use can be associated with the appearance of unfavorable postural patterns. At the same time, the results highlight that an appropriately designed physiotherapy-based movement therapy program can produce significant positive changes,

even within a short period of time, in postural control, trunk stability, and muscle strength.

Keywords: Digital World, Postural Deviations, Adolescents

Absztrakt

A digitális eszközök használata napjainkra a serdülők mindennapi életének meghatározó elemévé vált, amely nemcsak életmódjukat, hanem testtartásuk alakulását és mozgásszervi rendszerük működését is befolyásolhatja. A serdülőkora jellemző gyors növekedési szakasz biomechanikai sajátosságai megnövelhetik e hatások érvényesülését. Ezek alapján kiemelt jelentőségű a testtartási rendellenességek korai felismerése, valamint a célzott prevenció és mozgásterápiás beavatkozások alkalmazása. Vizsgálatunk célja annak feltárása volt, hogy milyen összefüggés mutatható ki a digitális eszközhasználat és a testtartási paraméterek között, valamint annak vizsgálata, hogy egy célzott, gyógytornaalapú mozgásterápiás program milyen hatást gyakorol 10–14 éves serdülők testtartási jellemzőire. A kutatásban 18 fő vett részt (átlagéletkor: $12,0 \pm 0,97$ év). A testtartási jellemzők vizsgálatához a craniovertebrális szög meghatározását, a scapula helyzetének mérését, valamint a törzsstabilitást és az alsó végtagi statikus erőállóképességet értékelő funkcionális tesztek (Anterior Plank, Single Leg Bridge) alkalmaztuk. A felméréseket a mozgásterápiás program megkezdése előtt és annak befejezését követően, azonos körülmények között végeztük. Az eredmények alapján szignifikáns negatív korreláció volt kimutatható a napi telefonhasználati idő és a craniovertebrális szög között ($r = -0,689$; $p = 0,002$), ami arra utal, hogy a hosszabb ideig tartó eszközhasználat kifejezettebb előre helyezett fejtartással jár együtt. A mozgásterápiás programot követően több vizsgált paraméterben is szignifikáns javulás volt megfigyelhető. A craniovertebrális szög átlaga $43,6^\circ$ -ról $47,6^\circ$ -ra emelkedett ($p < 0,001$), amely a fejtartás fiziológiás tartományhoz való közelítését jelzi. A scapula helyzetében mindkét oldalon kedvező változás volt mérhető (jobb oldal: $p = 0,002$; bal oldal: $p = 0,023$). Emellett jelentős fejlődés volt megfigyelhető a törzsstabilitás és az izomerő területén is: az Anterior Plank teszt eredménye $45,1$ másodpercről $67,6$ másodpercre nőtt ($p < 0,001$), míg a Single Leg Bridge teszt esetében bal lábon $59,2\%$ -os, jobb lábon pedig $76,1\%$ -os javulás volt mérhető ($p < 0,001$). Eredményeink alapján a fokozott digitális eszközhasználat összefüggésbe hozható kedvezőtlen testtartási mintázatok megjelenésével. Emellett hangsúlyozzák, hogy a megfelelő gyógytornaalapú mozgásterápiás program rövid idő alatt is jelentős pozitív változásokat eredményezhet a poszturális kontroll, a törzsstabilitás és az izomerő növelésének területén.

Kulcsszavak: Digitális világ, Testtartási eltérések, Serdülők

Szóllósi, Tamás; Németh, Nóra Veronika & Szerepi, Sándor:

Three Pillars of Infant and Toddler Education: Age-Specific Features, Socio-Emotional Competence, and the Age-Appropriate System of Activities

[A csecsemő- és kisgyermekkorú nevelés három pillére: életkori sajátosságok, érzelmi-szociális kompetencia, az életkor tevékenységrendszere]

Abstract

Early childhood education is not only care in the first years of life. It is a planned pedagogical process, where the development of children aged 0–3 takes place through concrete activities and in real, everyday situations. In this work we focus on three pillars: age-specific features, socio-emotional competence, and the child's system of activities. The presentation shows three connected literature-based parts. Together they describe aims, special characteristics, and learning opportunities in Hungarian nursery care, based on the approach of the National Programme for Nursery Education and Care. We also note that these principles can be used with children with special educational needs, because the Programme supports inclusive education that follows individual needs. Our method is a narrative literature review with thematic synthesis. The main source is the National Program for Nursery Education and Care. We also reviewed more than fifty Hungarian studies, articles, and documents, including works by well-known authors such as Ágnes Nyitrai, Korintus Mihályné and Emmi Pikler. First, we present the pedagogical meaning of the 0–3 age period as an independent stage of life. According to developmental psychology and institutional definitions, this period is not only a “pre-stage” of later ages. It has its own dynamic and shows intensive physical, cognitive, and emotional changes. A caring, safe, and responsive environment in these years shapes later learning paths and social patterns. Therefore, nursery (creche) education aims at the child's well-being, growing autonomy, emotional security, and social competence at the same time. Second, we discuss the foundation of socio-emotional competence in early childhood. Secure attachment, a stable daily routine, supportive adult–child interactions, and tuning-in among peers help self-regulation, cooperation, and social skills. These competences grow inside daily activities: in the intimate moments of care, in shared play, in rhythmic and musical experiences, and in play-based processing of personal experiences. Third, we introduce the system of activities in the toddler years. The basic form of development is active doing. It always happens in interaction with the environment. The literature shows several ways to organise activities: by developmental

area, by who initiates the activity, and by the role of the daily routine in nursery life. The National Programme names eight main situations—learning, care, play, physical movement, rhymes and singing, poetry and stories, creative activities, and other activities. Each of these is a natural space for competence development. The aim of the presentation is to show that, in current Hungarian literature, nursery education is not a list of tasks. It is a coherent, experience-centred, and activity-oriented system. In this system, the child is an active agent who discovers the world at their own pace and according to their interests.

Keywords: Infant and Toddler Education, Age-Specific Features, Socio-Emotional Competence, Age-Appropriate System of Activities

Absztrakt

A koragyermekkorai nevelés nem csupán az élet első szakaszának gondozási feladatait jelenti, hanem egy olyan tudatosan szervezett pedagógiai folyamatot, amelyben a 0–3 éves gyermek fejlődése konkrét tevékenységbe ágyazottan, valós helyzetekben bontakozik ki. A koragyermekkorai nevelésben jelentős szerepe van az életkori sajátosságoknak, az érzelmi és szociális kompetencia jellemzőinek, illetve a gyermek tevékenységrendszerének. Az előadás így három egymásra épülő szakirodalmi feldolgozást mutat be, amelyek a hazai bölcsődei kisgyermeknevelés célrendszerét, speciális sajátosságait, valamint a Bölcsődei Alapprogram szemléletére épülő fejlődési és tanulási lehetőségeket alkalmaznak alapként. A feldolgozás során arra is kitértünk, hogy a bemutatott elvek a sajátos nevelési igényű gyermekek esetében is alkalmazhatók, hiszen a Bölcsődei Alapprogram szemlélete az inkluzív, egyéni szükségletekhez igazodó nevelést hangsúlyozza. A feldolgozás módszere narratív szakirodalmi áttekintés volt, amely releváns hazai szakmai dokumentumok és tanulmányok tematikus szintézisére épült. Elsődleges dokumentumként a Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja szolgált. A feldolgozásban több mint félszáz tanulmányt, cikket, dokumentumot tekintettünk át, köztük olyan a témakörben elismert szerzőket érintve, mint Nyitrai Ágnes, Korintus Mihályné vagy Pikler Emmi. A vizsgálat elsőként a kisgyermekkor mint önálló életkori szakasz pedagógiai értelmezését helyezi középpontba. A fejlődéslélektani és intézményi meghatározások alapján a 0–3 éves életkori szakasz nem a későbbi korok előszobája, hanem egy sajátos dinamikával, intenzív testi, kognitív és érzelmi változásokkal jellemezhető életszakasz, amelyben a gondoskodó, biztonságos, válaszkész környezet meghatározza a későbbi tanulási és szociális mintázatokat. A bölcsődei nevelés céljai ennek megfelelően egyszerre érintik a gyermek jólétét, autonómiájának kibontakozását, érzelmi biztonságát és szociális kompetenciáinak alakulását. A második rész az érzelmi és szociális kompetencia kisgyermekkorai alapozását tárgyalja. A biztonságos kötődés, a stabil napirend, a támogató felnőtt–gyermek interakciók és a kortársak közötti egymásra

hangolódás mind olyan folyamatok, amelyek meghatározzák a gyermek önszabályozását, együttműködési készségeit és társas kompetenciáit. E kompetenciák fejlődése erősen összefonódik a mindennapi tevékenységekkel; a gondozás bensőséges helyzeteivel, a közös játékkal, a ritmikus és zenei élményekkel, valamint a játék során megjelenő élményfeldolgozással. A harmadik hangsúlyos tartalmi egység a kisgyermekkor tevékenységrendszerének bemutatása. A gyermek fejlődésének alapvető formája az aktív cselekvés, amely a környezettel folytatott kölcsönhatásban valósul meg. A tevékenységek rendszerezése a szakirodalom alapján több dimenzió mentén történhet: fejlődési területek, kezde-ményezés jellege, valamint a bölcsődei hétköznapokat szervező napirend szerint. A Bölcsődei Alapprogram nyolc főbb helyzetet határoz meg – tanulás, gondozás, játék, mozgás, mondóka és ének, vers és mese, alkotó tevékenységek, egyéb tevékenységek –, amelyek mind a gyermek kompetenciafejlődésének természetes terepei.

Az előadás célja, hogy bemutassa, a hazai szakirodalomban a bölcsődei nevelés korszerű megközelítésben nem feladatok sorozata, hanem egy összehangolt, élményközpontú, tevékenységorientált rendszer, amelyben a gyermek aktív cselekvőként, saját tempója és érdeklődése mentén fedezi fel a világot.

Kulcsszavak: csecsemő- és kisgyermeknevelés, korszpecifikus jellemzők, szocio-emocionális kompetencia, kornak megfelelő tevékenységrendszer

Tamayo, Jose Antonio Lorenzo:

Materializing Devotion: Exploring Identity Negotiation in Parañaque City's Sayaw Ng Pagbati

[Az áhítat megtestesülése: az identitásalakítás folyamatának vizsgálata Parañaque város Sayaw Ng Pagbati hagyományában]

Abstract

Catholics in several Southern Tagalog towns in the Philippines express the joy of Christ's resurrection through a ritual dance called Sayaw ng Pagbati (Dance of Greeting). In Parañaque City, children in elaborate costumes and holding flags perform the dance ritual in the cathedral early Easter Sunday morning and in their corresponding neighborhoods throughout the day. This study aims to frame the Easter dance through material culture by examining how ritual objects relate to both performers and the broader community. Using a qualitative research design, semi-structured interviews were conducted with 10 respondents, and unstructured observations of the ritual dance in San Dionisio, Parañaque. The study identifies that ritual objects in the Easter dance mediate and materialize the sacred and entangle both performers and the community in networks of obligation, reception, and identity. As prestige goods, ritual objects function as social markers for the performers and their families.

Keywords: Devotion, Identity Negotiation, Sayaw Ng Pagbati

Abstract

A Fülöp-szigetek déli tagalog térségének több településén a katolikus közösségek a Krisztus feltámadása fölötti örömeiket a Sayaw ng Pagbati („köszöntő tánc”) elnevezésű rituális tánc révén fejezik ki. Parañaque városában a díszes jelmezekbe öltözött, zászlókat tartó gyermekek húsvétvasárnap hajnalán a székesegyházban mutatják be a táncos rítust, majd a nap folyamán saját városnegyedeikben is előadják azt. Jelen tanulmány célja, hogy a húsvéti táncot a materiális kultúra felől értelmezze, annak vizsgálatán keresztül, hogy a rituális tárgyak miként kapcsolódnak az előadókhoz és a tágabb közösséghez. A kvalitatív kutatási design keretében tíz válaszadóval készültek félig strukturált interjúk, valamint strukturálatlan megfigyelések a San Dionisióban, Parañaque városában bemutatott rituális táncról. A kutatás megállapítja, hogy a húsvéti tánc rituális tárgyai közvetítik és anyagi formában megjelenítik a szentet, miközben az előadókat és a közösséget a kötelezettség, a befogadás és az identitás hálózataiba ágyazzák. Presztízsjavakként e rituális tárgyak társadalmi jelölőként is szolgálnak az előadók és családjaik számára.

Kulcsszavak: áhítat, identitásalakítás, Sayaw Ng Pagbati

Tamásiné Dsupin, Borbála:

"Magic of Timbre" – Through the Ears Of Child

["Hangszínvarázs" – Gyermekfüllel]

Abstract

The aim of this study is to examine and identify the criteria on which children base their liking or disliking of certain pieces of music. To do this, we need to distinguish between musical taste and musical preferences. Although the development of taste is one of the tasks of music education, in childhood we can only observe preferences. Musical preferences are determined on the one hand by the nature of music perception and on the other hand by age-related attitudes toward music. The result indicates that nursery kids better accept the non-conventional music language than the adults. The openness of this age gives an opportunity in the musical education to introduce children in world of folk and classical music. What can preschoolers most easily absorb and learn from the vast treasure trove of our musical culture, which represents values worth preserving and maintaining? Knowing children's emotional sensitivity and enormous receptiveness, we can be sure that the treasures hidden in folk games and songs will appeal to them, facilitating and promoting the acceptance of the elements of 21st-century education that are necessary for people today. The choice of musical material with purposeful diligence may significantly affect the child's relationship to music in the process of becoming an adult. The native musical language learned in the early childhood, the knowledge of our folklore and ancient culture is intended to develop and strengthen the sense of national identity. It is our folk traditions that help us to remain Hungarians, and it is international education that makes us Europeans. However, if we want nothing else but a European education, we may become very educated, but cease to be Hungarians. (...) Europe is not interested in whether we have adopted all the elements of education and culture that Europe can offer, but in what ways we can contribute to European education and culture." It is extremely important for all preschool teachers to have a thorough knowledge of our ancestors' musical folklore and the foundations of our culture, including our "musical mother tongue." If they always draw from "pure sources," they will be able to pass on the most accessible musical wonders to children.

Keywords: musical preferences, early childhood education – kisgyermekkorai nevelés

Absztrakt

A tanulmány célja annak vizsgálata és azonosítása, hogy milyen kritériumok alapján kedvelik vagy utasítanak el a gyerekek bizonyos zeneműveket. Ehhez meg kell különböztetnünk a zenei ízlést és a zenei preferenciákat. Bár az ízlés kialakítása a zenei nevelés egyik feladata, gyermekkorban csak a preferenciákat tudjuk megfigyelni. A zenei preferenciákat egyrészt a zeneérzékelés jellege, másrészt a zene iránti korosztályos attitűd határozza meg. Az eredmények azt mutatják, hogy az óvodások jobban elfogadják a nem hagyományos zenei nyelvet, mint a felnőttek. Az ebben a korban meglévő nyitottság lehetőséget ad a zenei nevelésben arra, hogy bevezessük a gyermekeket a népzene és a klasszikus zene világába. Mit tudnak az óvodáskorú gyermekek a legkönnyebben befogadni és elsajátítani zenei kultúránk hatalmas kincstárából, ami megőrzésre és fenntartásra érdemes értékeket képvisel? Ismerve a gyermekek lelki érzékenységét és hatalmas fogékonyságát, biztosak lehetünk abban, hogy a népi játékokban és dalokban rejlő kincsek vonzóak lesznek számukra, megkönnyítve és elősegítve a mai emberek számára szükséges 21. századi nevelés elemeinek befogadását. A zenei anyag célszerű és gondos kiválasztása jelentősen befolyásolhatja a gyermek felnőtté válásának folyamatában a zenéhez fűződő viszonyát. A korai gyermekkorban elsajátított anyanyelvi zenei nyelv, a néphagyományok és az ősi kultúra ismerete a nemzeti identitás érzésének fejlesztését és erősítését szolgálja. „A népi hagyományaink segítik, hogy magyarok maradjunk, a nemzetközi oktatás pedig európaiakká tesz minket. Ha azonban csak európai oktatást akarunk, akkor nagyon műveltek lehetünk, de megszűnünk magyarok lenni. (...) Európát nem az érdekli, hogy átvettük-e az oktatás és a kultúra minden elemét, amit Európa kínálhat, hanem az, hogy hogyan tudunk hozzájárulni az európai oktatáshoz és kultúrához.” Minden óvodapedagógus számára rendkívül fontos, hogy alaposan ismerje őseink zenei folklórját, és kultúránk alapjait, beleértve „zenei anyanyelvünket” is. Ha mindig „tisztá forrásból merítenek”, akkor a legkönnyebben befogadható zenei csodákat tudják átadni a gyerekeknek.

Kulcsszavak: zenei preferenciák, kisgyermekkorai nevelés

Ternyik, Daniel:

Promises and Practicalities: The Evolution and Future Direction of EU Roma Policy

[Ígéretek és gyakorlati szempontok: Az EU roma-politikájának fejlődése és jövőbeli irányai]

Abstract

The historical development of Roma policy in Europe has been characterized by discrimination, assimilation and some would say failure. Other see an attempt in recent years by Europe to reflect solidarity through Roma inclusion policies. Progress has been made towards a social Europe, but policy on the Roma minority remains on the margins. This paper deals with the historical development and future directions of EU Roma policy. The EU Youth Guarantee would be a powerful tool for young Roma, but the necessary institutions are often lacking. The same applies to the new EU Strategic Framework for Roma, which is a positive development compared to its predecessor, adding three new pillars. An interview with László Andor, former Commissioner for Employment, Social Affairs and Inclusion, on Roma policies was conducted, adding to the existing literature on the subject. Inclusive targeting proves to be the best measure for effective Roma policy making. In the future, a re-evaluation of the migration issue, a move away from the securitization approach, or the enlargement of the EU to include the Balkan countries could breathe new life into the importance of Roma policy. But the practical relevance of EU policies is often limited, as they struggle to adapt to social realities on the ground. Although the article deals primarily with recent history, attention is made to early policy dating back to the arrival of the Roma in Europe in the late Middle Ages.

Keywords: Future Direction, EU Roma Policy

Absztrakt

Az európai romapolitika történelmi fejlődését a diszkrimináció, az asszimiláció és – egyesek szerint – a kudarc jellemezte. Mások azonban úgy vélik, hogy az elmúlt években Európa a roma befogadási politikák révén próbálta kifejezni a szolidaritást. A szociális Európa felé előrelépés történt, de a roma kisebbségre vonatkozó politika továbbra is a periférián maradt az uniós szakpolitikai prioritások rendszerében. Ez a tanulmány az

Európai Unió romapolitikájának történelmi fejlődésével és jövőbeli irányzataival foglalkozik. Az EU ifjúsági garancia hatékony eszköz lehetne a fiatal romák számára, de gyakran hiányoznak a szükséges intézmények a programok tényleges végrehajtásához számos tagállamban. Ugyanez vonatkozik az új romastratégiai keretre is, amely elődjéhez képest pozitív fejlemény, három új pillérrel egészül ki. László Andorral, a foglalkoztatásért, szociális ügyekért és társadalmi összetartozásért felelős biztosával interjút készítettünk a romákra vonatkozó politikákról, amely kiegészíti a témával kapcsolatos meglévő szakirodalmat. A befogadó megközelítés bizonyul a leghatékonyabb intézkedésnek a romákra vonatkozó hatékony politika kialakításához. A jövőben a migrációs kérdés újbóli értékelése, a biztonságpolitikai megközelítéstől való elmozdulás, illetve az Európai Unió bővítése a balkáni országok bevonásával új lendületet adhat a romapolitika jelentőségének. Az uniós politikák gyakorlati relevanciája azonban gyakran korlátozott, mivel nehezen alkalmazkodnak a helyi társadalmi realitásokhoz. Bár a cikk elsősorban a közelmúlt történelmével foglalkozik, figyelmet fordít a kora középkorban Európába érkező romákra vonatkozó politikákra is. A történelmi perspektíva hozzájárul a jelenlegi szakpolitikai dilemmák jobb megértéséhez, és rámutat arra, hogy a romapolitika jövője nagymértékben függ az uniós és nemzeti szintű együttműködés erősítésétől.

Kulcsszavak: Jövőbeli irány, EU romapolitika

Torhán-Bartha, Erika & Ceglédi, Tímea:

Between Two Worlds? Colleges for Advanced Studies as Bridges in the Resilient Life Paths of Oláh Roma Educators

[Két világ között? A szakkollégiumok hídképző szerepe oláhcigány pedagógusok reziliens életútjában]

Abstract

The social and educational success of Roma communities in Hungary has long been a key focus of research in the social sciences and educational studies. However, the internal diversity of Roma communities remains less thoroughly explored. In particular, the educational trajectories and professional experiences of different Roma subgroups have received limited scholarly attention. This presentation focuses on Oláh Roma educators who obtained their degrees as members of Roma Colleges for Advanced Studies. The theoretical framework of the study draws on the concepts of resilience and culturally relevant pedagogy. While examining the resilient characteristics of the participants' life trajectories, the research also explores the challenges they face. Special attention is given to tensions that may arise from differences between the family environment and the broader social context the participants seek to enter. Among the potential responses to these challenges, the study highlights the role of Roma Colleges for Advanced Studies as supportive institutional environments. The study addresses the following research questions: 1. Does the resilient life trajectory of Oláh Roma educators involve psychological or emotional costs, and if so, how do these manifest? 2. In situations where differences, tensions, or conflicts emerge between the family background and the targeted social environment, what role does membership in a College for Advanced Studies play? The research applies a qualitative methodological approach. Data are collected through semi-structured life-history interviews with Oláh Roma educators in Szabolcs-Szatmár-Bereg and Hajdú-Bihar counties in March 2026 (N = 10). Due to the specificity of the target group, snowball sampling is used. The interviews are analyzed using Braun and Clarke's six-phase thematic analysis, enabling a deeper exploration of resilient life-course patterns, identity formation processes, and pathways of social integration, as well as the interconnections among these factors. Based on previous research findings, the expected outcome of the study is that Roma Colleges for Advanced Studies function as complex supportive institutional environments. Beyond facilitating academic advancement, they contribute to identity affirmation, community belonging, and long-term social integration. The study aims to provide a more nuanced understanding of the mechanisms through which these institutions support Roma

students and to offer new perspectives on the social mobility and professional integration of Roma educators. The scientific contribution of the research lies in its analysis of the role of cultural diversity within Roma communities in processes of educational success and social integration. By highlighting these dynamics, the study may also contribute to the development of more inclusive educational policies and support programs within higher education and college networks.

Keywords: Roma, resilience

Absztrakt

A roma közösségek társadalmi és oktatási sikeressége Magyarországon hosszú ideje a társadalomtudományi és neveléstudományi kutatások kiemelt területe, ugyanakkor a közösségek belső sokszínűségét még mindig kevésbé ismerjük. A jelen előadás fókuszában oláh cigány pedagógusok állnak, akik roma szakkollégiumok tagjaiként szereztek diplomát. A kutatás elméleti keretét a reziliencia és a kulturálisan releváns pedagógia adja. Az életutak reziliens jegyei mellett a kihívásokat is górcső alá vesszük, ezen belül kiemelten foglalkozunk a családi és a megcélzott társadalmi közeg különbségeiből adódó megpróbáltatásokkal, valamint a megoldását kínáló válaszok közül eggyel, a roma szakkollégiumokkal. Kutatási kérdéseink a következők: 1) Jelentkezett-e, s ha igen, hogyan a reziliens életút lelki ára az oláh cigány pedagógusok körében? 2) A család és a megcélzott társadalmi közeg esetleges különbségei, ellentmondásai vagy konfliktusai kapcsán milyen szerepet játszott a szakkollégiumi tagság? A kutatás kvalitatív módszertani megközelítést alkalmaz. Az adatgyűjtés félig strukturált, életútinterjúk segítségével történik oláh cigány pedagógusok körében Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar vármegyékben 2026 márciusában (N=10). Az alanyok specialitása miatt hólabda mintavételt alkalmazunk. Az interjúk elemzése a Braun és Clarke-féle tematikus elemzés hat lépésével történik, amely lehetővé teszi az életutak reziliens jegyeinek, az identitásformálódási folyamatoknak és az integrációs mintázatoknak a mélyebb feltárását, s ezek összefüggéseinek a felismerését. A vizsgálat várható eredménye a korábbi kutatási eredmények alapján, hogy a roma szakkollégiumok komplex támogató intézményi közegeként működnek, amelyek nem csupán tanulmányi előmenetelt segítő funkcióval rendelkeznek, hanem hozzájárulnak az identitásmegerősítéshez, a közösségi beágyazottság kialakulásához és a hosszú távú társadalmi integrációhoz is. A kutatás hozzájárulhat a roma szakkollégiumok hatás-mechanizmusainak árnyaltabb megértéséhez, valamint új szempontokat kínálhat a roma pedagógusok társadalmi mobilitásának és szakmai integrációjának értelmezéséhez. A vizsgálat tudományos jelentősége abban áll, hogy a roma közösségen belüli kulturális különbségek szerepét az oktatási sikeresség és társadalmi beilleszkedés folyamataiba ágyazva elemzi, ezáltal hozzájárul az inkluzív oktatáspolitikai és szakkollégiumi programok fejlesztéséhez.

Kulcsszavak: oláh cigány, romungro, reziliencia

Tóth, Eszter:

Examining the Possibilities of Accessing Culture in the Case of Museums and Exhibition Spaces in Debrecen

[A kultúrához való hozzáférés lehetőségeinek vizsgálata a debreceni múzeumok és kiállító terek esetében]

Abstract

Article 27 of the Universal Declaration of Human Rights states that everyone has the right to freely participate in the cultural life of the community and to enjoy the arts. Access to culture is therefore a fundamental human right whose realization goes beyond physical accessibility and includes equal access to information, content, and cultural experiences. My presentation examines the concept of accessible culture in the context of museums and exhibition spaces in Debrecen. Cultural accessibility is a complex and multi-layered issue: it encompasses physical and architectural accessibility (e.g., ramps, elevators, accessible restrooms), digital accessibility (websites and online content), informational accessibility (clear, well-structured, and visually supported content), as well as institutional attitudes and the presence of an inclusive approach. The research is based on primary data collection. In January 2026, I conducted on-site visits at eight cultural venues in Debrecen, including museums, memorial houses, and galleries. In addition to systematic site observations, I carried out semi-structured, face-to-face interviews with institutional directors and professional coordinators. The aim of the study was to map existing accessibility practices, identify good examples, and explore areas where further development is needed within Debrecen's cultural institutions. The findings indicate that while several institutions have taken important steps toward physical accessibility, digital and informational accessibility, as well as the development of inclusive communication and programming, still require more conscious and strategic institutional efforts. The presentation not only outlines the current situation but also emphasizes that accessible culture is not merely a technical issue; it is a matter of institutional mindset and social responsibility. Creating inclusive cultural spaces is a shared task within the broader urban cultural ecosystem.

Keywords: accessing culture, museum, exhibition spaces, Debrecen

Absztrakt

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 27. cikkelye kimondja, hogy minden személynek joga van a közösség kulturális életében való szabad részvételhez és a művészetek élvezéséhez. A kultúrához való hozzáférés tehát alapvető emberi jog, amelynek érvényesülése túlmutat a fizikai akadálymentesítés kérdésén, és magában foglalja az információk, tartalmak és élmények egyenlő eséllyel történő elérését is. Előadásom az akadálymentes kultúra kérdéskörét vizsgálja a debreceni múzeumok és kiállítóterek kontextusában. A kulturális akadálymentesítés komplex fogalom: bár a fizikai-építészeti hozzáférhetőség (rampák, liftek, akadálymentes mosdók) a leggyakoribb értelmezése, ide tartozik a digitális elérhetőség (honlapok, online tartalmak hozzáférhetősége), az információs akadálymentesítés (érthető, strukturált, vizuálisan támogatott tartalmak), valamint az intézményi attitűd és a befogadó szemlélet jelenléte is. A kutatás primer adatfelvétellel épül. 2026 januárjában nyolc debreceni helyszínt – múzeumot, emlékházat és galériát – jártam végig intézménybejárás keretében. A helyszíni megfigyelések mellett az intézmények vezetőivel és szakmai koordinátoraival készített személyes, félig strukturált interjúk szolgáltatták az adatgyűjtés alapját. A vizsgálat célja az volt, hogy feltérképezze, milyen akadálymentesítési megoldások érhetőek el a debreceni kulturális intézményekben, milyen jó gyakorlatok azonosíthatók, illetve mely területeken mutatkoznak hiányosságok. Az eredmények arra világítanak rá, hogy a debreceni kulturális helyszínek diverz lehetőségekkel bírnak: fizikai akadálymentesítés terén már több intézmény tett lépéseket, ugyanakkor a digitális és információs hozzáférhetőség fejlesztése, valamint az érzékszervi akadálymentesítés, az inkluzív kommunikáció és programkínálat kialakítása még további tudatos intézményi stratégiát igényel. Az előadás célja nem csupán a jelenlegi helyzet bemutatása, hanem annak hangsúlyozása is, hogy az akadálymentes kultúra nem technikai kérdés, hanem szemléleti és társadalmi felelősség: a befogadó kulturális tér megteremtése a városi kulturális ökoszisztéma egészének közös feladata.

Kulcsszavak: kultúra, múzeum, kiállítóterek, Debrecen

Tóth, Etelka:

Innovative Approaches to First Language Talent Development

[Anyanyelvi tehetséggondozás az innováció jegyében]

Abstract

The presentation – based on the social embeddedness of orthography – investigates the Simonyi Zsigmond Orthographic Competition organised throughout the Carpathian Basin. Their aim is to develop first language skills as well as strengthen the sense of belonging among the speakers of Hungarian. The objectives of the competition, whose mission is nurturing talent and establishing professional and community relationships, are as follows: strengthening the love of the Hungarian language and the responsibility towards proficient language use; promoting Hungarian language culture; highlighting the importance of the Hungarian writing culture and the Hungarian orthographic system; developing digital literacy. The presentation illustrates how this competition involving tens of thousands of 5th-8th graders was transformed from a traditional paper-based competition into a digital event which has been organised the Faculty of Pedagogy at Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary on a self-developed digital platform for the sixth consecutive year. The presentation introduces the process of digital planning – illustrating the most typical competition tasks with examples. It provides evidence that following and applying orthographic rules can enhance reading skills and thus develop a positive attitude towards conscious and responsible language use. The corpus data from the competition – organized on a digital platform – allows us to provide Hungarian teachers with methodological guidelines in first language pedagogy and identify certain tendencies in language use – primarily in writing. Based on the socioeconomic status of the regions where the participants come from, the possible relationships between geolocation attributes, effective learning and pedagogical success can also be analysed.

Keywords: digital, orthographic competition, types of tasks, corpus, tendencies

Absztrakt

Az előadás a helyesírás társadalmi beágyazottságából kiindulva pozicionálja a Kárpát-medence-szerte szervezett Simonyi Zsigmond helyesírási versenyt, amely az anyanyelvi kompetenciák fejlesztésén túl a magyar nyelvet beszélők összetartozását is élményszerűen erősíti. A tehetséggondozás, valamint a szakmai és közösségi kapcsolatok építésének

jegyében zajló verseny célkitűzései: az anyanyelv szeretetének, az igényes nyelvhasználat iránti felelősségtudatnak az erősítése; nyelvi kultúránk ápolása; íráskultúránk, helyesírásunk társadalmi fontosságának hangsúlyozása; a digitális írástudás és műveltség formálása. Az előadás bemutatja, hogyan alakult át ez több tízezer 5–8. évfolyamos diákot bevonó, 23 éven át hagyományosan papíralapon megrendezett verseny digitális rendezvényé, amelynek innovatív szervezése saját fejlesztésű digitális platformon hatodik éve kapcsolódik a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karához. Bemutatja a digitális tervezés folyamatát, példákkal illusztrálja a tipikus versenyfeladatokat. Bizonyítja, hogy a helyesírási szabályok értő követése és alkalmazása a funkcionalitás jegyében a szövegek értelmezhetőségét támogatja, és ilyen módon a tudatos és felelősségteljes nyelvhasználói attitűd formálását erősíti. A digitális platformon szervezett verseny adataiból épülő korpusz lehetővé teszi a magyar nyelvet tanító pedagógusok számára anyanyelv-pedagógiai ajánlások megfogalmazását, illetve hosszabb távon írásgyakorlatunkat jellemző nyelvhasználati tendenciák kimutatását. A nevezési adatok alapján meghatározható térség gazdasági-társadalmi helyzetéből kiindulva vizsgálható a geolokációs jellemzők esetleges összefüggése a tanulás eredményességével, pedagógiai sikerességével.

Kulcsszavak: digitális, helyesírási verseny, feladattípusok, korpusz, tendenciák

Irodalom

- Bárdos D., Tóth E. (szerk.) (2023): *Helyesírás és tehetséggondozás a digitális térben – XXVI. Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny*. Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Nagykőrös. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10467781>
- Bárdos D., Tóth E. (szerk.) (2024): *Helyesírás a bűtek birodalmában – XXVII. Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny*. Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Nagykőrös.
- Neumayerné Streitman K. (2024): Crafting a Professional Teacher Learner through Models of Learning and Positive Psychological Coaching Tools. *Argumentum*, 20, 420–437.
- Tóth E., Csontos T. (szerk.) (2024): *Simonyi új dimenziókban*. Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest.
- Tóth E., Csontos T. (2024): Simonyi competition in the teaching of Hungarian as a first language in the Carpathian Basin: Variation in the results. *Argumentum*, 20, 406–419. Simonyi Website: <https://simonyi.kre.hu/>

Tóth, József & Molnárné Kovács, Judit:

Risk-Taking Behavior and Escapism Among Adolescents in State Care and Those Raised in Family Environments

[Rizikómagatartások és eszképzizmus állami gondozott és családban nevelkedő serdülők körében]

Abstract

The aim of the research was to examine and compare psychosocial risk behaviors—specifically substance use, smoking, alcohol use, and sexual activity—and escapism-oriented coping tendencies among adolescents in state care and their peers raised in families. The study was conducted on a sample of 554 participants aged 13–20, including both state-cared and control group adolescents, allowing for the analysis of status- and gender-based differences. The heterogeneous composition of the sample (age, gender, and family or state care background) made it suitable for identifying the specific risk profile of adolescents living within the child protection system. Data were collected via a self-report questionnaire. Risk behaviors were assessed using categorical indicators, while age of onset and the level of escapism were measured on numerical scales. Statistical analyses were performed in accordance with the nature of the variables. The results revealed that drug use, smoking, and sexual activity were significantly more prevalent among adolescents in state care than among their peers raised in families, while no meaningful difference was found in alcohol consumption. The analysis of age-related onset indicated that adolescents in state care tend to engage in all examined risk behaviors—first drug use, first cigarette, first intoxication, and first sexual intercourse—several years earlier than their peers, pointing to increased psychosocial vulnerability. Based on gender, boys and girls in state care differed in several areas of risk behavior: boys showed elevated risk particularly in substance use, while in the control group, gender differences were minimal. Regarding escapism, girls in the total sample reported higher levels of escape-oriented coping than boys. When examined by care status, boys and girls in state care exhibited nearly identical levels of escapism, whereas in the control group, girls reported more pronounced avoidance, fantasy-based, and media-related coping patterns. These findings highlight the complex, status- and gender-specific risk profile of adolescents in state care—characterized by an earlier and more frequent onset of risk behaviors and distinctive patterns of escapist coping—and emphasize the need for targeted prevention and intervention programs with trauma- and attachment-focused approaches, as well as the development of more differentiated and sensitized child protection practices

Keywords: Risk-Taking Behavior, Escapism, Adolescents

Absztrakt

A kutatás célja az állami gondozásban élő serdülők és a családban nevelkedő kortársaik pszichoszociális rizikómagatartásainak – elsősorban szerhasználat, dohányzás, alkoholhasználat és szexuális aktivitás – valamint eszképpista megküzdési tendenciáinak összehasonlító feltárása volt. A vizsgálat egy 13–20 éves korosztályt átfogó, 554 főből álló mintán valósult meg, amelyben az állami gondozott és a kontrollcsoport képviseltette magát, lehetővé téve a státusz- és nemi különbségek elemzését. A minta heterogén összetétele (életkor, nem, családban és állami gondozásban való nevelkedés) alkalmas volt a gyermekvédelmi ellátórendszerben élő serdülők sajátos kockázati profiljának azonosítására. A kvantitatív adatfelvétel önbeszámoló kérdőívvel történt. A rizikómagatartásokat kategóriás indikátorokkal rögzítettük, míg az életkori kezdetet és az eszkapizmus szintjét numerikus skálákon mértük. Az elemzés során a változók jellegéhez illeszkedő statisztikai eljárásokat alkalmaztunk. Eredményeink szerint az állami gondozott fiatalok körében a droghasználat, a dohányzás és a szexuális aktivitás lényegesen gyakoribb, mint a családban nevelkedő kontrollcsoportban, miközben az alkoholfogyasztásban nem mutatkozott érdemi eltérés. Az életkori rizikóesemények elemzése azt mutatta, hogy az állami gondozott serdülők minden vizsgált területen – első droghasználat, első cigaretta, első ittas állapot, első szexuális aktus – évekkor korábban lépnek be a rizikómagatartásokba, ami fokozott pszichoszociális sérülékenységre utal. A nemi bontás alapján az állami gondozott fiúk és lányok több rizikóviselkedésben is eltérnek egymástól, a fiúk különösen szerhasználati magatartásaikban mutatnak emelkedett kockázatot, míg a kontrollcsoportban a fiúk és lányok viselkedésmintái közel azonosak. Az eszkapizmus tekintetében a teljes mintában a lányok magasabb menekülésorientált megküzdési szintet jeleztek, mint a fiúk. A státusz szerinti bontás szerint az állami gondozott csoportban a fiúk és lányok eszkapizmus-szintje közel azonos, míg a kontrollcsoportban a lányoknál kifejezettebb az elkerülő, fantáziára és médiahasználatra épülő megküzdés. Az eredmények rámutatnak, hogy az állami gondozott serdülők komplex, státusz- és nemspecifikus rizikóprofilja – a rizikómagatartások gyakoribb és korábbi megjelenése, valamint az eszkapista coping sajátos mintázatai – célzott, trauma- és kötődésfókuszú preventív és intervenciós programokat tesz szükségessé, és kiemelik a differenciált, érzékenyített gyermekvédelmi gyakorlatok fejlesztésének jelentőségét.

Kulcsszavak: Kockázatvállalási viselkedés, Eszkapizmus, Serdülők

Tóth, Kamilla Zsófia & Mező, Katalin:

Analysis of the Series Gravity Falls from the Perspectives of Special Educational Normality and Subversive Narratives

[A Rejtélyek városkája című sorozat elemzése a gyógypedagógiai normalitás és a szubverzív narratívák szempontjából]

Abstract

This presentation aims to analyse the special needs education aspects of the animated television series from 2010, Gravity Falls. The official Hungarian title adaptation, Rejtélyek Városkája (Little Town of Mysteries), emphasizes the series mystical atmosphere and the isolated nature of the characters small community, as opposed to a literal translation of "Gravity Falls." The venue is a fictional town in Oregon. The story provides a chance to examine special needs educational within popular culture. The narrative structures operating within this isolated urban environment can be interpreted as a paradigmatic example of total integration, where the deviation from social norms appears in a grotesque, fairytale-like version, The strict adherence to perform alike normativity proves counterproductive, such adherence leads to the marginalization of the characters. The series mentions discrimination subtextually. This context was noted mostly by the adult audience. The work can be understood as both an utopian and dystopian allegory, symbolically depicting an inclusive society that accommodates everyone (utopia), while showing conflicts arising from the compulsion of normalcy bias, exclusion, and fear (dystopia). Among the characters, every individual is relevant and holds primary significant values, including those who are categorized as living with disabilities or other challenges. The series reflects a critique of normalization by constructing a narrative from the duality of ostracization and fear, ultimately reframing these conditions as superpowers. The series conveys a sensitising, non judgmental, and encouraging message. As examining pedagogical, psychological, philosophical, and sociological questions, it provides openness and acceptance in the viewer. The show often induces self-reflective processes through identification with the characters, aiding in the reevaluation of conventional attitudes. Following its two seasons and grand finale, the work achieved cult status, primarily among Generation Z, while its outspoken style and the absurdity made its reception to be divided into poles. The series raises social issues that traditional educational practices often trivialise. The research that is going to be presented here aims to compare the feedback of viewers familiar with the series with the creators conceptual statements, focusing on special educational relevance and the dimensions of normalcy, integration, and marginalization.

Keywords: Gravity Falls series, special education, subversive narratives

Absztrakt

Jelen előadás a 2010-es években nagysikerrel futó televíziós animációs sorozat, a Gravity Falls gyógypedagógiai vonatkozásainak bemutatását szolgálja. A Gravity Falls hivatalos magyar címadaptációja a Rejtélyek Városkája, amely a sorozat misztikus és titokzatos hangulatát, valamint a szereplők kis, izolált közösségének jellegét hangsúlyozza, szemben a szó szerinti „Gravitációs vízesések” fordításával. Az Oregon állam fiktív településén játszódó történet lehetőséget biztosít a gyógypedagógiai elméletek vizsgálatára a populáris kultúrában. Az izolált városi környezetben működő narratív struktúrák a totális integráció paradigmatis példaként értelmezhetők, ahol 1) a társadalmi normáktól való eltérés groteszk, meseszerű formában jelenik meg; 2) a normativitás túlzott követése kontraproduktív, és 3) a szereplők marginalizációjához vezet. A sorozat szubtextuális módon foglalkozik a diszkriminációval, amelyre elsőként a felnőtt nézőközönség figyelt fel, így a mű utópiás és disztópiás allegóriaként értelmezhető, mivel szimbolikusan egyszerre ábrázolja a befogadó, mindenki számára helyet adó társadalmat (utópia) és a normalitás kényszeréből, kirekesztésből és félelemből fakadó konfliktusokat (disztópia). A sorozat szereplői között minden egyén releváns és kiemelt jelentőséggel bír, beleértve azokat is, akiket a többségi diskurzus fogyatékossgal vagy egyéb nehézségekkel élőként kategorizál. A sorozat a normalizáció kritikáját tükrözi, azáltal, hogy a kiközösítés és félelem kettősségéből konstruált narratíva szupererőként jeleníti meg ezeket az állapotokat. Ennek eredményeként a sorozat érzékenyítő, ítéletmentes és bátorító üzenetet közvetít, mely pedagógiai, pszichológiai, filozófiai és szociológiai kérdéseket vizsgálva segíti elő a nézők nyitottságának és elfogadásának felszínre kerülését. A sorozat gyakran indukál önreflexív folyamatokat, melyek a szereplőkkel való azonosulás révén értelmezhetők, így a megszokott attitűdök újraértékelését segítik. A sorozat két évadát és a finálét követően a mű kultikus státuszt ért el elsősorban a Z generációs személyek esetében, miközben stílusának szókimon-dósága és abszurditása megosztóvá tette az animáció megítélését. A sorozat olyan társadalmi kérdéseket vet fel, amelyeket a hagyományos nevelési gyakorlat gyakran elbagatellizál. Az előadásban megjelenő kutatás célja a sorozatot jól ismerő nézők visszajelzéseinek és az alkotói koncepció nyilatkozatainak összevetése, fókuszálva a gyógypedagógiai relevanciára és a normalitás, az integráció, valamint a marginalizáció dimenzióira.

Kulcsszavak: Rejtélyek városkája sorozat, gyógypedagógia, szubverzív narratívák

Tóth, Kinga:

**The Relationship between Early Reading Experiences and Lexical Access
Among Socioeconomically Disadvantaged Preschool Children**

**[A korai olvasásélmények és a lexikális hozzáférés kapcsolata hátrányos
helyzetű óvodások körében]**

Abstract

Early language development is strongly influenced by the characteristics of a child's sociocultural environment. In children from socioeconomically disadvantaged backgrounds, language-related differences can already be observed during the preschool years, which may later affect school readiness and academic achievement. Research by Réger (2002) has shown that language disadvantage is not merely reflected in a slower developmental pace but also in distinct patterns of language use. Therefore, the early assessment of language development is of particular importance from both preventive and intervention perspectives. The combined use of objective assessment tools and parental reports can provide a more comprehensive and accurate understanding of children's language development, especially in disadvantaged populations (Hegedűs, 2017). The aim of the present study was to examine the relationship between family storybook reading practices and preschool children's rapid picture-naming performance. The study involved children aged 5–7 years, whose rapid naming ability was assessed using the SZÓL-E test. In addition, the study investigated how socioeconomic disadvantage may influence the relationship between the frequency of shared reading and children's language performance. The results indicate that regular parental storybook reading has a positive effect on children's rapid picture-naming performance. Children whose parents read stories to them more frequently achieved significantly higher scores on rapid naming tasks. These findings are consistent with Bernstein's (1975) theory of language codes, Réger's (2002) approach to language socialization, and Tomasello's (2003) usage-based theory of language acquisition. From a practical perspective, the findings highlight the importance of supporting the family language environment and encouraging regular shared reading in early childhood. Furthermore, the study emphasizes the relevance of assessing rapid automatized naming in early development and underlines the role of compensatory preschool programs in reducing language-related inequalities.

Keywords: SZÓL-E test, story reading habits, picture naming performance

Absztrakt

A korai nyelvi fejlődést jelentős mértékben befolyásolják a gyermek szociokulturális környezetének jellemzői. A hátrányos helyzetű családi háttérből érkező gyermekek esetében már óvodáskorban megfigyelhetők olyan nyelvi eltérések, amelyek később az iskolai teljesítményre is hatással lehetnek. Réger Zita (2002) rámutatott arra, hogy a nyelvi hátrány nem csupán lassabb fejlődési ütemben jelenik meg, hanem sajátos nyelvhasználati mintázatokban is megmutatkozik. A nyelvi fejlődés korai vizsgálata ezért kiemelt jelentőségű a prevenció és az intervenció szempontjából. A gyermekek nyelvi teljesítményének feltárásában különösen hasznos az objektív mérőeljárások és a szülői beszámolók együttes alkalmazása, amely pontosabb képet adhat a fejlődésről (Hegedűs, 2017). Jelen vizsgálat célja annak elemzése volt, hogy milyen kapcsolat mutatható ki a családi meseolvasási szokások és az óvodás gyermekek gyors képmegnevezési teljesítménye között. A kutatásban 5–7 éves gyermekek vettek részt, akiknél a gyors megnevezési képességet a SZÓL-E teszt segítségével mértük. Emellett elemeztük azt is, hogy a hátrányos helyzet milyen módon módosítja a meseolvasási gyakoriság és a nyelvi teljesítmény közötti összefüggést. Az eredmények szerint a rendszeres szülői meseolvasás kedvező hatással van a gyermekek gyors képmegnevezési teljesítményére. Azok a gyermekek, akiknek családjában gyakrabban történik közös meseolvasás, magasabb pontszámot értek el a gyors megnevezési feladatokban. A kapott eredmények összhangban állnak Bernstein (1975) nyelvi kódokról szóló elméletével, valamint Réger Zita (2002) nyelvi szocializációs megközelítésével és Tomasello (2003) nyelvvelsajátítási modelljével. A kutatás gyakorlati következtetései rávilágítanak arra, hogy a családi nyelvi környezet támogatása és a rendszeres meseolvasás ösztönzése fontos szerepet játszhat a korai nyelvi készségek fejlődésében. Emellett hangsúlyozza a gyors automatizált megnevezés vizsgálatának jelentőségét, valamint az óvodai kompenzációs programok szerepét a nyelvi egyenlőtlenségek csökkentésében.

Kulcsszavak: SZÓL-E teszt, meseolvasási szokások, képmegnevezési teljesítmény

Irodalom

- Bernstein, B. (1975). Nyelvi szocializáció és oktathatóság. In Pap M. & Szépe Gy. (szerk.), *Társadalom és nyelv*. Gondolat Kiadó.
- Hegedűs, R. (2017). Magyar hátrányos helyzetű középiskolások teljesítménye és iskoláik jellemzői. *PedActa*, 7(1), 69-80.
- Réger, Z. (2002). *Utak a nyelvhez: Nyelvi szocializáció – nyelvi hátrány* (bővített kiadás). Soros Alapítvány – MTA Nyelvtudományi Intézete. Letöltés: <https://real.mtak.hu/161497/>
- Tomasello, M. (2003). *Constructing a language: A usage-based theory of language acquisition*. Harvard University Press.

Trappe-Butzbach, Ingeborg:

Why Do We Need a Family School?

[Miért van szükségünk családi iskolára?]

Abstract

The working world of adults and the school world of children have changed dramatically over the past 20 years. The issues, especially in the context of school development, are increasing. What can a foundation do within the network of foundations and education to address this? We say that the lack of bonds between parents and children causes considerable insecurity for the children. We also say that, as foundations, we cannot solve these problems alone. We want to encourage, initiate experiments, and provide supportive assistance. The reasons for the shortcomings are briefly outlined here to illustrate how worrying the situation is in Germany: Haptic deficits in elementary school children, Cognitive deficits in elementary school children. Lack of intrinsic values such as adaptability, willingness to learn, curiosity, which comes from within a child and is not determined from the outside (extrinsic). A lack of relationships with reliable adults (parents, family, teachers, educators) is the norm today. School anxiety/school failure/lack of self-confidence, aimlessness and existential fears already dominate the lives of many primary school children, which can also be observed in secondary schools and vocational training. The aim of the family school is for families and their children to rediscover their strengths in a safe and supportive environment. We develop courses that help participants learn how to learn, and become familiar with practice and repetition. As adults, we need to rediscover our trust in children, encouraging them to act instead of criticizing them. This means giving children space for play and exploration. Boundaries should not be defined too rigidly.

Keywords: family education, family school, supportive environment

Absztrakt

A felnőttek munkavilága és a gyermekek iskolai világa drámaian megváltozott az elmúlt 20 évben. A problémák, különösen az iskolafejlesztés kontextusában, egyre súlyosbodnak. Mít tehet ez ellen egy alapítvány az Alapítványok és Oktatási Hálózaton belül? Úgy véljük, hogy a szülők és gyermekek közötti erős kötelékek hiánya jelentős bizonytalanságot okoz a gyermekek számára. Azt is elismerjük, hogy alapítványként nem tudjuk

egyedül megoldani ezeket a problémákat. Ösztönözni szeretnénk a kezdeményezéseket, kísérleti projekteket indítani és támogatást nyújtani. A hiányosságok okait röviden ismertetjük, hogy illusztráljuk, mennyire aggasztó a helyzet Németországban: Haptikus deficitek általános iskolás gyermekeknél. Kognitív deficitek általános iskolás gyermekeknél. A belső értékek hiánya, mint például az alkalmazkodóképesség, a tanulási hajlandóság, a kíváncsiság, amelyek a gyermekből fakadnak, és nem kívülről (extrinsic) határozzák meg. A megbízható felnőttekkel (szülőkkel, családdal, tanárokkal, nevelővel) való kapcsolatok hiánya ma már megszokott. Az iskolai szorongás/iskolai kudarc/önbizalomhiány, a céltalanság és az egzisztenciális félelmek már sok általános iskolás gyermek életét uralják, ami a középiskolákban és a szakképzésben is megfigyelhető. Azonban: nem minden azonosított probléma vezethető vissza egyetlen okra. Nincs egyetlen „bűnös”, aki felelős lenne a helyzetért. Nem egyének vagy csoportok kudarcáról beszélünk, hanem inkább azt mutatjuk be, hogy ez egy az egész társadalmat érintő probléma, amely a társadalom minden szektorának összehangolt erőfeszítését igényli. Gyermekeink a jövőnk; ha nem ismerjük fel az igényeiket és nem ismerjük el fontosságukat, akkor nem lesz jövőnk. A családi iskola célja: A családok és gyermekeik megtanulják újra felfedezni erősségeiket egy biztonságos és támogató környezetben. Olyan tanfolyamokat fejlesztünk, amelyek segítenek a résztvevőknek megtanulni a tanulást, és megismerkedni a gyakorlással és az ismétléssel. Felnőtként újra fel kell fedeznünk a gyermekekbe vetett bizalmunkat, cselekvésre ösztönözve őket a kritizálás helyett. Ez azt jelenti, hogy teret kell adnunk a gyerekeknek a játékra és a felfedezésre. A határokat nem szabad túl mereven meghatározni.

Kulcsszavak: családi nevelés, családi iskola, támogató környezet

Trixler, Bettina & Pusztafalvi, Henriette:

**Parental Quality of Life and Psychosocial Factors Among Immigrant Families
Raising Children with Autism
(Poster Presentation)**

**[Szülői életminőség és pszichoszociális tényezők bevándorló háttérű, autista
gyermeket nevelő családok körében] (Poszterbemutató)**

Abstract

Autism spectrum disorder is a complex neurodevelopmental condition that significantly affects not only the development of affected children but also the psychosocial functioning and quality of life of their families. International literature consistently demonstrates that parents raising children with autism experience increased psychological burden, elevated levels of parental stress, and lower health-related quality of life compared to parents of typically developing children or those raising children with other disabilities. In families with a migration background, these challenges may be further intensified by cultural differences, language barriers, and structural difficulties in accessing health, educational, and social support services. In Hungary, however, limited research has examined the specific psychosocial situation of immigrant families raising children with autism. The aim of the present study is to explore the psychosocial status, parental quality of life, stress levels, and perceived social support among immigrant families living in Hungary who are raising children with autism, as well as to identify their specific support needs. Participants are recruited using purposive snowball sampling. Eligible families must have been residing in Hungary for at least six months, raise a child aged 4–11 years diagnosed with autism spectrum disorder, and include at least one parent with an immigrant background (i.e., not born in Hungary and using a non-Hungarian primary language within the household). Data collection is planned between December 2025 and May 2026. Quantitative data are collected using several validated assessment instruments, including the Behaviour and Personality Questionnaire for Children, the Strengths and Difficulties Questionnaire, the Parental Stress Scale, the WHOQOL-BREF Quality of Life questionnaire, and the Multidimensional Scale of Perceived Social Support. Statistical analyses are conducted using IBM SPSS Statistics version 28, applying descriptive statistics alongside correlation and regression analyses to examine relationships among psychosocial variables. Expected findings suggest that lower parental stress and higher psychological well-being will be positively associated with multiple dimensions of parental quality of life. Higher parental educational attainment is

also anticipated to correlate with more favourable psychological and social well-being outcomes. Parental mental health is expected to be associated with the severity of children's behavioural difficulties and autism-related symptoms, as well as with parental concerns regarding the child's future. The level of perceived social support is likely to play a key role in shaping psychological well-being, while access to formal professional support services may require further qualitative investigation. The study may contribute to a deeper understanding of the specific needs of immigrant families raising children with autism in Hungary and support the development of culturally sensitive, accessible health promotion and support services. The findings may also provide relevant implications for policy development and service organization, particularly in strengthening family-centred interventions and inclusive support systems.

Absztrakt

Az autizmus spektrumzavar komplex neurodevelopmentális állapot, amely jelentős hatást gyakorol nemcsak az érintett gyermekek fejlődésére, hanem családjuk pszichoszociális működésére és életminőségére is. A nemzetközi szakirodalom következetesen rámutat arra, hogy az autizmussal élő gyermekeket nevelő szülők fokozott pszichés terhelésnek, magasabb szülői stressznek és alacsonyabb egészséggel összefüggő életminőségnek vannak kitéve. A migrációs háttérrel rendelkező családok esetében mindezt tovább erősíthetik a kulturális különbségek, a nyelvi akadályok, valamint a szolgáltatásokhoz való hozzáférés strukturális nehézségei. Magyarországon ugyanakkor korlátozott számú kutatás vizsgálja az autista gyermeket nevelő bevándorló családok sajátos helyzetét. A kutatás célja a Magyarországon élő, autista gyermeket nevelő bevándorló családok pszichoszociális helyzetének, szülői életminőségének, stressz-szintjének és társas támogatottságának vizsgálata, valamint a támogatási szükségletek feltérképezése. A vizsgálatba olyan családok kerülnek bevonásra célirányos, hólabda módszerrel, amelyek legalább hat hónapja Magyarországon élnek, 4–11 éves autista gyermeket nevelnek, és ahol legalább az egyik szülő bevándorló háttérrel rendelkezik. Az adatfelvétel tervezett időszaka 2025 decembere és 2026 májusa közé esik. A kvantitatív adatgyűjtés során több validált mérőeszköz kerül alkalmazásra, köztük a Behaviour and Personality Questionnaire for Children, a Strengths and Difficulties Questionnaire, a Parental Stress Scale, a WHOQOL-BREF életminőség-kérdőív, valamint a Multidimensional Scale of Perceived Social Support. Az adatok elemzése leíró statisztikai módszerekkel, korrelációs és regressziós elemzésekkel történik IBM SPSS Statistics 28 szoftver segítségével. A várható eredmények alapján az alacsonyabb szülői stressz és a magasabb pszichológiai jóllét pozitív kapcsolatot mutat a szülői életminőség különböző dimenzióival. Feltételezhető továbbá, hogy a magasabb iskolai végzettség kedvezőbb pszichológiai és szociális életminőséggel társul. A szülők pszichés állapota összefüggést mutathat a gyermek viselkedéses nehézségeinek súlyosságával, valamint a gyermek

jövőjével kapcsolatos aggodalmakkal. A társas támogatottság szintje várhatóan kulcsszerepet játszik a pszichológiai jóllét alakulásában, míg a formális ellátórendszerhez való hozzáférés további vizsgálatot igényel. A kutatás hozzájárulhat a bevándorló háttérű, autista gyermeket nevelő családok speciális szükségleteinek jobb megértéséhez, valamint kulturálisan érzékeny, hozzá-férhetőbb támogatási és egészségfejlesztési szolgáltatások kialakításához Magyar-országon. Az eredmények szakpolitikai és ellátásszervezési szempontból egyaránt relevánsak lehetnek a családközpontú intervenciók fejlesztésében.

Túri, Ibolya:

**Digital Skill Development and Gamification in Conductive Education:
Methodological Opportunities in Student Development and Conductor Training**

**[Játékos tanulás és digitális kompetenciák a konduktív nevelésben – új
módszertani perspektívák a fejlesztésben és a konduktorképzésben]**

Abstract

The development of digital competencies has become a central objective of contemporary education systems, and it is particularly significant for learners with special educational needs. For children and young people with central nervous system injuries, the use of digital tools and environments not only supports learning processes but can also contribute to increased independence, communication, and social participation. The complex pedagogical framework of conductive education, which integrates motor, cognitive, and social development, offers a promising context for the pedagogically conscious integration of digital skill development. The aim of this presentation is to explore how digital skill development can be connected with skill-oriented pedagogical methods within the practice of conductive education, and how these approaches can be incorporated both into the educational processes of learners and into the training of conductor students. Special attention is given to the pedagogical application of gamification. Game-based elements such as point systems, levels, challenges, and immediate feedback can provide motivational and structural support that enhances engagement, sustains learning processes, and strengthens the experience of achievement. From a methodological perspective, the presentation examines how digital tools and gamified learning elements can be integrated into the structure and objectives of conductive sessions while preserving the fundamental principles of conductive pedagogy. In addition, the role of conductor training is emphasized, highlighting the importance of developing digital pedagogical competencies and introducing methodological approaches that enable future conductors to use digital and gamified learning environments consciously and reflectively. The presentation aims to outline an innovative methodological framework that aligns with the principles of conductive education while integrating digital skill development and gamification. Such an approach may support the complex development of learners with central nervous system injuries and broaden the pedagogical toolkit of conductor training.

Keywords: conductive education; digital competencies; gamification; skill development; central nervous system injury (cerebral palsy); conductor training

Absztrakt

A digitális kompetenciák fejlesztése az oktatás egyik meghatározó kihívása és lehetősége a 21. században, amely a sajátos nevelési igényű tanulók esetében különös jelentőséggel bír. A központi idegrendszeri sérüléssel élő gyermekek és fiatalok számára a digitális eszközök és környezetek használata nem csupán tanulási lehetőséget jelent, hanem hozzájárulhat az önállóság, a kommunikáció és a társadalmi részvétel erősítéséhez is. A konduktív nevelés komplex pedagógiai rendszere – amely a motoros, kognitív és szociális fejlődés integrált támogatására épül – alkalmas keretet kínál a digitális készségek fejlesztésének pedagógiailag tudatos integrálására. Az előadás célja annak vizsgálata, hogy a digitális készségfejlesztés miként kapcsolható össze a konduktív pedagógia készségfejlesztő oktatási módszereivel, valamint hogyan jelenhet meg mindez a konduktív nevelés gyakorlatában és a konduktorjelöltek képzésében. A bemutatott megközelítés kiemelten foglalkozik a gamifikáció, azaz a játékosítás pedagógiai alkalmazásának lehetőségeivel. A játékmecchanizmusok – például a pontgyűjtés, a szintek, a kihívások vagy az azonnali visszajelzés – olyan motivációs és strukturáló elemeket kínálnak, amelyek támogathatják a tanulási folyamat fenntartását, az aktivitás növelését és a sikerélmény megélését. Az előadás módszertani szempontból arra keresi a választ, hogy a digitális eszközök és gamifikált tanulási elemek miként illeszthetők a konduktív foglalkozások felépítéséhez és célrendszeréhez úgy, hogy közben megőrizték a konduktív pedagógia alapelveit. Emellett hangsúlyt kap a konduktorjelöltek felkészítése is: a digitális pedagógiai kompetenciák fejlesztése, valamint azoknak a módszertani lehetőségeknek a bemutatása, amelyek segítségével a jövő konduktori tudatosan és reflektíven használhatják a digitális és játékosított tanulási környezeteket. Az előadás célja egy olyan innovatív, ugyanakkor a konduktív nevelés szemléletéhez illeszkedő módszertani keret felvázolása, amely a digitális készségek fejlesztését és a gamifikáció eszköztárát integrálva támogatja a központi idegrendszeri sérüléssel élő tanulók komplex fejlesztését, valamint gazdagítja a konduktorképzés pedagógiai eszköztárát.

Kulcsszavak: konduktív nevelés, digitális készségek fejlesztése, gamifikáció, készségfejlesztő pedagógiai módszerek, központi idegrendszeri sérülés, konduktorképzés

Vargáné Nagy, Anikó:

The Use of Artificial Intelligence and Its Impact on Early Childhood Education

[A mesterséges intelligencia használata és hatása a kisgyermekkorai nevelésre]

Abstract

This lecture examines how early childhood education prepares children for a rapidly changing, AI-influenced world. It argues that key future skills — adaptability, creativity, critical thinking, and collaboration — are rooted in early learning experiences based on play, exploration, and emotional security. Artificial intelligence is already part of children’s everyday lives, raising new pedagogical, ethical, and professional questions for educators. The presentation emphasises that AI should be understood as a supportive pedagogical tool rather than a goal in itself. Its use in early childhood settings should be guided by child-centred values, human relationships, and professional judgment. Particular attention is given to teacher autonomy, guided digital immersion, and child-rights-based and ethical frameworks, including those of UNESCO, UNICEF, and OMEP. Technology should strengthen — not replace — human connection, and the kindergarten educator remains the primary interpreter of children’s experiences. The main driver of learning continues to be children’s curiosity, supported by responsive, reflective, and ethically grounded pedagogy. The lecture also addresses regulation, trust, and child-centred AI design. Responsible implementation requires transparent systems, age-appropriate safeguards, data protection, and pedagogical control over digital tools. Trust must be built through professional oversight, clear boundaries of use, and design principles that prioritise children’s well-being, agency, and developmental needs rather than efficiency alone. Digital inequality is examined as a growing risk factor. High-tech access gaps and low digital literacy among adults can deepen existing social disadvantages — those who stay out may be left behind. Preparing humans for the AI era, therefore, includes developing AI literacy alongside critical thinking, collaboration, and creativity, while embedding these competencies into curricula and lifelong learning pathways. Educators and institutions must also support continuous reskilling and upskilling to respond to changing professional demands. Within the global debate, the key question is not replacement but balance: achieving the right balance between traditional learning methods and digital innovation. The kindergarten of the future is not technology-driven, but technology-supported.

Keywords: Artificial Intelligence, Impact, Early Childhood Education

Absztrakt

Az előadás azt vizsgálja, hogyan készíti fel a kisgyermekkorai nevelés a gyermekeket egy gyorsan változó, a mesterséges intelligencia által befolyásolt világra. Amellett érvel, hogy a jövő kulcskompetenciái — az alkalmazkodóképesség, kreativitás, kritikus gondolkodás és együttműködés — a játékra, felfedezésre és érzelmi biztonságra épülő korai tanulási tapasztalatokban gyökereznek. A mesterséges intelligencia már a gyermekek mindennapi életének része, ami új pedagógiai, etikai és szakmai kérdéseket vet fel a nevelők számára. A bemutató hangsúlyozza, hogy az MI-t támogató pedagógiai eszközként kell értelmezni, nem pedig önmagában vett célként. Alkalmazását a kisgyermekkorai nevelési környezetben gyermekközpontú értékeknek, emberi kapcsolatoknak és szakmai mérlegelésnek kell irányítania. Kiemelt figyelmet kap a pedagógusok autonómiája, az irányított digitális bevonódás, valamint a gyermekjogi és etikai keretrendszerek, köztük a UNESCO, a UNICEF és az OMEP ajánlásai. A technológiának az emberi kapcsolatokat kell erősítenie — nem helyettesítenie —, és az óvodapedagógus továbbra is a gyermekek tapasztalatainak elsődleges értelmezője marad. A tanulás legfőbb mozgatórugója változatlanul a gyermeki kíváncsiság, amelyet válaszkész, reflektív és etikailag megalapozott pedagógia támogat. Az előadás kitér a szabályozás, a bizalom és a gyermekközpontú MI-tervezés kérdéseire is. A felelős bevezetés átlátható rendszereket, életkornak megfelelő védelmi megoldásokat, adatvédelmet és a digitális eszközök feletti pedagógiai kontrollt igényel. A bizalom szakmai felügyelettel, világos használati keretekkel és olyan tervezési elvekkel építhető, amelyek a hatékonyság helyett a gyermek jóllétét, cselekvőképességét és fejlődési szükségleteit helyezik előtérbe. Az előadás a digitális egyenlőtlenséget növekvő kockázati tényezőként értelmezi. A csúcstechnológiához való hozzáférés különbségei és a felnőttek alacsony digitális műveltsége tovább mélyíthetik a meglévő társadalmi hátrányokat — akik kimaradnak, lemaradhatnak. Az MI-korszakára való felkészítés ezért magában foglalja az MI-műveltség fejlesztését a kritikus gondolkodással, együttműködéssel és kreativitással együtt, valamint e kompetenciák beépítését a tantervekbe és az egész életen át tartó tanulási utakba. Az intézményeknek és pedagógusoknak támogatniuk kell a folyamatos átképzést és továbbképzést is a változó szakmai elvárásokhoz való alkalmazkodás érdekében. A globális szakmai vitában a központi kérdés nem a helyettesítés, hanem az egyensúly: a megfelelő egyensúly megteremtése a hagyományos tanulási módszerek és a digitális innováció között. A jövő óvodája nem technológia-vezérelt, hanem technológia által támogatott.

Kulcsszavak: Mesterséges Intelligencia, hatás, koragyermekkorai nevelés

Vilmányi, Judit

“Together, for Each Other” – an Attitude-Shaping Drawing Competition

[„Együtt, egymásért” - egy szemléletformáló rajzpályázat]

Abstract

The “Together, for Each Other” attitude-shaping drawing competition has been announced every academic year since 2018 by the Éltes Mátyás Primary School, Boarding School and EGYMI in Hajdúszoboszló for primary and secondary school students of the Berettyóújfalu School District Centre. The program originated from real professional experience. Special education teachers working in inclusive institutions often encountered that teachers involved in co-education and typically developing students had limited knowledge about how to properly support their peers with disabilities. It was also observed that cooperation between special education teachers and mainstream teachers was not always smooth, as the education of students with special educational needs often requires a shift in pedagogical approach in everyday practice. The traveling special education network sought solutions to this situation when launching this initiative. The main goal of the program is to support inclusive education and strengthen an accepting attitude within school communities. The organizers aimed to provide students and teachers with authentic and accessible information about different types of disabilities and to encourage collective reflection on these topics. A drawing competition was chosen as the form of processing the theme, as visual expression offers a unique opportunity for children to articulate their thoughts and feelings about acceptance, empathy, and mutual care. The work was supported by professionals from the traveling special education network through expert guidance, personal presence, and the provision of professional literature. However, the initiative goes beyond this. It also plays an important role in strengthening the social and professional recognition of special education and in promoting cooperation between special education teachers and mainstream educators. The true implementation of inclusive education can only be achieved through shared professional thinking. Over the years, a significant and valuable collection of visual material has been created from the submitted works. These are not merely children’s drawings, but reflections of thoughts and emotions about acceptance and the power of community. The organizers aim to bring these works to teacher training institutions, allowing future educators to encounter issues of inclusive education during their studies and gain a deeper understanding of the world of children with special educational needs. The competition invited artworks that present how people with disabilities may differ—whether in terms of visual, hearing, physical impairments, autism spectrum disorder, or speech impairments—and how we can support each other in everyday life. Students could base their works on personal experiences, literary stories, or the daily life of a person with

disabilities. The completed drawings are first exhibited within the participating institutions, followed by a selection displayed at district-level exhibitions and award ceremonies. These exhibitions are visited jointly by teachers and students from inclusive institutions, encouraging dialogue within communities. Children's drawings approach themes of human relationships, attentiveness, and helping others with sensitivity and sincerity. The images depict everyday situations in which someone receives support: a passerby helping someone cross the street, someone approaching a person in a difficult situation, or simply being present when needed. Many drawings emphasize the strength of community and the joy of togetherness. Children naturally illustrate that everyone has a place in play, learning, and daily life, and that acceptance often appears in the simplest gestures. Other works capture moments of comfort, encouragement, and care, or show how we can help each other in learning and everyday tasks. These drawings demonstrate that children are especially attentive to one another and to those around them. Their creations remind us that attention, empathy, and helping become truly meaningful through small everyday actions.

Keywords: inclusive education, empathy, special educational needs

Absztrakt

Az „Együtt, egymásért” szemléletformáló rajzpályázatot a hajdúszoboszlói Éltes Mátyás Általános Iskola és Kollégium, EGYMI hirdeti meg minden tanévben 2018 óta a Berettyóújfalui Tankerületi Központ általános- és középiskolás tanulói számára. A program létrejötté egy valós szakmai tapasztalatból indult ki. Az integráló intézményekben dolgozó gyógypedagógusok munkájuk során gyakran szembesültek azzal, hogy az együttnevelésben részt vevő pedagógusok és a tipikusan fejlődő tanulók sok esetben kevés információval rendelkeznek arról, hogyan tudják megfelelően támogatni fogyatékossgal élő társaikat. Az is tapasztalható volt, hogy a gyógypedagógusok és a többségi pedagógusok együttműködése nem minden esetben alakult zökkenőmentesen, hiszen a sajátos nevelési igényű tanulók ellátása gyakran szemléletváltást kíván a mindennapi pedagógiai gyakorlatban. Erre a helyzetre kerestek megoldást az utazó gyógypedagógiai hálózat szakemberei, amikor útjára indították ezt a kezdeményezést. A program legfontosabb célja az inkluzív nevelés támogatása és a befogadó szemlélet erősítése az oktatási intézmények közösségeiben. A szervezők szándéka az volt, hogy a tanulók és a pedagógusok hiteles, közérthető információkhoz jussanak a különböző fogyatékossgokkal kapcsolatban, és ezeket az ismereteket közösen gondolják tovább. A téma feldolgozásának formájául a rajzpályázatot választották. A vizuális kifejezés különleges lehetőséget ad arra, hogy a gyerekek saját gondolataikon és érzéseiken keresztül fogalmazzák meg, mit jelent számukra az elfogadás, az empátia és az egymás iránti figyelem. A munkát az utazó gyógypedagógiai hálózat szakemberei szakmai támogatással, személyes jelenléttel és szakirodalmi anyagok biztosításával segítették. A kezdeményezés

azonban ennél is többről szól. Fontos szerepet játszik abban, hogy erősítse a gyógy-pedagógus szakma társadalmi és szakmai elismertségét, valamint hogy elősegítse a gyógy-pedagógusok és a többségi pedagógusok közötti együttműködést. Az inkluzív nevelés valódi megvalósulása ugyanis csak közös szakmai gondolkodással lehetséges. Az évek során a pályázatokból jelentős és értékes vizuális anyag gyűlt össze. Ezek a munkák nem csupán gyermekrajzok: olyan gondolatok és érzések lenyomatai, amelyek az elfogadásról és a közösség erejéről szólnak. A szervezők célja, hogy ezek az alkotások a pedagógusképző intézményekbe is eljussanak, így a leendő pedagógusok már tanulmányaik során találkozhatnak az inkluzív nevelés kérdéseivel, és közelebb kerülhetnek a sajátos nevelési igényű gyermekek világához. A pályázatra olyan alkotásokat vártak, amelyek bemutatják, miben lehetnek mások a fogyatékossgal élő emberek – legyen szó látás-, hallás-, mozgássérülésről, autizmus spektrumzavarról vagy beszéd fogyatékossgáról –, és azt is, hogyan segíthetjük egymást a mindennapokban. A diákok személyes élményeiket, irodalmi történeteket vagy akár egy fogyatékkal élő ember mindennapjait is feldolgozhatták alkotásaikban. Az elkészült rajzokból először az egyes intézményekben rendeznek kisebb kiállításokat, majd a válogatott művek a tankerületi szintű kiállításon és az ünnepélyes díjátadón is bemutatásra kerülnek. Ezeket a kiállításokat az integráló intézmények pedagógusai és tanulói közösen látogatják, így az alkotások nemcsak bemutatásra kerülnek, hanem párbeszédet is indítanak a közösségekben. A gyermekek rajzai érzékenyen és őszintén fordulnak az emberi kapcsolatok, az egymásra figyelés és a segítségnyújtás témája felé. A képeken olyan hétköznapi helyzetek jelennek meg, amelyekben valaki támogatást kap: egy járókelő segít átkelni az úton, valaki odalép egy nehéz helyzetben lévő emberhez, vagy egyszerűen jelen van, amikor a másoknak szüksége van rá. Számos rajz a közösség erejét és az együttlét örömeit hangsúlyozza. A gyerekek természetes módon ábrázolják, hogy a játékban, a tanulásban és a mindennapi életben mindenkinek helye van, és az elfogadás sokszor a legegyszerűbb gesztusokban jelenik meg. Más alkotások a vigasztalás, a bátorítás és a gondoskodás pillanatait ragadják meg, vagy azt mutatják meg, hogyan segíthetünk egymásnak a tanulásban és a mindennapi feladatokban. Ezek a rajzok arról tanúskodnak, hogy a gyerekek különösen érzékenyen figyelnek egymásra és a körülöttük élőkre. Alkotásaik arra emlékeztetnek bennünket, hogy a figyelem, az empátia és a segítségnyújtás a mindennapok apró cselekedeteiben válik igazán jelentőssé.

Kulcsszavak: inkluzív nevelés, empátia, sajátos nevelési igények

Werunga, Damaris:

Influence of Missionaries on Women's Roles Among the Bukusu

[A misszionáriusok hatása a nők szerepére a Bukusu környékén]

Abstract

Even though there were internal influences, the Bukusu women were stable and met the cultural expectations. However, with exposure to external interventions, there was an onset of male and female role dynamics. This text examines the influence of Christian missionary activity on the roles of Bukusu women in Bungoma County, western Kenya, from the late nineteenth century through the mid-twentieth century. Drawing on oral narratives, archival sources, secondary sources analysis, and ethnographic interpretation, it contends that missionary engagement with Bukusu society produced neither indiscriminate cultural rupture nor simple continuity. Instead, Bukusu women selectively appropriated missionary education, religious practices, and health interventions to renegotiate domestic authority, moral legitimacy, and social visibility. The study focuses on women's voices to demonstrate how missionary influence was mediated through local sex-based logics, kinship obligations, and moral economies.

Keywords: Influence of Missionaries, Women's Roles, Bukusu

Absztrakt

Bár voltak belső hatások, a bukusu nők stabilak voltak és megfeleltek a kulturális elvárásoknak. A külső beavatkozásoknak kitéve azonban elkezdődött a férfi és női szerepek dinamikájának alakulása. Ez a szöveg a keresztény missziós tevékenység hatását vizsgálja a bukusu nők szerepére Bungoma megyében, Nyugat-Kenyában, a 19. század végétől a 20. század közepéig. Szóbeli elbeszélésekre, levéltári forrásokra, másodlagos források elemzésére és etnográfiai értelmezésre támaszkodva azt állítja, hogy a misszionáriusok bukusu társadalommal való kapcsolata sem válogatás nélküli kulturális szakadást, sem egyszerű folytonosságot nem eredményezett. Ehelyett a bukusu nők szelektíven sajátították ki a misszionárius oktatást, a vallási gyakorlatokat és az egészségügyi beavatkozásokat, hogy újratárgyalják a hazai tekintélyt, az erkölcsi legitimitást és a társadalmi láthatóságot. A tanulmány a nők hangjára összpontosít, hogy bemutassa, hogyan közvetítődött a misszionáriusok befolyása a helyi nemi alapú logikákon, a rokoni kötelezettségeken és az erkölcsi gazdaságosságon keresztül.

Kulcsszavak: misszionáriusok hatása, női szerepek, Bukusu

Zágonyiné Nagy, Szilvia:

Adopt a Grandmother and a Grandfather!

["Fogadj örökbe egy nagymamát és egy nagypapát!"]

Abstract

The purpose of the program: 1) sensitization: elderly-children, 2) helping children become more compassionate, 3) cultivating respect and appreciation for the elderly should become internal! !) preserving the physical and mental activity of elderly people, improving their quality of life through joint programs and activities. The purpose of my presentation is to introduce a program operating between a kindergarten group (Tulipán group) in the University of Debrecen Practice Kindergarten: Szilvia Zágonyiné Nagy and Nóra Hartstein-Oláh are kindergarten teachers, Károlyné Vígh is pedagogical assistant, Etelka Kiss is nanny) and the House of Providence nursing home in Hajdúböszörmény to a wider audience. Referring to research results, I would like to explain why this sensitization program is of great value to both the elderly and the participating children, as specific results show that children who maintain a close relationship with their grandparents are less likely to have behavioral or emotional problems. Strengthening relationships between generations and spending quality time together helps a lot in improving the quality of life of the elderly and children. The practical implementation of the principle of "to love and be loved" makes everyday life full of life for the elderly and encourages children to further loving actions. This affects not only mental but also physical health in both cases. While connecting with the elderly, children also learn to experience expressions such as love, care, and patience, which are lacking in today's fast-paced society. It is also possible that these words are not known in every child's family. The trusting relationship that is established within the framework of the program gives the children a sense of security and peace of mind. The participants know that they can count on each other. I hope that getting to know the details of the program will spark thoughts in the students about how they could implement something similar in their own living conditions or popularize the program among their acquaintances.

Keywords: intergenerational program, sensitization, elderly care, emotional development

Absztrakt

A program célja: 1) az érzékenyítés: idősek-gyerekek, 2) a gyerekek együttérzőbbé válásának segítése, 3) az idősek tiszteletének és megbecsülésének ápolása váljon belsővé!

4) az idős emberek fizikai és szellemi aktivitásának megőrzése, életminőségének javítása a közös programok, tevékenységek által. A DE Gyakorló Óvodájában egy óvodai csoport (Tulipán csoport) óvodapedagógusai : Zágonyiné Nagy Szilvia és Hartstein- Oláh Nóra, pedagógiai asszisztens Víg Károlyné, dajka Kiss Etelka) és a Hajdúböszörményben található Gondviselés Háza idősothton között működő program szélesebb körben való megismertetése a célja előadásnak. Kutatási eredményekre hivatkozva kívánom kibontani miért van nagy értéke ennek az érzékenyítő programnak mind az idősek mind a részt vevő gyerekek részére, hiszen konkrét eredmények mutatják, hogy a nagyszülőkkel szoros kapcsolatot ápoló gyerekeknek kisebb valószínűséggel lesznek viselkedési, vagy érzelmi problémáik. A két intézmény, az óvoda és az idősothton közelsége havi minimum 2x-i találkozási lehetőséget biztosít. Nemcsak a gyerekek látogatják az időseket, hanem az idősek is aktívan bekapcsolódnak az óvodások életébe. Gyakran készítenek eszközöket a foglalkozásokhoz, együtt sétálnak, tornáznak, énekelnek, játszanak a gyerekekkel vagy látogatják meg őket az óvodában. Mentálisan feltöltődnek, ezáltal boldogabbak a mindennapokban hiszen van céljuk, tervük, számítanak rájuk. A gyerekek pedig megtanulják az idős emberek elfogadását, tiszteletét, várakozással készülnek a találkozásokra. A generációk közötti kapcsolatok erősítése, a minőségi együtt töltött idő sokat segít az idősek, és a gyerekek életminőségének javulásában. A „szeretni és szeretve lenni,, elv gyakorlati megvalósítása étellel telivé teszi a mindennapokat az idősek számára, és további szeretettel teli cselekedetekre sarkallja a gyerekeket. Ez hatással van nemcsak a mentális, de a fizikai egészségre is mindkét fél esetében.

Kulcsszavak: generációk közötti program, érzékenyítés, idősgondozás, érzelmi fejlődés